

αντι

εύχος 9 - Σάββατο 9 Γενάρη 1978

Αρχ. 20

Αποστολή στην Αγγλία

ΠΡΟΒΟΚΑΤΣΙΑ:
Χουντικές προκηρύξεις
στό Στρατό με
άριστερους "αποστολείς"

ΠΑΙΔΕΙΑ:
Υποβαθμίζονται
τά πτυχία;

VIVA O CONGRESSO!

ΙΔΕΟΔΡΟΜΙΟ

αδελφευτο περιοδικό
πολιτικής δράσης και κουλτούρας
δεκαπενθήμερο, δρχ. 20

**ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΟΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ**
οπώς: τι απογιναν οι Λαμπρακηδες,
48 ώρες από τη ζωή
του Μποδοσάκη

ΕΡΕΥΝΕΣ στους χώρους
του αμερικανικού κατεστημένου
στην Ελλάδα

ΘΕΜΑΤΑ που αφορούν στους
ΠΟΙΝΙΚΟΥΣ & ΠΟΛΙΤΙΚΟΥΣ
κρατούμενους

ΤΡΙΤΟΣ ΚΟΣΜΟΣ
μια σφαιρική ενημέρωση
πάνω σε **ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΑ,**
ΠΟΛΙΤΙΚΑ & ΠΟΛΕΜΙΚΑ νέα

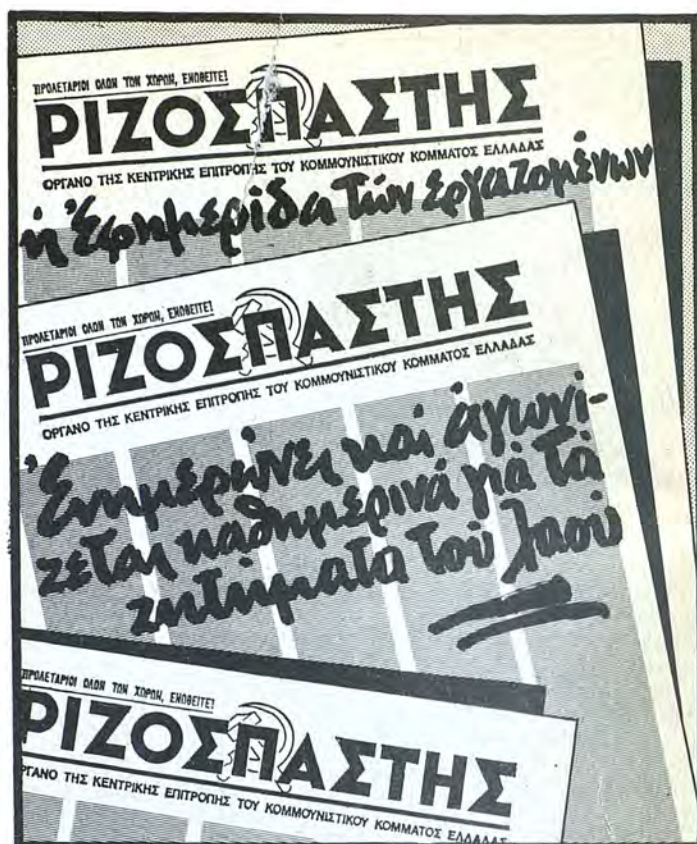
ΘΕΑΜΑ, οι λειτουργοί του πόνου
στα χέρια ξένων εταίρων

Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΣΤΟΝ ΑΓΩΝΑ
θεωρητικά, πολιτικά, κοινωνικά
σεξουαλικά αρθρα πάνω στη
θρυλούμενη ισότητα

ΦΟΙΤΗΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ
ολοπλευρή πληροφόρηση

ΒΛΕΠΟΝΤΑΣ ΕΛΕΥΘΕΡΑ
ειδικές σελίδες
ΚΟΥΛΤΟΥΡΑΣ

ΠΟΛΛΕΣ
ελληνικές & ξένες
ειδησεις

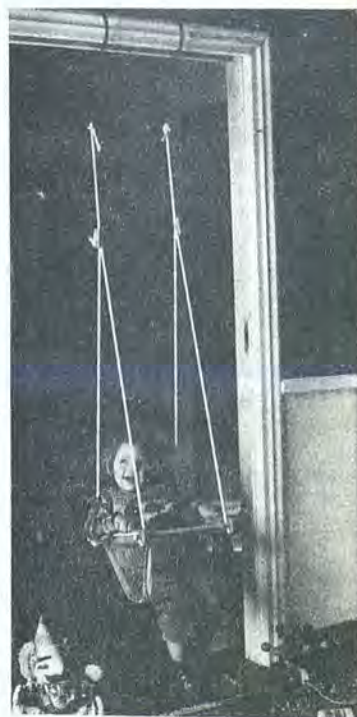

η κούνια

- για παιδιά 6 μηνών μέχρι 4 ετών

- εύκολη και γρήγορη τοποθέτηση
- μέσα στο σπίτι σε κάθε πόρτα
- έξω στο ύπαιθρο

Laro

ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ

ΒΙΒΛΙΑ ΔΙΣΚΟΙ ΑΦΙΣΕΣ
ΣΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ ΚΑΙ ΦΟΙΤΗΤΕΣ

ΕΚΠΤΩΣΗ 30%
ΠΡΩΤΟΠΟΡΙΑ

ΚΩΛΕΤΤΗ ΚΑΙ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ
ΤΗΛ. 32.49.557

Περίοδος Β'
Χρόνος 5ος
Τεύχος 91

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ Δημοχάρους 60,
Αθήνα 601. Τηλ. 732-713 - 732-819

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ρεπορτάζ: Νεοδημοκρατικά	4
Η CIA πού πάει παντού	7
Η ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ του ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ	8
ΜΠΟΣΤ: Γέθματα εργασίας	9
ΓΙΑΝΝΗ ΦΑΤΣΗ: ή διπλή προβοκάτσια τών χουντικών	10
ΔΗΜΟΝΙΚΟΥ: Κυπριακό και ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟ φωτορεπορτάζ από τά κατεχόμενα έδάφη	12
Π. ΠΑΠΑΣΑΡΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ: Υποθαμίζονται τά ελληνικά πτυχία;	14
ΑΓΚΟΛΑ-ΑΦΙΕΡΩΜΑ:	16-25
ΚΩΣΤΑ ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗ: Τό 1ο συνέδριο του Μ.Ρ.Λ.Α.	16
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ μέ τόν πολιτικό καθοδηγητή του Μ.Ρ.Λ.Α. ΜΑΝΟΥΕΛ ΝΤΕ ΜΟΡΕ	22
ΡΟΖΑ ΚΟΥΤΙΝΙΟ: «κόκκινος ναύαρχος» τής πορτογαλικής επανάστασης μιλάει γιά τήν Αγκόλα	24
Δ. ΤΣΑΝΤΙΛΗ: ό μύθος του τριτοκοσμισμού	26
Γ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗ: Τότε πού πολεμούσαμε τούς Γερμανούς (Μαρτυρία)	28
ΒΑΓΓΕΛΙΤΣΑΣ ΣΑΜΑΡΑ: Γιά τή ΘΥΕΛΛΑ	33
Γ. ΜΟΥΣΤΑΚΗ: Παυλικιανοί, οί αντίρτες του Βυζάντιου	34
Μ. ΘΕΟΔΩΡΙΔΗ: ό Σαββόπουλος, ή Άριστερά, τό θέατρο	44
ΜΑΓΔΑΣ ΧΑΛΙΚΙΑ: Βιβλία γιά τήν άντι-ψυχιατρική	46
Λ. ΟΡΦΑΝΟΥ: «Ο ήλιος τών ύαινών» - ένα τυνησιακό φίλμ, πολύ... ελληνικό	49
ΝΤΟΝΗΣ ΔΗΜΟΥΛΙΤΣΑ: «Τά παθήματα» στο ΚΘΒΕ	50
ΔΙΑΛΟΓΟΣ	51

Τό περιοδικό είχε ήδη έτοιμαστεί καί διανεμηθεί όταν (Παρασκευή, 27 τρ.) επρόκειτο νά άρχίσει στο Ε' Τριμελές Πλημμελειοδικείο Αθηνών ή δίκη μέ τήν κατηγορία τής παράβασης του μεταξικού Ν.375/36 «περί κατασκοπείας». Έτσι, υποχρεωτικά τά τής δίκης θά δημοσιευθούν στο έπόμενο τεύχος:

Η Γ Ε Ψ Υ Ρ Α

Η εκδόση πέρασε μάλλον άπαρατήρητη: οί "τάξις" τής Ν. Υόρκης στις 18 το. "ποοζάλεπουν" ότι ό κ. Έ. Αβέρωφ είναι ό πιο πιθανός διάδοχος του κ. Καραμανλή στη πρωθυπουργία, όταν ό σημερινός ήγέτης τής Ν.Δ άποφασίσει νά αναλάβει τίς (συνταγματικά κατοχυρωμένες καί μέχρι σήμερα "παγωμένες") προεδρικές υπερεξουσίες. Κι έως όέν έχουν άδικο: ή "πολιτική Αβέρωφ" τσιριάζει άπόλυτα στο τρόπο διακυβέρνησης του τόπου, όπως διαγράφεται γιά τό άμεσο μέλλον ... υιασώτης τής "πολιτικής τής γέφυρας" ό κ. Αβέρωφ, προσπάθησε νά τήν έφαρμόσει επί χούντας (έπαιξε πρώτο ρόλο στο "κρίσιμο 24ωρο τής άλλαγής") καί τήν μετέφερε σταδιακά σέ κ υ β ε ρ ν η - τ ι κ ή π ο λ ι τ ι κ ή. Από τότε μέχρι σήμερα. Δικαιολογημένα, λοιπόν, υπερωφανεύτηκε (γιά μιή άκόμα φορά) πρόσφατα στη Βουλή γιά τή "θεωρία του". Τό λάθος ήταν δικό μας ...

Σήμερα, αυτή ή "πολιτική τής γέφυρας" κυριαρχεί: συγχωράχτη (έπίσημα στη Βουλή από Καραμανλή καί Αβέρωφ) στους άμερικανούς καί τό ΝΑΤΟ γιά τό πραξικόπημα τής 21ης Απριλίου καί τή κυπριακή τραγωδία. Συγχωράχτη (ούσιαστικά) στους χουντικούς - στη συντριπτική πλειοψηφία τών αξιωματικών που άποδεδειγμένα πήραν μέρος στο πραξικόπημα καί σέ ό λ ο υ ς τούς λοιπούς που μέ κάθε τρόπο (σάν ύπουργοί, ύφυπουργοί, νομάρχες, δήμαρχοι, δικαστές κλπ.) τό στέριωσαν, τούς έδωσαν ύπόσταση. Ιεροαγωγές χουντικών (άκόμα καί βασανιστών) στο στοάτευμα, άποστρατείες δημοκρατικών - καί κάτι περίεργες δίκες που λένε πολλά. Ένα πλέγμα νόμων αυταρχικού κράτους. Κι από τήν άλλη πλευρά: κάθε παραχώρηση στο συμμαχικό παράγοντα, έτοιμοι γιά "λύσεις" του κυπριακού καί τών ελληνιστουρκικών διαφορών (θυμησείτε: π ρ ω τ α ήρθαν οί άμερικανοί γεροντισιατές, με τ ά ό Βαλντεχάιμ κι ύ σ τ ε ρ α ό Βάνς), πανέτοιμοι γιά τήν έπιστροφή στο ΝΑΤΟ. Ο κ. Καραμανλής άρχισε τά ταξίδια (πρώτα Εύρώπη, μετά Αμερική - καί "στον όρίζοντα" πάντα κάτι σάν όνειρο, ή έπίσκεψη στην Ισόαχα), καθώς ξεκαθαρίζουν τά πράγματα: όσο άπομακρυνόμαστε από τήν ήμέρα τής ένταξης στην ΕΟΚ, τόσο πλησιάζουμε στην ήμέρα έπιστροφής στο ΝΑΤΟ, "υπό τήν σκέπη του όποίου" ό λαός μας τά "κρίσιμα έθνικά προβλήματα" σά λυθούν - τό πώς, είναι γνωστό πιά ... μιή πελώρια γέφυρα προς τό μακάβριο πρόσφατο παρελθόν (όχι μόνο τής 7ετίας, μέ - κυρίως - τής κοινοβουλευτικής περιόδου που προηγήθηκε) στημένη μεθοδικά, μπαίνει σέ λειτουργία ... Τό απαιτούν, άλλωστε, οί καιροί - "ή δύοις" στην όποία τόσο ... έπιμονα άνήκουμε: τίς μέρες που ό Σάϊρους Βάνς "διαπραγματεύονταν" στην Αθήνα (χωρίς νά ... πιέζει κανόλου;) ο πρόεδρος Κάρτερ δήλωνε κυνικότατα ότι ό έ ν θέλει κομμουνιστές στην Ιταλική κυβέρνηση: "ήταν μιή γε ν ι κ ό τ ε ρ η προειδοποίηση "προς τούς φίλους - συμμάχους..."

Από τό "δόγμα Τρούμαν" στο "δόγμα Κάρτερ" πέρασε μόλις ένα τρίτο αιώνα. Δέν μπορούσαν ν'άλλάξουν καί πολλά πράγματα ... καί γιατί ν'άλλάξουν δηλαδή;

άντι

ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ: «Λήθαργος» αλλά και αντιπολιτευτικές τάσεις

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ μόνο τά θέματα εξωτερικής πολιτικής (Κυπριακό, Αίγαιο, ΝΑΤΟ, αμερικανικές βάσεις, «μεσολάβηση» Βάνς, κ.λπ.) που απασχολούν τον αρχηγό της «Νέας Δημοκρατίας». Άλλο τόσο τον απασχολούν – και τον βασανίζουν – κάποιες καταστάσεις μέσα στο ίδιο το κόμμα του, όπως ούτως ή άλλως.

Όρισμένες από τις καταστάσεις αυτές, έχουν ήδη καταγραφεί από το φιλοκυβερνητικό τύπο: Η «Νέα Δημοκρατία», έγραψαν, «ληθαργεί, υπολειπόμενη...» Ο «λήθαργος» ωστόσο δεν φαίνεται να καλύπτει τις διάφορες αντιπολιτευτικές ομάδες που άρχισαν να διαμορφώνονται μέσα στους κόλπους του κυβερνώντος κόμματος, μερικές από τις οποίες, μάλιστα, δεν αποκορύφουν τη βαθιά αγωνία τους για την πορεία του αρχηγού: «Πές μου πού πάμε; πές μου πού πάς;» – κατά πού θα έλεγε ο Σεφέρης.

Τρεις πόλοι

Γύρω από τρεις πόλους συσπειρώνονται οι ομάδες αυτές:

● Ο ΠΡΩΤΟΣ συγκεντρώνει τους αμφισβητίες του κοινοπολιτικού κατεστημένου. Η αιχμή του δόρατός τους στρέφεται κατά του άμεσου περιβάλλοντος (entourage) του αρχηγού, που εκφράζεται, κυρίως, με τους Άχ. Καραμανλή, Γ. Ράλλη και,

τελευταία, με τον αντιπρόεδρο κ. Παπακωνσταντίνου. Αυτοί ευθύνονται – κατά τους αμφισβητίες – για όλα τα δεινά του κόμματος: Για την κάμψη του στις τελευταίες εκλογές, για την άνοδο του ΠΑΣΟΚ, για τη μη εκλογή «διακεκριμένων στελεχών του κόμματος», μιά και δεν βοηθήθηκαν από τον κοινοπολιτικό μηχανισμό. Το entourage ευθύνεται επίσης για τη διατήρηση εξωκομματικών παραγόντων επικεφαλής τραπεζικών και άλλων ημικρατικών οργανισμών!

Καθ' όλες τις ενδείξεις, η ομάδα αυτή υποκίνησε και την ανταρσία των «14» (ή «16»), κατά τη διαδικασία της εκλογής του προέδρου της Βουλής, κ. Παπασπύρου. Έμβλημά της: «Η εξυπηρέτηση των δικών μας», που σημαίνει, φυσικά, νεποτισμός, ρουσφέτι, μικροπολιτική. Στην ομάδα αυτή, η ηγεσία της «Νέας Δημοκρατίας» αντιδρά «πότε με τό ραβδί, και πότε με τό καρότο». Άν νομίζουν – έλεγε πρίν λίγες εβδομάδες σέ κοινοπολιτικό φίλο του ο αντιπρόεδρος κ. Παπακωνσταντίνου – ότι εγκατέλειψα τό αξίωμα του προέδρου της Βουλής, για να τους αφήσω να αγωνίζονται μέσα στην κοινοβουλευτική ομάδα, πλανώνται. «Όσοι δυστροπούν, όσοι απειθαρχούν, θά φεύγουν...» Η δεύτερη αντίδραση (του καρότου), είναι αντίδραση παροχών: «Άν κάποιος πάλι αυτούς σάς ζητήσει μιά θέση σέ αεροπλάνο, δώστε του όλο τό αεροπλάνο...» – είναι ή σύσταση γνωστού ύπουργού σέ ύπηρεσιακούς παράγοντες του ύπουργείου του.

● Ο ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΠΟΛΟΣ συσπειρώνει ακροδεξιά και αντιδραστικά στοιχεία, που αν και επιμένουν ότι «δέν είναι ακροδεξιοί» (διαφορετικά – λένε – θά πηγαίναμε στην Έθνική Παράταξη...), ωστόσο δέν αφήνουν εύκαιρία για να μήν εκδηλωθούν, «σόντο δότσε» ή ύψηλόφωνα, κατά της σημερινής ηγεσίας του κόμματος. Αντίθετοι πρός όποιοδήποτε «άνοιγμα» του κ. Καραμανλή στους Άνατολικούς, ύποστηρίζουν εκθυμα την άμεση επάνοδο της χώρας σόν στρατιωτικό ΝΑΤΟ, μέτρα για τη «μή κοινοπολιτικοποίηση της νεολαίας», εγκατάλειψη της «σοσιαλμανίας» και, προπαντός, πάταξη των άπεργιών. Η ομάδα ταυτίζεται «ίδεολογικά» (και ψυχικά...) μέ τους Άδερωφ, Μπάλο και άλλους «ύπερέλληνες» του ύπουργικού συμβουλίου. Πρόσφατος σόνχος της ό κ. Παπαληγούρας, διότι – λένε – ύπαινίχτηκε σόνους Έννέα, κατά την τελευταία μετάδοση της στίς Βρυξέλλες, πώς ή Έλλάς έχει «και άλλες δυνατότητες οικονομικών άναζητήσεων», έφ' όσον καθυστερεί ή ένταξη της στην ΕΟΚ...

● Η ΤΡΙΤΗ – και ή σοβαρότερη από πλευράς ήθους – αντιπολιτευτική ομάδα συσπειρώνει γύρω της στελέχη από την πιο προοδευτική μερίδα της «Νέας Δημοκρατίας» (ανάμεσά τους και επιφανείς δημοσιογράφοι). Φυσικά δέν εναντιώνονται

ΚΥΡΙΟΙ ... ΚΡΙΤΕΣ

«Μ'ΟΠΟΙΟΝ ΔΑΣΚΑΛΟ
ΚΑΘΗΣΗΣ
ΤΕΤΟΙΑ ΤΡΑΜΜΑΤΑ
ΘΑ ΜΑΘΗΣ»

ΕΓΩ ΕΙΧΑ
ΧΟΥΝΤΙΚΟ ΔΑΣΚΑΛΟ
ΑΛΛΑ ΒΓΗΚΑ
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΣ

ΚΥΡΙΟΙ ΚΡΙΤΕΣ
ΟΜΟΛΟΓΕ
ΤΟ ΕΓΚΛΗΜΑ ΜΟΥ.

ΔΥΟ ΧΡΟΝΙΑ
ΦΥΛΑΚΙΣΗ
ΔΙΑ ΠΑΡΑΒΑΣΙΝ
ΛΑΙΚΗΣ ΠΑΡΟΙΜΙΑΣ

118-178

στόν άρχηγό. Άνησυχούν όμως για όρισμένα καμώματα του άρχηγού... Άνησυχούν, προπαντός, για τό κενό πού θά δημιουργηθεί, σέ περίπτωση πού ό «πανδαμάτωρ χρόνος» ή λόγοι ύγείας υποχρεώσουν τόν κ. Καραμανλή νά εγκαταλείψει τήν πρωθυπουργία. Ποιός, τότε, θά τόν διαδεχθεί; Καί τί θά γίνει, άν οί Άμερικανοί ή κάποιοι άλλοι, «μάς φορτώσουν τόν Άδέ-

πού θά συγκεντρώσει «Νεοδημοκράτες», Κεντρώους, «Νεοφιλελεύθερους», κάτω άπό μιάν άλλη έπωνυμία καί υπό άλλον άρχηγό. Καί άπέναντι στό νέο αυτό πολιτικό όργανισμό, θ' άντιπαρατάσσεται τό ΠΑΣΟΚ, πού, στό μεταξύ όμως, θά πρέπει - κατά τό σχέδιο - νά «καταστεί συντηρητικότερο», για νά μήν προκαλεί «κραδασμούς» καί «άνησυχίες»! Η κατάληξη παραμένει ή ίδια: Δύο ίσχυρά κόμματα, πού θά εναλλάσσονται άρμονικά στήν έξουσία, όπως εναλλάσσονται λ.χ. οί Συντηρητικοί καί οί Έργατικοί στήν Άγγλία...

ρωφ»; Δέν υπάρχουν άκριβείς πληροφορίες ως πρός τό δάθος του προβληματισμού των στελεχών αυτών της «Νέας Δημοκρατίας», πού όρισμένοι γλωσσομαθείς τούς άποκαλούν ήδη «Liberals». Λέγεται, ωστόσο, ότι δέν άποκλείεται ή έκδοση κάποιου «Μανιφέστου» άπό μέρους της ομάδας, πού θά διαδηλώνει - μέσα στά πλαίσια της «Νέας Δημοκρατίας» - τούς γενικότερους όραματισμούς της για τό κόμμα, τή δημοκρατία, τό διάλογο...

Τό «πατρόν» των δύο κομμάτων

Οί διεργασίες αυτές μέσα στους κόλπους του κυβερνώντος κόμματος καταγράφονται ενώ άλλοι παράγοντες - ανάμεσά τους καί ό «συμμαχικός»... - έργάζονται για ό,τι οί ίδιοι άποκαλούν «άποκρυστάλλωση της έλληνικής πολιτικής ζωής».

Ό όρος σημαίνει δύο εναλλασσόμενα στήν έξουσία κόμματα, πού θά καλύπτουν τό 80-85% του κοινοβουλευτικού χώρου. Συνεπώς - κατά τή συλλογιστική αυτή - ή «Νέα Δημοκρατία» όχι μόνο δέν πρέπει νά διασπαστεί, αλλά καί νά συγχωνευτεί μέ τήν ΕΔΗΚ καί, ένδεχόμενα, μέ τό Κόμμα των Νεοφιλελευθέρων του κ. Μητσotάκη. Έτσι, στό πολιτικό προσκήνιο θά δεσπόζουν δύο μεγάλα κόμματα - ή «Νέα Δημοκρατία», άναγεωμένη καί διευρυμένη, καί τό ΠΑΣΟΚ - έχοντας στά πλευρά τους τήν «άκρα Δεξιά» καί «άκρα Άριστερά», πού θά συγκεντρώνουν, συνολικά, τό 10-15%. Καί ήδη, μέσα στό πλαίσιο αυτό, όρισμένοι παρατηρητές έντάσσουν τίς διαδικασίες «θρυμματισμού» της ΕΔΗΚ καί τίς έπαφές του κ. Καραμανλή μέ τούς κ.κ. Μητσotάκη καί Βαρδινογιάννη.

Λέγεται, ωστόσο, ότι υπάρχει καί ένα δεύτερο «πατρόν», κατ' έξοχήν άμερικανικό. Προβλέπει καί αυτό τήν ύπαρξη καί λειτουργία δυό μεγάλων κομμάτων, μόνο πού έμφιλοχωρεί ένα δεύτερο στάδιο άποσάθρωσης όλων των πολιτικών δυνάμεων της χώρας. Άποσάθρωση όμως σημαίνει άποσταθεροποίηση, πού είναι, ως ένα βαθμό, άναγκαία για τήν προώθηση όρισμένων άμερικανικών στρατηγικών στόχων στήν περιοχή.

Τό σχέδιο δέν άποκλείει καί ένδεχόμενη, στά άμεσο μέλλον, άνοδο στήν έξουσία του ΠΑΣΟΚ, μέ τή σκέψη ότι οί «κραδασμοί» καί οί «άνησυχίες» πού θά έπακολουθήσουν, θά βοηθήσουν στή διαμόρφωση ενός «ένωτικού» πολιτικού όργανισμού,

Δέν είναι γνωστό σέ ποιό βαθμό ό Κ. Καραμανλής διαισθάνεται, γνωρίζει ή συνειδητοποιεί τά σχέδια αυτά. Τό βέβαιο είναι ότι άνησυχεί άπό τή διαμόρφωση άντιπολιτευτικών τάσεων μέσα στους κόλπους του κυβερνώντος κόμματος. «Κοίταξε νά τούς συμμαζέψεις» - λέγεται ότι παρήγγειλε στόν κ. Παπακωνσταντίνου! Άπό τήν άλλη, στό βαθμό πού μπορεί, τοποθετεί πρώην στενούς συνεργάτες του - ύπουργούς κυρίως πού δέν κατάφεραν νά επανεκλεγούν - σέ διάφορες θέσεις, πιστεύοντας πώς έτσι άποκαθιστά τά πράγματα, μιά καί ή πολιτική είναι «σφαίρα πού γυρνά»... Πέρα άπό αυτά, δέν δείχνει κανένα ειδικό ένδιαφέρον ούτε για τήν όργάνωση του συνεδρίου της «Νέας Δημοκρατίας» - άξίωση πολλών βουλευτών του κόμματος, ιδιαίτερα νέων - ούτε για όποιοσδήποτε άλλαγές στήν όροφή της κομματικής ιεραρχίας. Καί, φυσικά, πολύ λιγότερο ένδιαφέρον δείχνει για τόν έκδημοκρατισμό του κόμματος ή της δημόσιας ζωής.

Άλλες πληροφορίες, στό μεταξύ, λένε ότι μετά τήν άνταρσία των «14», ό κ. Καραμανλής, βέβαιος πιά για τίς «διαβρωτικές διαδικασίες» πού ξένοι ύποκινούν μέσα στους κόλπους του κόμματος, εγκατέλειψε τά σχέδιά του για τό άλμα στήν προεδρία της Δημοκρατίας. Καί ότι για τή θέση αυτή προορίζει τώρα τόν κ. Π. Κανελλόπουλο ή τόν κ. Γ. Μαύρο, πού ήδη χαρακτηρίζεται, άπό τίς έφημερίδες του συγκροτήματος, σάν «έθνικό κεφάλαιο». «Άν φύγω - άναφέρεται ότι είπε σέ στενό συνεργάτη του - θά γίνουν χίλια κομμάτια»!

Τά «χίλια κομμάτια» είναι, βέβαια, σχήμα λόγου. Δέν χωρεί ωστόσο άμφιβολία πώς, όπως καί στά μεγάλα θέματα της έξωτερικής μας πολιτικής, παρεμβαίνουν κάποιοι τρίτοι - αυτόκλητοι «μεσολαβητές», «έπιδιαιτητές», κ.ά. - άλλο τόσο, καί στή διαμόρφωση του έσωτερικού πολιτικού μας τοπίου, παρεμβαίνουν κάποιοι άσχετοι άλλοι, μέ σχέδια επάλληλα για τή «χειραγώγηση» καί «κηδεμόνευση» των Έλλήνων.

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΕΝΑΣ αξιωματικός της CIA πήρε μέρος στη σχεδόν 3ωρη κρίσιμη συνομιλία Καρταμάνη-Βίνς το περασμένο Σάββατο: ο έλληνοαμερικανός **Τζωρτζ Μπάμπις**, σύμβουλος πολιτικών υποθέσεων της εδώ αμερικανικής προεδρείας.

Ο ΜΠΑΡΜΠΙΣ, 52 χρονών, μιλάει θαναμάσια ελληνικά, ήρθε στη χώρα μας πριν από τρία ακριβώς χρόνια και στο διάστημα αυτό κατέφερε να αναπτύξει έναν ενόχλο πνευματικό κόσμο στην Ελλάδα.

ΒΕΒΑΙΑ η παρουσία του δεν ήταν καθόλου απωραϊστή για να πληροφορηθεί η ΣΙΑ τί της συνάντησης, αλλά υπάα μνημονεύουμε το γεγονός - έτσι για την ιστορία.

ΣΤΗ φωτογραφία ο Μπάμπις με γνωστή την πλάτη - ένας καλός ποίκτορας δέ δείχνει ποτέ τό πρόσωπό του.

ΚΑΙ με την ευκαιρία: ξέραμε τό Σάββατο Βίνς σά νεκροθάφτη του Κυπριακού - έναν από τους νεκροθάφτες δηλαδή - με την περιόδηση συμφωνία του με τόν Πιπινέλη (τέλη 1967) και τό «μωσαλμωτικό» (πιάλι!) ρόλο του, αλλά και με άλλες ενέργειες από τότε μέχρι σήμερα. Ξέρουμε και την «προειδοποίηση» που από τόν Όκτωβρη του 1973 έκανε προς την Κύπρο, όταν (σ' ένα «περιεργό» σμινάριο στη Ρώμη) ούεθηκε μαζί με τους Κληρίδη και Ντενκτάς: «Τό Κυπριακό είναι εστία αναφλέξεως μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας. Μπορεί μάλιστα να προκληθεί και επέμβαση της Τουρκίας, αλλά αυτή τη φορά μην ελπίζετε ότι θα επέμβει ή Αμερική να σταματήσει την Τουρκία». Αλλά την... «αντιστασιακή» τον δόση την αγνοούσαμε: ότι, δηλαδή, σά νομικός σύμβουλος της «Αμερικαν Έξπρες» ήλθε επί χούντας στην Αθήνα και μωσαλμωτο (ό...αϊώνιος ρόλος) για να αφεθεί έλινθισ ο τότε διοικητής του ιδώ υποκαταστήματος της τράπεζας, που είχε συλληφθεί για αντιδικτατορική δράση...Κι έμεις οι αγάριοι τόν υποδεχόμαστε με διαμαρτυρίες και όμωδες...

ΑΝΤΙΔΕΣΕΙΣ

Ο ΔΡΟΜΟΣ ΤΗΣ ΕΔΗΚ

Προτιμώντας τη «μέση λύση» ή Κ.Ο. της ΕΔΗΚ προχωρεί (με αντίθετη γνώμη του σημερινού ήγέτη της) σέ έκτακτο συνέδριο με σκοπό να αλλάξει άρχηγό και να καθορίσει την «οργανωτική (και πολιτική;) γραμμή της». Τί σημαίνει στην ουσία αυτό; Διακίνηση της «μετεκλογικής φάσης» της κρίσης και ίσως αναστολή μιάς κίνησης που δλο και πιο έντονα προβάλλεται: της μεταπήδησης κάποιων (;) από την ΕΔΗΚ στη Ν.Δ.

«Η ΕΔΗΚ, είναι ή μόνη που μπορεί να ανανεώσει την παράταξη του κ. Καραμανλή, αλλά και να την εξυγιάνει. Είναι μάλλον αυτό τό νόημα τών εκλογών, που έστω και άργά τά στελέχη της ΕΔΗΚ τό συνέλαβαν (...) Γι' αυτό τό «πέρασμα» (που δέν είναι αποστασία) πρέπει από τώρα να προετοιμάζεται». Ωμά, χωρίς περιστροφές, έντυπο της Δεξιάς δίνει τη «λύση».

Αλήθεια πόσοι σήμερα στην ΕΔΗΚ θέλουν αυτό τό «πέρασμα» (τό πώς λέγεται, είναι άλλη ιστορία...) κι είναι αποφασισμένοι να τό κάνουν; Μήπως κάποτε, επιτέλους, κάποιος από αυτό τό κόμμα πρέπει να μιλήσουν αν οι χτά στο λαό - σ' αυτό τό 12% που πίστεψε και ψήφισε ένα κεντρώο (και άρα: αντι-δεξιό) κόμμα;

ΦΟΙΤΗΤΙΚΑ

Μέ συμμετοχή 600 αντιπροσώπων άρχισε σήμερα τό 9ο (2ο από τη μεταπολίτευση) Πανοπουδαστικό Συνέδριο. Οι φοιτητικές εκλογές δέν έκρυβαν έκπληξεις: σέ άνοδο ή Π.σ.κ. (ΚΚΕ), ή ΠΑΣΠ(ΠΑΣΟΚ), που μείωσε αίσθητά τη διαφορά από την Π.σ.κ., και ή Π.Π.Σ.Π. (ΚΚΕ μ-λ), σέ μικρή πτώση ή Δ.Α. (ΚΚΕ έσ.), ή ΔΑΠ (Ν.Δ.), ή Α.Α.Σ.Π.Ε (ΕΚΚΕ), σέ μεγαλύτερη ή Δ.Π.(ΕΔΗΚ)... Η φασιστική ΦΕΑΚ (ΕΝΕΠ), άκολουθώντας τη λαϊκή παροιμία «όσα δέ φτάνει ή άλεπού τά κάνει κρεμαστάρια», δήλωσε άποχή και πανηγύρισε μετά ότι ή άποχή...έπιασε, ξεχνώντας ότι «άρκεται» από τά λίγα μέλη της ψήφισαν ΔΑΠ, γράφοντας στά (άκυρα έτοι) ψηφοδέλτια «ΕΝΕΠ» ή «τό αίμα του Μάλλιου θά σάς πνίξει» κ.ά.

Άραγε τό Συνέδριο θά κρύβει «έκπληξεις» - με την έννοια της λήψης ουσιαστικών αποφάσεων σέ σύγκριση με τό προηγούμενο; Στίς εργασίες του, έκτός από τόν άπολογισμό του Κ.Σ., και τίς εισηγήσεις που άφορούν τη γενική πολιτική έκτίμηση της κατάστασης σέ σχέση με τό φοιτητικό χώρο, τό πρόγραμμα δράσης που θά προταθεί θά περιλαμβάνει όπωσδήποτε σάν αίτημα αίχμης, συνολική τοποθέτηση και συγκεκριμένη αντιμετώπιση του Νόμου-Πλαίσιο. Αλλά - πέρα από αυτό - ή σημερινή πολιτική συγκυρία, έτσι όπως διαμορφώθηκε μετά τίς εκλογές του Νοέμβρη και τη μέχρι τώρα σύντομη πορεία, δέν αφήνει περιθώρια έστω και καλοπροαίρετου άποπροσανατολισμού της δουλειάς και τών στόχων: ενεργοποίηση όλων τών φοιτητών και καθοριστική παρέμβαση του φοιτητικού κινήματος στά θέματα που τό άφορούν. Άμηση, άγωνιστική, άποτελεσματική.

Στην Ελλάδα - σέ αντίθεση με άλλες χώρες της Εύρώπης - ένας φορέας (ή ΕΦΕΕ) εκπροσωπεί όλες σχεδόν τίς φοιτητικές παρατάξεις. (Λέγεται ότι ή ΔΑΠ πιέζεται φέτος από την άκρα δεξιά να μή συμμετάσχει στο «κόκκινο» Κ.Σ. της ΕΦΕΕ που θά εκλεγεί). Αυτό άποτελεί ήδη μιά εύνοϊκή προϋπόθεση για κοινή - και άρα πιο άποτελεσματική - παρέμβαση.

Ο «ΠΑΛΑΝΤΖΑΣ»

Σέ βσέλιδο αφιέρωμα περιοδικού της Δεξιάς για τόν πρόεδρο της Βουλής κ. Δ. Παπασπύρου, δέν υπάρχει ούτε ΜΙΑ λέξη για την περίοδο της άποστασίας, περίοδο που έμεις οι άφελείς επιμένουμε ότι ήταν τό «πρώτο μεγάλο θήμα» για τη στρατιωτική δικτατορία. Λές κι ό έκ Λεβαδείας πολιτικός ζούσε σ' άλλη χώρα εκείνη την εποχή...

Υπάρχει, όμως, ή εξήγηση γιατί είναι γνωστός ό κ. Παπασπύρου σάν «Παλάντζας»: επειδή, λέει, ήταν (σά δικηγόρος) πάντα συμβιβαστικός, κάποτε ένας είσαγγελέας του είπε στη Λιβαδιά: «πάλ σά χέρια σας ή παλάντζα κύριε συνήγορε;» Έτσι, «έκείνη ή «παλάντζα» έγινε παρατσούκλι και τόν άκολουθεί, τόν διασκεδάει. Γιατί δια-

σταυρώνεται με μία κλίση που την αναγνωρίζει δική του και την πιστεύει άρετή!»! "Αν και δε διαφωνούμε καθόλου για την... κλίση, θέλουμε μόνο να θυμίσουμε ότι μπορεί ο εισαγγελέας Λιβαδιάς να είναι ο νονός του «Παλάντζα», αλλά μόνο τοπικά: στο πανελλήνιο ο κ. Π. έγινε γνωστός σά «παλάντζας» από κύριο άρθρο (μ' αυτό τον τίτλο) δημοκρατικής έφημερίδας, άμέσως μετά την έκθεση του Μπελογιάννη, του Μπάτση, του 'Αργυριάδη και του Καλούμενου. Είναι ένα ακόμη σημείο της πολιτικής ζωής του κ. Π. που λησμονήθηκε στο «αφιέρωμα», ίσως γιατί ο σημερινός πρόεδρος της Βουλής είναι ένας από τους κύριους ήθικους αυτόνργούς εκείνων των φροβερών πολιτικών δολοφονιών...

ΑΣ ΕΙΜΑΣΤΕ ΗΣΥΧΟΙ, ΛΟΙΠΟΝ...

Μπορεί όλο και περισσότερο να συζητιέται η άμνηστευση των ελάχιστων «πρωταιτίων» που βρίσκονται στις φυλακές. Μπορεί εκατοντάδες χουντικοί να παραμένουν και δεκάδες να προάγονται ή να παίρνουν θέσεις-κλειδιά στο στράτευμα. Μπορεί ακόμα κι ο καταδικασμένος τελεσίδικα για θασανιστήρια ταγματάρχης Σπ. Γεωργακόπουλος να πήρε προαγωγή. ('Αλήθεια, τί θα γίνει αν κάποιος, όχι υποχρεωτικά καλύτερος του, τον αποκαλέσει θασανιστή;) Μπορεί οι πάσης φύσεως χουντικοί να άπειλούν - και να όπλοφορούν... νόμιμα! Μπορεί... Έμεις κοιμόμαστε ήσυχοι: με τίς πρόσφατες μεταβολές τοιγοθετήθηκε στο 'Αρχηγείο της 'Αστυνομίας Πόλεων ο Εύάγγελος Γιαννικόπουλος! Καί θα είμαστε ακόμα πιό ήσυχοι αν πάει ο άνθρωπος «στη θέση του» - έννοούμε τη θέση που τόσο επάξια κρατούσε επί χούντας στη Γενική 'Ασφάλεια. Τουλάχιστον αν ξαναχτυπήσει κάποτε πάλι η πόρτα μας, να άντικρίσουμε γνώριμα πρόσωπα. Κάτι θα είναι κι αυτό...

ΤΟ... «ΣΥΜΜΟΡΙΑΚΟ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ»

'Από την κυριακάτικη «Καθημερινή» μαθαίνουμε ότι ο κ. Π. Κανελλόπουλος άποφάσισε να γίνει πιλότος, όταν τό καλοκαίρι του 1947 (ήταν «συμμοριτοπόλεμος» κι ο κ. Κ. ύπουργός 'Αεροπορίας) τό άεροπλάνο με τό όποιο πήγαινε στο Βόλο «δέχτηκε (κοντά στο Πήλιο) πολυβολισμούς από ένα συμμοριακό συγκρότημα»! Καί ό μόν κ. Κ. άώθηκε, έγινε πιλότος (1954), πρωθυπουργός (1967) καί (πρίν - χρονικά - γίνει βουλευτής επικρατείας της Ν.Δ.) πείστηκε ότι εκείνη την εποχή (1946-49) γίνονταν εμφύλιος πόλεμος - καί τό πρωτόγραψε στην «Καθημερινή», τό 1975. 'Αλλά φαίνεται ότι κάποιος δέν διαθάζουν ούτε την έφημερίδα που δουλεύουν: πώς άλλως έξηγούνται τά... συμμοριακά συγκροτήματα - καλό καί τούτο... 'Η μήπως είναι άπλώς θέμα «προσαρμογής στη γραμμή» του «νέου κύματος» - Μπάλκος, Κ. Στεφανόπουλος καί σία;

ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΑΝΥΠΟΛΗΨΙΑΣ

'Ο Κ. Μητσοτάκης είναι άθεράπευτα άντι-ΠΑΣΟΚ. 'Επινόησε λοιπόν ένα πολύ έξυπνο τρύκ για να τό βλάψει: Διακήρυξε δημόσια τόν έπαινό του προς τό ΠΑΣΟΚ. 'Ο Κ. Μητσοτάκης είναι πραγματικά εύφυής άνθρωπος. Ξέρει πολύ καλά πώς ή μεγαλύτερη ζημία που μπορεί να κάνει σέ έναν πολιτικό του αντίπαλο είναι να τόν

επαινέσει: Είναι ό ίδιος τόσο βαθιά στιγματισμένος στην πολιτική ζωή της 'Ελλάδας, ώστε ό έπαινός του να είναι θέλος φαρμακερό.

ΕΝΑ ΑΣΗΜΑΝΤΟ ΓΕΓΟΝΟΣ

Ποιός είπε ότι ή Γενική 'Ασφάλεια 'Αθηνών δέν κάνει καλά τη δουλειά της; Σαραντα πέντε μέρες κράτησε τη δικογραφία για τη σφαγή των άοπλων άράβων διαδηλωτών από τούς πάνοπλους φρουρούς της αϊγυπτιακής πρεσβείας στίς 18 Νοέμβρη '77. 'Υστερα από τρομακτικές έρευνες (γιατί αν δέν είναι έτσι, προς τί ή καθυστέρηση;) διαπιστώθηκε ότι οι φρουροί πυροβόλησαν γνώριζοντας ότι οι νεαροί διαδηλωτές είναι άσπλοι. Καί κατά συνέπεια... ευθύνονται! 'Αλλά μέσα στην άγωνιώδη προσπάθεια των άστυνομικών μας άρχών για τη διαλεύκανση της σκοτεινής αυτής ύπόθεσης, λησμονήθηκε μία άσήμαντη λεπτομέρεια: ή σύλληψη των δραστών... (Γιατί θέβαια μπορεί οι 'Αραβες να είχαν άυτότρωματιστεί - πράγματα που γίνονται, δηλαδή - όποτε ποιός καί πώς μπορούσε να συλλάβει τούς αϊγύπτιους φρουρούς;) 'Ετσι, τώρα που διαλευκάνθηκε ή ύπόθεση καί άναζητήθηκαν οι φρουροί, κάποιος από τη πρεσβεία με διπλωματικό τάκτ θα θεάκωσε ότι οι άξιώτμοι αύτοί κύριοι βρίσκονται στην πατρίδα τους. Καί γιατί όχι;

Μετά την ελληνική επέμβαση: 'Ανδρες των ΜΑΤ με τά... λάφτρα: Ένα μαντήλι καί ένα πανώ. ('Η φωτογραφία πρωτοδημοσιεύτηκε στο «'Ιδεοδρόμο»).

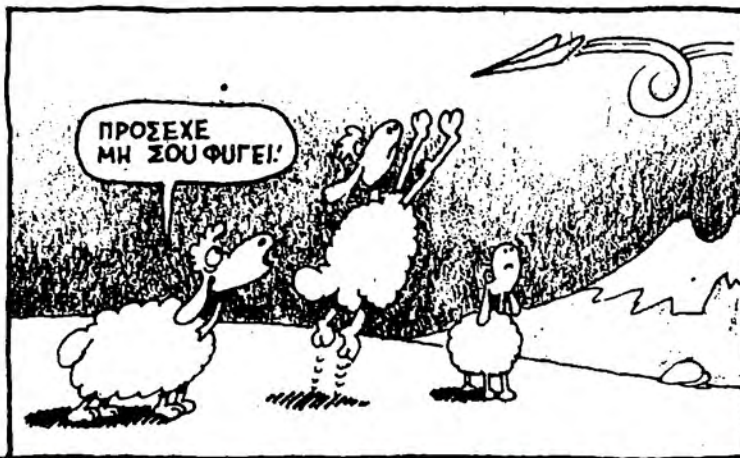
Μήπως καί οι «άλλοι» στίς πατρίδες τους δέν βρίσκονται; Τί σημασία έχει αν ένας σουδανός φοιτητής ίσως έχει ήδη έκτελεστεί γιατί τό καθεστώς της πατρίδας του τόν είχε καταδικάσει σέ θάνατο - κι έμεις τό ξέραμε όταν τόν άπελάσαμε; Τί σημασία έχει αν άλλοι βρίσκονται στίς φυλακές; 'Αλλωστε καί ή σφαγή δέν ήταν μεγάλη: δυό νεκροί, 20 τραυματίες - μπορούσαν να συμβούν καί χειρότερα. Δέν μπορούσαν;

Θημηθείτε αύτή την ύπόθεση όταν φτάσει στη Βουλή, ύστερα από έρώτηση που καταθέσανε βουλευτές του ΠΑΣΟΚ: θάχουν όλα σχεδόν ξεχαστεί - νεκροί, τραυματίες, κακοποιημένοι (άπό άστυνομικούς), έγκληματικές ένέργειες, άπελάσεις, όλα... Θυμηθείτε!

ή ΜΑΦΑΛΝΤΑ καί ό ΚΟΣΜΟΣ της

του ΚΟΥΪΝΟ

1-22-178

Γέβμα εργασίας

Γέβμα εργασίας, λέγετε τό γέβμα πού προσφέρει μία κη-
βέρνησις εις ένα ιθαγενή ή ξένον επισκέπτην όστε νά μήν
χαθή πολήτιμος χρόνος, κέ κατά τό διάστημα τής μασή-
σεος τών τροφών νά ανταλαγούν χρήσιμοι απόψεις επί τής
διεθνούς καταστάσεως. Σηνήθος εις άφτά τά γέβματα
παρακάθιντε ό προθυπουργός, ένας ύπουργός έξοτερι-
κών, ό ύπουργός 'Αμήνης (έάν αι σηζητήσεις άφορούν τήν
Κήπρον), ό ξενόγλωσσός επισκέπτης, μερικοί γραματεΐς πού
τόν σηνοδέβουν κι ένας μεταφραστής. Συνολικός δηλαδή ή
δήναμις τοϋ γέβματος εργασίας (έάν συμπεριληφθούν και
αι κηρίε) άνέρχεται και κειμένεται μεταξή 10-15 ατόμων.

Ουδέποτε όμος εις τήν ζοήν μου κατόρθωσα νά ένοήσο
πώς γίνοντε χρήσιμοι σηζητήσεις κέ λήνοντε δυσχερείς δια-
φορέ εις τόσον σήντομον χρονικόν διάστημα. Τάς περισ-
τέρας φορές, άγνωστον πώς, οι ήψηλοι ξένοι φθάνουν μέ
τρομακτικήν ακρίβειαν μόνον διά 24 ώρας, άσχετως έάν
ύπάρχει άπεργία εις τάς άεροπορικές σηκοινωνίας ή τά
άλλα μέσα μεταφορών. Χαρακτηριστικόν εΐνε ότι οι πιλότοι
πού τούς μεταφέρουν, ουδέποτε άπεργούν κέ τά άερο-
σκάφη κηκλοφορούν κέ μέ τας χρηοτέρας κερικές σηνή-
κας. 'Ημπορē τό χιόνι εις τήν Νέαν 'Υόρκην να έχη ήψος 76
έκατοστών, εις τάς 'Αθήνας και 'Ελεφσίνα αι πλημύρε νά
δυσκολέβουν τας προσγΐόσεις. 'Ο ύπουργός όμος τών έξ-
οτερικών ή ό γενικός γραματέψς τοϋ ΟΗΕ, κατέρχοντε από
τά σκάφη μέ τας σηζηήγους των μέ τό χαμόγελον εις τά
χείλη ώσάν νά μήν σηνθένει τίποτε.

Πρώτη λοιπόν εργασία παντός κατερχομένου διά 24ωρον
έπίσκεψιν εΐνε ή απόλεια μιās πολητίμου ώρας διά χειρα-
ψίας, έπιθεορήσεις άγημάτων, σήντομον έξήγησιν διά τόν
σκοπόν τοϋ ταξιδίου του εις τας τηλεοράσεις κέ μεταφοράν
του μέ μοτοσηκλέτας εις τό μέρος όπου θά καταλύση διά
νά αναπαφθή. 'Αφού εκεί λοιπόν αναπαφθή κέ ξυρισθή, θά
μεταβή ολίγον άργότερον διά έθιμοτυπικήν έπίσκεψιν εις
τόν Πρόεδρον τής Δημοκρατίας, ό όποιος μέ έβγένειαν θά
τοϋ υποδήξη εις ποίαν ποληθρόναν νά καθίση. Περίπτοις
όμος νά σηζητηθούν ήψηλά και κρήσιμα θέματα εις άφτήν
τήν σήντομον σηνάντησιν αποκλίετε διεθνώς, διότη ένόπιον
μηχανικών, ήλεκτρολόγων κέ ήχολήπτων ό διάλογος καθΐ-
στατε κέ μάτεος κέ επικίνδινος. Σηνεπός χάνετε και έδώ πολ-
λήτιμος χρόνος εις άμοιβέας φιλοφρονήσεις κέ φαρδέα χα-
μόγελα ένόπιον τοϋ φακού. 'Αρα ό ξένος φέβγει από τό
Προεδρικόν Μέγαρον έχων καλά κρυμένον εις τά τρίςαθα
τής ψηχής του τό μυστικόν ή τας έντολάς πού μεταφέρει.
Τό έσπέρας, κατά τήν διάρκειαν δείπνου, αναφέρει ότι εΐναι
πολή έφτηχής πού έβρίσκετε μεταξή φίλων, άλά ως εΐνε
πολή ψησικόν έβρίσκει άσκοπον νά έξηγήσει διά ποίον
σκοπόν ήλθε τόσον επιγόντως εις επήκοον τόσον συνδετη-
μόνων κέ γκαρσόνων.

'Απομένει λοιπόν εις τόν έπιφανή ξένον ή έπομένη. Τήν
έπομένην, πρό τής ανταποδόσεως τοϋ γέβματος υπό τής
Πρεσβείας του, επισκέπτετε έθιμοτηπικός κέ τόν Προθυ-
πουργόν τής χώρας, άλά κέ εκεί εΐναι άδήνατον νά έκφρα-
σθή έλεφθέρως έμπροσθεν τών καραδοκούντων δημοσι-
ογράφων κέ ένοχλητικών ήχολήπτων πού κέ άφτών τό
ώραριον εΐνε πολή θεβαρημένον. Περιορίζετε λοιπόν κέ
κατά τήν σηνάντησιν άφτήν, πού μέ άγονίαν περιμένει ό
Λαός, νά χαμογέλαση εις τόν προθυπουργόν, ό όποιος μέ
μεγάλην άφτοπεποΐθσιν κέ έφχέρειαν κινεί τα χέρια του, κέ
νά τοϋ αναγκείλη ότη εΐναι έφτυχής πού επισκέπτετε μίαν

χώραν μέ τήν όποιαν ή πατρίς του έβρίσκετε εις άρίστας
σχέσεις κέ έκφράζη τήν έφχήν αι σχέσεις άφτέ νά σησφι-
χθούν εις τό μέλον περισσότερο (κέ εις τό παρόν κέ εις τό
άπότερον). 'Ο προθυπουργός πάλιν μέ τήν σειράν του
κατά τήν σήντομον άφτήν σηνάντησιν, μέ άφτοπεποΐθσιν
άφίνει νά ένοηθē ότι δέν πρόκίτε νά δεχθē πιέσεις από τόν
τιμόμενον επισκέπτην, λέγων άλλ' άντ' άλλων κέ δυσκολέ-
βων κέ τόν μεταφραστήν λόγον τής κακής του άρθρόσεος.

Φέβγων λοιπόν ό έπιφανής ξένος κέ από άφτήν τήν έθι-
μοτυπικήν έπίσκεψιν, άντιλαμβάνεται μέ τρόπον ότι έλάχι-
στος χρόνος τοϋ άπομένει πλέον διά νά όμιλήσει επί τέλους
μέ κάποιον υπέφθουν. Τοϋτο άντιλαμβανόμενοι οι άρμό-
διοι τοϋ 'Υπουργίου 'Εξωτερικών αναγκέλουν προς άφτόν
ότι όρίσθη γέβμα εργασίας, διά νά καθσησχάσουν τας άνη-
σηχίας του. Κι έτσι ό ύψηλός ξένος τήν όρισθίσαν όραν πη-
γένει εκεί, έχων πλησίον εις τό πιάτο του κέ ένα μέγα μπλόκ
σημιόσεων διά νά σημιόνη τρόγων κέ τας απόψεις τών άλ-
λων πού τρώγουν κέ εργάζοντε κατά τόν ίδιον τρόπον.

'Η μεγάλη Μου όμος άπορία εΐνε κέ παραμένει, πώς έβρί-
σκουν τόν κερόν και ανταλάσουν γνώμας κέ κρατικά μυστι-
κά; Περιμένουν μέ ύπομονήν και διακριτικότητα νά φύγουν
τά γκαρσόνια πού σερβΐρουν ή πετούν θιαστικές κουβέντες
στό διάστημα πού πάνε άφτά νά φέρουν τό κρασί από τήν
κουζίνα και μένουν μόνοι; Νομίζο ότι εΐναι πολή έπίπνοος
τρόπος εργασίας άφτός, έάν τήν στιγμήν πού αναπτύσης
εις τούς παρακαθημένους τας απόψεις κέ έντολάς τοϋ κη-
ρίου Κάρτερ, αναγκάζεσαι νά σταματήσης από νόημα τοϋ
μεταφραστοϋ ότι έρχετε τό γκαρσόνι μέ τούς κεφτέδες κέ
πρέπει νά σκεπάσης και τά χαρτιά πού έχης δίπλα δά νά
μήν δē ό θαλαμηπόλος τας σημιόσεις πού έχεις κρατήσει.
Βεβός άφτός εΐνε ένας τρόπος εργασίας, κοπιαστικός μέν,
άλά τέλος πάντων έξηπηρετικός κέ ήμπορεί ένας ύπουργός
έξοτερικών μιās μεγάλης χώρας νά διαβιβάση τας άποφά-
σεις τής χώρας του. 'Αλλά έγω εις πολλές τενίας πού έχω
δē εις τόν κινηματογράφον κέ τήν τηλεόρασιν, έχω προσέξη
ότη εις τά διάφορα έπίσημα γέβματα οι ύπηρέται κάθινται
άκίνητοι όπισθεν τών ύψηλών καλεσμένων κέ μετακινούντε
άθωρήβως μόνον διά νά γεμίσουν τά κύπελα μέ ποτόν.
'Ενώπιον λοιπόν τών κρυπτομένων εις τήν σκιάν ύπηρέτων
και άρχιθαλαμηπόλων όμιλεί μέ άπερισκεψίαν διά σοβαρό-
τατα θέματα ό ύπουργός ξένης δηνάμεως κέ πιέζει έφθέως
τήν κηβέρνησιν ή τό ύπουργιον έξοτερικών φροντίζει εκ τών
προτέρων οι ύπηρέται τών γεβμάτων εργασίας νά εΐναι
μουγγοί και κουφοί;

Αυτή εΐναι ή μοναδική άπορία πού έχω. Διότη έάν πρά-
γματι οι ύπηρέται εΐναι άρτιμελείς και παρευρίσκοντε κατά
τας κρίσιμους άφτάς συζητήσεις, διά ποίον λόγον οι ρε-
πόρτερ έροτούν τόν προθυπουργόν διά τό τί διημείφθη κέ
δέν φέρουν τά μικρόφονά των εις τά χείλη τών παρευρεθέν-
των σερβιτόρων διά νά ξέρουμε επί τέλους τί ήθελε ό κήριος
Βάνς πού ήλθεν έδώ κέ ποιές πραγματικά έντιρήσεις έφεραν
οι δικοί μας. 'Εάν ψησικά έφεραν.

Χουντικές προκηρύξεις μέ «άποστολεις» άντιστασιακούς!

του Γιάννη Φάτση

ΜΙΑ χουντική οργάνωση αξιωματικών(;) , ο «Έθνικός Σύνδεσμος Έλλήνων Αξιωματικών» (ΕΣΕΑ), βομβαρδίζει από καιρό τους αξιωματικούς των Ένόπλων Δυνάμεων και των Σωμάτων Ασφαλείας με προκηρύξεις που τό ύβριστικό για τους πολιτικούς και την ηγεσία των Ε.Δ. περιεχόμενό τους δεν διαφέρει από αυτό των γνωστών έντυπων της φασιστικής δεξιάς, χωρίς – μέχρι στιγμής – να έχει συλληφθεί κανένας. Αν και ως τό τέλος του 1977 είχαν σταλεί 43 προκηρύξεις!

ΑΠΟΘΡΑΣΥΜΕΝΟΙ οί χουντικοί στήνουν τώρα και προδοκάτοιας:

■ σέ γνωστό για τά δημοκρατικά του αισθήματα αξιωματικό που υπηρετεί στον Έδρο έστειλαν δύο προκηρύξεις τους σέ φάκελο, μέ δήθεν άποστολέα έναν έπίσης γνωστό δημοσιογράφο, άντιστασιακό, που ανήκει στην άριστερά: τό Νίκο Κιόιο!

Η ΠΡΟΒΟΚΑΤΣΙΑ είναι διπλή (κι ευνόητοι οί στόχοι των φασιστικών στοιχείων) και έρχεται στή δημοσιότητα για ΠΡΩΤΗ ΦΟΡΑ – τή στιγμή ακριβώς που:

● Ένας κεντρικός δουλεντής (Κ. ΜΠΑΝΤΟΥΒΑΣ τής ΕΔΗΚ) καταγγέλλει στή Βουλή νέα σειρά «έμποτισμένων, ένσυνειδήτων και θαμμένων στυλοδατών τής 7ετίας» που παραμένουν στό στράτευμα, προάγονται ή μετατίθενται σέ καίριες θέσεις.

● Ό άρμόδιος ύπουργός κ. Έ. Αβέρωφ βεβαιώνει τό λαό ότι «δέν υπάρχουν χουντικοί αξιωματικοί», άποφεύγοντας νά απαντήσει – όπως κατά πάγια τακτική κάνει – στά συγκεκριμένα περιστατικά, που (και τούτη τή φορά) ήταν δεκάδες!

ΕΙΝΑΙ από τά χαρακτηριστικά «σημεία των καιρών»...

ΤΟ ύπόστρωμα τής χούντας που βρίσκεται ακόμα μέσα στό στράτευμα, συνεχίζει τίς συνωμοτικές κινήσεις του μέ στόχο τή δημοκρατία και τίς έλευθερίες του λαού. Και γιατί όχι; Όταν ή κατάσταση (που ποτέ δέν έγινε) έπαινε πιά από καιρό νά απειλεί έστω και θεωρητικά τούς ανθρώπους τής χούντας, όταν αντί για τιμωρία ή έστω απλή άποστρατεία, έρχεται ή... προαγωγή (κι είχαμε ύροχή τέτοιες τόν τελευταίο καιρό) ή ή τοποθέτηση σέ θέσεις-κλειδιά, γιατί νά μένουν άδρανείς; Γιατί νά μόν καταφέρονται κατά των δημοκρατικών θεσμών, νά μη βρίζουν τόν κοινοβουλευτισμό και τούς φορείς του, νά μόν έξυμούν τούς «έγκλειστους» άρχιφασίστες, νά μόν όργανώνονται, νά μόν απειλούν;

Μήπως μάθαμε ποτέ έπίσημα τήν πραγματική έκταση τής «συνωμοσίας του Πάσχα»; Μήπως τιμωρήθηκε κανένας από τούς ενεχόμενους αξιωματικούς, ή μήπως δέν ξέρουν ΟΛΟΙ στό στράτευμα ότι ό ΜΟΝΟΣ αξιωματικός που τήν πλήρωσε ήταν αυτός που... αποκάλυψε τά σχέδια των συνωμοτών – και πολύ γρήγορα μετατέθηκε;

Η ΥΠΟΘΕΣΗ που σήμερα άποκαλύπτουμε δέν είναι τελείως άγνωστη: καιρό τώρα, από δημοσιεύματα του τύπου έχει γίνει γνωστό ότι όρισμένοι αξιωματικοί(;) έχουν συγκροτήσει μία παράνομη χουντική οργάνωση που λέγεται «Έθνικός Σύνδεσμος Έλλήνων Αξιωματικών» (ΕΣΕΑ) – ένα πλοκάμι του παρισκράτους που βυσοδομεί και απειλεί. Η οργάνωση έχει εκδώσει μέχρι τή τέλος του '77 σαράντα τρεις (43) πολυγραφημένες προκηρύξεις που κυκλοφορούν στους στρατώνες και τά αστυνομικά τμήματα, χωρίς κανένας από τούς άρμόδιους νά άνησυχήσει – και φυσικά χωρίς νά βρεθούν οί άποστολείς. Κι όμως, τό περιεχόμενο είναι κατά κανόνα προσβλητικό, ύβριστικό, αντιδημοκρατικό, σαιρέστατα άντικαθεστωτικό...

ΑΛΛΑ τό οργανωμένο δίκτυο διανομής του χουντικού ύλικού άποφάσισε, φαίνεται, νά κάνει και προδοκάτοιας μέ στόχο:

- δημοκρατικούς αξιωματικούς
- δημοκρατικούς πολίτες.

ΕΤΣΙ, στό τέλος του χρόνου έφτασε στά χέρια ενός δημοκρατικού αξιωματικού που υπηρετεί στον Έδρο ένας φάκελος μέ δύο χουντικές προκηρύξεις – του ΕΣΕΑ. Ό αξιωματικός αυτός, μέ έπιτελικές ικανότητες, αντιδικτατορική δράση και πίστη στό δημοκρατικό πολίτευμα, έχει γίνει διωκτής στόχος των χουντικών. (Τό πώς – και γιατί – βρέθηκε στον Έδρο, είναι μία άλλη ιστορία). Γιατί του έστειλαν τίς χουντικές προκηρύξεις;

Η ΠΡΟΒΟΚΑΤΣΙΑ ήταν διπλή, θύμιζε τά παλιά τεχνάσματα του Παπαδόπουλου και του Μαχαζέζου:

Ν. Κιόιο

Ρ. Φάτση 48-49

Τρίτη 25.11.77

1. 'Η προκήρυξη στάλθηκε στο δημοκρατικό αξιωματικό για τόν εκθέσει σε περίπτωση που θά «παράπεφτε» το γράμμα.

2. Στο φάκελο αναφέρονταν σάν αποστολέας ένας δημοσιογράφος γνωστός για την αντιδικτατορική του δράση και τις διώξεις που υπέστη επί χούντας, ο Νίκος Κιάος! Σά διεύθυνση υπήρχε ή όδός «Ρήγα Φεραίου» - ο Κιάος ήταν από τά ιδρυτικά στελέχη της φοιτητικής αυτής αντιδικτατορικής οργάνωσης!

ΕΤΣΙ, δίνονταν ή έντύπωση σε όσους ασχολούνταν με τό στρατιωτικό ταχυδρομείο και τις συναφείς υπηρεσίες της Μονάδας, ότι «κάτι ύποπτο» ίσως συνέβαινε - και εν πάση περιπτώσει υπήρχε «έπαφή» μεταξύ δύο γνωστών αντιστασιακών: ενός εν ενεργεία αξιωματικού και ενός ιδιώτη που ανήκει στην 'Αριστερά! Καθώς μάλιστα ο φάκελος έγραφε μέν Ν. Κιάος, αλλά τά άλλα στοιχεία (διεύθυνση, αριθμός και πόλη) δέν είχαν σχέση με τά δικά του, δέν μπορούσε νά κάνει και μήνυση - έστω και «κατ' άγνώστων»... 'Η προδοκάτσια δέν ήταν και τόσο άνοητη, όπως από πρώτη άποψη θά νόμιζε, ίσως, κανένας...

ΑΛΛΑ τί έλεγαν οί δύο προκηρύξεις που περιείχε ο φάκελος;

● 'Η μία (ύπ' αριθμ. Φ2/20-12-77) ήταν «πανηγυρική» και απευθύνονταν, με την ευκαιρία των Χριστουγέννων και του Νέου Έτους,

«πρός (Σ.Σ. προσέξτε!) τό άγωνιών Σώμα των Αξιωματικών των Ε.Δ. και Σ.Α. διά την τύχην της Πατρίδος».

ΕΓΡΑΦΕ:

Ο ΕΘΝΙΚΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ «ΕΣΕΑ» των ΕΝΟΠΛΙΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ και των ΣΩΜΑΤΩΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ, επ' ευκαιρία των εορτών των Χριστουγέννων και του Νέου Έτους, αποστέλλει προς άπαντα τα μέλη του, τί στελέχη των ΕΔ και των ΣΑ και τούς άνδρες αυτών τάς πλέον θερμάς του ενչάς.

Πρός τό άγωνιών Σώμα των Άξκων των ΕΔ και ΣΑ, διά την τύχην της Πατρίδος, πέραν των ενχών του παρέχει και την διωδευαίωσιν ότι υπό την σκέπην και την συνεχή ΕΠΑΓΥΠΝΗΣΙΝ του ΕΣΕΑ, τό νέον έτος, εις πείσμα όλων των άνθελλήνων, των φαύλων πολιτικών και των συνδοσιότροπων των, θά είναι έτος επιτυχών άγώνων και έθνικής δικαιοσύνης διά τάς ΕΔ-ΣΑ και τό ΕΘΝΟΣ μας.

Πρός τούς έγκλειστους παριονόμους εις τάς φυλάκας συναδέλφους, τούς πάσης φύσεως διά πολιτικούς λόγους διωχθέντας Άξκούς, ιδιώτας και τάς οίκογενείας των, ο ΕΣΕΑ τάς άγίας αυτάς ημέρας εκτός από τάς ενչάς του παρέχει την διαδευαίωσιν της

"ΤΑ ΚΟΚΚΑΛΑ ΤΩΝ ΜΑΧΗΤΩΝ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΒΙΤΕΙ ΤΡΙΖΟΥΝ"

ΠΡΟΚΗΡΥΞΙΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 43

ΠΡΟΣ: Άρχηγούς ΓΕΘΑ,
ΓΕΣ, ΓΕΝ, ΓΕΛ, Χωρ/κής,
Λ. Πόλεων.

ΚΟΙΝ: Άπαντας Άξκούς

ΕΣΕΑ

ΘΕΜΑ: Δραστηριότης τύπου 'Αθήναι, 21-12-77

πλήρους ήθικης συμπαράστασώς των. Ο ΕΣΕΑ γνωρίζει τό μέγεθος της θυσίας των και τούς διαβεβαιού ότι και ή σκέψις του ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ λαού στρέφεται τάς ημέρας αυτάς προς αυτούς.

Συνάδελφοι, οί άγώνες απαιτούν θυσίας και έσεις είσθε οί πρωτοπόροι αυτών των άγώνων.

● 'Η άλλη (ύπ' αριθμ. Φ3/21-12-77) απευθύνονταν «πρός Άρχηγούς ΓΕΘΑ, ΓΕΣ, ΓΕΝ, ΓΕΛ, Χωρ/κής, Λ. Πόλεων», κοινοποιούνταν... «πρός άπαντας τούς Άξ/κούς», είχε σάν θέμα «Δραστηριότης Τύπου», και τίτλο «Τά κόκκαλα των μαχητών του Γράμμου και του Βίτσι τρίζουν». Τί ζητούσε από «την άνωτάτη ήγεσία του ΕΔ. και Σ.Α.»; Κάτι πολύ άπλό: νά... παραιτηθούν! Έγραφε:

τεροί σας εις τόν βαθμόν και την ήλικίαν. Άλλως σάς λέγομεν «Άισχος Κύριοι». Όταν σάς αποστρατεύσουν, τότε θά αντιληφθείτε τό κατάντημά σας».

ΓΙΑΤΙ νά παραιτηθούν; Γιατί μία έφημερίδα έγραφε - σε άνάνωσμά της για τόν εμφύλιο - και τά έξης:

«Ένώ ο στρατός εξαπολύει τή γενική επίθεσή του, ή κορυφογραμμή Κλέφτης γίνεται τό Βεροντέν του Γράμμου. Απόρρητο παρά τά καταιγιστικά πυρά που δέχεται νυχθημερόν. Μέ 500 ήρωικούς μαχητές, αποχρούνται οί λυσσώδεις επιθέσεις για την κατάληψή του. Σελίδες απάράμιλλου ήρωισμού και θάρρους των άνδρων του Δημοκρατικού Στρατού...»

ΤΟ απόσπασμα αυτό πρίν τό «παραλάβει» ο ΕΣΕΑ τό είχε αναδημοσιεύσει (σχολιάζοντάς το άνάλογα) τό γνωστό χουντικό δημοσιογραφικό όργανο!

ΡΩΤΑ, λοιπόν, ο ΕΣΕΑ τίς ήγεσίες των ΕΔ. και ΣΑ αλλά και «άπαντας τούς αξιωματικούς»:

«Κύριε, συμφωνείτε με όσα γράφει ή κυβερνητική έφημερίς; Άντιλαμβανεσθε τό έγκλημα που διαπράττει εις βάρος των νέων μας και του Έθνους; Αναλογίεσθε τάς χιλιάδας νεκρούς συναδέλφους μας, Άξ/κούς και όπλίτας, που έδωσαν την ζωή των εις τόν υπέρ πάντων άγώνα;»

ΚΑΙ άπαντάει ο ίδιος:

«Είμεθα βέβαιοι, ότι όχι. Έμείς ή μεγάλη μάζα των πολεμιστών της εποχής εκείνης ΔΕΝ ΞΕΧΝΑΜΕ. Ξεχνά όμως ή άνωτάτη ήγεσία των ΕΔ και των ΣΑ».

Γι' αυτό... πρέπει νά παραιτηθεί!

ΟΙ προκηρύξεις αυτές είναι «σήματα κινδύνου». Οί ίδιοι οί συνωμότες μάς προειδοποιούν για τό τί θέλουν, τί επιδιώκουν, τί επιχειρούν. Κι έμεις τί κάνουμε; Άλλοι λένε: «Δέν πειράζει, «σταγονίδια» είναι» ή - για νά χρησιμοποιήσουμε τόν τελευταίο χαρακτηρισμό - «χουντικοί εν νή»! Έμεις λέμε: έδώ υπάρχει συνωμοσία σε βάθος. Άς την αποκαλύψει κάποιος επιτέλους!...

«Παραιτηθείτε κύριοι. Παραιτηθείτε για νά περιωσόσετε μέρος της αξιοπρεπείας σας. Μέχρι σήμερα τή συμπράξει σας έγινοντο πολλά άνοσιουργήματα εις βάρος του Έθνους και των Ε.Δ. και Σ.Α. Παραιτηθείτε άφού δέν είστε εις θέσιν νά αναστείλετε τό κακό. Δώσατε έστω και την τελευταίαν στιγμήν ελάχιστον δείγμα της στρατιωτικής αξιοπρεπείας. Κάνετε εκείνο που έκαναν πολλοί μικρό-

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΕΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΑΠΟ ΤΑ ΚΑΤΕΧΟΜΕΝΑ ΕΔΑΦΗ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Οι τελευταίες πρωτοβουλίες στο Κυπριακό (σχέδιο Έτσεβίτ, περιοδεία Βαλντχάιμ, επίσκεψη Βάνς στην Αθήνα και την Αγκυρα) συμπίπτουν με διεργασίες που συντελούνται στο εσωτερικό μέτωπο της Κύπρου και που καθώς φαίνεται «εύλογούνται» από την Αθήνα. Οι διεργασίες αυτές θα συνεχιστούν σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις και μετά τις προεδρικές εκλογές του Φλεβάρη.

1. «ΕΝΑΣ ΚΑΙ ΜΟΝΟΣ» Ο ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ

Τό περασμένο δεκαπενθήμερο η κυπριακή τηλεόραση φιλοξένησε τους πολιτικούς άρχηγούς, που ανέπτυξαν τις θέσεις των κομμάτων τους για τις προεδρικές εκλογές.

Ανεξάρτητα από τις επιμέρους διαφωνίες και την καθαρότητα ή μη των θέσεων κάθε κόμματος, τό συμπέρασμα που ογαίνει πεντακάθαρο είναι πώς ό Σπ. Κυπριανού δέν θά έχει νά αντιμετωπίσει άνθυποψήφιο στίς εκλογές του Φλεβάρη. Τόσο ό κ. Κληρίδης (δήλωσε σαφέστατα ότι θά υποστηρίξει τόν Κυπριανού) όσο και ό κ. Λυσσαρίδης (πού άφησε νά νοηθεί πώς δέν θά διεκδικήσει τήν προεδρία), πού φέρονταν διαθεμιμένοι πρίν από τήν άπαγωγή του νεαρού Άχιλλέα Κυπριανού νά δώσουν τήν εκλογική μάχη, άποσύρθηκαν μετά άπ' ατήν. Έτοι ή άπαγωγή του γιου του Προέδρου της Δημοκρατίας άναδείχθηκε σέ κορυφαίο πολιτικό γεγονός πού έκρινε όχι μόνο τήν ίδια τήν προεδρική εκλογή, αλλά έδωσε μιá τέτοια «ώθηση» στόν κ. Κυπριανού, ώστε νά μπορεί κανένας νά ισχυριστεί πώς τό «είς και μόνος», πού άποτελέσε δόγμα επί Μιχαηλίου, επανέρχεται – άν και σταδιακά.

Μιά άλλη, σημαντικότερη ίσως, εξέλιξη στό εσωτερικό – πού και ατή είχε σάν άφετηρία τήν άπαγωγή του νεαρού Άχιλλέα – είναι μιá προσπάθεια «συμφιλίωσης» στελεχών της ΕΟΚΑ Β'

Οι φωτογραφίες αυτές είναι από τις κατεχόμενες περιοχές της Κύπρου και δημοσιεύονται αποκλειστικά στό «ΑΝΤΙ».

1. Παρά τήν παρουσία τουρκικών στρατευμάτων οι τουρκοκύπριοι εργαζόμενοι διεκδικούν τά συνδικαλιστικά τους δικαιώματα: άπεργοί σέ διαδήλωση στούς δρόμους της Λευκωσίας. 2. Τό τουρκικό πολεμικό L401 στό λιμάνι της Άμμοχώστου. Πρόσφατα ό άρχηγός της άξιωματικής αντιπολίτευσης κ. Ά. Παπανδρόπου άποκάλυψε πώς τό L401 πήρε μέρος στά γυμνάσια του ΝΑΤΟ στά όποία σνμμετείχαν τόσο ή Έλλάδα όσο και ή Τουρκία. 3. Η πλατεία «Κεμάλ Άτατούρκ» στή Λευκωσία όπως είναι σήμερα, μ' ένα τεράστιο πορτραίτο του Κεμάλ πάνω από τό κτίριο της τράπεζας BARCLATS. Στό δεύτερο όροφο του κτιρίου σννεδριάζει ή λεγόμενη τουρκοκυπριακή Βουλή. 4. Ό Ντενκτάς μαζί μέ τόν άρχηγό των στρατευμάτων εισβολής πάνω σ' ένα λάντ-ρόβερ παρακολουθούν στρατιωτική παρέλαση για τήν «Ημέρα της Νίκης» (30 Αύγουστου). 5. Ένα στενό δρομάκι της Άμμοχώστου πού όδηγεί στήν εκκλησία του Άγίου Νικολάου. Όπως φαίνεται καθαρά στή φωτογραφία, οι Τούρκοι κατάστρεψαν τό καμπαναριό και στή θέση του ύψωσαν μινιρέ.

μέ τη μετριοπαθή δεξιά, κύρια με τό Δημοκρατικό Κόμμα τού κ. Κυπριανού. Δημοκρατικοί προοδευτικοί κύκλοι στή Λευκωσία δέν παραλείπουν νά τονίζουν πώς αὐτή ἡ προσπάθεια ἐνθαρρύνεται «πάση δυνάμει» καί ἀπό κυβερνητικούς κύκλους στήν Ἀθήνα. Οἱ πρώτες σοδαρές ἐπαφές αὐτῶν τῶν στελεχῶν τῆς ΕΟΚΑ Β' μέ παράγοντες προσκείμενους στόν Κυπριανό, ἔγιναν μέ τήν εὐκαιρία τῶν διαπραγματεύσεων γιά τήν ἀπελευθέρωση τοῦ Ἀχιλλέου Κυπριανού ὅταν μπήκε ἀπό τόν «ἐξτρεμιστή» Β. Παυλίδη σάν ὁρος ἡ μή κάθαρση. Οἱ ἴδιοι κύκλοι προσθέτουν πώς οἱ ἐπαφές αὐτές συνεχίστηκαν καί συνεχίζονται καί ὅτι τό «σχέδιο» εἶναι μακροπρόθεσμο, καθῶς προβλέπει—σύμφωνα μέ τίς ἴδιες πάντα ἐκτιμήσεις— τή μελλοντική δημιουργία ἐνός ἐνιαίου φορέα τῆς κυπριακῆς δεξιᾶς. Μέσα σ'

2. ΠΟΛΥΣ ΚΑΠΝΟΣ – ΛΙΓΗ ΦΩΤΙΑ

Ἄν καί ἡ νέα πρωτοβουλία τοῦ τούρκου πρωθυπουργοῦ κ. Ἐρσεϊτό γιά τήν ἐξεύρεση κάποιου λύσης τοῦ Κυπριακοῦ συν-οδεύτηκε ἀπό ἐντυπωσιακά πυροτεχνήματα δημοσιότητας καί «ἐνισχύθηκε» ἀπό τά ταξίδια τῶν Βαλντχάμ καί Βάνς, δέν φαίνεται ἐντοίχοι νά περιέχει τόση φωτιά ὅσο καπνός...

Τό πλήρες κείμενο τοῦ «σχεδίου Ἐρσεϊτό» δέν ἔχει δέδια δει τό φῶς τῆς δημοσιότητας. Τά ὅσα ὁμοῦς εἶπαν τόσο ὁ τούρκος πρωθυπουργός ὅσο καί ὁ Ραούφ Ντενκτάς στήν κοινή τους συνέντευξη τύπου στήν Ἀγκυρά καί τά ὅσα δημοσίευσαν οἱ τουρκικές ἐφημερίδες, εἶναι ἐνδεικτικά τῶν τουρκικῶν προθέσεων καί δέν δικαιολογοῦν δέδια αἰσιοδοξία. Ἡ ἴδια ἡ Λευκωσία χωρακτῆρισε αὐτές τίς «ἐνδείξεις προτάσεων» σάν ἀπαιράδεκτες. Μά τό πιά ἀποκαλυπτικό εἶναι αὐτό πού ὁ κ. Ρ. Ντενκτάς δήλωσε στήν Ἀγκυρά, ὅτι δηλαδή:

● εἶναι ἀνάγκη νά σχηματισθεῖ μεταβατική κυδέρνηση σέ ὁρισμένες περιοχές.

Πράγμα πού σημαίνει πώς στόχος εἶναι ἡ διάλυση τοῦ κυπριακοῦ κράτους σάν ἐνιαίου, μέ τελική κατάληξη τή συνομοσπονδία.

Τότε πρὸς τί ὄλος αὐτός ὁ θόρυβος; Εἶναι σαφές πώς το κύριο πρόβλημα πού ἀντιμετωπίζει αὐτή τή στιγμή ἡ κυδέρνηση Ἐρσεϊτό δέν εἶναι τό Κυπριακό ἀλλά ἡ ἐσωτερική πολιτική κατάσταση. Καί εἶναι ἀκριβῶς θέματα συνδεδεμένα μέ τό Κυπριακό πού ἔχουν ἐσωτερική ἀντανάκλαση, πού ἐπιχειρεῖ μέ τό σχέδιο γιά τήν Κύπρο νά λύσει ὁ τούρκος πρωθυπουργός. Ἄν καταφέρει νά ἄρει τό ἐμπάργκο καί νά ἀυξήσει τήν ἀμερικανική οἰκονομική βοήθεια πρὸς τήν Τουρκία, τότε ἡ κυδέρνησή του θά ἔχει προοπτική ἐπιβίωσης. Καί εἶναι αὐτός ὁ λόγος γιά τόν ὁποῖο ἐπιχειρεῖ νά γανει «διαλλακτικός καί ὑποχωρητικός» στό Κυπριακό...

Τήν προσπάθεια τοῦ τούρκου πρωθυπουργοῦ ἤρθε προφανῶς νά ἐνισχύσει ὁ ἀμερικανός ὑπουργός Ἐξωτερικῶν κ. Βάνς, καθὼς ἡ ἀμερικανική κυδέρνηση ἀναζητᾷ ἐναγωνίως (ἐκθεση Κάστερ γιά Κυπριακό πρὸς τό Κογκρέσσο) «προόδου» στό Κυπριακό, γιά νά μπορέσει νά πείσει τό Κογκρέσσο καί νά ἐπαναλλάξει τή στρατιωτική βοήθεια πρὸς τήν Τουρκία σ' ὅλη τῆς τήν ἔκταση...

Σ' ὅλη ὁμως αὐτή τήν ἱστορία ἀποφασιστικό ρόλο θά παίξει ἡ ἐλληνική θέση, ἂν βέβαια ὑπάρξει...γιατί «ἡ προσέγγιση» Ἑλλάδας-Τουρκίας στά θέματα πού τίς χωρίζουν «ἐκτιμηθεῖ ἰδιαίτερα» ἀπό τοὺς ἀμερικάνικους καί συμμαχικούς κύκλους. Ἡ δήλωση τοῦ πρωθυπουργοῦ ὕστερα ἀπὸ τή συνάντησή του μέ τόν κ. Βάνς, πώς δέν μπορεῖ νά ξέρει τίποτε γιά τό μέλλον, ἐλπίζουμε νά μὴν κρύβει «ἐκπλήξεις».

Στό Κυπριακό πάντως οἱ ἐξελιξίσεις πού θά πρέπει νά ἀναιμῶνται ἀφοροῦν κύρια τό ἐσωτερικό. Οἱ προσπάθειες γιά τή λύση τοῦ Κυπριακοῦ μετατίθενται γιά πιά «εὐθετο» χρόνο—οἱ διακοινοτικές ἐξάλλου ἐπαναρχίζουν σέ δυό μῆνες...

— Η ΕΟΚΑ Β' —

Τρία χρόνια τώρα μιά «ἐκδοχή» γιά τήν κυπριακή τραγωδία κυκλοφορεῖ περισσότερο στήν Κύπρο καί λιγότερο στήν Ἀθήνα: οἱ κακοὶ Ἀμερικάνοι ξεγέλασαν, λέει, τόν ἀγνό καί καλὸ πατριώτη Ἰωαννίδη. Κατ' ἐπέκταση, οἱ ἐπίσης ἀγνοὶ καί καλοὶ πατριῶτες τῆς ΕΟΚΑ Β' γίνανε θύματα τοῦ... θύματος τῶν Ἀμερικάνων.

Αὐτή τήν ἱστορία τή χρειάζεται τώρα περισσότερο ἀπὸ ὅποτεδήποτε ἄλλοτε ἡ ΕΟΚΑ Β': στό πολύπλευρο παιχνίδι πού τόν τελευταῖο καιρὸ παίζεται γύρω ἀπὸ τό Κυπριακό, ὁ ρόλος τῶν φασιστικῶν στοιχείων στή μεγαλόνησο φαίνεται ὅτι πρέπει νά ταχθεῖ «ὑπὸ τόν ἀστερισμόν τῆς νομιμότητος». Χτυπητὸ παράδειγμα ἡ ἀπαγωγή τοῦ νεαροῦ Κυπριανοῦ: ὁ κακὸς Παυλίδης κι οἱ λίγοι φίλοι του ἀπὸ τή μιά (οἱ «ἐξτρεμιστές»), οἱ καλοὶ (καί πολλοὶ) ΕΟΚΑ θίτες-μεσολαβητές ἀπὸ τήν ἄλλη, πού ἐσπευσαν (μερικοὶ κι ἀπὸ τήν Ἀθήνα ἀκόμα!) νά βοηθήσουν ὥστε νά ὑπάρξει αἰσιο τέλος.

Μέσα σ' αὐτό τό κλίμα ἡ δημοσίευση σέ συνέχειες τῶν ἀπόψεων τῆς ΕΟΚΑ Β' στά «ΝΕΑ» ἦταν τουλάχιστον ἀτυχῆ: οἱ φασίστες τῆς Κύπρου θρῆκαν— γιά πρώτη φορά— ἕνα τόσο πλατὺ καί δημοκρατικό θῆμα γιά νά «λύσουν τή σιωπή τους» καί νά πουν αὐτά πού τρία χρόνια λένε χωρὶς κανεὶς νά δίνει σημασία. Νά τά πουν τώρα πού πρέπει μέ κάθε τρόπο νά χωρέσουν κάτω ἀπὸ ἕνα πλατὺ καπέλο τῆς «νομιμόφρονος Δεξιᾶς»

Οἱ ἴδιες διαδικασίες ὁδηγοῦν στά ἴδια ἀδιέξοδα;

τοῦ Δημόνικου

αὐτὸ τό φορέα θά ὁρισκανθεῖ ὅλοι οἱ δεξιοί—ἀμαρτήσαντες καί μὴ.

Τό πρώτο οἶμα γιά τήν ἀποδέσμευση τοῦ κ. Κυπριανοῦ ἀπὸ τήν Ἀριστερά ἔγινε ἥδη. Καί ἤρθε καί αὐτό σάν συνέπεια τῆς ἀπαγωγῆς. Μὲ τήν ἀνάκληση τῆς ὑποψηφιότητάς του καί τήν ὑποστήριξη του πρὸς τόν κ. Κυπριανό, ὁ κ. Κληρίδης ἔδωσε ταυτόχρονα λύση καί σ' ἕνα ἄλλο πρόβλημα:

Ὁ κ. Κυπριανὸς δέν ἐνιωθε πιά πιεστική τήν ἀνάγκη νά ξεασφαλίσαι τίς ψήφους τῆς Ἀριστερᾶς. Ἔτσι μπόρεσε στίς διαπραγματεύσεις ν' ἀρνηθεῖ ὅποιαδήποτε δέσμευση πάνω σέ συγκεκριμένο πρόγραμμα (ὅπως ἐπέμενε ἡ ΕΔΕΚ) καί νά ξεασφαλίσαι τήν ὑποστήριξη ΟΛΩΝ χωρὶς ὁ ἴδιος νά δεσμεύεται ἀπὸ πούθενά, ἔκτος ἴσως ἀπὸ δεξιά...

ΜΙΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΕΥΡΩΠΗΣ ΕΡΧΕΤΑΙ ΤΗΝ ΑΝΟΙΞΗ ΚΑΙ...

΄Απειλείται υποδόθμιση τῶν ἑλληνικῶν πτυχίων!

ΕΝΩ σήμερα ἀρχίζει τὸ 2ο (9ο) Παγ-
σπουδαστικὸ Συνέδριο, πού ἴσως διαρ-
κέσει μερικές ἐβδομάδες ἀσχολούμενο μὲ
πληθώρα προβλημάτων, ὅπως ἡ φύση
τοῦ σοβιετικοῦ καθεστώτος καὶ ἄλλα...
συναφῆ, σὰ ἑλληνικά πανεπιστήμια ἐπι-
κρέμεται μιά ἀπειλή πού σκόπιμα μέχρι
τώρα ἔχει ἀποσιωπηθεῖ:

Σέ λίγους μῆνες ἡ ἀνώτατη ἐκπαι-
δευση στήν Ἑλλάδα θά τεθεῖ ὑπό
κρίσιν, ἀπό μιά ἀμείλικτη ἐπιτροπὴ
τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης γιὰ τὰ
ἐκπαιδευτικά θέματα. Ἐπαπευλου-
μένη καὶ σχεδὸν οἰγούρη «ποινὴ» σέ
περίπτωση πού ἡ τελικὴ ἔκθεση θά
εἶναι ἀρνητικὴ, ἡ υποδόθμιση τῶν
ἑλληνικῶν πτυχίων καὶ ἡ μὴ ἀναγνώ-
ρισή τους σάν ἰσότιμα μὲ τὰ ἄλλα εὐ-
ρωπαϊκά.

ΤΟ ἱστορικὸ τῆς ὅλης ὑπόθεσης πα-
ρουσιάζει ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον, μιάς
καὶ ἀποκαλύπτει μιά τάση τῶν ἡγετικῶν
εὐρωπαϊκῶν κύκλων πού θά μπορούσε
νά ἔχει σάν τίτλο «γιὰ μιά ἐνιαία τεχνο-
κρατικὴ εὐρωπαϊκὴ ἐκπαίδευση».

ΤΟ ὅλο σενάριο ξεκινᾷ μὲ τὴ σύ-
σταση στοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης
(δυστυχῶς δὲν εἶναι γνωστὸ τὸ ΠΩΣ καὶ
τό ΓΙΑΤΙ), πρὶν ἓνα χρόνο περίπου,
«Ὁμάδας Ἑργασίας γιὰ τὴ μεταρρύ-
θμιση καὶ τὴν ἀνάπτυξη τῆς τριτοβά-
θμιας ἐκπαίδευσης στὴ Ν. Εὐρώπη», μὲ
ἐντολὴ τὴν

«ἐξέταση, ἀνάλυση καὶ ἐκτίμηση,
κυρίως ἀπὸ τὴν ἄποψη τῆς διαφορο-
ποιήσεως τῆς τριτοβάθμιας ἐκπαι-
δεύσεως, τῆς καταστάσεως τῆς ἐκπαι-
δεύσεως αὐτῆς, τῆς ἐξελίξεώς της
(τῶριν καὶ μελλοντικῆς) καὶ τῶν
τάσεων τῆς στίς χώρες τῆς Νοτίου

Εὐρώπης, λαμβάνοντας ὑπόψη τὰ
ἰδιαίτερα προβλήματα τῆς περιοχῆς
αὐτῆς καὶ συγκρίνοντάς τα μὲ τὴν
κατάστασι, τὴν ἐξέλιξη καὶ τίς τάσεις
στίς ἄλλες χώρες τοῦ Συμβουλίου
Συντονισμοῦ Ἑκπαιδεύσεως».

ΓΙΑ νὰ μὴ μείνουν ὁμως δλα αὐτὰ στο
στάδιο τῶν ἀπλῶν θεωρητικῶν στόχων, ἡ
«Ὁμάδα Ἑργασίας» δάζει καὶ ἄλλους
δύο στόχους, πολὺ πρακτικούς, πού μι-
λᾷνε ὑπὸ μόνον τους:

α). Μελέτη τῶν προτύπων καὶ τῶν
ἐναλλακτικῶν λύσεων γιὰ τὴν ἀνά-
πτυξη τῆς τριτοβάθμιας ἐκπαιδεύ-
σεως στίς χώρες τῆς Νοτίου Εὐρώπης,
μὲ σκοπὸ τὴν προσαρμογὴ καὶ στίς
ἀνάγκες μιᾶς ἐξελισσόμενης κοινωνί-
ας, ὅσο καὶ στίς ἀνάγκες τοῦ ἀτόμου.
β). Καθορισμὸς καὶ σύσταση μιᾶς

Τοῦ Πέτρου Παπασαραντόπουλου

σειρᾶς ἀρχῶν γιὰ τὴ συνεχὴ ἀναμόρ-
φωση καὶ ἐξέλιξη τῆς τριτοβάθμιας
ἐκπαιδεύσεως λαμβάνοντας ὑπόψη
κάθε φορά τὴν παραδοσιακὰ ἐλεύ-
θερη καὶ ἀνοιχτὴ ἀντίληψη τῆς ἀνώ-
τερης εὐρωπαϊκῆς ἐκπαιδεύσεως, καὶ
τὴν ἀνάγκη τῆς προσαρμογῆς τῆς
ἀντίληψεως αὐτῆς στίς ἀνάγκες μιᾶς
εὐρωπαϊκῆς κοινωνίας πού μεταβάλλ-
εται».

Η ΟΜΑΔΑ ὀργάνωσε καλὰ τὴ δου-
λειά της:

● ξεκίνησε μὲ τὰ ἰταλικά πανεπιστή-
μια τὸ Μάη τοῦ 1977

● συνέχισε μὲ τὰ τουρκικά τὸ Σε-
πτέμβριον

ΚΑΙ προγραμμάτισε τίς ἐπαφές της:

● μὲ τὰ ἑλληνικά πανεπιστήμια τὴν
ἄνοιξη

● μὲ τὰ πορτογαλικά τὸ φθινόπωρο.

ΣΥΜΦΩΝΑ μὲ τὸν προγραμματισμὸ
τῆς, οἱ συνεδριάσεις γίνονται ἐπὶ τόπου
στίς «ὑπὸ μελέτη» χώρες, γιὰ νὰ ὑπάρ-
χουν δυνατότητες διαλόγου μὲ μεγάλο
ἀριθμὸ πολιτικῶν, πανεπιστημιακῶν
ἐπισκέψεων σέ ΑΕΙ καὶ ἐπαφῶν μὲ κυ-
βερνητικούς παράγοντες.

Ἄν ἡ τελικὴ ἔκθεση ἐπισημαίνει
ἀδυναμίες καὶ παραλείψεις, τότε τὰ
πτυχία τῆς ὑπὸ μελέτῃ χώρας οὐσι-
αστικά παύουν νὰ εἶναι ἰσότιμα μὲ
ἐκείνα τῶν χωρῶν τῆς Κεντρικῆς Εὐ-
ρώπης, πού τὰ πανεπιστήμιά τους
θεωροῦνται σάν πρότυπα.

ΤΟ πρῶτο θύμα ἦταν τὰ ἰταλικά πα-
νεπιστήμια: Ἡ ἐπιτροπὴ, ἐπισημαίνον-
τας τάσεις ἀντίθετες ἀπὸ τίς τεχνοκρατι-
κὲς προδιαγραφές της καὶ τονίζοντας ὅτι
τὸ «ἄνοιγμα» τῶν πανεπιστημίων ὑπο-
βαθμίζει τὴν ποιότητα τῶν πτυχίων, δὲν
ἔκρινε τὰ ἰταλικά πτυχία σάν ἰσότιμα μὲ

τὰ ἄλλα εὐρωπαϊκά... Ἀποτέλεσμα ὅλης
αὐτῆς τῆς κατάστασης, ἦταν τὸ περιό-
ητο «σχέδιο Μαλφάτι» γιὰ τὴ μεταρρύ-
θμιση τῶν ΑΕΙ, πού προκάλεσε τρομα-
χτικὲς ἐντάσεις στὰ ἰταλικά πανεπιστή-
μια.

ΕΠΟΜΕΝΟΣ σταθμὸς, τὰ τουρκικά
πανεπιστήμια, ὅπου συνέβηκαν πολλὰ
χαριτωμένα περιστατικά: Ἡ ἐπιτροπὴ,
παρ' ὅτι πῆγε στὴν Τουρκία, δυσκόλευ-
θηκε πολὺ νὰ καταλήξει σέ τελικὴ ἔκθεση
— πού δὲν ἔχει ἀκόμα ἐκπονηθεῖ — γιατί
οἱ τούρκοι πολιτικοὶ καὶ πανεπιστημι-
ακοὶ ἔδιναν τίς πρὸ ἀλληλοσυγκρουόμε-
νες πληροφορίες γιὰ τὰ πανεπιστήμιά
τους!

ΣΤΗ χώρα μας οἱ ὑπεύθυνοι τοῦ ὑπουρ-
γείου Παιδείας θορυβήθηκαν. Φρόντι-
σαν νὰ κρατηθεῖ τὸ θέμα ὅσο γίνεται πρὸ
μυστικοῦ καὶ τὸ ἔθεσαν ἀγωνιωδῶς στὴ
σύνοδο τῶν πρυτάνεων σέ πολλές συν-
εδριάσεις της, ζητώντας νὰ ληφθοῦν
ἄμεσα μέτρα γιατί «τὰ πτυχία μας κιν-
δυνεύουν».

ΖΗΤΗΘΗΚΕ ἐπίσης ἡ δόθηια τῆς
ἑλληνίδας καθηγήτριας στοῦ Παρίου Ἑλέ-
νης Γλύκατζη-Ἀρδελέρ καὶ προγραμμα-
τίστηκε μιά πλατιά σύσκεψη καθηγητῶν
καὶ πρυτάνεων ὅλης τῆς Ἑλλάδας — οἱ
φοιτητὲς καὶ τὸ ΕΔΠ καὶ πάλι δὲν προσ-
κλήθηκαν — πού τὴν τελευταία στιγμὴ
ἀναβλήθηκε. Ἔτσι, ἀπὸ κρατικῆς πλευ-
ρᾶς ὅλα βρισκονται σέ ἐκκρεμότητα, ἐνῶ
ἡ ἀτμόσφαιρα εἶναι ἠλεκτρισμένη:

● τί θά γίνει;

● γιατί αὐτὸ τὸ ὄψιμο ἐνδιαφέρον γιὰ
τὰ ΑΕΙ τῆς Ν. Εὐρώπης;

ΜΕ αὐτὰ τὰ δεδομένα, ἡ ἀνάγκη
ὑπεύθυνης παρέμβας τοῦ προϋδευτι-
κοῦ κινήματος εἶναι ἐπιτακτικὴ, μὲ ἀπα-
ραίτητη προϋπόθεση βέβαια τὴν
ΑΚΡΙΒΗ γνώση τῶν μεθόδων καὶ τῶν
κατευθυντήριων γραμμῶν τῆς «Ὁμάδας
Ἑργασίας».

ΑΠΟ αὐτὴ τὴν ἄποψη, ἡ ἔκθεση τῆς
Ὁμάδας γιὰ τὰ ἰταλικά πανεπιστήμια
εἶναι ἀποκαλυπτικὴ. Μέσα ἀπὸ αὐτὴ τὴν
ἔκθεση (πού μὲ πρωτοβουλία τῆς Συγ-
κλήτου τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονί-
κης μεταφράστηκε, πολυγραφήθηκε καὶ
μοιράστηκε σέ ὅλα τὰ Διοικητικά Συμ-
βούλια τῶν Φοιτητικῶν Συλλόγων) δια-
γράφονται πέντε βασικὲς σταθερές πού
συνθέτουν τὸ τεχνοκρατικὸ ἰδεώδες τῆς
«Ἐπιτροπῆς γιὰ τὴν Ἀνώτατη Παιδεία
καὶ τὴν Ἑρευνα» τοῦ Συμβουλίου τῆς
Εὐρώπης:

1. Εἶναι ἀναγκαῖα ἡ σύνδεση τοῦ πα-
νεπιστημίου μὲ τίς γενικότερες κοινωνι-
κὲς διεργασίες, ἔτσι ὥστε νὰ ἐνισχυθεῖ ὁ
ρόλος τῶν ΑΕΙ στὴν ἀναπαραγωγὴ τοῦ
καπιταλιστικοῦ συστήματος. Τονίζεται:

«Δὲν μπορούμε νὰ κατανοήσουμε
τὴν κατάστασι πού ἐπικρατεῖ στὴν
Ἀνώτατη Παιδεία στὴν Ἰταλία χωρὶς
νά λάβουμε ὑπ' ὄψη τὴν στρατηγικὴ
καὶ τίς πολιτικὲς προοπτικὲς τῶν δύο
σπουδαιότερων κομμάτων: τοὺς χρι-
σιανοδημοκράτες καὶ τὸ κομμουνι-

στικό κόμμα, τά όποία έχουν τό καθένα ξεχωριστά μία συγκεκριμένη φιλοσοφία (...) 'Ακόμη και πριν από δεκαπέντε χρόνια, τό πανεπιστήμιο δέν είχε καμία σχέση ούτε τήν κοινότητα τής Χριστιανικής Δημοκρατίας ούτε και μέ τή μαρξιστική κοινότητα και συνδεόταν περισσότερο μέ τήν φιλελεύθερη δημοκρατική παράδοση. 'Ως εκ τούτου ούτε ή χριστιανική ούτε ή κομμουνιστική κοινότητα των μαζών έναρμονίζονται μέ αυτή τή φιλελεύθερη παράδοση. Τό πανεπιστήμιο έχει χάσει λοιπόν τήν αρχική του αίτια ύπαρξεως, ή όποία στηρίζονταν πάνω σέ αξίες χαρακτηριστικές μιας έλίτ».

2. 'Απόρροια των προηγούμενων είναι ή ΠΛΗΡΗΣ ΑΝΤΙΘΕΣΗ τής «'Ομάδας 'Εργασίας» σέ κάθε προσπάθεια «άνοιγματος» των πανεπιστημίων σέ ευρύτερα κοινωνικά στρώματα. Κάτω από έπιστημονικοφανείς και δήθεν αντικειμενικές διατυπώσεις. Δηλώνεται ρητά ότι

«Είναι προφανές ότι ή τάση γιά ισότητα, ή όποία υποστηρίζεται συγχρόνως τόσο από τούς χριστιανοδημοκράτες όσο και από τούς κομμουνιστές και ή όποία μεταφράζεται μέ τό άνοιγμα του πανεπιστημίου προς όλους τούς νέους πού τελείωσαν τό σχολείο, είχε σάν αποτέλεσμα τή μείωση των απαιτήσεων μιας όρισμένης στάθμης σπουδών και τήν τοποθέτηση του ίταλικού πανεπιστημίου κάπως στό περιθώριο τής ευρωπαϊκής παραδόσεως».

ΑΛΛΩΣΤΕ, δέν πρέπει νά ξεχνάμε, τονίζει ή «'Ομάδα 'Εργασίας», ότι

«τό ίταλικό σύστημα είναι δυσανάλογο μέ τις πηγές πλούτου τής χώρας. Οί φοιτητές κοστίζουν πολύ ακριβά στό κράτος διότι τό μεγαλύτερο μέρος απ' αυτός παρατείνουν τις σπουδές τους περισσότερο χρόνο απ' όσο θά έπρεπε».

ΤΟ ίδιο συμβαίνει και μέ τούς καθηγητές, πού θά χαλάνε πολλά λεφτά μέ τήν άπασχόλησή τους στην έρευνα.

ΣΤΟ τί πρέπει νά γίνει γιά νά αλλάξει αυτή ή απαράδεκτη κατάσταση, ή 'Ομάδα δέν έχει κανένα δισταγμό, μίας και τό μοντέλο της είναι ήδη έτοιμο: Εί-ναι τό μοντέλο των «κλειστών» πανεπιστημίων, μέ τά διπλά, αδιάβροχα δίκτυα ταξικής εκπαίδευσης, όπου ή διαπίδυση από τό ένα δίκτυο στό άλλο είναι σχεδόν αδύνατη, μέ θεσμικούς αποκλεισμούς στην πρόσβαση στα ΑΕΙ, μοντέλο πού εφαρμόζεται μέ τόσο επιτυχία στη Γαλλία, τή Γερμανία και τήν 'Αγγλία. 'Ετσι προτείνει, μίας και διαπιστώνει ότι οι προτεινόμενες μεταρρυθμίσεις, πού χαρακτηρίζονται από έξισωτικές τάσεις στα θέματα τής εκπαίδευσης, θά προκαλέσουν αύξηση του αριθμού των φοιτητών:

«Είναι φανερό ότι ή έλεύθερη είσ-αγωγή στα πανεπιστήμια χωρίς καμία μορφή περιορισμού θά υποδιώξει τήν έλίτ διπλώματα. Είναι ανάγκη λοιπόν νά επανεξετάσουμε τήν έντύπωση πού δημιουργήσαν εκτός πανεπιστημίου τά διπλώματα αυτά. 'Η 'Ιταλία δέν θά πρέπει νά ένθαρρυνθεί στό νά εγκαταλείψει τήν έλεύθερη είσαγωγή στο πανεπιστήμιο πού αποφασίστηκε τό 1969, αλλά θά πρέπει νά επιβάλει συμπληρωματικούς όρους είσαγωγής των φοιτητών γιά όρισμένες σχολές, μέ τέτοιο τρόπο ώστε νά είναι βέβαιο ότι οι έγγραφόμενοι κατέχουν ικανές βασικές γνώσεις γιά νά ακολουθήσουν τις σπουδές πού διάλεξαν, πράγμα πού δέν φαίνεται νά γίνεται σήμερα».

ΟΛΕΣ αυτές οι γενικές κατευθύνσεις ακολουθούνται και από συγκεκριμένες προτάσεις:

«Θά είναι ίσως αναγκαίο νά γίνει πρόταση γιά ένα τριτοβάθμιο κύκλο σπουδών μικρής διάρκειας, προσανατολισμένο στην πρακτική επαγγελματική εξάσκηση και έξω από τά πανεπιστήμια κλασικού τύπου, μέ σκοπό νά αποφευχθεί ή αντίθεση προς τις καινοτομίες πού προέρχονται από τό πανεπιστήμιο. 'Ομως αυτό είναι γιά τήν ώρα αδύνατο γιά πολιτικούς λόγους, διότι ή έξισωτική τάση απαιτεί, φαίνεται, τό κάθε τι νά περνά από τό πανεπιστημιακό σύστημα. Τό πανεπιστήμιο πού μοιάζει σάν παλιά Βασιλική τής έλίτ τής αστικής τάξεως, θάπρεπε νά είναι άνοιχτό σέ όλους.

ΜΕ τόν τρόπο αυτό, θά δημιουργηθεί και τό υποδεέστερο κύκλωμα πού κάνει αντιπαραγωγικό τό εκπαιδευτικό σύστημα τής 'Ιταλίας. Και ό φαύλος κύκλος στό θέμα αυτό ολοκληρώνεται μέ τήν έξωφρενική και ξεκάθαρη πρόταση ότι,

«θά έπρεπε επίσης νά προσέχουμε νά μήν είναι πολυάριθμοι οι φοιτητές πού θά φθάνουν μέχρι τό διδακτορικό»...

3. Μέσα σ' ένα τόσο έρμητικά κλειστό και ταξικά έλεγχόμενο πανεπιστήμιο, οι απαιτήσεις γιά διοικητικό έλεγχο και συμμετοχή στη διοίκηση των ΑΕΙ, δέν έχουν κανένα νόημα. Και νά γιατί:

«Στην 'Ιταλία οι φοιτητές ζητούν μεγαλύτερη συμμετοχή, αλλά πρέπει νά αντιληφθούν ότι τό πανεπιστήμιο δέν μπορεί νά συγκριθεί μέ Δημοκρατία. Πράγματι εκεί ή διακυβέρνηση γίνεται από κοινού μέ τούς φορολογούμενους πολίτες, ενώ όσο αφορά τό πανεπιστήμιο, οι φορολογούμενοι είναι έντελώς άλλοι από τούς φοιτητές».

4. Μετά τούς θεσμούς πού πρέπει νά κλείσουν γιά νά μορφώνεται μονάχα μία

άπανωτά επιλεγμένη έλίτ, έρχεται και ή σειρά τής παρεχόμενης γνώσης. Μπροστά στην καταλυτική επίρροή τής μαρξιστικής κοινότητας στα ίταλικά πανεπιστήμια, ή έπιστημονική αντικειμενικότητα τής έπιτροπής πάει περίπατο:

«'Η 'Ιταλία πρέπει νά αντιμετώπισει μία σύγκρουση ανάμεσα σέ δύο συστήματα αξιών. Τήν παράδοση τής Δυτικής Ευρώπης, θεμελιωμένη πάνω στην άτομική έλευθερία, και τή μαρξιστική τάση γιά τήν ένίσχυση του κολλεχτιβισμού. Θά πρέπει νά βρεθεί μία συμβιβαστική λύση. 'Οπωσδήποτε ή άτομική ύπεροχή θά πρέπει νά κρατήσει τά δικαιώματά της, όταν μάλιστα μερικοί βλέπουν σ' αυτήν τήν άπαρχή τής κοινωνικής άνισότητας. Δέν πρέπει όμως νά δείχνουμε ύπερβολικό πεσιμισμό: 'Η φιλελεύθερη παράδοση τής 'Ιταλίας θά επιβληθεί πάνω στις δογματικές τάσεις».

5. 'Ο κύκλος των διαπιστώσεων και των προτάσεων τής «'Ομάδας 'Εργασίας» κλείνει, όπως ήταν φυσιολογικό άλλωστε, μέ τήν έρευνα. Και εδώ οι προτάσεις είναι έξ ίσου κυνικές, αν και πιο διπλωματικά διατυπωμένες:

«'Η 'Ιταλία δέν διαθέτει σήμερα κανένα σύστημα αξιολογήσεως ή έλέγχου τής αποτελεσματικότητας τής έρευνας, δηλ. ότι ένα μέρος των πιστώσεων πού διατίθενται γιά τά προγράμματα έρευνας ξοδεύονται άσκοπα, διότι θά μπορούσαν νά προβλέψουν τά άρνητικά αποτελέσματα όρισμένων προγραμμάτων. 'Εξυπακούεται βέβαια ότι υπάρχουν περιπτώσεις όπου τά άρνητικά αποτελέσματα συμβάλλουν στην πρόοδο τής έρευνας. Θά ήταν λοιπόν αναγκαίο νά έλέγχουμε μέ κάποιο τρόπο τήν αποτελεσματικότητα τής έρευνας(...) Πρέπει νά βρούμε μία μέση λύση ανάμεσα στην άτομική πρωτοβουλία του νά αναλαμβάνει κανείς έρευνες και στην ανάγκη συντονισμού και διαθέσεως σέ όλους των οικονομικών πόρων. Αυτό είναι δυνατό νά γίνει μέ τήν κατανομή των πιστώσεων».

ΜΕ όλο αυτό τόν άτρωτο έξοπλισμό, γιά τήν κοινωνική σημασία των πανεπιστημίων, γιά τήν περιχαράκωσή τους μέ άπανωτά θεσμικά έμπόδια, γιά τή συμμετοχή των φοιτητών στη διοίκηση των ΑΕΙ, γιά τήν παρεχόμενη γνώση και γιά τήν έρευνα, ή έπιτροπή θά έπισκεφθεί σέ λίγο καιρό τή χώρα μας. Τά έρωτήματα και οι άπορίες είναι εύλογα. 'Η καθαρή τοποθέτηση κάτι παραπάνω από αναγκαία. 'Ομως, ή κυβέρνηση μέ τήν άποσιώπηση του θέματος δέν καταφέρνει τίποτα άλλο από τό νά έπιτείνει τή σύγχυση και νά κάνει ιδιαίτερα δύσκολη τήν αντιμετώπιση του προβλήματος. Οί ευθύνες της και σ' αυτό τό σημείο είναι καιρίες.

ΑΓΚΟΛΑ:

«Ο σοσιαλισμός είναι ασθενής •ό καπιταλισμός έτοιμοθάνατος»

Τό MPLA μετατράπηκε μέ τό Α' Συνέδριό του (4-10 Δεκέμβρη '77) από έθνικό-απελευθερωτικό κίνημα σέ μαρξιστικό-λενινιστικό κόμμα και ξαναβρίσκει σιγά-σιγά τόν ταξικό του ρόλο, πού είχε άπονήσει στή διάρκεια του έθνικοαπελευθερωτικού άγώνα.

ΕΙΚΟΣΙ ένα χρόνια μετά τήν ίδρυσή του και δέκα έξι μετά τήν κήρυξη του ένοπλου άγώνα στήν Άγκόλα, τό MPLA έπιχειρεί μίαν ανασύνδεση μέ τήν ιστορία και τούς στόχους του, πού τό όδήγησαν μέσ' από τόν προοδευτικό έθνικισμό στόν έπιστημονικό σοσιαλισμό και στήν ιδεολο-

γική ύποδομή καθώς και τή μεθόδευση πού θ' ακολουθήσει γιά τήν κατάκτηση τών στόχων αυτών.

Ο συνεργάτης μας **ΚΩΣΤΑΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ**, πού παρακολούθησε σάν προσκεκλημένος τό Α' Συνέδριο του MPLA, γράφει γιά:

- τή μετατροπή του MPLA σέ μαρξιστικό-λενινιστικό κόμμα

- τή σημερινή κατάσταση στήν Άγκόλα

- τό ρόλο τών κουβανέζων στρατιωτικών συμβούλων και έπιστημόνων

- τίς προοπτικές τής άγκολέζικης επανάστασης.

ΤΟ ΠΡΩΤΟ δεκαήμερο του Δεκεμβρίου ή Λουάντα είχε ένα έντονο γιορταστικό χαρακτήρα. Στους γεμάτους άφίστες και πανώ δρόμους, ο λαός υποδέχονταν με τεράστιες πολύχρωμες σημαίες και τοπικά τραγούδια τους προσκαλεσμένους απ' όλο τον κόσμο για τό Α' Συνέδριο του Μ.Ρ.Λ.Α. Μιά σειρά προσωπικότητες βρίσκονταν εδώ - ήγέτες εθνικοαπελευθερωτικών κινήματων της 'Αφρικής, εκπρόσωποι σοσιαλιστικών κρατών της 'Ασίας και της Ευρώπης. Κι ανάμεσά τους ο 'Αντρέ Κιριλένκο, μέλος του Π.Γ. του ΚΚΣΕ.

ΗΤΑΝ ακόμα ο Ρισούλ Κάστρου (του ΚΚ Κούβας), ο 'Αντρέ Μαυρίν (του ΚΚ Γαλλίας), ο Σαντιάγο 'Αλβαρέζ (6' γραμματέας της ΚΕ του ΚΚ 'Ισπανίας), ο Πάολο Μπουσινέλι (του ΚΚ 'Ιταλίας), ο Έμο 'Ενγκότι (του Σοσιαλιστικού Κόμματος 'Ιταλίας), ο Τζόζεφ Χάβλιν (της ΚΕ του ΚΚ Τσεχοσλοβακίας), ο Ρόντινι 'Ανισμέντι (γεν. γραμματέας του ΚΚ Ουρουγουάης), ο Άμπου Φάχτ (της 'Οργάνωσης για την 'Απελευθέρωση της Παλαιστίνης, PLO), ο Τζούλιο Βίντε Βασκός (της ΚΕ του Σοσιαλιστικού Κόμματος Πόρτο Ρίκο), ο Μ. Χότσιρμαντ (του Λαϊκού 'Επαναστατικού Κόμματος Μογγολίας), ο Χάχφοντ Λαρούσι (της ΕΕ του Πολισάριο), ο Σάμ Τζουόμα (πρόεδρος του εθνικοαπελευθερωτικού κινήματος SWAPO της Ναμίμπια), ο Μανουέλ Ντός Σάντο (της ΚΕ του 'Εθνικοαπελευθερωτικού Κινήματος Μοζαμβίκης FRELIMO), η Λάουρα 'Αλλέντε (του Σοσιαλιστικού Κόμματος της Χιλή), η Βαρθάρα Λουσαρδίν του Σοσιαλιστικού Κόμματος ΕΔΕΚ της Κύπρου) κ.ά. Παραβρέθηκαν επίσης 35 προσωπικότητες από όλο τον κόσμο που ή πρόσκλησή τους ήταν τιμητική - για την προσφορά στον αγώνα του MPLA.

ΥΣΤΕΡΑ από υπεράνθρωπη προετοιμασία, τό Α' Συνέδριο ήταν μία πραγματικότητα. Κατά τη διάρκεια των εργασιών του, συζητήθηκαν τρία βασικά θέματα, που είχαν προετοιμάσει ισάριθμες επιτροπές:

- α. 'Ιδεολογία και πολιτικοοικονομική εξέλιξη
- β. Κοινωνικά προβλήματα
- γ. Άμυνα και ασφάλεια

ΤΑ πορίσματα κωδικοποιήθηκαν και ψηφίστηκαν σαν «'Εθνικό Σχέδιο για την περίοδο 1978-1980», που, σύμφωνα με την απόφαση του Συνέδριου,

«θα πρέπει να αποτελέσει ένα αποφασιστικό σταθμό στην εθνική ανοικοδόμηση και τη σταθεροποίηση της Λ.Δ. της 'Αγκόλας».

ΑΛΛΑ σταθμό - από καθαρά πολιτική πλευρά - αποτέλεσε και αυτό καθ' έαυτό τό Συνέδριο.

ΤΟ Μ.Ρ.Λ.Α. μαρξιστικό- λενινιστικό κόμμα

«Υστερα από τις διαδοχικές κρίσεις (έσωτερικές και εξωτερικές), που κορυφώθηκαν με την εξέγερση στις 27 Μάη 1977 του NITO ALVES, (ύπουργού 'Εσωτερικών τότε και μέλους της Κ.Ε. του Μ.Ρ.Λ.Α.) και των συντρόφων του, δόθηκε ή άφορμή για την επανεξέταση των θέσεων του Μ.Ρ.Λ.Α. γύρω από τά θεμελιακά πολιτικά προβλήματα, και κυρίως τό πρόβλημα της ανεξαρτησίας, μιάς ανεξαρτησίας, που σαν διαδικασία νά οδηγεί τελικά στη λαϊκή δημοκρατία και τό σοσιαλισμό μέσ' από τις γραμμές ενός πρωτοπόρου κόμματος στημένου πάνω στη βάση του μαρξισμού-λενινισμού.

ΗΤΑΝ ή ευκαιρία για νά ζωντανέψει ο ταξικός ρόλος του Μ.Ρ.Λ.Α. που είχε στη διάρκεια του απελευθερωτικού αγώνα άτονήσει. Παράλληλα φαίνεται ν' αποσαφηνίζεται ή έννοια της λαϊκής κυριαρχίας σαν πολιτικής πρακτικής. Γι' αυτό εκεί όπου παλιά υπήρχε μία νοοτροπία «αυθορμητιστική» στηριγμένη στο ένθου-

σιώδες κλίμα της αντίστασης (και που συχνά έφτανε σε ανταγωνιστικές θέσεις προς τη γενική πορεία της επανάστασης) γίνεται μία προσπάθεια περάσματος της λαϊκής εξουσίας μέσα στην πολιτική ήγεσία ώστε ή επαναστατική πρόοδος νά βρει κοινό ρυθμό.

ΜΕ άλλα λόγια, είναι ή ώρα που ή ήγεσία θ' αναλάβει τό ρόλο του πολιτικού διαφωτιστή των μαζών και που ο πολιτικός και οργανωτικός συγκεντρωτισμός θ' άπαντήσει στα προβλήματα του φραξιονισμού, γεωπολιτικού και ιδεολογικού. Κυρίαρχο πρόβλημα σ' αυτή τη φάση είναι τό ζήτημα της άνόδου του επιπέδου ζωής του άγκολέζικου λαού που έχει:

- 90% αναλφάβητους
- μέσο όρο ζωής 35-40 χρόνια

ΑΥΤΟ σημαίνει πώς επιβάλλεται άποφασιστική ιεράρχηση των οικονομικών προτεραιοτήτων, με τη διομηχανία μπροστά, σαν άποφασιστικό παράγοντα, και τους άγρότες σαν κύρια δύναμη.

ΤΟ Μ.Ρ.Λ.Α. έχει μπροστά του ένα σκληρό, δύσκολο δρόμο - όπως ήταν, άλλωστε, ο δρόμος του μέχρι σήμερα.

Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ

ΣΤΗΝ 'Αγκόλα και στις άλλες πορτογαλικές άποικίες ή κατάσταση ήταν πολύ διαφορετική από τις υπόλοιπες άφρικανικές άποικιοκρατούμενες περιοχές. γιατί ή ίδια ή Πορτογαλία καταπιεζόταν από μία φασιστική δικτατορία, και οι άποικίες της, κάτω από άποικιακό φασιστικό καθεστώς, δέν μπορούσαν νά αναπτύξουν όποιαδήποτε πολιτική δραστηριότητα. Τά κόμματα έπρεπε νά δρουν με μυστικότητα.

ΣΕ μία υπανάπτυκτη 'Αφρική που τό 1950 βρισκόταν κάτω από άποικιακή φασιστική κηδεμονία, χωρίς ίχνος κάποιας έλευθερίας, ήταν φυσικό πώς δέν υπήρχαν περιθώρια για την οργάνωση απελευθερωτικών κινήματων: ή δημιουργία τους ήταν παρά πολύ επικίνδυνη και δύσκολη.

Άναμνηστική φωτογραφία. Ο άπεσταλμένος του «ΑΝΤΙ» ΚΩΣΤΑΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ στη Λουάντα.

ΑΝΤΡΕΪ ΚΙΡΙΛΕΝΚΟ

ΛΑΟΥΡΑ ΑΛΛΙΕΝΤΕ

ΠΑΡ' ΟΛΕΣ αυτές τις δύσκολες συνθήκες, τό 1956 εμφανίζεται στην 'Αγκόλα ή πρώτη άπελευθερωτική οργάνωση, μέ τό όνομα ΜΙΑ, πού άργότερα μετονομάστηκε σέ ΜΙΝΑ, γιά νά καταλήξει στό τέλος στό 'Εθνικοαπελευθερωτικό Λαϊκό Κίνημα της 'Αγκόλας Μ.Ρ.Λ.Α. 'Η δράση καί ή πορεία του Μ.Ρ.Λ.Α. άλλαξε τή μορφή ολόκληρης της ήπείρου! 'Ανάγκασε τήν άποικιακή κυβέρνηση νά εφαρμόσει πιό σκληρή καταπίεση, μέ φυλακίσεις, καταδίκες σέ θάνατο καί έξορίες - έτσι πού ή κατάσταση συνεχώς όξυνόταν:

Τό 1960, μέσω του κοινοβουλίου στό Λονδίνο, τό Μ.Ρ.Λ.Α. ανακοίνωσε τήν άπόφασή του νά αρχίσει ενεργό δράση καί τό Φλεβάρη του ίδιου χρόνου ξεσπάει ή πρώτη έντονη εξέγερση του λαού της 'Αγκόλας ενάντια στό άποικιακό καθεστώς. Τό κίνημα μπαίνει σ' ένα νέο στάδιο μέ τή δηλωμένη άπόφασή του νά διεξάγει ένα μαζικό άγώνα μέχρι τή νίκη, γιά λευτεριά καί ανεξαρτησία.

Η ΑΥΞΗΣΗ των καταπιεστικών μέτρων πού πήρε ή άποικιακή κυβέρνηση της χώρας καί ή εφαρμογή μις πολιτικής διαφθοράς, δέν έμποδισε τήν ανάπτυξη του κινήματος καί τή γενίκευση της δράσης του. Δημιουργήθηκαν ομάδες δράσης στίς πόλεις, από μαθητές, φοιτητές, εργάτες καί άγρότες πού αγκάλιασαν τό κίνημα καί ένώθηκαν μέ τούς αντίρτες της ζούγκλας.

● 'Η δολοφονία του Πατρίς Λου-

μούμπα στό Κογκό, από τή ντόπια αντίδραση, έπαιξε άνασταλτικό ρόλο καί έπηρέασε (όχι μόνο ψυχολογικά) τό κίνημα, γιατί τό Κογκό παραχωρούσε ολόκληρες περιοχές στό σύνορά του γιά τήν εκπαίδευση καί τήν ίδρυση θάσεων έξόρμησης των ανταρτών.

ΣΤΗ Λεοπολντβίλ έξάλλου θρискόταν τό άρχηγείο του Μ.Ρ.Λ.Α., πού στό τέλος άναγκάστηκε από τό νέο καθεστώς νά μεταφερθεί στην Μπραζαβίλ. 'Η καινούργια άντιδραστική κυβέρνηση στό Κογκό άκολούθησε έναν άσταμάτητο διωγμό των ανταρτών σέ μιá προσπάθεια νά έμποδίσει τή δράση του κινήματος. 'Ομως τά σχέδια αυτά άπέτυχαν. 'Ο έλεγχος των περιοχών πού δρούσε τό Μ.Ρ.Λ.Α. ήταν άρκετά δυνατός καί έκανε άδύνατη τήν παρουσία ή είσβολή στρατού από τίς άλλες δυνάμεις.

● Τό Δεκέμβρη του 1962 γίνεται τό πρώτο άπελευθερωτικό συνέδριο του Μ.Ρ.Λ.Α. καί καθορίζει, μέ πρόεδρο τόν 'Αγκοστίνο Νέτο, τή νέα γραμμή του άγώνα.

● Τό 1963 ή κυβέρνηση του Ζαΐρ (Κογκό), σέ μιá δύσκολη γιά τό Μ.Ρ.Λ.Α. περίοδο, συμμάχησε μέ τό άντιδραστικό κίνημα πού καθοδηγιόταν από τούς ίμπεριαλιστές, τό FNLA. Μέ τήν πάροδο του χρόνου ή πολιτική κατάσταση στό γειτονικό Ζαΐρ χειροτέρεψε καί μονάχα μετά τό 1966 ή πολιτική κατάσταση κάπως διορθώθηκε, όταν τή διοίκηση του άνατολικού τμήματος της χώρας άνάλαβε ό στρατηγός Κα-

πινίκο, φίλος του κινήματος Μ.Ρ.Λ.Α. 'Η περιοχή αυτή έγινε καί ή έπαλη του άγώνα του Μ.Ρ.Λ.Α.

● Τό 1968 γίνονται δυό περιφερειακά συνέδρια στή βόρεια καί άνατολική περιοχή κι άποφασίζεται ή γενίκευση του ένοπλου άγώνα σ' ολόκληρη τή χώρα. Τό Μ.Ρ.Λ.Α. άντιμετωπίζει αυτή τήν περίοδο τή δράση των άντιδραστικών, πού μέ τή βοήθεια των ίμπεριαλιστών αρχίζουν έναν έσωτερικό άγώνα γιά τήν ήγεία. 'Η κρίση είναι τόσο θατιά πού όρισμένα στελέχη διαγράφονται μέ τό χαρακτηρισμό του διασπαστή.

● Τό 1972-73 εμφανίζεται ένα «κίνημα άναδιοργάνωσης», πού αρχίζει μιá μεγάλη επίθεση μέ σκοπό νά καταστρέψει τήν ένότητα του λαού καί νά πάρει τήν ήγεία του άγώνα από τό Μ.Ρ.Λ.Α. Τό φαινόμενο της διάσπασης ξαναφάνηκε καί πάλι όταν τό 1974 τό Μ.Ρ.Λ.Α. κάλεσε τήν πρώτη σύσκεψη στή Λουσάκα, μετά τή συνθηκολόγηση του πορτογαλικού άποικισμού, πού σκοπό είχε τήν κατάληψη της άρχής παρά τό ότι τό κίνημα είχε τή μεγάλη ύποστήριξη των μαζών. Παρατηρήθηκε συνάμα μιá προσπάθεια των άντιδραστικών, πού είχαν οργανωθεί μέ τή βοήθεια καί ύποστήριξη των ντόπιων καί ξένων καπιταλιστών, νά διατηρήσουν όσο τό δυνατό τά προνόμια πού είχαν. 'Ηταν οί έκφραστές της τάξης πού ήθελε νά αντικαταστήσει τήν πορτογαλική άρχουσα τάξη.

ΜΕΤΑ τή «Σύσκεψη των τοπικών παραγόντων» του 1974 φάνηκε πώς ό λαός της 'Αγκόλας άντιμετώπιζε πολλά σοβαρά προβλήματα, όπως π.χ. τήν

κατάπνιξη του αγώνα και την απαρχή δύσκολων διαπραγματεύσεων με τις αποικιακές αρχές και τους πληρεξουσούς τους, που μπήκαν στη χώρα κι είχαν τη βοήθεια της ντόπιας αποικιακής στην αρχιάς και της κυβέρνησης της Νότιας Αφρικής, με την οργάνωση UNITA.

● Τό Σεπτέμβριο του 1974 υπογράφηκε μία άνακωχή με τους Πορτογάλους, ενώ τό Δεκέμβριο του ίδιου χρόνου υπογράφεται στο Λονδίνο συμφωνία με τους Πορτογάλους και εγκαθίσταται στην Αγκόλα μεταβατική κυβέρνηση στην οποία συμμετέχουν όλες οι οργανώσεις και πολιτικές δυνάμεις (MPLA, FNLA, UNITA, κ.ά.).

● Τό Γενάρη του '75 ή μεταβατική κυβέρνηση άρχισε τή διάσπαση του M.P.L.A. που δροθήκε στην κυβέρνηση σάν μειοψηφία σέ σχέση με τίς ύπόλοιπες δυνάμεις.

● Τό Φλεβάρη έγινε ή σύσκεψη της Κεντρικής Επιτροπής του M.P.L.A. που έκανε μία βαθιά ανάλυση της έσωτερικής και έξωτερικής κατάστασης και χάραξε τή στρατηγική που θά άκολουθούσε τό κίνημα σέ τούτη τή δύσκολη περίοδο, σέ σχέση κυρίως με τήν πολιτικοποίηση και τήν οργάνωση του λαού της Αγκόλας.

● Στίς άρχές του Μάρτη ή οργάνωση FNLA έξαπέλυνε μία μεγάλη στρατιωτική επίθεση και κατόρθωσε νά διώξει τό M.P.L.A. από τό βορειοδυτικό μέρος της Αγκόλας. Μάχες έγιναν και μέσα στην ίδια τή Λουάντα, από τήν οποία τελικά οι άντιδραστικοί εκδιώχτηκαν. Αύτός ό πόλεμος, όνομάστηκε «δεύτερος άπελευθερωτικός πόλεμος της χώρας».

ΤΟΝ πρώτο μήνα από τήν ήμέρα που έξέπασαν οι μάχες τό M.P.L.A. έλευθέρωσε 12 από τίς 16 περιοχές της χώρας. Η διεθνής αντίδραση άπάντησε με μία είσβολή στην Αγκόλα από Ζαϊρινούς και άλλους μισθοφόρους που τόν Όκτώβρη κατάλαβαν τήν πρωτεύουσα και εγκατέστησαν δική τους άντιδραστική κυβέρνηση. Μετά από σκληρές μάχες οι δυνάμεις του M.P.L.A. άνακατάλαβαν τήν πρωτεύουσα:

‘Ο Α. Νέτο είσήλθε θριαμβευτής στη Λουάντα τό Νοέμβρη και άνακήρυξε τή Λαϊκή Δημοκρατία της Αγκόλας.

Η ΑΠΟΦΑΣΙΣΤΙΚΗ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΤΗΣ ΚΟΥΒΑΣ

ΜΕΤΑ τήν άνακήρυξη της άνεξαρτησίας, ή κυβέρνηση της Λαϊκής Δημοκρατίας της Αγκόλας ζήτησε βοήθεια από φιλικές χώρες για νά μπορέσει νά άποκρούσει τίς επιθέσεις των ήμπεριαλιστών και των πρακτόρων τους. Η Αγκόλα υπέστη επίθεση από τά βόρεια και τά νότια με τήν άνοχή της πορτογαλικής κυβέρνησης, που εγκατέλειπε τή χώρα στίς

11 του Νοέμβρη 1975: από τή μία πλευρά δυνάμεις της Νότιας Αφρικής προχωρούσαν από τή Ναμίμπια μέχρι τήν έπαρχία Κουάνζα του νότου και από τήν άλλη στρατιωτικές δυνάμεις του Ζαΐρ έφτασαν μέχρι λίγες δεκάδες χιλιόμετρα από τή Λουάντα – με τίς γνωστές επίσης οργανώσεις FNLA και UNITA.

Σ' αυτό τό στάδιο ή Κούβα έδωσε τήν πύο σπουδαία βοήθεια που είχε ποτέ δοθεί στην Αφρική, για τήν άμυνα του άγκολέζικου έθνους και των προοδευτικών δυνάμεων της Αφρικής: στην πύο κρίσιμη περίοδο του άπελευθερωτικού αγώνα του λαού της Αγκόλας, ή Κούβα βοήθησε στην τεχνική προπαρασκευή του λαϊκού στρατού της Αγκόλας, στέλνοντας αξιωματικούς, τεχνικούς, άντρες και γυναίκες, άρτια καταρτισμένους στην τεχνική του πολέμου. Πολλοί από αυτούς έχασαν τή ζωή τους κοντά στον άγωνιζόμενο λαό της Αγκόλας.

Η ΒΟΗΘΕΙΑ της Κούβας συνεχίστηκε και στή μεταπελευθερωτική περίοδο: από τό 1976 μέχρι τό τέλος του '77, περίπου 3.500 Κουβανοί, τεχνικοί, έπιστήμονες, εργάτες, προσφέρουν τήν ύποστήριξή τους στην έλευθερη και άνεξάρτητη Αγκόλα. Μερικά χαρακτηριστικά στοιχεία:

● Η παραγωγή ζάχαρης, λόγω της συμμετοχής των κουβανών έμπειρογυνώνων, έφτασε σέ τρεις μήνες μετά τόν πόλεμο (παρά τήν εγκατάλειψη, τά σαμποτάζ και τίς ύλικές δυσκολίες) τίς 40 χιλιάδες τόνους κατά τή συγκομιδή της χρονιάς 76-77. Τό ίδιο συνέβη και με τήν παραγωγή του καφέ.

● Μεταξύ του Γενάρη και του Σεπτεμβρίου '77 οι κουβανοί γιατροί έκαναν ένα εκατομμύριο έξετάσεις και 16.000 χειρουργικές έπεμβάσεις. (Ο άριθμός του ίατροτεχνικού προσωπικού ύπολογίζεται στους 900).

● Προσφέρθηκαν 2.000 ύποτροφίες για σπουδές στην Κούβα.

● 750 κουβανοί καθηγητές της στρατιάς των διεθνιστών καθηγητών «ΤΣΕ ΓΚΕΒΑΡΑ» άρχισαν μεγάλη έκστρατεία ένάντια στον άναλφαβητισμό.

Η ΝΕΑ Λαϊκή Δημοκρατία της Αγκόλας είναι σήμερα μέλος του Κινήματος των Αδεσμεύτων Χωρών. Ακολουθεί άδέσμευτη πολιτική σέ σχέση με τούς στρατιωτικούς συνασπισμούς και θεωρεί σάν βασικό στοιχείο της πολιτικής της τή σταθερή φιλία με τά σοσιαλιστικά κράτη.

ΣΤΗΝ Αγκόλα σήμερα γίνεται μία απόπειρα έφαρμογής των γενικών άρχών του μαρξισμού-λενινισμού στίς συγκεκριμένες συνθήκες ταξικού αγώνα της χώρας, και καθορίζονται οι μορφές και οι ειδικές μέθοδοι αγώνα. Η μετατροπή του M.P.L.A. σέ κόμμα μαρξιστικό-λενινιστικό, δέν σημαίνει για τήν ήγεσία

πώς ό μαρξισμός-λενινισμός είναι ένα άπλό δόγμα που χορηγεί γρήγορες συνταγές, αλλά μία δημιουργική έπιστήμη που διαρκώς έμπλουτίζεται και έμβιβύεται με τίς πρακτικές έπαναστατικές έμπειρίες που άποκτούν, οι μάζες σ' όλο τόν κόσμο. Έπειδή όμως ούδέποτε προηγούμενα οι έσωτερικές συνθήκες ταξικού αγώνα ήταν τόσο στενά συνδεδεμένες με τό συσχετισμό δυνάμεων σέ παγκόσμιο επίπεδο, ή συμμαχία με τά σοσιαλιστικά κράτη είναι για τήν κυβέρνηση της Λαϊκής Δημοκρατίας της Αγκόλας – όπως προαναφέρθηκε – άποφασιστικής σημασίας – ιδιαίτερα ή σχέση με τή Σοβιετική Ένωση.

ΩΣ τίς 11 του Νοέμβρη 1975 ή Αγκόλα ήταν μία χώρα ύπανάπτυκτη, έξαρητημένη από τόν ήμπεριαλισμό. Χαρακτη-

ΑΜΙΛΚΟΥ ΦΑΛΤ
(Παλαιστής)

PONTI ΑΝΙΣΜΕΝΤΙ
(Οδηγόγινος)

ριζόταν από ένα χαμηλό επίπεδο των παραγωγικών δυνάμεων, μεγάλες διαφορές στην ανάπτυξη των διαφόρων τομέων της οικονομίας και μεγάλες δυσανασχολίες μεταξύ των διαφόρων περιοχών της χώρας. Γύρω στο 85% του εργατικού δυναμικού ασχολιόταν με τη γεωργία και το μεγάλο μέρος του πληθυσμού απλά επιβίωνε, ενώ οι μεγάλες εταιρίες θησαύριζαν με τις εξαγωγές.

ΑΥΤΗ η κατάσταση επιδεινώθηκε με το «δεύτερο απελευθερωτικό πόλεμο», κατά τον οποίο η ιμπεριαλιστική επιδρομή κατέστρεψε περισσότερα από 130 γεφύρια, 20 χιλιάδες φορτηγά και το μεγαλύτερο μέρος του οικοδομικού εξοπλισμού και των αγροτικών μηχανημάτων. Επιπλέον καταστράφηκαν αεροδρόμια και δίκτυα επικοινωνίας, ενώ χιλιάδες ζωα εξαφανίστηκαν και χιλιάδες φυτείες και κτηνοτροφικές μονάδες εγκαταλείφθηκαν. Δημιουργήθηκε μιά χαώδης κατάσταση.

● Τόν Οκτώβριο του 1976 ιδρύθηκε η Έθνική Τράπεζα Άγκόλας για την έκδοση νομισμάτων και στις 11 Νοέμβρη κόπηκε το εθνικό νόμισμα, το Kwanza. Ήταν ένα δυνατό χτύπημα στις ιμπεριαλιστικές δυνάμεις που από το έξωτε- ρικό χρησιμοποιούσαν το αποικιακό Escudo για δολιοφθορές στην οικονομία.

ΑΜΥΝΑ – ΠΑΙΔΕΙΑ – ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΠΑΡ' ΟΛΑ αυτά η οικονομική- κοινωνική κατάσταση είναι ακόμα άσχημη. Για την καλύτερη της ή Λαϊκή Δημοκρατία της Άγκόλας ψήφισε σειρά νόμους που καθιερώνουν:

- Δωρεάν παιδεία
- Δωρεάν ιατροφαρμακευτική περί-θαλψη

ΒΑΡΒΑΡΑ ΛΥΣΣΑΡΙΔΗ

Ένα από τα λαϊκά πολιτιστικά κέντρα της Άγκόλας

- Άπαλλοτριώσεις
- Εθνικοποιήσεις, που καθορίζουν την επέμβαση του κράτους σ' όλες τις επιχειρήσεις
- Δημιουργία συνεταιρισμών αγροτικής παραγωγής.

ΕΙΝΑΙ σαφές πώς η Άγκόλα διανύει την περίοδο της οικοδόμησης του δικού της σοσιαλισμού. Όμως η θριαμβολογία και η υπερασπισιοδοξία δεν έχουν θέση σε μιά χώρα που ακόμα βρίσκεται σ' έμπόλεμη κατάσταση και που

«ό σοσιαλισμός της είναι ακόμα ασθενής και ό καπιταλισμός της ήδη έτοιμοθάνατος».

ΓΙ' ΑΥΤΟ βλέπουμε σε ίση μοίρα, ανάμεσα στα πρώτα προβλήματα που αντιμετωπίζει:

- την άμυνα
- την παιδεία
- την οικονομική ανάπτυξη.

ΤΙ αποφάσεις πάρθηκαν σχετικά στο Συνέδριο;

1. Για την άμυνα το πρόγραμμα που ψηφίστηκε αναφέρει:

«Η ανεξαρτησία της Λαϊκής Δημοκρατίας της Άγκόλας, η κυριαρχία κι έδαφική της ακεραιότητα, επαναστατικά έπιτεύγματα του λαού της στο δρόμο του σοσιαλισμού, πρέπει να διατηρηθούν και να προασπισθούν. Πρέπει:

Νά αναδιοργανωθούν οι στρατιωτικές μας δυνάμεις – και να εξοπλισθούν με σύγχρονα όπλα, έτσι που να είναι η εγγύηση της ανεξαρτησίας της χώρας μας.

Ο λαός να προετοιμαστεί για ν' αντιμετωπίσει οποιαδήποτε στιγμή τον έχθρο που θα θελήσει να επιβουλευθεί την ανεξαρτησία της χώρας του και να κάνει κτήμα του τα έπιτεύγματα που με τόσους αγώνες έχουμε κερδίσει».

ΡΑΟΥΛ ΚΑΣΤΡΟ

ΚΑΙ υπογραμμίζει την ανάγκη

«αναδιοργάνωσης των επαναστατικών δυνάμεων του λαού σε μάχιμη άκατανίκητη δύναμη που να μπορεί ν' αντιμετωπίζει οποιοδήποτε αντιδραστικές δυνάμεις που πιθανόν θα θελήσουν να σφετεριστούν τις έπιτυχίες του λαού».

ΑΛΛΩΣΤΕ.

«η άμυνα της χώρας είναι το πρωταρχικό καθήκον, έτσι που να είναι ελεύθερος ο λαός να προχωρήσει στην έπίτευξη των στόχων, που είναι η Δημοκρατία και ό Σοσιαλισμός».

2. Το οικονομικό πρόγραμμα 1978-80 αναφέρει ότι:

«άποτελεί κύριο σκοπό του σοσιαλιστικού συστήματος ή σταθερή ανάπτυξη της ευημερίας του λαού και ή δυνατότητα του κράτους να προσφέρει στις μάζες εκπαίδευση και υγεία. Το κράτος θα εγγυηθεί την αρχή της αμοιβής του άτομου που βασίζεται στην ποσότητα και την ποιότητα της παραγωγής του. Ό αγώνας συνεχίζεται, ή νίκη θα κερδηθεί».

ΟΙ (σχεδόν ανύπαρκτοι σήμερα) αντίπαλοι του MPLA είναι δύο: η FNLA και η UNITA.

● Η FNLA ιδρύθηκε το 1962 σαν στρατιωτικό παράρτημα μιάς πολιτικής κλίμας με βάση τη φυλή Μπαγκόγκο της Β. Αγκόλας και ήταν όργανο του δικτάτορα του Ζαΐρ στρατηγού Μομπούτου. Ο αρχηγός της Ρομπέρτο Χόλντεν είναι γαμπρός του Μομπούτου κι ένας από τους μεγαλύτερους καπιταλιστές του Ζαΐρ. Οι «Τάιμς» της Ν. Υόρκης αποκάλυψαν στις 20/12/75 ότι η CIA πλήρωνε το Ρομπέρτο Χόλντεν 10.000 δολάρια το χρόνο σαν «προσωπικό μισθό» από το 1961! Ο Χόλντεν έπαιρνε λεφτά και «άπ' ευθείας» από τις Ην. Πολιτείες και τη Ν. Αφρική. Τό γεγονός ότι η οργάνωσή του δεν είχε καθόλου λαϊκή βάση, φάνηκε καθαρά από το ότι αναγκάστηκε να πάρει μισθοφόρους, παρ' όλο που είχε την υποστήριξη του Ζαΐρ και της Ν. Αφρικής.

● Η UNITA ιδρύθηκε το 1966 από τον πρώην αρχηγό του FNLA Τζ. Σαθίμπι. Στηριζόταν σε όρισμένες φυλές στη Νότια Αγκόλα. Από το 1968 και μετά είχε αντίρρηση βάση στην πόλη Λουσο. Είχε μεγάλη υποστήριξη από το ρατσιστικό καθεστώς της Ν. Αφρικής, το Ζαΐρ και τη Ζάμπια. Ο Σαθίμπι προσπάθησε να παίξει το «άσπρο χαρτί» και να κερδίσει τους Πορτογάλους που είχαν μείνει στην Αγκόλα μετά την απελευθέρωση, αλλά δεν τα κατάφερε. Οι περισσότεροι τον εγκατέλειψαν.

Η ηγεσία του Μ.Ρ.Λ.Α. στο συνέδριο. Χειροκροτήματα...

ΑΝΟ 2.º Ν.º 920

TER, 6 DEZEMBRO DE 1977

ANGOLA JORNAL DE LA

Τό δημοσιογραφικό όργανο του Μ.Ρ.Λ.Α.

Ο MPLA, DA CRIAÇÃO DO PARTIDO E DA PRODUÇÃO PARA O SOCIALISMO

ΣΤΟ πρόγραμμα επισημαίνεται:

● «τό δικαίωμα (και ή υποχρέωση) συμμετοχής όλων των πολιτών στην οικονομική οργάνωση με τη δημιουργία του βασικού ελέγχου στα μέσα παραγωγής, έτσι που νά υλοποιούν τό συσχετισμό της παραγωγής και της κατανάλωσης, που είναι ή βάση για την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη κατά τη μεταβατική περίοδο προς τό σοσιαλισμό».

● Η ανάγκη ανάπτυξης της παραγωγής πάνω στη νέα βάση μιάς σοσιαλιστικής οικονομίας, με την ίδρυση συνεργατικών οργανισμών (μέ κύριο σκοπό την κάλυψη του ελλείμματος

της χώρας), με την εφαρμογή μιάς «οικονομίας περιουζολογής».

3. Στόν τομέα της (δωρεάν) παιδείας, τό πρόγραμμα αναφέρει ότι:

«τό MPLA δίνει μεγάλη σημασία, γιατί ή αποικιακή μόρφωση ήταν αντίθετη προς τίς επαναστατικές δυνάμεις της χώρας και προνόμιο των ελίγων, και αποφασίζει πως ή πολιτική της κυδέρνησης για τη μόρφωση του λαού της Αγκόλας πρέπει νά είναι τέτοια που νά συνενώνει τό λαό, ν' αναπτύσσει την αγωντικότητά του και την αγάπη του για την πρόοδο κι την ημε-

ρία του συνόλου, με βάση τίς αρχές του μαρξισμού-λενινισμού».

ΚΙ ΕΙΝΑΙ χαρακτηριστικό ότι ή FA-PLA (Επαναστατικές Απελευθερωτικές Λαϊκές Δυνάμεις της Αγκόλας) και ό Ο.Δ.Ρ. (Όργανισμός Λαϊκής Άμυνας), που ήδη δημιουργήθηκαν, αντίστοιχα καθορίζονται σαν:

«λαϊκό μέτωπο και ταξικό όπλο μιάς γενικευμένης λαϊκής αντίστασης κάτω από την ηγεσία του κόμματος» - του μαρξιστικού-λενινιστικού, πιά, Μ.Ρ.Λ.Α.

ΜΙΛΑ Ο ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΚΑΘΟΔΗΓΗΤΗΣ ΤΟΥ Μ.Ρ.Λ.Α.

ΑΓΚΟΣΤΙΝΟ ΝΕΤΟ
Πρόεδρος της Αγκόλας και του ΜΡΛΑ

ΛΟΥΤΣΙΟ ΛΑΡΑ
Γενικός Γραμματέας του Μ.Ρ.Λ.Α.

ΚΑΡΛΟΣ ΡΟΧΑ ΝΤΙΛΟΟΥΑ
Β' πρωθυπουργός

ΙΚΟ ΚΑΡΕΪΡΑ
ύπουργός Άμυνας

ΕΡ.: Πώς προετοιμάστηκε το συνέδριο και ποιοί αντιπροσωπεύονται;

ΑΠ.: Όλη μας η προηγούμενη ιστορία είναι συνέχεια ένας αγώνας ενάντια στην πορτογαλική αποικιοκρατία και μαζί μία προσπάθεια να κρατήσουμε το λαό ενωμένο. Ήταν πολύ δύσκολο κείνες τις μέρες να κάνουμε ένα τέτοιο συνέδριο, γιατί λόγω του αγώνα και άλλων εσωτερικών προβλημάτων περιοριζόταν η δράση μας στο να χτυπάμε ή να αντικρούουμε τον εχθρό. Τώρα που κερδίσαμε την ανεξαρτησία μας αυτό είναι μία αναγκαιότητα. Πώς το οργανώσαμε; Είχαμε τις ομάδες θάσης ή δράσης που βρίσκονταν στα διάφορα χωριά, συνοικίες, προάστια, χώρους δουλειάς, εργοστάσια κ.λπ. Από όλους αυτούς τους χώρους έπρεπε να εκλεγούν αντιπρόσωποι για το συνέδριο. Κατεβάσαμε λοιπόν προηγούμενα όλα τα κείμενα και τις θέσεις του κινήματος για να συζητηθούν πλατιά και νάρθουν απόψεις, εισηγήσεις κ.λπ. Αυτή η δουλειά μας πήρε αρκετό

Ο πολιτικός καθοδηγητής του Μ.Ρ.Λ.Α. Μανουέλ ντέ Μορέ μιλά στο «ΑΝΤΙ» για:

● Το συνέδριο του ΜΡΛΑ

● Το άποτυχημένο πραξικόπημα του Nito Alves και των συντρόφων του, που «έκαναν το έγκλημα του άριστερισμού...»

● την κατάσταση μέσα στο ΜΡΛΑ σήμερα.

χρόνο – τουλάχιστο 9-10 μήνες. Σ' αυτό το διάστημα συζητήθηκε το καταστατικό του νέου κόμματος, το πρόγραμμα (οικονομικό και πολιτικό) και γενικά όλες οι θέσεις του κινήματος. Αυτή ήταν η βασική προπαρασκευή του συνεδρίου, του οποίου ένας από τους θεμελιώδεις σκοπούς είναι το καταστατικό του Μ.Ρ.Λ.Α., που από κίνημα μετατρέπεται σε κόμμα μαρξιστικό-λενινιστικό.

ΕΡ.: Είπατε πως οι θέσεις κ.λπ. συζητήθηκαν από ομάδες δουλειάς, εργοστασίων, χωριών κ.λπ. και ήρθαν πίσω απόψεις. Το ίδιο έγινε και με το στρατό;

ΑΠ.: Ναι. Όμάδες δράσης έχουμε και μέσα στο στρατό. Είναι αυτοί που προηγούμενα ήταν πολιτικοί κομισάριοι. Από αυτές τις ομάδες δράσης έχουν εκλεγεί οι αντιπρόσωποι που βρίσκονται σήμερα στο συνέδριο.

ΕΡ.: Από αυτό το συνέδριο θα θγει ή καινούργια Κεντρική Έπιτροπή. Αυτό σημαίνει ότι θα εκλεγεί απ' αυτούς τους αντιπροσώπους λαού και στρατού;

ΑΠ.: Ακριβώς.

ΕΡ.: Απ' ό,τι ξέρουμε, όρισμένα μέλη της κυβέρνησης δεν μετέχουν στην Κ.Ε. Αυτό σημαίνει πως δεν είναι απαραίτητο ένα μέλος της κυβέρνησης να ανήκει στην Κ.Ε.;

ΑΠ.: Ακριβώς. Δεν είναι απαραίτητο ένας ύπουργός να είναι μέλος της Κ.Ε. Τούς διορισμούς των ύπουργών τούς κάνει το Έπαναστατικό Συμβούλιο.

ΕΡ.: Ποιά είναι η κατάσταση, για το κίνημα και τη χώρα, μετά τη νίκη;

ΑΠ.: Πρίν το πραξικόπημα στην Πορτογαλία (του Απριλίου '74) η μόνη άπελευθερωτική δύναμη στην Αγκόλα ήταν το ΜΡΛΑ. Ο λαός μας, που θόρεια συνορεύει με το Ζαΐρ, δεν ήξερε τίποτα για το FNLA. Ούτε και για την UNITA. Αργότερα, όταν οι Πορτογάλοι ένωσαν την ανάγκη να δημιουργήσουν ένα νέο αποικιακό σύστημα, αποφάσισαν να φέρουν στο προσκήνιο την UNITA. Αυτό το λέω για να δείξω ότι το ΜΡΛΑ ήταν πάντα το μόνο εθνικοαπελευθερωτικό κίνημα των μαζών στην Αγκόλα. Σήμερα δεν υπάρχει αμφιβολία πως τόσο το FNLA όσο και η UNITA δεν υπάρχουν σαν οργανώσεις. Το μόνο που υπάρχει είναι σέ όρισμένες περιοχές μερικές μικρές-μικρές ομάδες των 5 ή 6 ατόμων, οι οποίες δεν έχουν καθόλου λαϊκή βάση και χτυπούν τον πληθυσμό, με δολοφονίες και (τοπική) τρομοκρατία. Αυτά κυρίως στο νότο. Όμως, ο κύριος εχθρός έρχεται απ' έξω και όχι από μέσα – και ιδιαίτερα από τα νοτιοδυτικά: η Ναμίμπια είναι κάτω από Ν. αφρικάνικη ρατσιστική κατοχή. Εκεί εκπαιδεύαν και διατηρούσαν οργανώσεις, όπως η UNITA κ.ά. Χτυπώντας την Αγκόλα και το κίνημα SWAPO. Επίσης έχουμε τέτοια κρούσματα από το Ζαΐρ, από τις ίδιες θέσεις όπου εκπαιδεύαν τούς μισθοφόρους του FNLA.

ΕΡ.: Τι ήταν ακριβώς και από ποιούς έγινε το πραξικόπημα του περασμένου Μάη;

ΑΠ.: Σύμφωνα με εκτιμήσεις των ανταρτών μας, η πρώτη περιοχή γύρω από την Αγκόλα είχε αποκοπεί, την περίοδο του αγώνα μας, από τις άλλες ζώνες που έλεγχαν από το Μ.Ρ.Λ.Α. Από την αρχή ήταν μία απομονωμένη περιοχή. Πέρασαν αρκετές δύσκολες μέρες πολεμώντας τούς Πορτογάλους και έξ αιτίας αυτού του γεγονότος δεν διατήρησαν επαφή με τις εξελίξεις που συνέβαιναν στο Μ.Ρ.Λ.Α. Αυτό το γεγονός δημιούργησε ένα σχίσμα στο κίνημα. Άρκετο από αυτούς ήταν στις φυλακές με Πορτογάλους. Όταν ξέσπασε το κίνημα στην Πορτογαλία και ελευθερώθηκαν οι κρατούμενοι από τις φυλακές, μερικοί από αυτούς, όπως ο Ze Vandounan, ήγαιτο στέλεχος, και άλλοι, συσχέτισαν τούς εαυτούς τους με τούς ανθρώπους του πορτογαλικού κινήματος. Ξεπήδησε, τότε, μία τάση άριστεριστών. Υπήρχαν άνθρωποι που άπομονωμένοι από την πραγματικότητα «κατάπιαν» αρκετή θεωρία επαναστατισμού, χωρίς να ξέρουν πως να την εφαρμόσουν στην πράξη. Έξ αιτίας αυτών των στοιχείων διελόδυσαν οργανωμένα στην κυβέρνηση άτομα όπως ο Nito Alves, που ήταν ύπουργός των Έσωτερικών και ο ηγέτης του πραξικοπήματος, ο οποίος έμεταλλευόμενος αυτή τη θέση έθεσε κάτω από τόν άμεσο έλεγχο του όλους τούς πολιτικούς κομισάριους (καθοδηγητές). Αργότερα ανακαλύφθηκε ότι ήταν και άλλοι ύπουργοί και μέλη της Κ.Ε. αναμειγμένοι, όπως ο Mineva, ύπουργός Έργασίας (ανακαλύφθηκε πολύ αργότερα), και ο Ze Vandounan, κομισάριος.

ΕΡ.: Ποιά ήταν η προεργασία τους για να φτάσουν στο πραξικόπημα;

ΑΠ.: Προσπάθησαν να δημιουργήσουν μία κατάσταση, κρίση θά την έλεγα, όμοια με κείνη της Χιλής λίγο πριν το πραξικόπημα. Μόνο πού έδω ή κρίση έρχόταν από αριστερά. Ανακαλύψαμε αργότερα ότι είχαν κρύψει τεράστιες ποσότητες έμπορευμάτων, τροφίμων, υλικών πρώτης ανάγκης κ.λπ. σέ αποθήκες και σέ άμπάρια πλοίων, και περίμεναν να ξεσπάσει ή κρίση και να καταγγείλουν την κυβέρνηση. Ό λαός ήδη χρειαζόταν τρόφιμα και δέν είχε... Έφτασαν πολύ κοντά στο να δημιουργήσουν αυτή την κρίση...

ΕΡ.: Πώς έδρασαν;

ΑΠ.: Ή συνωμοσία ανακαλύφθηκε και αποβλήθηκαν από την Κ.Ε. Ό Nito Alves ήξερε πώς ό χρόνος άρχισε να δουλεύει εναντίον του και για να προλάβει τά γεγονότα έν όφει τοῦ συνέδριου πού θά καταγγελλόταν πέρασε στην άντεπίθεση. Χρειάστηκε να κινηθεί γρήγορα. Έτσι τή νύχτα τής 27 Μάη 1977 επιτέθηκε στίς φυλακές τής Λουάντα και έλευθερώσε μερικούς από τούς συντρόφους του πού είχαν φυλακιστεί. Προσπάθησαν να έλευθερώσουν και τούς μισθοφόρους, αλλά αυτοί άρνήθηκαν

νά βγούν, γιατί φοβήθηκαν ότι ήταν καταδικασμένοι από τό λαό και δέν θγήκαν. Σ' αυτή την έπίθεση σκότωσαν κι έναν Elder Neto. Στίς 5 τό πρωί κατάλαθαν τό ραδιοφωνικό σταθμό και άρχισαν να μεταδίδουν τά πρόγράμμά τους. Αιχμαλώτισαν και μερικούς συντρόφους μας όπως τόν Saidy Mingas, ύπουργό Οικονομικών, Danjero, Garcia Neto, τούς όποιους σκότωσαν - τούς έβαλαν σ' ένα αυτοκίνητο και τούς έκασαν... Από τό ραδιόφωνο προσπάθησαν να προτρέψουν τό λαό σέ μεγάλη συγκέντρωση έξω από τό «Παλάτι του λαού», όπου θά ζητούσαν από τόν πρόεδρο Neto να κάνει μεταρρυθμίσεις - κι άν δέν δεχόταν θά τόν σκότωναν. Έκαναν, όμως, ένα βασικό λάθος: κατά τή διάρκεια πού έλεγχαν τό ραδιοφωνικό σταθμό δέν άνάφεραν ούτε μία φορά τό όνομα Neto, κι έτσι ό λαός έμεινε στά σπίτια του, γιατί είχε δημιουργηθεί σύγχυση, μία και ή σύγκρουση ήταν άνάμεσα σ' ανθρώπους πού ύποτίθεται είχαν κοινούς άγώνες. Ό λαός δέν μπορούσε να καταλάβει πώς φώναζαν «Ζήτω τό MPLA» και δέν έλεγαν και «Ζήτω ό σύντροφος πρόεδρος Neto»... Έτσι, σέ 4 ώρες ό σταθμός ξαναπαρήχκε και ό πρόεδρος μίλησε στο λαό λέγοντας ότι θά θρεϊ τούς αιχμαλώτους συντρόφους και πώς άν είναι νε-

κροί δέν θά συγχωρούσε ποτέ τούς δολοφόνους... Ή τάξη άποκαταστάθηκε τελικά, οι ήγέτες του πραξικοπήματος πιάστηκαν και φυλακίστηκαν.

ΕΡ.: Νομίζετε ότι υπάρχουν ακόμα άλλες τέτοιες ομάδες;

ΑΠ.: Όχι. Είναι άπομονωμένοι άνθρωποι πού σιγά-σιγά τούς ξετρυπώνουμε.

ΕΡ.: Υπάρχουν άνθρωποι, ομάδες κ.λπ., πού είναι έξω από τό κίνημα;

ΑΠ.: Τό MPLA δέν ύποχρεώνει κανένα να μπει στίς τάξεις του. Υπάρχει έλευθερία έκλογής. Δέν ζητάμε να είναι κανείς μέ τό MPLA, αλλά να μην είναι εναντίον.

ΕΡ.: Ή ομάδα αυτή πού έκανε τό πραξικόπημα είχε διασυνδέσεις μέ τό έξωτερικό ή κινήθηκε από προσωπικά έλατήρια;

ΑΠ.: Δέν θά τούς κατάτασσα σέ όποια-δήποτε συγκεκριμένη τάση τροτσικιστών ή μαοϊκών κ.λπ. Θά έλεγα ότι έκαναν τό έγκλημα του άριστερισμού.

ΕΡ.: Μερικοί θεωρούν τό Nito Alves και τούς συντρόφους του φιλοσοβιετικούς. Τι λέτε γι' αυτό;

ΑΠ.: Δέν νομίζω ότι είναι.

Παιδιά: μίνι στο δρόμο πού οδηγεί στο κτίριο όπου γίνεται τό συνέδριο.

Παρέλωση στους δρόμους τής Λουάντα. Άριστερά: μία Άγκολέζα μπροστά σ' ένα ταμπλώ γιά τό συνέδριο στήν είσοδο ενός εργοστασίου ζύθου.

‘Ο «κόκκινος ναύαρχος»

‘Ο «κόκκινος ναύαρχος» Ράουλ Κουτίνιο μιλάει στο συνέδριο.

‘Ανάμεσα στους προσκαλεσμένους για τό συνέδριο, ήταν κι ο «κόκκινος ναύαρχος» τών εϋφορων ήμερών τής πορτογαλικής επανάστασης, **ΡΟΖΑ ΚΟΥΤΙΝΙΟ**, πού έγινε ύπατος άρμοστής τής ‘Αγκόλας στό κρίσιμο διάστημα από 27-7-74 (δηλαδή: τρεις μήνες μετά τό κίνημα στήν Πορτογαλία) μέχρι 27-1-75.

Σ’ αυτούς τούς, κατά τό χαρακτηρισμό του, «έξι πολύ μακρινούς μήνες» ο «κόκκινος ναύαρχος» (πού ήξερε καλά τήν ‘Αγκόλα, μιά και είχε ζήσει παλαιότερα για δύο χρόνια (1959-61) κάνοντας υποδομή για χαρτογράφηση τού ωκεανού) δοήθησε σημαντικά τόν άγώνα τού **M.P.L.A.**, ένω ταιντόχρονα προσπάθησε μέ κάθε τρόπο νά σταματήσει τό δρόμο τής «άσπρης δύναμης» πρós τήν έξουσία και «κτύπησε» τήν ανάπτυξη τού **FNLA**.

‘Ο Κουτίνιο (πού έπαιξε στήν πατρίδα του μαζί μέ τόν Γκονσάλβες και τόν ‘Οτέλλο Καρβάλιο πρώτο ρόλο στή ριζοσπαστικοποίηση τής πολιτικής τού ‘Επαναστατικού Συμβουλίου τών Πορτογαλικών ‘Ενόπλων Δυνάμεων μέχρι πού τό άποτυχημένο κίνημα τού Καρβάλιο έδωσε τήν εύκαιρία στους συντηρητικούς αξιωματικούς, μέ επικεφαλής τό σημερινό πρόδρομο ‘Εάνες, νά τούς «έκκαθαρίσουν»), μιλώντας στό «‘Αντί» αναφέρεται στίς σχέσεις Πορτογαλίας-‘Αγκόλας από τόν πρώτο καιρό τής άποικιοκρατίας μέχρι τή νίκη τού **MPLA** και έπισημαίνει ένα μοναδικό ιστορικό φαινόμενο:

● ‘Η πορτογαλική απο-αποικιοποίηση είναι ή πρώτη πού έγινε από άριστερές δυνάμεις.

μιλάει για τήν ‘Αγκόλα

Η ΠΑΡΟΥΣΙΑ τής Πορτογαλίας στήν ‘Αγκόλα χρονολογείται από τά τέλη τού 15ου αιώνα, όπου οί πρώτοι έξερευνητές έφτασαν έδω αναζητώντας θαλάσσιους δρόμους πρós τόν Ινδικό ωκεανό και τίς Ινδίες. ‘Ο πρώτος άποικισμός έγινε στή διάρκεια τής ‘Αγκόλας, στίς εκβολές τού ποταμού Κόγκο. Πιό πολύ ήταν μιά βάση για μελλοντική ναυσιπλοία πρós τά νότια.

ΑΥΤΕΣ οί άποικίες έγιναν περισσότερο ενδιαφέρουσες κατά τή διάρκεια τών μετέπειτα καιρών και μέσω αυτών δημιουργήθηκαν σχέσεις μεταξύ τών αρχαίων βασιλείων τής ‘Αγκόλας (ειδικά τών Gola και Congo) και τού βασιλείου τής Πορτογαλίας. Τότε άρχισαν οί πρώτες διπλωματικές και έμπορικές σχέσεις - ή Πορτογαλία τότε ενδιαφερόταν κυρίως για τό εμπόριο.

ΓΥΡΩ στό 16ο αιώνα ή ‘Αγκόλα περνά κάτω από τήν πορτογαλική κατοχή - μιά κατοχή πού περιορίζεται φυσικά σέ όρισμένα λιμάνια τής χώρας, σπουδαίας σημασίας για τούς Πορτογάλους. Τήν ίδια περίοδο άπελευθερώνεται ή Βραζιλία από τήν ισπανική κατοχή και στή διάρκεια τού 17ου αιώνα άρχίζει νά παίξει πρωτεύοντα ρόλο για τήν Πορτογαλία: Έκατοντάδες χιλιάδες σκλάβοι πουλιούνται από τίς δυτικές ακτές τής ‘Αγκόλας και τού Κογκό στή Βραζιλία.

ΜΟΝΟ μετά τήν άνεξαρτησία τής Βραζιλίας, στίς αρχές τού 19ου αιώνα, ή Πορτογαλία ξαναγύρισε κι έδωσε σημασία στήν άφρικανική ήπειρο, ιδιαίτερα δέ στήν ‘Αγκόλα. Οί Πορτογάλοι κατάχτησαν όλα τά φυσικά λιμάνια τής δυτικής παρωαλίας τής ‘Αφρικής. Στήν ‘Αγκόλα δοίσκεται τό καλύτερο φυσικό λιμάνι τής δυτικής ‘Αφρικής και στή Μοζαμβίκη τό καλύτερο λιμάνι τής ανατολικής ‘Αφρικής. Γι’ αυτό, μέ τό χάσιμο τής Βραζιλίας,

ας, ή Πορτογαλία άρχισε νά ρίχνει όλο τό βάρος τής εκμετάλλευσης στό λαό τής ‘Αγκόλας. Οί Πορτογάλοι κυβερνούσαν μόνο τά λιμάνια και τίς παράλιες περιοχές τής ‘Αγκόλας. ‘Η ένδοχώρα ουσιαστικά ήταν άνεξερευνητη και έλεύθερη.

ΣΤΟ τέλος τού 19ου αιώνα όλες οί εύρωπαϊκές χώρες έμφανίζονται μέ άποικιστικές δέλψεις στήν ‘Αφρική. Αυτό σήμαινε

πώς μόνο με κατοχή είχες τό δικαίωμα νά λές πώς έχεις αποικίες στην αφρικανική ήπειρο. Αυτή την εποχή οί Πορτογάλοι διασχίζουν την 'Αφρική από την 'Αγκόλα καί κατακτούν τή Μοζαμβίκη. 'Η αποίκηση τής 'Αφρικής από την Πορτογαλία αρχίζει αυτή την εποχή. 'Η Πορτογαλία προηγούμενα δέν ήταν αποικιακή δύναμη. Μέ τή συνδιάσκεψη του Βερολίνου έγκαθιδρύονται όλες οί αποικίες των Πορτογάλων καί Ευρωπαίων κι έτσι μόνο αυτή την εποχή ή Πορτογαλία άρχισε νά γίνεται αποικιακή δύναμη μέ την άμεση κατοχή των χωρών πού ήθελε.

Η ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ κατοχή τής 'Αγκόλας από την πορτογαλική αποικιοκρατία κράτησε πολύ καιρό καί ολοκληρώθηκε μόνο τον 20ό αιώνα. Ποτέ, όμως, ή Πορτογαλία δέν ήταν αυτόνομη αποικιακή δύναμη. 'Η πτώση τής πορτογαλικής μοναρχίας τή φέρνει σιγά-σιγά σέ δεύτερη θέση, καί σάν δεύτερη δύναμη εξαρτιόταν πάντα από τή βρετανική αποικιοκρατία, πού είχε ουσιαστική παρουσία στην Κεντρική 'Αφρική, μεταξύ 'Αγκόλας καί Μοζαμβίκης. "Όλες αυτές οί αποικίες σιγά-σιγά αποκτούσαν τήν ανεξαρτησία τους.

ΑΥΤΗ τήν περίοδο ή Πορτογαλία, βλέποντας ότι χάνει έδαφος, εφαρμόζει φασιστικές μεθόδους καταπίεσης του λαού τής 'Αγκόλας. Μπαίνει στο Β' Παγκόσμιο Πόλεμο μέ τήν έλπίδα πώς θά κρατήσει τίς αποικίες της. Μέ τό τέλος του πολέμου ή Γερμανία μαζί μέ τήν ήττα της εξαφανίζεται καί από την αφρικανική σκηνή. 'Ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος, πού κι αυτός, όπως κι ό πρώτος, ήταν πόλεμος μέσα στο ίμπεριαλιστικό σύστημα, μετατοπίζει τή μητρόπολη του καπιταλισμού από τό Λονδίνο στην Ουάσιγκτον. Ταυτόχρονα γεννάει τό μεταποικισμό, ένα νέο σύστημα καταπίεσης: δέν ήταν αναγκαία πιά ή άπ' ευθείας κατοχή μιάς χώρας. 'Η Πορτογαλία, σάν αδύνατο έθνος, δέν μπορούσε νά έχει τό ίδιο σύστημα. 'Η βιομηχανική ανάπτυξη της ήταν πολύ χαμηλή.

ΜΕΤΑ τό Β' Παγκόσμιο Πόλεμο μπορούμε νά πούμε πώς ή πορτογαλική αποικιοκρατία αρχίζει νά χάνει έδαφος. Παύει νά είναι δύναμη. Προσπαθεί νά σωθεί «στήνοντας» φασισμό. Τό πορτογαλικό καθεστώς ήταν πάντα φασιστικό, αλλά τώρα ό φασισμός έχει τό κάλυμμα του «οὐτω καλουμένου Δημοκρατικού Δυτικού Κόσμου» καί παράλληλα διατηρείται καί στίς μητροπόλεις - τήν Πορτογαλία καί τήν 'Ισπανία.

Ο ΦΑΣΙΣΜΟΣ αυτού του τύπου έρχεται ακριβώς στην ανατολή των κινημάτων για έθνική άπελευθέρωση στίς παλιές πορτογαλικές αποικίες. Τό ξεκίνημα ήταν στην 'Αγκόλα μέ τό Μ.Ρ.Λ.Α., μετά στή Γουϊνέα Μπισάου, στή Μοζαμβίκη.

ΜΕΡΙΚΑ μεγάλα παγκόσμια καί τοπικά γεγονότα οδήγησαν τήν Πορτογαλία στην πτώση:

- 'Η παγκόσμια κρίση πετρελαίου, τό 1973.
- 'Η άπελευθέρωση του Βιετνάμ.
- Τό κίνημα των πορτογάλων άξιωματικών στή Γουϊνέα Μπισάου, όπου οί πολιτικοί εξαπατούσαν τό στρατό. (Χαμηλά επιδόματα, ύπερβολική θητεία κ.λπ.)

ΣΤΙΣ 25 'Απρίλη 1974 γίνεται τό κίνημα στην Πορτογαλία καί αλλάζει τή διακυβέρνηση τής χώρας. Τό κίνημα γίνεται από μιά ομάδα άξιωματικών καί φαντάρων οί όποιοι ήταν άπηυδισμένοι άπ' όλη αυτή τήν έκμετάλλευση, τήν καταπίεση, τούς μισθούς πείνας, τή μεγάλη θητεία καί τούς συνεχείς πολέμους. Θά πρέπει έδώ νά σημειώσουμε ένα βασικό σημείο για τήν πορτογαλική απο-αποικιοποίηση:

● ήταν ή πρώτη φορά στην Ιστορία πού ή απο-αποικιοποίηση γινόταν από άριστερές δυνάμεις.

ΕΤΣΙ, στην περίπτωση μας, ό,τι έγινε δέν έγινε από όπορουνιστικό point of view, αλλά αποκλειστικά μέ πνεύμα δικαιοσύνης. Κι αυτό είναι άξιοσημείωτο, γιατί 5 χώρες τής 'Αφρικής πήραν τήν ανεξαρτησία τους τό 1975, καί σ' όλες αυτές τίς χώρες τό σύστημα διακυβέρνησης είναι σοσιαλιστικό, αλλάζοντας έτσι τήν Ισορροπία δυνάμεων στην 'Αφρική.

ΣΤΗΝ περίπτωση τής 'Αγκόλας πιστεύω πώς τό Μ.Ρ.Λ.Α. ήταν καί είναι τό μόνο πολιτικό κίνημα πού έγγυάται έλευθερία καί κοινωνική δικαιοσύνη.

Στή Βόρεια 'Αγκόλα: 1. Γυναικες πολιτογράφου. 2. Χορός στους δρόμους για τό ανεξόριο - καί τό Νέτο. 3. Οι έργάτες ενός κέντρου παραγωγής ζάχαρης σέ έπαύθρια συγκέντρωση. 4. Η είσοδος έργοστασίου Ιορτανιακού διακοσμημένη για τό ανεξόριο.

Ο ὕστερος τριτοκοσμισμός

Του Δήμου Τσαντίλη

ΣΕ πείσμα όλων των θαυματοχαστων αναλύσεων, ο μύθος θέλει τον κόσμο άπλό. Η συνθετικότητα και η πολυμορφία των κοινωνικών μας πραγμάτων είναι επίπλοισι. Τά πάντα μπορούν να αναχθούν στη μεγάλη και άρχεγονη μηχανιστική διχοτομία: ο Άχουρα Μάζντα πολεμά τον Άριμάν, τό Καλό πολεμά τό Κακό, ο Νότος τό Βορρά, ή Ανατολή τή Δύση, ή Περιφέρεια τή Μητροπόλη.

Ο ΜΥΘΟΣ δέν έχει ανάγκη από σαφώς όρισμένες αναλυτικές κατηγορίες. Τού άρκοϋν οί άόριστες αναλογικές αναφορές και οί ψυχολογικοί συνειρμοί. Στο μυθοποιημένο κόσμο τά ίχνη του όρθολογισμού πού έχουν εισχωρήσει στην πολιτική σκέψη, έξοδεύονται, και οί έννοιες πού κάποτε είχαν μία συγκεκριμένη σημασία, επανεξηγούνται έτσι ώστε νά έναρμονίζονται στο μυθικό πλέγμα. Οί δυνάμεις πού καθορίζουν τό ιστορικό γίγνεσθαι δέν προσδιορίζονται αναλυτικά αλλά συναισθηματικά. Είναι οί «λαοί» οί καταφρονεμένοι, οί άπελπισμένοι, οί περιθωριακοί, οί μη προνομιούχοι, πού αντιμετώπιζουν αδιάκοπα τίς προαιώνιες μηχανορραφίες των πάντα «ξένων κέντρων αποφάσεων». Η ταξική πάλη, από συγκεκριμένη καθημερινή πραγματικότητα, παίρνει τή μορφή μιās αυθύπαρκτης και άφηρημένης τιτανομαχίας, έξω και ανεξάρτητα από τίς ιστορικές τάξεις της καπιταλιστικής μας κοινωνίας.

Σύμφωνα μέ μιá παραλλαγή αυτής της τελεολογίας, πού στη χώρα μας εκφράζεται κυρίως από τήν ιδεολογία του ΠΑΣΟΚ, ή ταξική πάλη, στη «σύγχρονη μορφή της», δέν διεξάγεται τόσο ανάμεσα στους εργάτες και τους καπιταλιστές, όσο ανάμεσα στίς χώρες «της περιφέρειας και τίς καπιταλιστικές μητροπόλεις».

ΠΟΛΥ περισσότερο, έμεις οί Έλληνες έχουμε τήν ανέλπιστη τύχη ή χώρα μας νά ανήκει στην περιφέρεια, πού, σύμφωνα μέ τό μύθο, θά βγει τελικά νικήτρια από αυτούς τούς διακρατικούς ταξικούς αγώνες – άρκει φυσικά νά πάψουμε νά «ανήκουμε» εκεί πού μάς έχει τοποθετήσει ή αυθαίρεσία της Γιάτας.

Ο ΠΥΡΗΝΑΣ αυτού του μύθου είναι, όπως είπαμε, πολύ παλιός. Η άντρείκή του παραλλαγή είναι όμως σημείο των καιρών και ακριβέστερα της δεκαετίας του '60. Στη διαμόρφωσή του πήραν μέρος, ανεξάρτητα, άμερικανοί οικονομολόγοι, γάλλοι διανοούμενοι, γερμανοί επαναστάτες και προοδευτικοί δικτάτο-

ρες. Σήμερα όμως τό πνευματικό τους τέκνο – ο μύθος του τριτοκοσμιμού – πνέει τά λείψια. Η ουτοπία μιās γενιάς έδωσε τή θέση της στον κυνισμό και τή Realpolitik. Η έισβολή της Συρίας στο Λίβανο, ό άπόηχος των σφαγών των Κούρδων στο Ίράκ, ή πολιτική του Ένιαίου Άραβικού Σοσιαλιστικού Κόμματος στην Αίγυπτο, τό Ισλαμικό ρετρό στη Λιβύη και, τέλος, ό πόλεμος στην Αιθιοπία είναι οί χαρακτηριστικές δολές στην ήδη ξεχαρβαλωμένη αυτή πολιτική σύλληψη, σύμφωνα μέ τήν όποία ή παγκόσμια επανάσταση θά ξεκίναγε από τίς χώρες του Τρίτου Κόσμου, μιá και τό κλασικό προλεταριάτο των διομηχανικών χωρών έχει άστικοποιηθεί, ροκανίζοντας τό πλεόνασμα από τήν άνιση ανταλλαγή, και έχει γίνει άκατάλληλο για επαναστάσεις.

ΕΤΣΙ τελικά ό μύθος αυτός, πού ξεκίνησε σάν επαναστατικός ρομαντισμός των έξεγερμένων φοιτητών στίς μητροπόλεις, έχει εκφυλισθεί σε άπολογητική ιδεολογία για έγκαταστημένους και έπίδοξους τριτοκοσμικούς δικτάτορες.

Κάστρο, Τσέ, Άλλέντε

ΟΙ μεγάλες προσδοκίες της φοιτητικής άριστεράς της δεκαετίας του '60, βασίστηκαν στην κουβανέζικη επανάσταση. Ό άνορθόδοξος τρόπος δράσης των γκεριλέρος, αλλά κυρίως ή προσωπική άκτινοβολία του ίδιου του Φιντέλ, έέδρασαν καταλυτικά. Τό ενδιαφέρον της έξεγερμένης νεολαίας στράφηκε στην Κούβα και γενικότερα στη Λατινική Άμερική. Η επαναστατική φόρμουλα ονομάστηκε focismo: μικρές ομάδες ένόπλων δημιουργούν βάσεις στα βουνά και τίς ζουγκλες, άπ' όπου έξορμούν και καταλύουν τά διεφθαρμένα καθεστώτα. (Στη μυθοπλασία συνέβαλε και τό γνωστό βιβλίο του Régis Debray μέ τό δραματικό τίτλο «La révolution dans la révolution»).

Η ΑΠΟΤΥΧΙΑ του Τσέ Γκεβάρα και ό τραγικός του θάνατος στη Βολιβία όδήγησαν στην εγκατάλειψη της τακτικής του focismo και τήν υιοθέτηση μιās καινούργιας συνταγής: Άντάρτικο των πόλεων, όπως τό περιέγραψε ό Carlos Marighella και τό πραγματοποίησαν οί Τουπαμάρος. Άν και ή νέα αυτή τακτική ήταν βασικά διαφορετική από τήν παλιά, συνέβαλε ώστόσο έξίσου στην έξιδανίκευση της Λατινικής Άμερικής, μιá και ταίριαζε άπόλυτα μέ τή φολκλορική αντίληψη της επανάστασης πού κυριαρχούσε τότε στίς μητροπόλεις.

Άντίθετα, τό πείραμα του Άλλέντε δέν συγκίνησε στον ίδιο βαθμό, γιατί του έλειπε τό έντονα τριτοκοσμικό στοιχείο. Έκλογές, δημοκρατικές έλευθερίες, πεζές μεταρρυθμίσεις – όλα αυτά είχαν έναν άέρα «ευρωπαϊκό».

ΤΟ φασιστικό πραξικόπημα και ό θάνατος του Άλλέντε χαρακτηρίστηκαν αιρέκακα σά μιá ακόμη «χρεωκοπία του ρεφορμισμού», για τον όποιο δέν υπάρχουν περιθώρια στίς χώρες του Τρίτου Κόσμου.

Ο Παναραβισμός

ΜΕΓΑΛΟ ενδιαφέρον προκάλεσαν και οί έξελίξεις στη Μαύρη Άφρική, όπου μετά τό διώξιμο των άποικιοκρατών, οί ήγέτες πολλών από τά νεοσύστατα επαναστατικά κράτη, όπως ό Σενγκάλ, ό Νυερέρε και άλλοι δέν μίλαγαν μόνο για σοσιαλισμό αλλά και για παναφρικανική ένότητα και αναγέννηση των καταπιεσμένων και καταφρονεμένων από τούς λευκούς άφρικανικών πολιτισμών και παραδόσεων. Ταυτόχρονα, ό άραβικός βορράς συγκλονιζόταν από τον σοσιαλίζοντα παναραβικό έθνικισμό, όπου κυριάρχησαν μορφές όπως του Νάσερ, του Μπέν Μπέλα κ.ά.

ΤΟ συγκλονιστικό βιβλίο του France Fanon, «Της γης οί Κολασμένοι», πού προλόγισε ήρωικά ό ίδιος ό Σάρτρ, ήρθε για νά άναμοχλεύσει τά πλέγματα ένοχής των μητροπολιτικών διανοούμενων για τά εγκλήματα πού άφησαν, άμέτοχοι σχεδόν, νά διαπραχθούν από τούς λευκούς άποικιοκράτες στίς χώρες της Άφρικής και της Ασίας. Η έξέγερση όμως των ταπεινών και καταφρονεμένων θά πρόσφερε και τή λύτρωση από τήν ένοχή πού βασάνιζε τούς ιδεολογικούς συνενόχους των καταπιεστών. Άπό αυτούς τούς κολασμένους της γης θά γεννιόταν ό νέος άνθρωπος, άπαλλαγμένος από τίς κακίες, τίς νευρώσεις και τή λευκή χλωμάδα των κατοίκων των μητροπόλεων. Ό.τι έγινε δηλ. έγινε, άφού σέ καλό θέ νάβγει.

ΤΟ βιβλίο του Fanon ζυγοτέλεσε έτσι τή βάση για τό μύθο του πολιτιστικού τριτοκοσμιμού, πού διαπνέει τίς σελίδες της Monde Diplomatique – ακόμη και σήμερα.

Τά χωριά θά πνίξουν τίς πόλεις

Η ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ κοίτιδα του τριτοκοσμιμού όμως είναι ή Άσία. Ό μικρός αλλά ήρωικός λαός του Βιετνάμ ξεφύτλισε τήν ισχυρότερη πολεμική μηχανή στην ανθρώπινη ιστορία και έμοιαζε νά επαληθεύει τό περίφημο άρθρο του Λίν Πιάο «Ζήτω ό επαναστατικός λαϊκός πόλεμος». Στο άρθρο αυτό, ό «πιστότε-

ρος σύντροφος του προέδρου Μάο» υποστήριζε την άποψη ότι η στρατηγική του κινέζικου επαναστατικού λαϊκού στρατού – ή κατάληψη των πόλεων από την ύπαιθρο – ισχύει και σε παγκόσμια κλίμακα και ότι οι βιομηχανικά αναπτυγμένες χώρες θα πολιορκηθούν και θα καταληφθούν από τις χώρες του Τρίτου Κόσμου. Η άποψη αυτή δεν είναι παρά μία παραλλαγή της θεωρίας του ίδιου του Μάο, που πίστευε ότι η κύρια αντίθεση σήμερα είναι αυτή που υπάρχει ανάμεσα στις δύο Ύπερδυνάμεις και τον Τρίτο Κόσμο.

Η ΚΙΝΕΖΙΚΗ Πολιτιστική Έπανάσταση ήταν το μεγαλύτερο πυροτέχνημα της ιστορίας, που θάμπωσε και γοήτευσε όλους σχεδόν τους ανήσυχους άριστους διανοητές. Νέες ιδέες άρχισαν να κυκλοφορούν πλατιά και η Κίνα του Μάο έγινε το κύριο σημείο αναφοράς για το παγκόσμιο επαναστατικό κίνημα: Ίσότητα πραγματική, ξεπέραςμα της αντίθεσης ανάμεσα στη χειρονακτική και τη διανοητική εργασία, κατάργηση της γραφειοκρατίας. Ο κινέζικος δρόμος έδειχνε ότι ο σοσιαλισμός είναι δυνατός σε μία υπανάπτυκτη χώρα, χωρίς να απαιτεί τη φοδερή αφάιμαξη των αγροτικών πληθυσμών για χάρη της πρωταρχικής βιομηχανικής συσσώρευσης ή την εγκατάλειψη των σοσιαλιστικών αρχών για χάρη μιας άρρηκμένης αύξησης της παραγωγικότητας, όπως συνέβη στη σταλινική Ρωσία.

«ΚΟΛΥΜΠΩΝΤΑΣ με το ρεύμα» της εποχής, πολλοί σπουδαίοι θεωρητικοί, όπως ο Μπετελέμ, ο Σαμίρ Αμίν κ.ά. προσπάθησαν να θεμελιώσουν μαρξιστικά το μύθο του τριτοκοσμισμού. Η παραλλαγή σύμφωνα με την οποία οι λαοί του Τρίτου Κόσμου αποτελούν το σύγχρονο προλεταριάτο, για το οποίο ισχύει η μαρξιστική προφητεία της προϋσούσας ξεαθλίωσης και το οποίο θα γίνει ο μοχλός για την παγκόσμια αλλαγή και την επικράτηση μιας νέας οικονομικής τάξης, πρωτοεμφανίστηκε στο αμερικανικό περιοδικό «Monthly Review» των οικονομολόγων Baran και Swezy (έκδίδεται και στα ελληνικά με τίτλο «Μηνιαία Έπιθεώρηση»).

Οι Έλληνες διανοούμενοι, κυρίως αυτοί που κατά τη διάρκεια της δικτατορίας δρῆθηκαν στο έξωτετικό, δέν έμειναν άνεπηρέαστοι από τό γενικό κλίμα.

Η 'Απομυθοποίηση

Η ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΣΗ στην Ελλάδα και η επαναφορά του άστικου κοινοβουλευτικού συστήματος, για το οποίο, σύμφωνα με όλες τις τριτοκοσμικές αναλύσεις, δέν ύπήρχαν περιθώρια στη χώρα μας, έφερε τόν πρώτο μεγάλο κλονισμό του μύθου. Υστερα ήρθε η ψυχρολουσία της εισβολής της προοδευτικής Συρίας στο Λίβανο και κανείς στην Ελλάδα δέν

είναι πιά άπληροφόρητος για τά όσα συμβαίνουν στη χώρα του Καντάφι. Άλλά όπου και νά κοιτάζουμε διαπιστώνουμε ότι η πραγματικότητα διαλύει τό μύθο.

Σήμερα, όλόκληρη ή Λατινική Άμερική, εκτός από τό Μεξικό και τη Βενεζουέλα, είναι ένα άπέραντο πλέγμα από δικτατορίες. Η Κούβα έχει χάσει την παλιότερη λάμψη της από τότε που ό Κάστρο άναγκάστηκε – σίγουρα δέν τό ήθελε – νά γίνει φερέφωνο της έξωτερικής πολιτικής της Μόσχας και νά εισάγει, μαζί με την οικονομική δοθήεια, και τό άστυνομικό σύστημα της προστάτιδας δύναμης. Τό άντάρτικο δέν ύπάρχει πιά και στο Περού οι αντιδραστικοί δικτάτορες διαδέχτηκαν – άθόρυνά σχεδόν – τούς προοδευτικούς.

ΑΛΛΑ και στην Άφρική τά πράγματα δέν εξελίσσονται όπως τά περιέμεναν οι όπαδοί του τριτοκοσμισμού. Η άποικιοκρατία έχει αφήσει μία άσχημη κληρονομιά: Αιθάρετα σύννορα, αντίθεσεις ανάμεσα στις φυλές, άνάκραθιτισμό και φτώχεια. Οι διενέξεις μεταξύ των άφρικανικών χωρών ύπερκαλύπτονται από τις προσπάθειες των ύπερδυνάμεων νά έπεκτείνουν τις σφαίρες έπιρροής τους.

Από την Καμπότζη καταφθάνουν άπιστευτες είδησεις.

Ο τρόπος με τόν όποιο έγινε ή διαδοχή του Μάο συνέβαλε στην απομυθοποίηση της Κίνας, που ή άξιοπιστία της έξανειμίστηκε, όταν οι σπουδαιότεροι ήγέτες της κατηγορούνται ότι ήταν άντεπαναστάτες από τά παιδικά τους χρόνια.

Η προοδευτική Αίγυπτος, τό προοδευτικό Σουδάν, ή προοδευτική Σομαλία – και σε ένα βαθμό και ή προοδευτική Συρία – αλλάζουν από τη μία μέρα στην άλλη στρατόπεδο, και πονοκεφαλιάζουν όχι μόνο τούς όπαδούς της θεωρίας του τρίτου κόσμου, αλλά και τούς Σοβιετικούς, που πρόπει τώρα νά ξαναγράψουν τά βιβλία της ιστορίας και νά βρουν μία άλλη έτικέτα για τις τριτοκοσμικές αυτές δικτατορίες, που είχαν αιθάρετα βαπτίσει «έθνικές δημοκρατίες», με μοναδικό κριτήριο ότι ή οικονομία τους είχε νά επιδείξει ένα σχετικά έκτεταμένο δημόσιο τομέα και ότι διατηρούσαν καλές σχέσεις με τη Μόσχα. («Σοσιαλιστικές» δέν ήταν, γιατί τη δικτατορία δέν την έξασκούσε ένα μαρξιστικό-λενινιστικό κόμμα – αν και τό Ένιαίο Άραβικό Σοσιαλιστικό Κόμμα, με έπικεφαλής τόν κ. Σαντάτ, είχε χαρακτηριστεί, λίγο πριν από την έπίσκεψη του Νίξον και τη θριαμβευτική ύποδοχή του από δύο έκατομμύρια λαού, «άδελφό καφήσειόμμα»).

Συμπέρασμα

Ο ΤΡΙΤΟΚΟΣΜΙΣΜΟΣ τών διανοούμενων είναι μία ιδεολογία φυγής από την

πραγματικότητα ή ένα είδος ψυχολογικής συμφιλώσης με τις πιο άπεχθείς πλευρές της.

ΣΤΗΝ Ελλάδα έχει εισαχθεί, όπως και όλες οι άλλες ιδεολογίες, από τούς διανοούμενους με μακρόχρονη εγκατάσταση στις χώρες που οι ίδιοι άποκαλούν μητροπόλεις. Η πτώση όμως της δικτατορίας επιτρέπει μία πληρέστερη πληροφόρηση και συζήτηση. Οι μύθοι δέν άντέχουν κάτω από τις συνθήκες αυτές για πολύ καιρό στη νηφάλια αντίπαράθεσή τους με την πραγματικότητα. Δέν έχει κανείς παρά νά άνοίξει την έφημερίδα για νά διαπιστώσει την τρέχουσα στάθμη των ταξικών άγώνων που διεξάγονται ανάμεσα σε πραγματικούς εργαζόμενους και πραγματικούς καπιταλιστές – ντόπιους και ξένους, κατά την προσφυλή έκφραση – και δέν χρειάζεται νά καταφύγει σε θεωρητικές κατασκευές γύρω από τη «σύγχρονη μορφή της ταξικής πάλης».

ΑΛΛΩΣΤΕ σήμερα ή κρίση του καπιταλισμού στις βιομηχανικές χώρες, ή μαζική άνεργία, ή καταστροφή του περιβάλλοντος, ή έλλειψη προοπτικής, συντελούν στη ραγδαία ύποχώρηση της ουτοπικής διάθεσης και στον προσανατολισμό στο παραδοσιακό αλλά άνανεωνόμενο εργατικό κίνημα. Αυτό δέν σημαίνει ότι στον Τρίτο Κόσμο ή ιστορία έχει σταματήσει ή ότι οι άγώνες των λαών αυτών πρόπει νά άγνοηθούν. Άπλως οι λέξεις «προοδευτικός» και «άντιδραστικός» πρόπει νά χρησιμοποιούνται με περισσότερη ακρίβεια και με μάλλον κλασικότερα κριτήρια. Ο ρομαντισμός της δημιουργίας του «νέου άνθρώπου», της αναγέννησης των παραδοσιακών αξιών και πολιτισμών και της μετωπικής άδιαφοροποίησης άντιπαράθεσης μητρόπολης-περιφέρειας άνήκει στον περίφημο σκουπιδοτενεκέ της ιστορίας.

Θά ήταν επικίνδυνο άστείο νά ξεγράφαμε την Εύρώπη και την εύρωπαϊκή άριστερά για χάρη της μυθοποιημένης επανάστασης στον Τρίτο Κόσμο – ιδιαίτερα μάλιστα στη θεομοποιημένη μορφή που την παρουσιάζουν μερικοί (Άσάντ, Καντάφι, Μπάκρ, κ.τ.λ.).

Η ΚΟΝΤΙΝΗ ΜΑΣ Ίταλία π.χ. είναι πολιτικά πολύ πιο ένδιαφέρουσα και διαφανής από τά θολά καθεστώτα της Άπω και της Μέσης Άνατολής και, τό κυριότερο, δέν χρειάζεται κανείς ιδιαίτερα βοηθήματα και έρμηνείες, όπως π.χ. τις εργασίες ενός Μπετελέμ, για νά καταλάβει τό τί γίνεται:

Έκει, όπως και εδώ, τά πρόσωπα του δράματος δέν έχουν άποστερηθεί τη δυνατότητα του έναρθρου και του γραπτού λόγου και έκφράζονται σχετικά καθαρά και άμεσα.

Τότε πού πολεμούσαμε τούς Γερμανούς

«Έγραψα εγώ, ο Γιώργος Οικονομίδης, για τη σύλληψή μου και την απόδρασή μου από τούς Γερμανούς, και για τὰ ὅσα περάσαμε τότε πού οἱ κατακτητές ἐπάτησαν τὸ χωριό μας.»

ΜΕ τοῦτο τὸν πρόλογο στάλθηκε στὸ «ΑΝΤΙ» ἀπὸ τὴν Ἑλσάσωνα ἡ μαρτυρία πού δημοσιεύουμε σήμερα. Ἡ ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗ, πού ἔκανε τὴν καταγραφή, σημειώνει:

«Τὰ παλαιὰ ξεσηκώματα δὲν γίνονται ἀπὸ τούς ἥρωες. Ὅμως, μέσα ἀπὸ τὴ φωνή τους τὴ χαμηλὴ, ἀπὸ τίς χειρονομίες τους τίς ἡρεμες, ἀνασταίνεται ὅλο τὸ μεγαλεῖο ἐνός λαοῦ στὰ χρόνια τῆς ἐγερσὸς του γιὰ τὴν ἐλευθερία. Κι ἀκόμη, ἡ εὐστροφία του, ἡ πονηριά, τὸ δειλίσμα, τὰ πάθη του, τὸ πείσμα του νὰ ὑπερασπίσει καὶ τίς ἐλάχιστες ἐλπίδες τῆς ζωῆς – ἀπὸ τὸν Ναζὶ πού εἶναι ἡ ἴδια ἡ θεβαιότητα τοῦ θανάτου.

Καὶ εἶναι, ὅλα ἐτοῦτα, οἱ θησαυροὶ τῆς αὐτογνωσίας μας.»

Στὸ χωριὸ Καρυὰ Ἑλσάσσωνας, στίς 19 τοῦ μήνα Ἀπρίλη, καὶ μερα Δευτέρα πρῶτ, τὸ 1943, καταφτάνουν οἱ Γερμανοί.

Δυὸ μῆνες μπροστύτερα, ἡ ὀργάνωση τοῦ Ε.Α.Μ., εἶχε πληροφορηθεῖ γιὰ τὰ σχέδια τῶν Γερμανῶν. Προετοιμάζονταν γιὰ ἐκκαθαριστικές ἐπιχειρήσεις στὸν Ὀλυμπο.

Εἰδοποιούνται, ἀπὸ τὸ Ε.Α.Μ., οἱ κάτοικοι· κι ἀκόμη, νὰ φτιάξουν καταφύγια γιὰ νὰ κρύψουν τὰ τρόφιμα καὶ ὅ,τι ἄλλο δὲν θὰ δύνονταν νὰ μεταφέρουν στὸ βουνό – ὅπου θὰ κατάφευγαν ὅταν θὰ ἐρχόνταν οἱ Γερμανοί.

Στὰ βουνὰ φτιάξαμε καλύβες· κουβαλήσαμε κεῖ ὅ,τι μᾶς χρειάζονταν γιὰ τὴν παραμονὴ δέκα καὶ πλεον ἡμερῶν. Στὰ σπιτία σκάσαμε καταφύγια.

Στὸ σπιτί μας, ἀπ' τὸ φόβο τῶν Ἰταλῶν, εἶχαν ἔρθει καὶ οἱ ἀδερφές Κατίνα καὶ Ἄννα Γκόλτσου, ἀπ' τὴ Ροδιά - Τυρνάθου.

Ὁ μικρότερος ἀδερφός μου, ὁ Μήτσος, πού ἦταν τριτοετῆς φοιτητὴς τῆς Σχολῆς Καλῶν Τεχνῶν (ζωγραφικῇ), καὶ ὁ Δημήτρης Κατσικογιάννης, – συμμαθητὴς στὴ Σχολή, – ἐδούλευαν στὸ σχολεῖο τοῦ χωριοῦ μας· ἔκαναν χαρακτηριστικὴ καὶ σκίτσα – μέ· λίγα λόγια ἐδούλευαν κι ἔκαναν προπαγανδιστικὸ ὕλικό. (Ἦταν γελοιογραφίες τοῦ Χίτλερ, τοῦ Μουσουλίνι, – ἄλλα).

Ἐφτασαν οἱ Γερμανοὶ στὸ χωριὸ μας· δὲν βρίσκουν ἀνθρώπους – ὅλοι ἔχουν φύγει στὰ βουνὰ.

Καίμε, κόβουν δέντρα, – ὡς καὶ τὴ μελιὰ τῆς αὐλῆς μας, – ἀνοίγουν τὰ καταφύγια ληστεύοντας ὅ,τι θροῦν, πού τὰ φορτώνουν σὲ δυὸ ἀεροπλάνα – τὸ ἓνα δὲν τὰ κατάφερε ν' ἀπογειωθεί, εἶχε βουλιάξει στὸ θάλατο, καὶ τὸ ἔκαψαν μαζί μὲ τὰ πράγματά μας.

Μαθαίνουμε τὸ ἴδιο θράδυ πὼς θὰ ἐχτένιζαν, τὴν ἄλλην τὴν ἡμέρα, τὰ βουνὰ· καὶ δὲν θὰ γλυτώναμε. Νυχτώνοντας, φορτώνουμε στὰ γαϊδουράκια ὅ,τι πολυτιμότερο δυνάμασταν νὰ πάρουμε, καὶ ξεκινοῦμε νὰ πᾶμε ὅπου ἐνόμιζε κανεὶς μας ἀσφαλέστερα. Καὶ χαράζοντας θρискόμαστε στὸ ποτάμι Ζλιά, ἀνάμεσα στὸ δάσος Ἀνήλιο καὶ στὸ μοναστήρι τῶν Κανάλων – ὅμως, ἐκεῖ, οἱ Γερμανοὶ μᾶς εἶχαν ἐνέδρα.

Δὲν τούς ἀντιληφθήκαμε, κι αὐτοὶ μᾶς παρακολουθοῦν. Ἐφορτώνουμε τὰ ζῶα, καὶ ἡ μία ἢ κοπέλλα, ἡ Ἄννα, καὶ ἡ γυναῖκα μου, – κουρασμένες ὅπως ἦταν, – ἔγειραν χάμω νὰ ξεκουραστοῦν, ἐνῶ τ' ἀδέρφια μου, εἶχανε πάει πρὸς ἀπάνω, ἄλλα πράγματα νὰ μεταφέρουν πού τάχαμε ἀφήσει.

Ἐριξα στίς γυναῖκες ἀπὸ μιά κουθέρτα γιὰ νὰ μὴν κρυώσουν. Ἡ Ἄννα ἀκουμποῦσε τὸ κεφάλι τῆς στὴ γῆ κι ἀκούει γερμανικὲς κουβέντες. Μοῦ τὸ λέει.

«Ἀπ' τὴν ἀύπνια βουίζουμε τ' αὐτιά σου», τῆς ἀποκρίθηκα. Δὲν θέλησα νὰ τὸ πιστέψω.

Ἀπέναντί μας, – μᾶς ἐχώριζε τὸ ποτάμι, – σὲ μιά μεγάλη πέτρα

εἶδαμε τούς Γερμανοὺς καὶ τὸ πολυθόλο τους κατ' ἐμᾶς. Ἀλήθεια ἔλεγε ἡ γῆ, στὴν Ἄννα.

Ἐβγαλα τότε τ' ἄρβυλα γιὰ νὰ πηδῆξω στὸ ποτάμι καὶ νὰ φύγω· δὲν τ' ἀποφάσιζα· ἂν μ' ἔβλεπαν; Θὰ μοῦ ρίχαναν καμιά χειροβομβίδα. Κι ὅσο νὰ κάμω τὴ σκέψη αὐτή, ἓνα λυκόσκυλο ἀπὸ πίσω μου ρίχνει τὰ πόδια του στοὺς ὤμους μου. Γυρίζω, τὸ βλέπω. Καὶ σὲ εἴκοσι μέτρα πρὸς πέρα οἱ Γερμανοὶ· σὲ φάλαγγα κατ' ἄνδρα.

Οἱ ἀπέναντι μὲ τὸ πολυθόλο, στὴν πέτρα, εἶδαν καὶ τὸν πατέρα μου. Τὸν πυροβολοῦν καὶ τὸν τραυματίζουν. Σὲ μένα φτάνοντας οἱ στρατιῶτες, μιλοῦν στὸ σκύλο, ὁ σκύλος κατεβάζει τὰ πόδια του ἀπὸ πάνω μου. Μοῦ παίρνουν τ' ἄρβυλα καὶ μοῦ δείχνουν νὰ τὰ φορέσω. Μοῦ δίνουν καὶ τὸ σακιδίο ὅπου εἶχα τὰ πράγματά μου, ρίχνω μέσα ψωμί, τυρὶ, λίγο μπαμπάκι γιὰ κάθε ἐνδεχόμενο, καὶ μὲ θάζουν μπροστὰ.

Τὴν Ἄννα δὲν τὴν εἶδαν· τὴν σκέπασε ἡ γυναῖκα μου μὲ τίς κουβέρτες καὶ κάθησε ἀπὸ πάνω τῆς. Καὶ κείνη ἔλεγε: «Θὰ σκάσω!...» Καὶ ἡ γυναῖκα μου: «Μὴ μιλάς, χανόμαστε!»

Ἀπ' ἐκεῖ περνοῦσε ἓνα μονοπάτι π' ὁδηγοῦσε στὸ μοναστήρι. Αὐτοῖ, ὅπως ὕστερα ἐνίωσα, ἔχοντας στρατηγικὸ χάρτη, τραβοῦνε γιὰ ἐκεῖ. Σταματᾶμε. Μὲ ρωτᾶει ἓνα λοχαγός, μὲ σπασμένα ἑλληνικά, ἂν ξέρω νὰ διαβάσω τὰ λατινικά ψηφία τοῦ χάρτη – ὅπου εἶχαν ὑπογραμμισμένη τὴ λέξη «ΚΑΝΑΛΩΝ». Τοῦ λέω, πὼς ἐδῶ εἶναι, καὶ τοῦ δείχνω τὸ μοναστήρι πού βρίσκεται μπρὸς μας. Ἀλλὰ ἀπὸ τὴ λέξη πού ἐδιάβασα, μιά κάθετη μπλέ γραμμὴ σημάδεψε τὴν τοποθεσία «Μπεχτέσι». Καὶ μοῦ λέει: «Ἐκεῖ θὰ πᾶμε». Κι ἐγώ, κᾶκα. «Ὦχ» εἶπα μέσα μου, «ἐκεῖ εἶναι πολλοὶ χωριανοὶ μου, θὰ τούς πιάσουν».

Καὶ ἔκινάμε. Τούς θγάζω πρὸς ἀπάνω, στὸ δρόμο πού φέρνει πρὸς τὴν Λεφτοκαρυὰ. Καί, γιὰ νὰ τούς καθυστερήσω, θαδίζουμε στὸ δρόμο – δὲν τούς πάω ἀπὸ μονοπάτια. Ἐχω τὸν σκοπὸ μου: Νὰ μᾶς ἀντιληφθοῦν οἱ χωριανοὶ μου καὶ νὰ φύγουν. Καὶ θαδίζοντας ἔτσι ἓνα χιλιόμετρο, κατάλαβαν πὼς δὲν τούς ἐπήγαινα καλὰ. Καὶ ὁ λοχίας, τότε, μοῦ δίνει μιά σπρωξιά καὶ μοῦ λέει, «νύξ! δὲν εἶν' αὐτός ὁ δρόμος», καὶ γυρίζουμε ἀριστερὰ, πρὸς τὸν Ὀλυμπο, κατακόρυφα στὸ βουνό, καὶ φτάνουμε στοῦ Κοσμά τὴ θρύση.

Καθήσαμε νὰ ξεκουραστοῦμε. Βλέπουν πρὸς ἀπάνω, στὰ πεῦκα, δύο συγχωριανούς μου· πυροβολοῦν, τούς τραυματίζουν.

Καὶ συνεχίζουμε τὴν πορεία μέσα στίς ὀξυές – στὸ «Παλιομπάτζι» μιά τοποθεσία.

Καὶ ἡ ζέστα, ἡ κούραση, καὶ ἡ στενοχώρια, – πού εἶχα ἀφημένες τὴ γυναῖκα μου καὶ τὴν ξαδέρφη μου μοναχὲς ἐκεῖ στὸ ποτάμι, – σὰν τρέλα μοῦ ἐρχόταν. Τί ν' ἀπόγιναν, μὲ τούς Γερμανοὺς νᾶχουν τὸ πολυθόλο στὴν πέτρα ἀντικρυ;

Καὶ τώρα, ἀπ' ἐδῶ, βλέπαμε στὸν Ὀλυμπο ἀπέναντι, πρόβατα –

κοπάδια: ἀγελάδες. Ἐπαταηρούσα γύρω μου κανένα μέρος νά ξεχωρίσω, γιά νά φύγω. Ὅμως, ὁ τόπος ὅλο θράχια, δέν δύνονταν νά δραπετεύσεις.

Καί μέ συνοδεύει, ἀπό δῶ, ἕνας Αὐστριακός. Συννενοοῦμαστε καλά – μέ νοήματα. Καί θγάζει, ὁ καημένος, τίς φωτογραφίες του καί μοῦ τίς δείχνει. Νά, ἐτούτη ἡ κοπέλλα εἶναι ἡ ἀρραβωνιαστική του. Νά ἐξησε, τάχα, ἀπό τούτην τήν κοσμοχολασιά;

Βαδίζοντας ὁλοένα στήν κορυφογραμμή, φτάνουμε στήν Βλάχα – ἄλλη τοποθεσία. Συναντοῦμε ἐκεῖ ἕναν νεαρό ἀσυρματιστή πού, μέ τόν ἀσύρματο, ἔδινε κι ἐπαίρνε σήματα. Καθήσαμε κι ἐμεῖς κοντά του, ἐνῶ στρατός, – ἄλλοι αὐτοί, – χτένιζε τό δάσος. Καί εἶδα, πού ὁ ἀσυρματιστής εἶχε δεμένα τά δαχτύλα τῶν χεριῶν του, καί τοῦ κάνω νοήματα – γιατί; – καί μοῦ λέει «Στάλιγκραντ!» Καί τά ἔλυσε, κι' εἶδα πῶς ἦταν φαγμένα ἀπ' τά κρυοπαγήματα, τά μῆλα τῶν δαχτύλων του – δέν εἶχαν κρέας. Τοῦ ἔδωσα μπαμπάκι καί τά ἔφαγε.

Ξεκινᾶμε, μέ τό συνοδό μου, πρὸς τό Μπεχτέσι. Καί μοῦ λέει ὁ Αὐστριακός «νερό νά πιοῦμε». Καί τόν φέρνω σέ μιά θρύση μέσα στά ἔλατα, καί πάλι κάνω τή σκέψη νά φύγω. Ὅμως, θλέπω πολλούς Γερμανούς νά ξετρυπῶνουν γυναικόπαιδα μέσα ἀπ' τίς πυξαρίες – φωνές, κλάματα – νά γίνεται χαλασμός.

Δέν εἶναι ἡ στιγμή, λέω, καί τό ἀναβάλλω. Καί βαδίζουμε καί πάλι. Φτάνομε ἐκεῖ ὅπου θ' ἀνταμώναν ὅλα τά τμήματα: ἐκεῖνοι πού ἦρθαν ἀπό Καλιπεύκη κι ἐπίασαν ἐμένα, καί οἱ ἄλλοι πού ξεκινήσαν ἀπ' τό χωριό μου. Σάν κύκλος ἔκλεισαν. Καί ἀνταμώνοντας μέ παραδίνοντες στά τμήματα τῆς Καρυᾶς, πού εἶχαν πιάσει καί ἄλλους: «Ἐναν ἀντάρτη μέ τήν στρατιωτική του τήν στολή, ὁ ὁποῖος ἦταν ἐπὶ ἀνάκριση καί δέν μπορούσε νά φύγει μέ τούς ἄλλους. Καί δύο παιδιά, χωριανοί μου δεκαεφτά καί δεκαοχτώ χρονῶν.

Τώρα εἴμαστε τέσσερις. Μᾶς παίρνουν δύο Γερμανοί, ἕνας μπροστά κι ὁ ἄλλος πίσω, καί κινούμε. Ὅχι ἀπ' τόν δρόμο, ἀλλά ἀπὸνα γιδομονοπάτι, μέ κατεύθυνση πρὸς Καστάνα, ὅπου ἦταν καλύβες συχωριανῶν μου καί τίς ἔκαιγαν. Κατηφορίζοντας τό δύσβατο μονοπάτι, ἀναλογίζομαι τό τί μέ περιμένει. Ἡ ζωὴ μου, λέω, ἦταν ὡς ἐδῶ.

Πίσω ἀπὸ τόν πρῶτο Γερμανό ἤμουν ἐγώ, καί κοντά ἀπὸ τούς ἄλλους, ὁ δεῦτερος. Δίχως νά συλλογιστῶ μὴν ξέρουνε ἑλληνικά, εἶπα στοὺς συγκρατούμενούς μου νά φύγουμε. Ὁ τόπος μᾶς εὐκόλυνε. «Θά δώσω μιά κασιὰ σπρωξιά στόν πρῶτο, σεῖς νά πάρετε τό ὅπλο τ' ἄλλου, καί δῶσε του κι αὐτοῦ μιά σπρωξιά, νά κατακυλήσουν στόν γκρεμό, κι ἐμεῖς θάχουμε φύγει». Ὅμως κανεῖς δέν τ' ἀποφάσιζε. Εἶχαν ἀπογοητευτεῖ.

Καί μᾶς φέρνουν στή θέσι «Ἐρρόλακα». Καί περιμέναμε κεῖ νά συναντοῦν κι ἄλλοι Γερμανοί πού κατέβαζαν κοπάδια πρόβατα κι ἄλλα ζῶα, κι ἔκαιγαν, ἀπέναντί μας, γιδομάντρια καλύβες. Καί στό διάστημα πού καρτερούσαμε, ὁ ἕνας ἀπ' τούς φρουρούς μας ἀφήνει τ' ὅπλο του καί πῆγε στό δάσος γιά τή σωματική του ἀνάγκη, – ἐνῶ ὁ ἄλλος, βαστοῦσε τ' ὅπλο του ἀνάμεσα στά γόνατά του κι ἔτρωγε στραγάλι μέ σταφίδα. Καί πάλι εἶπα παιδιά εἰν' εὐκαιρία ν' ἀρπάξουμε τά ὅπλα καί νά δραπετεύσουμε. Θά ἔχουμε μακρύνει, ὅσο νά ρθεῖ ὁ ἄλλος μέ τό πιστόλι. Κι ἡ μέρα ἦταν στό γέρμα της... Ἀλλά οὔτε κι ἐτούτη τῇ φορά τολμάει κανεῖς νά κουνηθεῖ – τάχουν χαμένα.

Καί ἀποφασίζω μόνος μου κάτι νά κάμω. Μέ νοήματα λέω στό Γερμανό πῶς ἔχω κόψιμο καί νά πάω πιδό περά... Μά, ἐδῶ, μοῦ κάνει, ὅχι πέρα! Κι ἔτσι, καί πάλι, δέν μπορῶ νά ἐπιχειρήσω φυγή. Καί σέ λίγο ἔρχονται καί ἄλλοι Γερμανοί καί ξεκινᾶμε γιά τό χωριό μου, τήν Καρυά.

Βαδίζουμε ξανά. Στό χωριό μου, μᾶς ὁδηγοῦν στό προαύλιο τῆς ἐκκλησίας, ὅπου ἔχουν συγκεντρωμένα πλῆθος γυναικόπαιδα.

Ἀπλώνεται ἡ νύχτα: καί τὰ παιδιά καί μανάνδες κλαῖνε. Λές πῶς ἡ ἡμέρα τῆς κρίσεως ἔχει φτάσει καί ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον κλαυθμός καί ὀδυρμός. «Καπούτ! Καπούτ!» φωνάζουν οἱ κατακτητές.

Βρῆκα ἐκεῖ τῇ μάνα μου κι ἐζάρωσα κοντά της γιά ὕστατη φορά, νιώθοντας ἔτσι παρηγοριά, – μὴν γνωρίζοντας τί ἀπόγιναν ὁ πατέρας μου, τ' ἀδέρφια μου, ἡ γυναῖκα μου, καί τὰ κορίτσια Κατίνα καί Ἀννα.

Ξημερώνει ἡ εἰκοσιμία τ' Ἀπρίλη: κατὰ τίς ὀχτῶ τό πρωῒ ἔρχονται δύο Γερμανοί, μέ παίρνουν ἐμένα, τὰ δύο παιδιά, καί τόν ἀντάρτη, καί μᾶς πηγαίνουν ἀπὸ πάνω ἀπὸ τήν ἐκκλησία, σ' ἕνα σπῆτι πού τό εἶχαν γιά γραφεῖο. Τήν ὥρα πού ἐφάνανε μεῖς, ἀνέκριναν μερικούς τσοπάνηδες ἀπὸ τ' Ἀργυροπούλι, καί συχωριανούς μου, κι ἀκόμη δύο παιδιά πού δοσκοῦσαν γίδα.

Τήν ὥρα τῶν ἀνακρίσεων, ἐμεῖς καμιά δεκαριά, στεκόμαστε στό ἰσόγειο τοῦ σπιτιοῦ ὁρθοί, γύρω στοὺς τοίχους. Δίπλα μου, ὁ ἀντάρτης μέ τὰ χακί τάρουχα. Ἐνας Γερμανός τόν φωτογραφίζει καί ἀκούω νά λέει: «Παρτιζάν!» Καί σέ λίγο, ἄλλος μᾶς θγάζει ἔξω

ὀχτῶ ἄτομα, μᾶς θάζει σέ φάλαγγα κατὰ δυάδες, κι ἕνας τρίτος μέ μῖαν ἀγκαλιά φτυάρια ἔρχεται σιμά μας καί μᾶς τὰ μοιράζει. Καί γυρίζοντας στά παιδιά, λέω: «Ξέρετε ποῦ μᾶς πάνε; Θά πάμε νά σκάσουμε τόν τάφο μας».

Ὅλοι πάγωσαν. Ἐγώ, τό εἶχα πάρει πιά ἀπόφαση – ἤμουν σκοτωμένος. Καί κάθε στιγμή τῇ γλυντούσα, κι ἔθλεπα τῇ ζωῇ μου σά νά μὴν ἦταν ἐ δικιά μου, πού ἐγώ τήν ζοῦσα, ἀλλά ἐνός ἄλλου ἡ ζωὴ στόν κινηματογράφο. Ὅμως καί πάλι ἔλπιζα. Μπορεῖ. ἔλεγα, νά θρῶ τήν εὐκαιρία νά δραπετεύσω.

Ξεκινᾶμε τώρα, μέ συνοδεία Γερμανῶν, καί σέ δέκα λεπτά φτάνουμε στή θέσι «Ἀμπέλια», σ' ἕνα ρέμα, κοντά στά σπῆτια. Ὅπου, ὁ ἐπικεφαλῆς ἀξιωματικός σταματάει σ' ἕνα χέρσο καί μετρά μέ τὰ θήματα τόν ὁμαδικό τάφο. Μᾶς τόν δείχνει καί ἀρχίζουμε νά σκάσουμε.

Ἀπέναντί μας στήνονται τὰ πολυθόλα. «Ἐδῶ θά μείνουμε γιά πάντα», λέω μέσα μου. Καί σκάθοντας ψιθυρίζω στά παιδιά: «Πετᾶχτε τὰ φτυάρια νά φύγουμε κι ἂς ρίξουν νά μᾶς σκοτώσουν – φεύγοντας». Μά κανένας δέν τολμοῦσε. Ἐνα παιδί ἔκλαιγε.

Σιμώναμε νά τελειώσουμε. Εἶχα ρίξει τό σακκάκι μου ἀπάνω στά βάτια, πού στήν τσέπη εἶχα ταυτότητα κι ἕνα μπλόκ μέ σημειώσεις. Ὅταν θά ἔφευγαν οἱ Γερμανοί ἀπὸ τό χωριό, θά ρθοῦν ἡ γυναῖκα μου καί οἱ δικοί μου νά τὰ βροῦν: κάτι πού θά λέει γιά τό χαμό μου.

Ἀλλά ἕνας λοχίας, στό δρόμο πιδό ἀπάνω, φωνάζει στόν ἐπικεφαλῆ μας κάτι. Καί καταλαβαίνω μιά λέξη πού εἶπε γιά μᾶς νά φύγουμε. Παραξενεμένος παρακολουθῶ τόν ἀξιωματικό νά εἰδῶ τί θά ἔκανε, – ἐνῶ οἱ ἄλλοι ἔσκαθαν ἀκόμη.

Τελειώνοντας ἡ συνομιλία, ἀπλώνει τό χέρι του καί μοῦ παίρνει τό φτυάρι, λέγοντας: «Παρτί!» Καί δέν χάνω τόν καιρό μου, πηδᾶω τό ρέμα, φωνάζοντας στοὺς ἄλλους: «Πάρτε τό σακκάκι μου!» – πού, κι αὐτοί, ἕνας – ἕνας, ἄφηναν τὸ φτυάρι κι ἀκολουθοῦσαν κοντά μου. Στό δρόμο μᾶς καρτέραγε ὁ λοχίας.

Τρεῖς φρουροί, τώρα, – στό γυρισμό μας γιά τό χωριό. Ἐγώ ἀπ' τὰ τελευταῖα σπῆτια ἀνταμώνουμε τούς μελλοθάνατους: τόν ἀντάρτη, δύο παιδιά, δύο πενηντάρηδες χωριανοί μας, κι ἕνας ξενομερίτης – ἔξη.

Γύρισα στοὺς συντρόφους μου, «νά γιά ποιούς σκάσαμε!» εἶπα. Καί, ὅσο νά φτάσουμε στήν ἐκκλησία, ἀκούσαμε ριπές πολυθόλων.

Οἱ δικοί τους, ἀπὸ καιρό, ἐπῆραν τούς νεκρούς τους ἀπ' τό χέρσο. Ὅμως, ἐκεῖ, πού τούς ἐσκότωσαν οἱ ἐχθροί, κανένα σημάδι πού νά λέει τὰ ὀνόματά τους καί γιά τό θάνατό τους – Βουνιές....., θόσκουν ζῶα: ἀγριάγκαθα.

Καί μένα μέ πηγαίνουν σ' ἕνα σπῆτι ὅπου ἔχουν καί ἄλλους ὁμήρους – χωριανοί μου. Στό σπῆτι αὐτό μένουμε ὡς τό Σάββατο, παραμονή τοῦ Πάσχα. Καί, πρὸς τό μεσημέρι, θλέπω ἀπ' τό παράθυρο στήν αὐλῇ, δύο ἀξιωματικούς καί ἕναν διερμηνέα νά κρατοῦν στά χέρια τους ρόλους χαρτί – γνώριμος σ' ἐμένα. Ἦταν οἱ ζωγραφικές τοῦ ἀδερφοῦ μου τοῦ ζωγράφου. Κι' ὅσο νά συλλογιστῶ γιά τό καινούργιο πάλι πού μέ θρῆκε, ἀκούω: «Οἰκονομίδης!» Μέ παίρνουν στό διπλανό σπῆτι, κι ἐκεῖ ἀπάνω σ' ἕνα τραπέζι, ἀνοίγουν τούς ρόλους καί μοῦ δείχνουν. «Τ' εἰν' αὐτά;» ρωτοῦν. Τούς ἀποκρίνομαι, δέν ξέρω. Μοῦ δίνουν μιά καρπαζιά καί λένε: «Ὁ ἀδελφός σου, τὰ ἔκαμε!» Δέν τούς ἀπάντησα.

Ὁ ἕνας ρόλος, 50X70, εἶχε τόν Χίτλερ ἀπάνω στόν χάρτη τῆς Εὐρώπης πού τό ἕνα πόδι του πατοῦσε τῇ Γερμανία καί τό ἄλλο τήν Ἑλλάδα. Ὁ Χίτλερ σκελετός, χωρίς σάρκες, μόνον τὰ χαρακτηριστικά του στό κεφάλι του, σάν μούμια, κρατοῦσε στά χέρια του μιά κοσιά καί θέριζε τούς λαούς τῆς Εὐρώπης. Ἡ ἄλλη ἡ ζωγραφιά, στό ἴδιο μέγεθος, παράστανε τόν Μουσουλῖν νεκρό – ξαπλωμένο – μέ τήν μεγάλη κοιλιὰ του φουσκωτή, καί δίπλα του σωροὶ ἀπὸ νεκροκεφαλές, καί ὁσπᾶ, καί σπῆτια φλεγόμενα, καί τὰ κοράκια νά τρῶνε τίς σάρκες του.

Καί μοῦ λέν οἱ Γερμανοί μέ τόν διερμηνέα: «Εἶναι προτιμότερο νά σκοτώνεις πέντε Γερμανούς παρά νά κάμεις προπαγάνδα μ' αὐτόν τόν τρόπο».

Καί φεύγουμε καί πάμε ἐκεῖ κοντά στό δρόμο, ὅπου εἶχανε καί τούς ἄλλους συγκρατούμενούς μου χωριανούς – ὡς εἴκοσι ἄθταν. Οἱ ἄλλοι, τὰ γυναικόπαιδα – ὡς διακόσια πενήντα – εἶχαν ξεκινήσει πρὶν μῖαν ὥρα.

Προορισμός ἡ Καλιπεύκη. Στό δρόμο καθώς βαδίζαμε σέ φάλαγγα κατὰ δυάδες, κι ἐνῶ εἶχαμε προχωρήσει κανένα χιλιόμετρο, ἀκούμε πυροβολισμό. Τελευταῖο εἶχε ξεμείνει ἕνα παιδί. Ἐπάτησε ὁ Γερμανός τῇ σκαντάλη, – δέν καταλάβαμε τό γιατί, – καί τοῦ σπάει τὸ παιδιό τόν βραχίονα. Τοῦ τό δέσαμε καί συνεχίζουμε.

Στήν Καλιπεύκη, σ' ἕνα ἀπὸ τὰ πρῶτα σπῆτια, εἶχανε μαζωμένους περὶ τούς τριακόσιους ὁμήρους. Καί μᾶς ἐρίξαν κι ἐμᾶς ἐκεῖ, – πού μόλις μᾶς χωροῦσε νά σταθοῦμε ὁρθοί.

Καί σέ λίγο φτάνει ένας διερμηνέας και φωνάζει: «Οικονομίδης!» «Έδω είμαι!» «Ναί, θέλουμε νά ξέρουμε αν σ' έχουμε» μου λέει. Έμαθα, αργότερα, πώς στό σπίτι του πατέρα μου ανάκαλυψαν τό καταφύγιο και τήν ταυτότητα του αδερφού μου του ζωγράφου, και τίς γελοιογραφίες – εκείνες του Χίτλερ και του Μουσουλίνι στό σχολείο, όπου είχαν τά γυναικόπαιδα, ρώτησαν δείχνοντας τήν ταυτότητα, ποιός είναι αυτός της φωτογραφίας; Καί οί γυναίκες τά είπαν μέ τό «νί» και μέ τό «σίγμα». Κι είπαν ακόμη: «Έχετε και τόν αδερφό του» και γιά έτοῦτο ήρθαν και μέ πήραν γιά ανάκριση, και τώρα μέ είχαν στήν έγνοια τους τήν ιδιαίτερη! Μέ συνόδευσεν κι ένα έγγραφο...

Τή νύχτα όλη τήν έπεράσαμε ξύπνιοι. Γύρω - γύρω από τό σπίτι, οί Γερμανοί ανάψανε φωτιές, και ή λάμψη έκανε τό γύρω χώρο νά είναι φωτεινός. Τότες, περασμένα τά μεσάνυχτα, ψηλά στόν ουρανόν, ακούστηκε ένα αεροπλάνο – έγγλεζικο θάταν. Λαχτύρισε και φτερούγισε ή ψυχή μου. Θά τά καταφέρω, είπα, νά γλυτώσω κάποτε απ' τά χέρια τους;

Καί ξημέρωσε ή Ανάσταση του Χριστού, είκοσιπέντε Άπριλίου. Είπαμε, ό Χριστός αναστήθηκε, και γιά μās τώρα αρχίζει τό μαρτύριο. Άνάτειλε ό ήλιος φώναξαν οί τύραννοί μας: «Όλοι έξω!» Βγήκαμε στό δρόμο και ξεκίναμε μιά φάλαγγα, κατά τριάδες. Άλλά θυμάμαι τό παιδί πού τό λάβωσαν στό χέρι, – γι' αυτό κάμνω μιά τριάδα στό μέση της φάλαγγας. Όμως, ή τριάδα μου, πολύ δέν βάσταξε. Άκούσα πάλι από τόν διερμηνέα: «Οικονομίδης!» και μέ θάζει από τήν φάλαγγα, μαζί μέ τούς άλλους δυό, και μās παραδίνουν έναν γέρο νά τόν πάρουμε στά χέρια ως τή Ραψάνη – πέντε ώρες πορεία. Όλους τούς άλλους γέρους τούς δώσαν ζώα γιά καβάλα, ενώ αυτόν, γιά τιμωρία μου, έπρεπε νά τόν πάμε στό χέρι.

Κι έλεγα στό γέρο: «Πές τους νά σου δώσουν ένα άλογο» δέν θά μπορούσαμε...» Τόν κουβαλήσαμε ως διακόσια μέτρα, και βλέποντας οί Γερμανοί πώς δέν θά μπορούσαμε, παίρνουν δυό πασσάλους και μία κουθέρτα και κάμνουν φορείο. Τόν θάζουμε στό φορείο. Ό γέρος ζύγιζε όγδόντα όκάδες, – θαρύς σάν θόδι. Τόν έπήγαμε ως τέσσερα χιλιόμετρα, – ζέστα, κούραση, – είχαμε θαλαντώσει. Τότε ένας λοχίας μās λέει νά τόν ακολουθήσουμε ανάμεσα στά πουρνάρια. Σ' ένα έλατο, – κάμει νόημα νά άφήσουμε κάτω τό φορείο. Τό χαλάει, σκεπάζει τό γέρο μέ τήν κουθέρτα, δώχνει έμάς, κι

όσο νά βγοῦμε στό δρόμο, του ρίχνει μιά σφαίρα στό κεφάλι και τόν άφήσαμε ούδεκεϊ.

Μέ καρτερούσαν δυό Γερμανοί μέ έφ' όπλου λόγχη. Καί μέ φορώνουν και πάλι: μέ μιά φλοκάτη. Τώρα. Καί μέ θάζουν στή μέση, – αύστηρη συνοδεία. Μέ άγριοκοίταζαν, και όλο «παρτιζάνο» μ' έλεγαν.

«Άχ» λέω μέ τό νοῦ μου, «τώρα, στό δρόμο θά μέ καθαρίσουν». Καί είχα κολλήσει από τή δίψα.

Οί άλλοι έβάδιζαν όπως ήθελαν, – οί Γερμανοί είχαν πλαγιοφυλακές. Γιά μένα φοβόντουσαν μήν τούς φύγω άμίλητοι και φοβισμένοι περπατούσαν δίπλα μου οί φρουροί μου: τό χείλι τους έσταζε δηλητήριο.

Κάποτε τούς φτάνουμε και τούς άλλους. Όλη ή φάλαγγα σταματοῦμε γιά έκεούραση. Μετά από λίγο πάλι πορεία, και καίγουμε απ' τή δίψα.

Τώρα κοντεύουμε νά φτάσουμε σέ μιά θρύση πού τήν ξέρω, και άποφασίζω νά τούς μιλήσω. Όσοι μέ λόγια άσυνάρτητα. Άπό τό νερό μās χωρίζαν πενήντα μόνο μέτρα. Τούς λέω: «Καμαράντ Τζερμάνσκι σολντάτ έξτρα πρίμα...», και νά, γιά πρώτη φορά τούς βλέπω νά γελοῦν και νά μιλάνε μεταξύ τους. Όστερα τούς δείχνω τή θρύση και μέ πάνε: Μου δίνουν τό κύπελλό τους νά πιώ, μου δίνουν μπισκότα, και τά τρία – τέσσερα χιλιόμετρα του δρόμου τά περάσαμε σάν φίλοι. Μήν τάχα και σέ μερικούς απ' αυτούς, συλλογιέμαι τώρα, δέν θά πονούσε ή καρδιά;

Γιά λίγο σκόρπισε ό τρόμος από τήν ψυχή μου. Φτάνοντας στήν πλατεία της Ραψάνης μου παίρνουν τό δέμα απ' τούς ώμους, και μέ παραλαμβάνουν δυό άξιωματικοί κι ένας διερμηνέας. Μέ οδηγούν στό γραφείο της Γκεστάπο. Μου περνοῦν τά σίδερα στά χέρια κι ένας στρατιώτης μέ πάει ύστερα στό σχολείο. Είν' ένα διώροφο κτίριο κι ανεβαίνουμε σκάλες. Προχωράμε τρία – τέσσερα βήματα, άνοίγει μιά πόρτα και μέ κλειδώνει μέσα. Είμαι σέ μιάν αίθουσα πού ανατολικά και δυτικά χωρίζεται από άλλες δύο μέ έξάφυλλες πόρτες. Στή μιά, κοιτάζοντας από τίς κλειδαρότρυπες, βλέπω άλλους κρατούμενους – είν' απ' τό Μακρυχώρι: στήν άλλη – στό θάθος, – ένα τραπέζι μέ τό τηλέφωνο. Καί δυό κρεβάτια.

Πέρασαν δυό – τρεις ώρες μοναξιάς πού μου φάνηκαν άβάσταχτες.

Η ΑΥΓΗ
κάθε πρωί
• ζωντανή ενημέρωση
• αδέσμευτη έρευνα • ελεύθερη κριτική

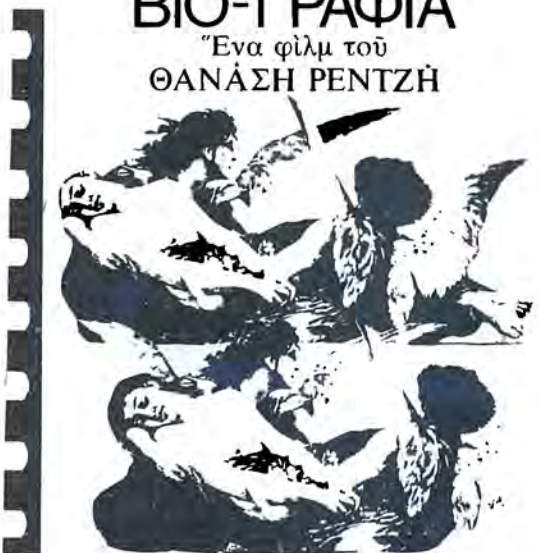
Η ΑΥΓΗ
κάθε Κυριακή
16 σελίδες
• με πλούσιο περιεχόμενο
• με νέο έπιτελείο συνεργατών

Η ΑΥΓΗ
στήν πρώτη γραμμή της πάλης
για τή δημοκρατία και τήν ανεξαρτησία
της Χώρας
για τήν ενότητα και τήν ανανέωση
του κομμουνιστικού κινήματος

**αγοράζετε
διαδίδετε
τήν
ΑΥΓΗ**

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΒΙΟ-ΓΡΑΦΙΑ
"Ένα φίλμ του
ΘΑΝΑΣΗ ΡΕΝΤΖΗ

Εξάντας

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΞΑΝΤΑΣ

Φέρνουν ένα απ' τό χωριό Καλιπεύκη, τό Δημήτρη τόν Παπα-
δούλη. Κι αφού συστηθήκαμε του λέω: «*Βαριά κι έσένα ή κατηγο-
ρία θάνα!*». Μου λέει: «*Μέ πιάσαν, έχοντας άπάνω μου έφτακόσιες
χιλ. δρχ. Ήταν τής Ε.Τ.Α. - Έπιμελητεία Του Άντάρτη. Έγώ τούς
είπα δικά μου είναι. Δέν μέ πιστεύαν*».

Σέ λίγο απ' τό παράθυρο περνούν δυό άξιωματικοί τής Γκεστά-
πο, κι είναι μαζί τους κι ένας πατριώτης του συντρόφου μου, ό
όποιος από πολλά χρόνια είχε ξενιτευτεί στην Ούγγαρία και είχε
εκεί παντρευτεί. Τώρα έγύρισε στά μέρη του, συνεργάτης των
Γερμανών.... Κι ό σύντροφός μου μόλις τόν είδε, «*Κώστα! Κώστα!*»
άρχισε νά φωνάζει, «*σέ παρακαλώ, πές τίποτα νά μέ θγάλουν άπό
δώ!*...» Όμως, ό πατριώτης του, ούτε έδωκε σημασία....

Και νύχτωσε. Πρώτη μέρα του Πάσχα και στά χέρια μου χειροπέ-
δες. Δέν είχα ξαναφορέσει. Δέν μπόρεσα νά κλεισω μάτι. Κι όταν
ξημέρωσε ή άλλη ήμέρα, ό δεσμοφύλακας φώναξε: «*Κάρυα!*» και
μούκανε νεύμα νά σιμώσω. «*Καλιπεύκη;*» ρώτησε ό συγκρατούμε-
νός μου. «*Νύξ!*» - και τόν κλειδώνει.

Τώρα, στά γραφεία τής Γκεστάπο. Μέσα εκεί θλέπω τούς δυό
άξιωματικούς κι ένα διερχόμενον πού είχε πίσω από τήν πόρτα κάμ-
ποσες κλουτσόβεργκες κρανίσιας και τίς τίνιζε επιδεικτικά, - δια-
λέγοντας τήν πιό γερή. «*Α, είπα, άγριος ξυλοδαρμός θά άκολου-
θήσει*». Και οι δυό άξιωματικοί, που εκάθονταν άντικρύ μου στό
τραπέζι, είχαν εμπρός τους δύο καταστάσεις πολυεπίδωτες. Ή μία
στά γερμανικά, ή άλλη στά λατινικά. Έμίλησαν συναμεταξύ τους,
και μετά μέ ελληνικά σπασμένα, «*γνωρίζεις τά λατινικά γράμματα;*»
μ' έρώτησαν. «*Ναι*». Και μου δίνουν τήν κατάσταση όπου διαβάω
πέντ' έξη γόνοματα πούταν άντάρτες στον Ε.Λ.Α.Σ., και ή καταγωγή
τους από Γόνους - γνωστοί μου. Πάλι μέ ρωτούν: «*Αυτό άπ' τό
χωριό σου είναι;*» Τούς λέγω «*όχι άπ' τούς Γόνους*». «*Ήταν στό
χωριό σας;*» «*Ήταν κι έφυγαν όταν πληροφορήθηκαν γιά τίς έκκα-
θαριστικές*». Ύστερα μ' έρώτησαν γιά τά άγγλικά άεροπλάνα, τί
έριχναν; Τούς άποκριθήκα, πώς οι άντάρτες δέν μάς επέτρεπαν νά
πλησιάσει κανένας άπ' τούς χωριανούς εκεί, αλλά καθώς έμάθαμε,
ήταν Άγγλοι άξιωματικοί μέ άσυρμάτους και μέ ό,τι τούς ήταν
άπαράιτητο σέ πόλεμο. Τίς άλλες τίς φορές ήταν πολύ μακριά από
τό χωριό μας - δέν έέρω τίποτα. «*Οί άντάρτες σκότωσαν μέ οικο-
γένεια*» είπαν. «*Ναι, τούς λέγω, τό μάθαμε και λυπηθήκαμε*».

Σηκώθηκαν. Και τώρα μου λέγουν κάτι πού περνάει από μέσα
μου σά μαχαίρι. «*Θά πάμε κάτω στό γραφείο τής κοινότητας. Εκεί
έχουμε όλους τούς πατριώτες σου, και θά μάς δείξεις ποιός από
αυτούς είναι κομμουνιστής*». Τούς άπαντώ: «*Από αυτούς πού
έχετε όμήρους δέν είναι κανένας. Γιατί αυτοί είναι όλοι γέροι και
κανένας από αυτούς δέν έχει άριστερές ιδέες*». «*Όχι*», επέμεναν,
«*θά μάς δείξεις; κάποιος θά είναι*». Και τούς λέω: «*Δέν πιστεύω νά
θέλετε νά σάς πω γι' άνθρώπους πού δέν είναι. Κρίμα νά πάρω
άθώους στό λάιμό μου*». «*Θέλούμε εκείνους πού είναι*», συνεχίζουν.
Κι έγώ: «*Αυτοί έχουν φύγει στό θουνό*».

Στό γραφείο τής κοινότητας - όλοι οι χωριανοί μου όρθιοι γύρω-
γύρω στους τοίχους και περίμεναν. Οι άξιωματικοί κάθισαν μι-
λούσαν. Ό διερχόμενος γυρίζει σέ μένα. «*Εμπρός λοιπόν! Τούς
θλέψεις τούς πατριώτες σου! Ποιός από αυτούς είναι, νά μάς τούς
δείξεις*». Οι χωριανοί μου ήταν έδω κάπου σαράντα. Τούς λέγω
πώς κανένας δέν είναι από αυτούς. Νά επιμένουν. Τούς λέω και
πάλι, ότι αυτό πού μου ζητούν, είναι νά κατηγορήσω άθώους.
Όμως τούς παρακαλώ, νά μου επιτρέψουν νά μιλήσω στους πα-
τριώτες μου, κι αυτοί σταμάτησαν, κάτι μίλησαν, και ό διερχόμενος
μου λέει: «*Μίλησε στους πατριώτες σου! Τι θά τούς πείς;*» Κι έγώ
γυρίζω πρós τούς χωριανούς μου και τούς λέω: «*Πατριώτες, έδω ή
ύπηρεσία τής Γκεστάπο ζητάει νά μάθει από μάς τί προσέφεραμε
στούς άντάρτες - φυσικά κάτω από τή θία...*» είπα στό τέλος γιά νά
νιώσουν οι χωριανοί μου.

Και πρώτος στή σειρά ένας γέρος λέει: «*Οί άντάρτες έκαναν
έναν έρωαν και μου γυρεύανε λεφτά. Δέν είχα γιατί έχτιζα τό σπίτι,
και δέν τούς έδωκα*». Ό δεύτερος: «*Έμένα οι άντάρτες μέ πήραν
μέ τά άλογα και φορτώσαμε. Πήγαμε στό χωριό Πουλιάνα*». Ό τρί-
τος: «*Εμείς, ζυμώσαμε ψωμί*». Ό άλλος, πώς έπλεναν ρούχα.

Ξέφυγα από μία μεγάλη ευθύνη και μία πράξη άδικη κι άπάν-
θρωπη πού θά μου σκότωνε τήν ψυχή.

Κι όταν τελείωσαν οι έρωτήσεις, γυρίσανε σέ μένα και μου λένε,
γιατί φύγαμε άπό τό σπίτι μας και πήγαμε στό θουνό; Τούς άπο-
κρίνομαι, πώς ήμασαν τρομοκρατημένοι άπό τούς Ίταλούς, οι
όποιοι έρχονταν τακτικά κι άρπαζαν ζώα μικρά και μεγάλα, και
στάρι, και καλαμπόκι, και βασάνιζαν τούς πατριώτες μου μέ κρε-
μάδες και άλλα μέσα φριχτά, - γι' αυτό φύγαμε. Και, τότες, γυρί-
ζουν και λένε: «*Τούς Γερμανούς στρατιώτες πού σκότωσαν οι άν-
τάρτες στό διάφορα σαμποτάζ, θά τούς πληρώσετε σεις μέ τό αίμα
σας*».

Και σηκώνονται οι άξιωματικοί και ό διερχόμενος, μέ παίρνουν κι
έμένα πού ήμουν μέ τά σίδερα στά χέρια, κι άκολουθώντας κι ένας
στρατιώτης μέ έφ' όπλου λόγχη, βαδίζαμε γιά τό σχολείο πού ήταν
ή φυλακή μου.

Φτάνοντας εκεί τούς λέω, πώς πρώτη μου φορά πού έφόρεσα
χειροπέδες, και δέν κοιμήθηκα καθόλου ψές θράδυ, πρώτη μέρα
του Πάσχα. Και τούς ικετεύω άν είναι δυνατόν νά μου τίς θγάλου-
νε. Ό διερχόμενος μίλησε μέ τούς άξιωματικούς κι ύστερα είπε σέ
μένα μέ τόνο αύστηρό κι επιτακτικό: «*Ναι, θά σου τίς θγάλουμε.*
Άλλά πρόσεξε μή φύγεις». «*Νά φύγω;*» «*Αν πηδήξω άπ' εκεί ψηλά
θά λιανιστώ. Θά προτιμούσα νά μέ σκοτώσετε μέ μία σφαίρα*».
«*Όχι, δέν θά σέ σκοτώσουμε*» μου άπαντάει. «*Στό στρατόπεδο θά
πάς, όπου θά βρείς άλλους πολλούς*».

Στό γραφείο τής Γκεστάπο μου ξεκλειδώνουν τίς χειροπέδες μέ
όδηγεί, ύστερα, ό δεσμοφύλακας πάλι στή μεσαία αίθουσα του
σχολείου και μέ κλειδώνει. Άλλά άνεβαίνοντας τά σκαλοπάτια,
είχα παρατηρήσει πώς στή θόρεια πλευρά του κτιρίου, καταμήκος
του διαδρόμου, ύπήρχαν παράθυρα, και από εκείνα τά παράθυρα,
παρατήρησα πάλι, πώς ύψώνονταν τουλούπες συρματοπλεγμα -
ώς δύο μέτρα ύψος αυτές οι τουλούπες. Τά έκράτησα όλα στό
μυαλό μου.

Μέ καρτέραγε ό σύντροφός μου άνήσυχος. Οι άνακρίσεις και
κείνο τό μαρτύριο στην κοινότητα είχαν βαστάξει ώρες. Μέ ρώτη-
ξε. Και ή πρώτη μου άπόκριση ήταν: «*Δέν θά γλυτώσουμε. Άπόψε,
όπωςδήποτε, πρέπει νά δραπέτεύσουμε*». Μαζί μέ τόν Καλιπευκίω-
τη, ήταν τώρα, κι ένας άλλος, χωριανός μου, ένας βοσκός τραυ-
λός.

Και πώς νά τό χωνέψει ό σύντροφός μου ότι θά φύγουμε! - Τό
ισόγειο ήταν γιομάτο μέ στρατιώτες. «*Μή φοβάσαι*» του λέγω. «*Αν
δέν φυλάει σκοπός στην είσοδο θά γλιστρήσουμε άπό τό παρά-
θυρο κάτω - δένοντας τήν κουβέρτα μου, τό ζουινάρι σου και τό
σκοινό πού έχεις γιά νά κόψουμε άπ' τό ύψος, πού θάναι έφτά μέ-
τρα*». «*Αν όμως φυλάγουν;*» Του είπα, πώς τότε, πρέπει νά πηδή-
σουμε στό διάδρομο, άπ' τ' άλλο τό παράθυρο, κι από εκεί νά πέ-
σουμε στό πίσω μέρος πού δέ φυλάγεται - αφού τό έχουν μέ συρ-
ματοτουλούπες. Και ή στιγμή γιά τήν προετοιμασία, αυτή, είναι,
τώρα.

Οι Γερμανοί τής ανατολικής αίθουσας άπουσίαζαν. Οι τηλεφω-
νητές δέν άκουγόνταν. Τό παράθυρο, επάνω μας, ήταν σέ ύψος
δυό μέτρων. Λέω στον Παπαδούλη άν έχει σουγιά. «*Έχει ό βοσκός.*
Μου βάζει πλάτη ό Καλιπευκίωτης, άνεβαίνω, κι άρχίζω τό φάγωμα
γύρω άπ' τά καρφιά τής οριζόντιας σανίδας, ή οποία ήταν καρφω-
μένη γιά νά μήν άνοίγουν τά πλαίσια του παράθυρου. Αφού γύρω
άπ' τά καρφιά είχα κάμει τρύπες χωρίς νά τό θγάλω, πιάνω τή σα-
νίδα και ύποχωρεί άθόρυβα. Δοκιμάζω και τά παραθυρόφυλλα
άνοίγουν. Τήν ξαναβάζω στή θέση της τήν σανίδα, κατεβαίνω. «*Και
τώρα*», τούς λέγω, «*είμαστε έτοιμοι. Θά περιμένουμε νά νυχτώσει*».

Παρακολουθούμε, άπ' τό παράθυρο, τήν κίνηση έξω. Άρχισε ή
ήμέρα νά μουντίζει. Στρατός πολός συγκεντρώνεται άντικρύ στ'
άμπελια τής Ραψάνης, σκηνές στήνονται γιά τόν θραδινό τους
ύπνο. Ζώα φορτωμένα μέ τούς κόπους μας, - ό,τι και νά πείς τό
έσηκωσαν. Και νά, κι ένα μουλάρι φορτωμένο μέ τηλεφωνικά κα-
λώδια! Και τά καλώδια αυτά, πού είχαν συνδέσει τά χωριά μας,
αυτά μου φέρνουν τήν έλπίδα. «*Τάχουν μαζέψει, λοιπόν...*» λέω
βουβά. «*Κι άν άπόψε καταφέρουμε και φύγουμε, θάμαστε πιό
ελεύθεροι!*»

Νυχτώνει. Τό ρολόι τής κωμόπολης χτυπάει έννιά. Ή κίνηση
αραιώνει. Οι τηλεφωνητές κοιμούνται στή διπλανή αίθουσα άπ' τή
μιά κι άπ' τήν άλλη του τηλεφώνου, πού τόχουν στό τραπέζι, μέ τή
λάμπα πετρελαίου άναμμένη. Τούς θλέπουμε άπ' τήν κλειδαρό-
τρυπα.

Τό ρολόι χτυπάει δέκα. Ήσυχιά τώρα παντού. Στίς δέκα και μισή
οι μπότες δύο Γερμανών σπάζουν τή γαλήνη. Μπαίνουν στην αί-
θουσα του τηλεφώνου, ξυπνούν τούς τηλεφωνητές, δίνουν ένα
τηλεφώνημα, και φεύγουν. Οι τηλεφωνητές ξανακοιμούνται.

Έντεκα. Μήτε ψίθυρος. Λέω στό σύντροφό μου πώς ή ώρα
νά έτοιμαστέ! «*Ο άλλος κοιμόνται τόν ξυπνάμε. Θά ρθει;*» «*Θά
φύγουμε*» του λέμε. «*Όχι, φοβάται*».

Έντεκα και μισή. Εμπρός, λοιπόν! Κοιτάζουμε άπ' τό παράθυρο,
άπ' όπου φαίνονταν ή κύρια είσοδος, - δέ θλέπουμε σκοπό. Σκε-
φτόμαστε: γιάτί νά μήν φύγουμε σάν καλοί νοικοκυραίοι; Κι έγώ:
«*Πλάτη, τώρα, ν' άνέθω στό παράθυρο!*» Κι ό χωριανός μου, ό βο-
σκός πάλι: «*Ε.....ε.....εγώ, δ...δ...δέν έ.....ε.....ερχουμαι...
φ...φ...φ...φοβάμαι...*»

Τραβώ τή σανίδα άπ' τό παράθυρο, άνοίγω τά παραθυρόφυλλα,
μου δίνει ό Παπαδούλης τήν κουβέρτα μου, τήν ρίχνω στό διά-
δρομο, τήν κάπα του τή ρίχνω κι αυτήν, καθώς και τ' άρβυλά μου.

Καί κατεβαίνω. Καί κείνος. Παίρνω τήν κουβέρτα καί τ' ἄρβυλα, ὁ σύντροφός μου τήν κάπα, καί κινάμε. Κατεβαίνω πρῶτος ἐγώ. Σκύβω κοιτάζω πρὸς τήν κύρια εἰσοδο, βλέπω τὸ σκοπὸ μέ ἐφ' ὀπλου λόγχῃ – ἀπὸ μέσα ἀπ' τήν πόρτα στάθηκα. Γυρίζω καί κάμνω μέ τὸ χέρι μου στὸ σύντροφό μου – πίσω! Θά πάμε σάν τὸ σκυλί στ' ἀμπέλι!

Γυρνώντας πίσω πιάνουμε τὸ πρῶτο παράθυρο πρὸς τὰ συρματοπλέγματα. Πηδάω κάτω, κοντά μου κι ὁ Καλιπευκιώτης. Ἕνας θόρυβος ὑπόκωφος ἀκούστηκε. Τὸ ὕψος, ἀπ' ὅπου πηδήσαμε, τέσσερα μέτρα θά ἦταν. «Πάμε!» τοῦ λέγω. Κι ἐκεῖνος: «Ὦχ,» κάνει, «ἡ μέση μου...» «Γρήγορα! Γρήγορα! Χανόμαστε ἂν σταθοῦμε δῶ». Τὸν σπρώχνω.

Ἦταν ἓνα χαντάκι κι ἓνα πετροντούβαρο, – ὡς ἓνα μέτρο, – κι ἀπὸ πάνω οἱ τουλοῦπες τὸ συρματοπλέγμα. Στ' ἀνατολικά εἶχαν ἓνα ὑπόστεγο γιὰ μαγειρεῖο, – μέ τσιγκία. Ἀνεβαίνω στὸ πετροντούβαρο, καί ρίχνω τήν κουβέρτα, πάνω στὰ σύρματα, καί κυλιέμαι ἀπάνω της γιὰ νὰ στρώσουν καί νὰ τὰ περάσω. Ὅμως, ὁ σύντροφός μου, ἀνεβαίνοντας τὸ ντουβάρι μέ τήν ξερολιθιά, – νά, πού κυλάει μιά πέτρα πάνω στὰ τσιγκία τοῦ μαγειρείου! «Μπράμμμ!» ἀκούστηκε. Τοῦ δίνω τὸ χέρι μου, τὸν τραβάω γρήγορα, «θὰ μᾶς φτάσει καμιά ριπή καί θὰ μείνουμε πάνω στὰ συρματοπλέγματα σάν κοράκια ψόφια...» τοῦ λέω. Περάσαμε, μέσ ἀπὸ λίγα δευτερόλεπτα, τὰ σύρματα, καί δὲ γνοιάστηκα γιὰ τήν κουβέρτα μου καί τ' ἄρβυλά μου πού ἀπομείναν ἐκεῖ.

Πηδώντας ἓνα ντουβαράκι θρискόμαστε στὸ δρόμο δίχως νὰ πάρουμε ἀνάσα, καί βγαίνουμε στὴν πλατεία πού τὴ λένε «Ἰτιά». Σάν σέ μιά ἀστραπή, τὸ μάτι μου ξεχωρίζει στὸ φέγγος τῶν ἀστρων, στὴν ἄλλη ἀκρὴ τῆς πλατείας, ἓναν σκοπὸ. Δίχως νὰ χῶναι καιρὸ, γυρίζω ἀριστερά, σ' ἓνα πολὺ στενὸ πέρασμα, καί σέ λίγες στιγμές, ἔτσι θαρρῶ, θρискόμαστε ἔξω ἀπὸ τὰ βορεῖνά σπίτια τῆς Ραψάνης. Μιά ἀνάσα ἀκόμη δυὸ δευτερόλεπτων, καί θάμαστε, λέω, ἐλεύθεροι.

Καί στὸ χωριὸ ν' ἀκούγονται νὰ τρέχουν οἱ Γερμανοί..., τὰ σκυλιά νὰ κόβονται..., πυροβολισμοί... Ἐμεῖς, ἀνηφορίζαμε κατακόρυφα τὸ βουνό π' ἀγκαλιάζει τήν κωμόπολη, μέσα στίς πέτρες καί στὰ πουρνάρια, – ἀποφεύγοντας τὸ δρόμο γιὰ κάθε κακὸ συνάπαντημα.

Φτάνοντας στὴν κορυφή τοῦ βουνοῦ, πέφτουμε σ' ἄλλο βουνό· κι ἀρχίζει νὰ ροδίζει ἡ αὐγή. – Ἡ ἀνατολή τοῦ ἡλίου μᾶς θρискει στὸ Λεῖθαδάκι. Καί τὰ πέλματά μου εἶχαν πριστεῖ, εἶχαν καταματώσει. Καί λέω στὸν Παπαδούλη, πού κουβαλοῦσε τήν κάπα του, νὰ κόψουμε τήν κατσιούλα νὰ τυλίξω τὰ ποδάρια μου. «Ἄ, ἄ...» κάνει, – Δέν ἤθελε. «Ἐλα καημένε» τοῦ λέω, «τὴν κατσιούλα λυπάσαι; Γλυτώσαμε τὴ ζωὴ μας, πόσο ἀξίζει ἓνα κομμάτι ὕφασμα;» Φιλοτιμήθηκε. Τὴν κόβουμε, τυλίγω τὰ πονεμένα πόδια μου, κι ἀνεδηκάμε ἀπάνω στίς θρύσες μέ τὰ κρύα νερά.

Στίς καλύβες ὅπου φτάνουμε, – εἶναι οἱ Καλιπευκιῶτες ἐδῶ, καί κρύβονται, – ρωτᾶμε ἂν ὑπάρχουν Γερμανοί στὰ χωριά μας. Ὅχι, δὲν ἔχουν. Καί ἀπὸ τὴ μεριά τῆς Πατωμένης – μιά τοποθεσία, κάποιος ἔρχεται πρὸς τὸ χωριό. Τὸν παρακολουθοῦν οἱ Καλιπευκιῶτες, – ψάχνει σ' ἓναν κήπο. «Ἐκεῖ», λέει ἓνας, «ἔχω καταφύγιο, ἐγώ!» – Καί θὰ εἰδῶ, ἀργότερα, κι ὁ ἴδιος, πῶς καί δικὰ μου πράγμα, ὡς καί τὴ λάμπα, τὰ εἶχανε πάρει οἱ δικοί μας... – ὅσα δὲν μπόρεσαν νὰ σηκώσουν οἱ ξένοι ἢ δὲν τοὺς ἄρεσαν....

Καί σηκώνουμαι καί λέω πῶς θὰ φύγω. Θά μείνει, εἶπε ὁ σύντροφός μου, μέ τοὺς πατριῶτες του. Περνώντας ἀπὸ τ' ἀντικρινὰ σπίτια τῆς Καλιπεύκης θλέπω τ' ἀχνάρια τοῦ καλῶδιου ἀπάνω στὴ σκόνῃ τοῦ δρόμου. Ἀναθαρρεύω πιότερο. Ἐχουν φύγει, – συλλογιέμαι.

Καί παίρνω τὸ δρόμο πρὸς τὰ καλύβια ὅπου ἦταν οἱ δικοί μου. Ἐκεῖ, μοῦ λένε πῶς ἡ γυναῖκα μου ἔχει πάει στὸ χωριὸ καί ψάχνουν στὸν ὁμαδικὸ τάφο νὰ ἀναγνωρίσουν τοὺς σκοτωμένους πού τοὺς εἶχανε ξεθάψει. Καί θλέποντάς την, κάποτε, νὰ ἐπιστρέφει, τῆς φωνάζουν:

«Μαρία, ἦρθε! Ἦρθε! Νά καί ἡ φανέλλα του!» Τὴν εἶχα θγάλει γιατί θογοῦσε ἡ ψεῖρα, καί τώρα τὴν ἀνέμιζαν γιὰ νὰ πιστέψει ἡ πικρή...

Ἐκλάψαμε κι οἱ δυὸ. Δόξαζε τὸ Θεὸ πού μέ ξανάβλεπε. Ὅμως οἱ ἀγωνίες καί τὰ θάσανά μου δὲν ἦταν ὡς ἐδῶ. Τὸ ἄλλο θράδυ ἀπ' τὴν ἀπόδρασή μου, ἔρχονται ἀπ' τὴν πολιτικὴ ὁργάνωση καί μέ καλοῦν. Μὲ ὑποπεύονται πῶς οἱ Γερμανοὶ μέ ἔστειλαν γιὰ κατασκοπεῖα. Ἐγώ, ἀνύποπτος γιὰ τίς προθέσεις τους, τοὺς ἐξιστόρησα ὅλη τὴν περιπέτεια τῆς ὀχταήμερης ὁμηρίας μου καί τῆς δραπέτευσής μου. – Ἀλλὰ καί νὰ ἐγνώριζα τί συλλογίστηκαν, τί θάχα νὰ τοὺς ἀποσιωπήσω; – Δέν μέ πίστεψαν σέ ὅσα τοὺς ἀνιστόρησα, καί, χωρὶς τίποτε νὰ μοῦ εἰποῦν, ἐγύρεψαν νὰ μάθουν ἀπ' τὸν Παπαδούλη τὸν Καλιπευκιώτη. Βεβαιώθηκαν καί γλύτωσα

ἀπὸ τὴν ἀδικὴ καί τὴ φοβερὴ αὐτὴ κατηγορία. Ὅμως, ὁ θάναθός ὁ Βαγενᾶς, ἀπὸ τὸ χωριὸ μας, στέλεχος, μοῦ εἶπε: «Γιατὶ δραπέτεψες; Ἐπρεπε νὰ μείνεις νὰ σέ σκοτώσουν!» Καί ὁ Βαγενᾶς πού μοῦ ὅσωσε τοῦτὴ τὴ χτυπιά, γι' ἀκούστε πῶς σκοτώθηκε ὁ ἔρμος!

Ἦταν ὁ ἐμφύλιος – τώρα. Τὸ 1946, στίς δεκατρεῖς τοῦ Δεκέμβρη, ἦρθαν στρατοὺς καί μάυδες πάλι. Αὐτὸς μαζί μέ τὴν γυναῖκα του κρύβονταν· σηκώθηκαν νὰ φύγουν, νὰ πάνε στὴν Τσαριτσάνη.

Πρὶν ἔρθει στὸ χωριό, ἦταν μέ μιά ὁμάδα ἀντάρτες στὸ βουνό. Μὲ τὴν ἐπιδρομὴ ἔφυγαν ἀπὸ τὸ μέρος ἐκεῖνο πού τοὺς εἶχ' ἀφημένους ὁ Βαγενᾶς καί δὲν τὸ ἐγνώριζε. Ἐκεῖ, τώρα, στρατὸς καί μάυδες....

Βαδίζοντας στὸ δάσος, εἶπε στὴ γυναῖκα του καί σ' ἓναν ἄλλον πού ἦταν μαζί: «Τραθῆξτ' ἐσεῖς! Ἐγώ, θὰ πάω ἐκεῖ πού εἶναι τὸ συγκρότημα τοῦ Λεωνίδα. Θὰ γυρίσω καί θὰ σᾶς φτάσω».

Ὅμως ἐκεῖ πού ἤθελε νὰ πάει, πέφτει σέ ἐνέδρα. Καί οἱ ἴδιοι πού εἶχαν τὸ καρτέρι, εἶπαν πῶς μπόραγε νὰ φύγει· νὰ δώσει μιά κατακύλα κάτω στὴν κατηφόρα, νύχτα ἦταν, θὰ σώνονταν. Μὰ τὸν ἔπιασε μιά τρεμούλα, ἓνας φόβος, ταραχτήκε ἡ καρδιά του ὅταν ἔνιωσε ποιοὶ ἦταν, ἔπεσε τὰ μπρούμυτα κι οὔτε σηκώθηκε οὔτε εἶπε μιά λέξη. Οἱ ἄλλοι ἔστειλαν σῆμα στὴν Ἐλασσόνα, ἔμαθαν ποῖός εἶναι, καί τὸν σκότωσαν κι αὐτόν. Ὑστερα ἀπὸ εἴκοσι μέρες πῆγε καί τὸν βρῆκε ἡ γυναῖκα του· τὸν εἶχαν φάει τὰ κοράκια.

Τὸν ἄλλον τὸν χρόνο χάνεται ὁ ἀδερφός μου ὁ ζωγράφος· ἀπ' τὰ κυνηγητὰ, τὴ στέρηση, τίς ἀνήλιαγες τίς τρύπες. Στὰ τριανταεφτά του. Ἐπῆρε καλπάζουσα.

Καί τὸ σπῆι μας ἀπὸ δυὸ φορές καμένο. Μιά οἱ Γερμανοί, μιά στὸν ἐμφύλιο.

Σάν ψέματα μοῦ φαίνεται ὅτι ζοῦμε...

κεραμικά

ἀπὸ τὸ ἐργαστήριο

“ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ,,

**Φτιαγμένα μὲ κέφι καὶ ἀγάπη
σὲ καινούργιες πάντα φόρμες καὶ σχέδια
ἐκλεκτὰ δῶρα γιὰ τοὺς ἀπαιτητικούς
φίλους σας.**

**Θὰ τὰ βρῆτε στὸ ἐργαστήριο,
Φανερωμένης 48 - Χολαργός
τηλ. 65.21.725**

**Στὴ Θεσσαλονίκῃ ἀντικείμενα
τοῦ ἐργαστηρίου θὰ βρῆτε
κατ' ἀποκλειστικότητα στὸ μαγαζί
“ἀντικείμενο,, Δημητρίου Γούναρη 30.**

Ἡ Θύελλα σέ σχέδιο Δ. Μεγαλίδου. (Ἀπό τό «Λεύκωμα τοῦ Ἀγώνου»).

ΘΥΕΛΛΑ

Ἡ Βαγγελίτσα Σαμαρά (γυναίκα τοῦ ἀρχιάτρου τῆς 9ης Μεραρχίας ΕΛΑΣ Γ. Σαμαρά, πού ἔγραψε στό προηγούμενο τεῦχος γιά τό Γιώργο Κοτζιούλα) μᾶς ἔστειλε μιά ἀκόμα μαρτυρία της: γιά τή ΘΥΕΛΛΑ, πού ἔχουμε, ἤδη, παρουσιάσει σέ προηγούμενα τεύχη. Λέει πῶς τή γνώρισε ἐκεῖνη, τί ἔμαθε γι' αὐτήν – καί τί εἶπε στόν ἄντρα της, κι ἐκεῖνος στόν Ἀρη...

(...) Βαδίσουμε ὅλη τήν ἡμέρα καί τό βράδυ φθάσαμε στά Σακέικα. Εἶναι μιά τοποθεσία τῆς Μεσοχώρας (Ἡπειρος), ἐκεῖ εἶναι τά σπίτια τῶν Σακαίων, πολύ ὠραία, εἶναι ἀπό τά Τρικάλα καί ἐκεῖ παραθερίζουν τό καλοκαίρι ὅλες οἱ οἰκογένειες – ἐκεῖ ἔβοσκαν καί τά πρόβατά τους. Ὅταν ἦρθε ὁμως ἡ κατοχή ἔμειναν χειμῶνα καλοκαίρι ἐκεῖ.

Σ' ἕνα ἀπό αὐτά τά σπίτια εἶχαν τό ἀναρρωτήριο· ἐκεῖ γνώρισα τό γιατρό Δρόσο Παμπούρα ἀπό τά Ἀμπελάκια. Τώρα μένει στή Λάρισα.

Μιά μέρα, ἐκεῖ πού καθόμουν στά Σακέικα, ἦρθε μιά ἀντάρτισσα στό σπίτι μου, κάθισε δίπλα στό τζάκι νά ζεσταθεῖ, ἔξω χιόνιζε.

Γενάρης τοῦ 44 – τήν κράτησα νά φάμε μαζί τό μεσημέρι, εἶχα ἐτοιμάσει μιά μπομπότα, τήν ἔψισα στό τζάκι· ὅλοι σέ κείνα τά μέρη μέσα στό τζάκι ἔχουν μιά ἀλυσίδα κρεμασμένη μεγάλη, καί κάτω στό τέλος ἕνα γάντζο πού κρεμοῦν τή γάστρα, ρίχνουν ξύλα, ἡ γάστρα καίγεται, καί ὅταν καεῖ καλά τή σηκώνουν μέ τό γάντζο πιο ἑπάνω, σκουπίζουν τή φωτιά πρὸς τά πλάγια, τό κάτω μέρος σκουπίζοντάς το γίνεται καθαρό. Στό πλαστήρι – εἶναι ἕνα σανίδι στρογγυλό πού ἀνοίγουν καί φύλλα γιά πίτα – βάζουν μέ τή σειρά φύλλα κουτσουπιᾶς τά ὅποια μαζεύουν τό καλοκαίρι, τά στεγνώνουν ἀρμάθες γιά νά τᾶχουν τό χειμῶνα γιά τό ψωμί καί πάνω σ' αὐτά τά φύλλα ρίχνουν τό ζυμάρη – πότε εἶναι σταρνένιο, πότε καλομπορκένιο – τοῦ δίνουν σχῆμα στρογγυλό, καί τό ρίχνουν στό

τζάκι. Τό ζυμάρη δέν ἀκουμπᾷ στό χῶμα καθόλου, γιατί εἶναι τά φύλλα, τό σκεπάζουν μέ τή γάστρα καί ἐπάνω ἀπὸ τή γάστρα ρίχνουν τή φωτιά, καί γύρω εἶναι ὅλη ἡ φωτιά. Ἐπειτα ἀπὸ μιά ὥρα αὐτό ψήνεται. Βγάζουν τή γάστρα, ἀφοῦ καθαρίσουν καλά τή στήλη γιά νά μὴ γεμίσει τό ψωμί. Ἐπειτα τό καθαρίζουν ἀπὸ τά φύλλα, πού θγαίνουν πολύ εὐκόλα ὅταν εἶναι ζεστό. Αὐτό τό ψωμί εἶναι πολύ νόστιμο.

Ὅσο νά ἐτοιμάσω γιά νά φάμε ἡ ἀντάρτισσα πῆρε τή Νίκη στήν ἀγκαλιά της, τή φιλοῦσε κι ἔκλαιγε. Τή ρώτησα «Γιατί κλαῖς; τί ἔπαθες;» Δέν μιλοῦσε, τήν εἶδα πάρα πολύ στενοχωρημένη. Σέ μιά στιγμή, μέσα στή φανέλα της εἶχε μιά τσέπη καί ἀπ' ἐκεῖ ἔβγαλε μιά φωτογραφία, μού τήν ἔδειξε καί μού εἶπε: «Γιά δές, εἶμαι μᾶνα. Ἐχω δύο κοριτσάκια».

Δέν τήν ξέραμε ὅτι ἦταν παντρεμένη. Ὁ Ἀρης μάλιστα φοβόταν μὴ τυχόν καί τήν ἔστειλαν γιά κατασκοπεῖα. Λέει στό γιατρό, τόν ἄντρα μου: «Γιώργο, πολύ τή φοβάμαι αὐτή τήν κοπέλα. Εἶναι πάρα πολύ ἔξυπνη καί δραστήρια. Εἶναι σωστός πειρασμός. Πάρτε τήν καί νά τήν παρακολουθήσετε».

Τό βράδυ, ὅταν γύρισε ὁ Γιώργος μου ἀπὸ τό ἀναρρωτήριο, τοῦ εἶπα σχετικῶς γιά τή Θύελλα· αὐτό ἦταν τό ψευδώνυμό της. Ἦταν πολύ ἔξυπνη, δραστήρια, μιά διαβολεμένη γυναίκα, γι' αὐτό πῆρε καί τό ὄνομα Θύελλα. Ὁ Γιώργος μού εἶπε νά τή ρωτήσω γιά τόν ἄντρα της.

Ὅταν ξαναῆρθε ἡ Θύελλα στό σπίτι μας, ὕστερα ἀπὸ λίγες μέρες, τή ρώτησα – ἐφόσον μού εἶπε ὅτι εἶναι μᾶνα – πού εἶναι ὁ ἄντρας της. Τότε μού ξεμυστηρέυτηκε, μού εἶπε ὅτι ὁ ἄντρας της ἦταν ἀξιωματικός Χωροφυλακῆς καί συνεργάτης τῶν Γερμανῶν – μᾶς ἔπιασαν οἱ ἀντάρτες καί τόν ἄντρα μου τόν σκότωσαν, γι' αὐτό καί ἐγὼ βρέθηκα ἐδῶ· ἂν γύριζα στήν Ἀθήνα θά μέ σκότωναν οἱ Γερμανοί.

Ἐδῶ μού εἶπε ψέματα. Καθὼς ἔμαθα ὕστερα ἀπὸ πολλά χρόνια ὀνομάζετο Μένη Παπαηλιού. Πράγματι ὁ ἄντρας της ἦταν ἀξιωματικός Χωροφυλακῆς καί συνεργάτης τῶν Γερμανῶν. Τόν ἔγκατέλειψε τόν ἄντρα της μέ τά δύο κοριτσάκια καί ἀκολούθησε τό φίλο της, ἕναν ψευδοάγγλο Μπένσο, πῆγαν στήν XIII Μεραρχία, ὅπου οἱ ἀντάρτες σκότωσαν τόν Μπένσο, τή συναινέσει τῶν Βρετανῶν, καί ἔτσι βρέθηκε ἡ Μένη, μέ τό ψευδώνυμο Θύελλα, στό ἀντάρτικο· καί ἡ XIII Μεραρχία τήν ἔστειλε πιο μακριά, ὕστερα ἀπὸ τό θάνατο τοῦ φίλου της, στήν VIII Μεραρχία.

Ἀπὸ τά Σακέικα ἔπρεπε νά μετακινηθοῦμε γιά τά Θεοδώρανα, ἀλλὰ δέν εἶχαμε μέσον γιά τή μετακίνησή μας. Ζῶα ὑπῆρχαν, ἀλλὰ χωρίς σαμάρια – πῶς νά μετακινηθοῦνε ὅλοι οἱ ἄρρωστοι;

Ζήτησαν ἀπὸ τοὺς Σακαίους τά ζῶα νά μεταφέρουμε τοὺς τραυματίες. Ἀδύνατον – δέν τοὺς ἔδιναν. Εἶπαν πῶς δέν ἔχουν σαμάρια. Εἶχαν ζῶα χωρίς σαμάρια!

Ἡ Θύελλα, ἔξυπνη καί πονηρή, καλόπιασε τήν ὑπηρετρία τῶν Σακαίων – τήν καλοπῆρε βέβαια μέρες ἀρκετές – καί κείνη τῆς μαρτύρησε πού ἀκριβῶς εἶχαν τά ἀφεντικά της τά σαμάρια κρυμμένα. Αὐτὴ ἡ ἐνέργεια ἔγινε χωρίς νά καταλάβει ἡ ὑπηρετρία. Ἡ Θύελλα πῆρε δύο ἀντάρτες μαζί της, πῆγαν στό μέρος πού ἦταν κρυμμένα τά σαμάρια, τά πῆραν, ἔβαλαν καθάλα ὅλους τοὺς τραυματίες καί ἄρρώστους καί ὅ, τι πράγματα ἦταν τοῦ ἀναρρωτηρίου.

Ἐμεῖς οἱ ἄλλοι ξεκινήσαμε πεζοί, συνεχῶς χιόνιζε καί ἔκανε πάρα πολύ κρύο, τό βράδυ μείναμε στή Μεσοχώρα. Ἡ Θύελλα – πού νά δεῖ τή Νίκη μου! Σ' ὅλο τό δρόμο τήν πῆρε στήν ἀγκαλιά της – τότε φαίνεται τήν ἔξυπνησε τό μητρικό φίλτρο, σκέπτονταν τά κοριτσάκια της. Τότε ἔβγαλε ἀπὸ τό σακιδιό της ἕνα ὠραῖο νυκτικό χρώμα ρόζ, ψιλὴ πουπλίνα μέ δαντέλες γαρνιρισμένο, μού τό χάρισε γιά νά κάνω ποδίτσες τῆ Νίκης. Εἶδε καί αὐτή, πού θά τό φοροῦσε τό νυκτικό; ὅπως πέφταμε ἔτσι σηκωνόμασταν – ἀχρηστο ἦταν.

Ὁ ἄντρας μου – ὅ, τι τοῦ εἶχα πεῖ γιά τή Θύελλα – τά εἶπε στόν Ἀρη. Μπορεῖ ὁ Ἀρης νά τὴν γινώριζε καί νά μὴν τὰ μαρτυροῦσε στοὺς ἄλλους. Καί τόν πρῶτο καιρὸ ἦταν μόνο σέ βοηθητικές ὑπηρεσίες. Ὑστερα μῆκε σέ ἐνοπλὴ ὁμάδα, σκοτώθηκε στά Δεκεμβριανά στήν Ἀθήνα. Ὅταν πῆγα στήν Ἀθήνα τό 45 - 46, στόν Παναθηναϊκὸ ἔγινε μιά συγκέντρωση τοῦ Ε.Α.Μ. Ἐκεῖ μίλησαν καί παρουσίασαν τά δύο κοριτσάκια τῆς Θύελλας, πού ἄφησαν ἀπὸ τά χέρια τους νά πετάξουν περιστέρια.

Τό πρωὶ ξεκινήσαμε γιά τά Θεοδώρανα, σ' ἕνα μέρος ὁ δρόμος εἶχε πολύ πάγο, τά ζῶα ἀδύνατον νά περάσουν, γλιστροῦσαν τά πέταλα πού εἶχαν στὶς ὀπλές τους, γι' αὐτό ὁ Γιώργος μου, ὁ κουινιάδος μου ὁ Θανάσης καί μερικοὶ ἀντάρτες μέ τίς πέτρες κτύπησαν τόν πάγο γιά νά ἀνοίξουν τό δρόμο· τέλος περάσαμε καί κατὰ τό δειλινὸ φθάσαμε στά Θεοδώρανα.

«ΠΑΥΛΙΚΙΑΝΟΙ»

ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΑΝΤΑΡΤΙΚΟ

ΜΙΑ «ΑΛΛΗ ΟΨΗ» ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Του Γιώργη Μουστάκη

Α) ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ

Τά χρόνια του αυτοκράτορα Κωνσταντος Β' (641-668) ζούσε στην κωμόπολη Μανάναις, νοτιοδυτικά των Σαμοσάτων της Μ. Ασίας, κάποιος νέος που άκουγε σ' όνομα Κωνσταντίνος. Μιά μέρα, λέει, δέχτηκε στην αγροικία του την επίσκεψη ενός άγνωστου μοναχού που του αυτοσυστήθηκε, ως πρόσφυγας πολέμου, που είχε γίνει στά μέρη της Μεσοποταμίας, και του ζήτησε τροφή και στέγη. Η φιλοξενία του παραχωρήθηκε. Την ημέρα της άναχώρησής του, ο μοναχός, που ήθελε να ευχαριστήσει τον οικοδεσπότη για την καλοσύνη του, ξετύλιξε από το ταγάρι του ένα σφικτοδεμένο πάκο που είχε μέσα τις ιερές χριστιανικές γραφές, λέγοντάς του ιερατικά κι επίσημα «λάβε και κατάφαγε τās γραφάς και θέλεις πληρωθείς θείου φωτός».

Ο νέος πήρε τις γραφές και δεν τις κατέφαγε, αλλά τις διάβασε. Ήταν τὰ τέσσερα ευαγγέλια και οι 14 κανονικές επιστολές του 'Απ. Παύλου, σύν μία απόκρυφη. Αυτό ήταν τό έναυσμα για να πάρει σθάρνα πολιτείες και χωριά και να κηρύχνει κατά τους Παυλικιανούς δπαδούς του «θεία ρήματα», κατά τους έχθρους του ορθοδόξους «δόγματα πολυπλόκου δυσειδίας».

Προφανώς οι ορθόδοξοι έννοούσαν την αναντίλεκτη μανιχαϊκή επίδραση πάνω στον ιδρυτή του Παυλικιανισμού Κων/νο τόν εκ Μανανάεως, που μαζί με τις διδασκαλίες του 'Απ. Παύλου διέδιδε και τις μανιχαϊκές δοξασίες του Ουαλεντίνου για τους «τριάκοντα αιώνας», τις μυθοπλασίες του Κουβρίκου, που σύμφωνα μ' αυτές ή βροχή προέρχεται από τόν ιδρώτα νέου «καταδιώκοντος ουρανίαν παρθένον», καθώς και τὰ δόγματα του γνωστικισμού που δίδασκε ο αίρετικός Βασιλείδης.

Μέ άλλα λόγια οι ιστορικοί δέχονται ότι ο Κων/νος ό εκ Μανανάεως είχε προσηλυτιστεί από τό φιλοξενούμενό του μοναχό σέ μία διδασκαλία που είχε έντονα τὰ στοιχεία του Μάνη (270-276 π.Χ., ιδρυτή του Μανιχαϊσμού, συγκρητιστικής θρησκείας μέ παρσιστικά, ζωροαστρικά, ιουδαϊκά και άλλων δοξασιών της 'Ανατολής στοιχεία).

Επίσης δρίσκουμε στόν Κων/νο στοιχεία Γνωστικισμού, ό όποιος «προέκυψεν εκ του θρησκευτικού συγκρητισμού διά της ένώσεως τεσσάρων στοιχείων, έλληνικών, ανατολικών, ιουδαϊκών και χριστιανικών». (Βλ. Βασ. Στεφανίδου, 'Εκκλ. Ιστορία, 'Αθήναι 1948, σελ. 52).

Ο προσηλυτισμός όμως στό Μανιχαϊσμό και στό Γνωστικισμό ήταν παράνομη ενέργεια στά όρια του βυζαντιακού κράτους, κι αν δεν τιμωριόταν μ' άποκεφαλισμό, ή κατάσχεση πάντως περιουσίας και τό κάψιμο των αίρετικών βίβλων περίμεναν σίγουρα τόν προσηλυτιστή. Έχοντας τούτα κατά νου, ό Κων/νος μετρίασε κάπως τόν έντονο μανιχαϊκό χαρακτήρα των κηρυγμάτων του και τ' ανάμιξε μ' ορθόδοξες διδασχές, για να διαδίδονται εύκολότερα στούς ζηλωτικά ορθόδοξους μικρασι-

άτικούς λαούς. 'Ο ίδιος άλλωστε δέν έγραψε τίποτε, όπως οι περισσότεροι ιδρυτές θρησκειών, αλλά σύμφωνα μ' έχθρικές σ' αυτόν ορθόδοξες πηγές «έθει και συνεχή διδασκαλία τοίς μυσταγωγηθείσι κατέχειν άπαράτρωτα της άσεθείας παρακατιθήσιν όργια».

(Π. Σικελιώτου, 'Ιστορία, Έλεγχος τε και 'Ανατροπή αίρέσεων των Μανιχαίων των και Παυλικιανών λεγομένων).

Τήν περίοδο αυτή στήν 'Αρμενία βασιλεύει ό Ναρούς ό Γ', που ήταν άρμενορθόδοξος στήν όμολογία. Μόλις πληροφορήθηκε την ύπαρξη και δράση του Κων/νου, και μέσα μάλιστα στά όρια της δικαιοδοσίας του, τόν κατάδιωξε μαζί με τούς πολυάριθμους δπαδούς του. Τό ιερό αυτό καραβάνι κατέφυγε στά Κίβοσα της Μικρής 'Αρμενίας, σέ θέση αρκετά στρατηγική, που βρισκόταν στό σταυροδρόμι της συνάντησης 'Αρμενίων, 'Αράβων και Βυζαντινών.

Οί σχέσεις Παυλικιανών και 'Αρμενίων δέν ήταν άνεφελές. 'Όταν μάλιστα οι 'Αρμένιοι χρειαζόντουσαν τούς Παυλικιανούς, είτε για να κτυπήσουν τούς 'Αράβες, είτε τούς Βυζαντινούς, έτρεχαν και ζητούσαν την ύποστηρίξή τους. Άλλοτε πάλι συμμαχούσαν, κατά περιστάσεις και συμφέροντα, με τούς 'Αράβες και χτυπούσαν τούς Παυλικιανούς και τούς Βυζαντινούς. Οί σχέσεις άνάμεσα στίς φυλές της μόνιμα ταραγμένης 'Ανατολίας οριζόντουσαν μέ γνώμονα μονάχα τό πολιτικό συμφέρο.

'Αφού ό Κων/νος έγκαταστάθηκε στά Κίβοσα μαζί μ' ένα τάγμα όπαδών του μετονομάστηκε σέ «Σιλουανό», ίσχυριζόμενος, κατά σχήμα υπερβολής βέβαια, ότι αυτός είναι ή μετενσάρκωση του ακόλουθου του 'Απ. Παύλου που είχε σταλεί από τόν 'Απόστολο για ίεραποστολή στή Μακεδονία! Θέλοντας μάλιστα να διατηρήσει ζωντανές τίς μνήμες των άποστολικών περιοδεϊών του Παύλου και τό ρόλο του ακόλουθου Σιλουανού σ' αυτές, όνόμασε τούς δπαδούς του «Μακεδόνες» και την τοπική έκκλησία «Μακεδονία», λέγοντας «ύμεις έστε Μακεδόνες, έχώ δέ εμί Σιλουανός, ό ύπό Παύλου ύμίν άποσταλείς».

Η τιμή των ανθρώπων εκείνων, ήταν τόσο μεγάλη, και τό σέβας τέτοιο για τόν 'Απ. Παύλο, ώστε μετονομάστηκαν σέ Παυλικιανούς. Πρώτος που άρχισε ν' άνησυχεί για την ταχύτατη έξάπλωση αυτού του ζηλωτικού κινήματος στίς περιοχές εκείνες, ήταν ό τοπικός ορθόδοξος κληρός, που έδωλε τούς όπαδούς του να διαρρέουν μαζικά στίς κοινότητες των Παυλικιανών. Μέ άλλεπάλληλες παραστάσεις και διαμαρτυρίες των τοπικών ορθόδοξων δεσποτάδων και τοπαρχών στήν κεντρική αυτοκρατορική έξουσία του Κων/νου Πωγωνάτου και στόν πατριάρχη της βασιλεύουσας κατάφεραν να μεταγγίσουν τόν πανικό τους στό αυτοκρατορικό κέντρο άποφάσεων, που φοβήθηκε για την ασφάλεια των ανατολικών συνόρων του κράτους.

Για να εξασφαλίσει, λοιπόν, τίς πλάτες του από τό νέο έχθρό (πραγματικό ή πλασματικό), ό άρμενικής καταγωγής αυτοκράτορας Κων/νος Δ' ό Πωγωνάτος (668-685) έστειλε προσωπικό άπεσταλμένο για να συλλάβει τό Σιλουανό, να λιθοβολήσει τό λαό, κι όσους προσχωρούσαν στήν κρατική ορθοδοξία να τούς παραδώσει «εις τό ίερατεϊόν της 'Εκκλησίας προς νουθεσίαν, και συμμόρφωσιν». Πράγματι, ό άπεσταλμένος, που λεγόταν Συμεών, μετέβη για να εκτελέσει από τόν ίδιο τόν πατριάρχη για τή μεταστοιχείωση του Συμεών «προσδληθέντος ύπό της πανώλους των Παυλικιανών», έστειλε «πατριαρχική επινεύσει» μυστικό πράκτορα που δολοφόνησε, έν ψυχρώ, τόν Κων/νο.

Βλέποντας ό αυτοκράτορας ότι ό Συμεών δέν επέστρεψε, και μάλιστα όταν πληροφορήθηκε από τόν ίδιο τόν πατριάρχη για τή μεταστοιχείωση του Συμεών «προσδληθέντος ύπό της πανώλους των Παυλικιανών», έστειλε «πατριαρχική επινεύσει» μυστικό πράκτορα που δολοφόνησε, έν ψυχρώ, τόν Κων/νο.

Ενώ νωπά ήταν ακόμη τὰ δάκρυα στά μάτια των Παυλικιανών για τό χαμό του θρησκευτικοπολιτικού των άρχηγέτη, διάλεξαν για διάδοχο τό Συμεών, που σύμφωνα μέ τίς θολές ιστορικές πηγές της κρατικής ορθοδοξίας «πολλούς των ορθοδόξων επλάνησε και ήπάτησεν».

Ἄλλα οἱ διωγμοὶ τῶν Παυλικιανῶν δὲν ἔπαψαν, γιατί κάθε νέος αὐτοκράτορας πού ἀνέβαινε εἶχε πάντα κάποιον ἐκκλησιαστικό νά τοῦ ψιθυρίζει σ' αὐτί: «*μέμνησο τῶν αἰρετικῶν Παυλικιανῶν*». Κάθε θύμισή τους συνοδευόταν μ' αἱματοχυσίες, λεηλασίες, ἐξανδραποδισμούς καί δάσανα.

Ἔτσι μ' ἀναφορά τοῦ κρατικοῦ δεσπότη τῆς Κολωνείας τῆς Μ. Ἀσίας (πόλης ἐπὶ τοῦ Λύκου ποταμοῦ ὑπεράνω τῆς Νεοκαισάρειας) στὸν τυραννικό αὐτοκράτορα Ἰουστινιανὸ Β' (685-695) νέος διωγμός ξέσπασε ἐνάντια στοὺς Παυλικιανούς, ὅπου σύμφωνα μέ τὴν ἱστορία τοῦ Πέτρου τοῦ Σικελιώτη:

«*Ἀνάφαντες πυρὰν μεγάλην*» οἱ ὁπαδοὶ τῆς κρατικῆς ὀρθοδοξίας «*ἄρδην κατέφλεξαν ἅπαντας*» καὶ ὁ λαὸς τῶν Παυλικιανῶν «*ἅμα Συμεῶνι τῷ καὶ Τίτῳ οὕτως τοῦ ζῆν πικρῶς ἐστερήθησαν*». (Πε.Σικ. 1281).

Μετά τὴν πτώση καί τὸν ἐπακολούθησαντα ἀποκεφαλισμὸ τοῦ σκληροῦ Ἰουστινιανοῦ Β', τὸ Βυζάντιο μῆτε σέ περίοδο ἀναρχίας (711). Τὸ θρόνο κατέλαβαν ἐπίσης ἀνίκανοι καί τυραννικοὶ αὐτοκράτορες πού μόνο καταστροφές στοῦ λαοῦ καί στο κράτος σῶρεσαν: Βαρδάνης - Φιλιππικός (711-713), Ἀναστάσιος (713-715) καί Θεοδόσιος ὁ Ἀδραμυττηνός. Τὴν ὀλοκληρωτικὴ καταρρέωση ἤλθε νά προλάβει ἡ ἀνοδος στοῦ θρόνου τοῦ Λέοντα Γ' τοῦ Ἰσαυροῦ (717-741), πού πρῶτο καί κύριο σκοπὸ του εἶχε:

- Τὴν ἀντιμετώπιση τῶν ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν (ἀνάσχεση κατακτητικῆς ὁρμῆς τοῦ Χαλιφάτου τῶν Ὀμμεϊαδῶν) πού εἶχε φθάσει στοῦ ἀπὸ γείο του (705-743).

- Τὴν ἀναδιάρθρωση τῶν νόμων καί τὴν «ἐπιδιόρθωση τῆς νομοθεσίας τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐπὶ τὸ φιλανθρωπότερον» μέ τὴ νομοθετικὴ συλλογὴ «Ἐκλογὴ τῶν νόμων».

- Τὴ διοικητικὴ μεταρρύθμιση τῆς κρατικῆς μηχανῆς.

Βέβαια πῶς μπορούσε ὁ Λέων νά φέρεי σέ αἴσω πέρας τίς μεταρρυθμίσεις του χωρὶς νά περιορίσει τὴν εἰκονολατρεία, τὴ λειψανεμπορία καί ἀγυρτεία τῶν καλογέρων; γι' αὐτὸ μετὰ δεκαετία ἀπὸ τὴν ἀνάγρυσή του στοῦ θρόνο ἐβγαλε στὰ 726 τὸ πρῶτο εἰκονομαχικὸ διάταγμα.

Β) ΕΙΚΟΝΟΜΑΧΙΑ ΚΑΙ ΠΑΥΛΙΚΙΑΝΟΙ

Οἱ Νεστοριανοὶ καί οἱ Παυλικιανοὶ ἦταν ἐχθροὶ τῶν εἰκόνων. Ἡ πολεμικὴ πού ἔκαναν ἐναντίον τους ἦταν καταλυτικὴ καὶ ἀνυποχώρητη. Ἡ κύρια αἰτία πού κτυποῦσαν τὴ λατρεία τῶν εἰκόνων ἦταν οἱ καταχρήσεις, οἱ ὑπερβολές καί οἱ ἀπάτες πού γίνονταν μέ αὐτές – καί γύρω ἀπὸ αὐτές. Γι' αὐτὸ καί οἱ Παυλικιανοὶ, ὅπως ἄλλωστε καί οἱ Μονοφυσίτες ἀπὸ τὸ φόβο τῆς εἰδωλολατρείας, ἀπεστρέφοντο τὴ Μαριολατρεία, τὴν ἀπόλυτὴ προσκύνηση τῶν πολυπληθῶν ἁγίων, καὶ εἶχαν αὐστηρὰ ἀποβάλει τὰ ἱερά λείψανα, σύμβολα, σταυροὺς καί εἰκόνες ἀπὸ τίς ἀσκητικὲς καί πνευματικὲς τους κοινότητες.

Σχετικὰ μέ τίς ὑπερβολές τῆς ἀντιπέρας τῶν Παυλικιανῶν ὀχθῆς, δηλαδὴ τῶν εἰκονολατρῶν, γράφει ὁ ἄλλοτε σοφὸς ἀρχιεπίσκοπος καὶ ἀκαδημαϊκὸς Χρυσόστομος Παπαδόπουλος:

«*Τὰ χρώματα τῶν εἰκόνων μετεχειρίζοντο, ὡς φάρμακα, ταῦτας ἐπικαλοῦντο εἰς περιπτώσεις καί εἰς γεγονότα ὅλως ἄσχετα πρὸς τὴν θρησκείαν, λ.χ. ταῦτας (τάς εἰκόνας) καθίστων ἀναδόχους τῶν βαπτιζομένων νηπίων ἢ τῶν προσερχομένων εἰς τὸν μοναχικὸν βίον. Τινὲς τῶν πρεσβυτέρων ἀνεμύνηνον μετὰ τῆς θείας εὐχαριστίας χρώματα τῶν εἰκόνων, ἄλλοι δ' ἔθετον ἄρτον τῆς θ. εὐχαριστίας ἐπὶ τῶν εἰκόνων καὶ οὕτω μετελάμβανον... Παρὰ τῷ ἁμαθεῖ ὀχλῷ ἡ προσκύνησις τῶν εἰκόνων εἶχε πολλάκις σημασίαν ἀπόλυτης λατρείας»*. (π. «Θεολογία», τ. 8ος, σελ. 10 (1930)).

Οἱ ἱστορικοὶ συνήθως δέχονται ὅτι τρεῖς εἶναι τὰ θρησκευτικὰ κινήματα πού μπόλιασαν τοὺς ἀνατολίτες Ἰσαυροὺς (717-802):

- Ἰουδαϊσμός
- Μονοφυσιτισμός
- Μωαμεθανισμός.

Δὲν ὑπογραμμίζουν ὅμως, ὅπως πρέπει, ἐκτός ἀπὸ ἐλάχιστους, τὴ συμβολὴ τῶν Παυλικιανῶν στοῦ εἰκονομαχικοῦ κίνημα.

Οὕτε τὴν ἄμεση ἐπίδραση πού ἄσκησαν πάνω στοῦ Λέοντα Γ', πού καταγόταν ἀπὸ τὴ Γερμανικεὶα τοῦ Εὐφράτη, νοτιοδυτικὰ τῶν Σαμοσάτων – ἄρα γεννήθηκε καὶ μεγάλωσε μέσα στὴν πνευματικὴ ἐπικράτεια τῶν Παυλικιανῶν. Γι' αὐτὴ τὴν ἐπίδραση τῶν τελευταίων πάνω στὸν ἰδρυτὴ τῆς Ἰσαυρικῆς δυναστείας γράφει ὁ Γιάννης Κορδάτος:

«*Πρέπει λοιπὸν νά παραδεχτοῦμε, πῶς οἱ πρῶτοι Ἰσαυροὶ καὶ ὅσοι τοὺς ἀκολούθησαν στὴν εἰκονομαχικὴ τους πολιτικὴ ἦταν ἐπηρεασμένοι ἀπὸ τὸν παυλικιανισμό χωρὶς νά υἱοθετοῦν ὅλες τίς θρησκευτικὲς δοξασιὲς τῶν (ἐννοεῖ ἐδῶ τὰ μανιχαϊστικά - δυαλιστικά στοιχεῖα τῆς θρησκευτικότητάς των), πῆραν ἀπ' αὐτὲς ὁρισμένους θρησκευτικοπολιτικὲς ἰδέες καί πάνω σ' αὐτὲς στηρίζαν τὴ μεταρρύθμισή τους»*. (Βλ. Γιάννη Κορδάτου, Ἀκμή καὶ Παρακμὴ τοῦ Βυζαντίου, Ἀθήνα 1974, σελ. 191).

Τὰ ἴδια περίπου φρονεῖ καὶ ὁ ἄλλοτε καθηγητὴς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας στοῦ Πανεπιστήμιου Ἀθηνῶν Βασ. Στεφανίδης:

«*Οἱ Νεστοριανοὶ καί οἱ Παυλικιανοὶ ἦσαν κατὰ τῶν εἰκόνων. Εἰς τὴν διάδοσιν τῶν ἰδεῶν αὐτῶν συνετέλεσαν αἱ περὶ τὴν προσκύνησιν τῶν εἰκόνων καταχρήσεις τῶν ὁποίων ἡ σπουδαιότερα ἦτο αὕτη, ὅτι, δηλαδὴ, ἀνεμύνηνον λατρεῖαν εἰς αὐτάς... Τὰς ἰδέας αὐτῶν ἀνέλαβε νά ἐφαρμόσῃ ὁ αὐτοκράτωρ Λέων ὁ Γ', ἐσφαλμένως ὀνομαζόμενος Ἰσαυρὸς διότι κατήγετο ὄχι ἐκ τῆς Γερμανικοπόλεως τῆς Ἰσαυρίας, ἀλλ' ἐκ τῆς Γερμανικῆς τῆς κειμένης παρὰ τὸν Εὐφράτην, εἰς τὰ νοτιοδυτικὰ τῶν Σαμοσάτων»*. (Βλ. Βασ. Στεφανίδου, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, Ἀθήνα 1948, σελ. 232).

Εἶναι λοιπὸν φυσικὸ ὅτι κάτω ἀπὸ τὴν εἰκονομαχικὴ μεταρρύθμιση βρῆκαν οἱ Παυλικιανοὶ κατανόηση καὶ ἀσφάλεια. Ὁ Κων/νος Ε' ὁ καὶ Κοπρώνυμος (τὸν κορόιδευαν ἔτσι οἱ ὀρθόδοξοι γιατί, λέει, τὴν ὥρα πού τὸν βάφτιζαν κόπρισε τὴν κολυμπήτρα του) πῆρε πολλοὺς Παυλικιανούς γιὰ νά ἐποικήσῃ τὴ Θράκη καί σύμφωνα μέ τὴ μαρτυρία τοῦ ἱστορικοῦ Νικηφόρου τοὺς περιποιήθηκε ὁ Κων/νος ὁ Ε' «*τά εἰς χρεῖαν αὐτοῖς φιλοτίμως δωρησάμενος*». Καὶ βέβαια ἡ μὴ δίκαιη αὐτὴ μετοικεσία ἐγίνε γιὰ νά προστατευθοῦν τὰ σύνορα μέ τοὺς Βουλγάρους, ἀπὸ ἐμπιστοὺς τοῦ αὐτοκράτορα καὶ ἐμπειροπρόλεμο στρατὸ ὅπως ἦταν ὁ παυλικιανός. Γιὰ τοῦτ' τὴν τόσο πολυσυζητημένη μετοικεσία ἀναφέρει ὁ Vasiliev στὴ μνημειώδη του Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας (Ἀθήνα 1954, σελ. 473):

«*Οἱ Παυλικιανοὶ μετεφέρθησαν ἐπίσης – σέ μεγάλη ἔκταση – ἀπὸ τὰ ἀνατολικά σύνορα στὴ Θράκη τὸν 8ο αἰῶνα ἀπὸ τὸν Κων/νο Ε' τὸν Κοπρώνυμο καθὼς καὶ τὸν 10 αἰῶνα ἀπὸ τὸν Ἰωάννη Τσιμισκή. Κέντρο τῶν Παυλικιανῶν ἐγίνε στὰ Βαλκάνια ἡ Φιλιππούπολη... Τὸν 10ο αἰῶνα τὸ δόγμα τῶν Παυλικιανῶν μετεφέρθη στὴ Βουλγαρία ἀπὸ τὸ Βογόμιλο, τοῦ ὁποῖου τὸ ὄνομα ἐδόθη ἀπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς συγγραφεῖς στοὺς ὁπαδούς του, πού ὀνομάζονται Βογόμιλοι. Ἀπὸ τὴ Βοσνία καὶ ἐκεῖθεν στὴ Δυτικὴ Εὐρώπη, ὅπου οἱ ὁπαδοὶ του πῆραν διάφορα ὀνόματα: Καθαροί, στὴ Γερμανία καί, στὴν Ἰταλία, Ἀλβιγνοὶ στὴ Γαλλία»*.

Μετά ὅμως τὴν παρέλευση τῶν εἰκονομαχῶν αὐτοκρατόρων καὶ τὴν ἀναστήλωση τῶν εἰκόνων πού ἐπακολούθησε ἀπὸ τὴ βασιλομήτορα εἰκονολάτρισσα Θεοδώρα στίς 11/3/843 – «Κυριακὴ Ὀρθοδοξίας» – οἱ Παυλικιανοὶ ἐγιναν πάλι τὰ ἐξιλαστήρια θύματα τῆς πολιτικοθρησκευτικῆς μισαλλοδοξίας τῶν ὀρθοδόξων βασιλέων: αὐτὴ τὴ φορὰ θεωρήθηκαν σάν ἡ πέμπτη φάλαγγα στὰ πλευρά τοῦ κράτους. Κι ἂν βέβαια παρουσιάστηκαν τέτοια συμπτώματα αὐτὸ ἀνθρωπίνως ἦταν δικαιολογούμενο γιατί ἡ καρδιά τῶν Παυλικιανῶν εἶχε σκληρύνει ἀπὸ τοὺς θεσμοποιημένους κατατρεγμούς τῶν ὀρθοδόξων.

Τὴν ἐναρξὴ τοῦ νέου αἱματηροῦ διωγμοῦ τὴν ἔκανε ἡ Θεοδώρα μετὰ τὴν ὄχι χωρὶς ἀντίσταση νίκη της κατὰ τῶν εἰκονομαχῶν. «*Σὲ 100 χιλιάδες ἀνέρχονται ἐκεῖνοι πού ἔπασαν θύματα τῆς τρομοκρατίας τῆς εἰκονολατρικῆς περιόδου*». (Μ. Λεφτόνχο, «Ἱστορία Βυζ. Αὐτοκρατορίας», σελ. 190). Καὶ διάστηκε μάλιστα ἡ βασιλομήτωρ πρὶν ἐνθλικωθεῖ ὁ ἐπιτρο-

πενόμενος απ' αυτήν γιός της Μιχαήλ Γ' — ο και Μέθυσος άρ-
γότερα άποκληθείς.

Ο διωγμός της, παίρνει τό χαρακτήρα ομαδικής εκδίκησης
κατά της παυλικιανικής μειονότητας κι έχει γιά τή σκληρότητά
του καταπλήξει τούς σοβαρούς ιστορικούς του Βυζαντίου.
Έτσι:

● Ο ιστορικός Gibbon στο έργο του «*The History of the
Decline and Fall of the Roman Empire*», London 1899, σελ.
118, καταδικάζει άνεπιφύλακτα τή μισαλλόδοξη βασίλειοτορα
γιά τόν παράλογο διωγμό πού εξαπέλυσε κατά Παυλικιανών.

● Ο ιστορικός Bury γράφει γιά τό ίδιο θέμα: «Ο διωγμός
ένάντια στους Παυλικιανούς πρέπει νά θεωρηθεί σάν μία από
τίς μεγαλύτερες πολιτικές άστοχίες του Θ' αιώνα πού γι' αυτή
άκέραια φέρνει τήν εϋθύνη ή Θεοδώρα. «*A History of the
Eastern Roman Empire*», London 1912, σελ. 276).

● Ο Κ. Παπαρηγόπουλος λέει ότι «Η Θεοδώρα παρασυρ-
θείσα ύπό κακών νοουμένων θρησκευτικού ζήλου εξέθηκε τόν
Χριστιανισμόν της Άνατολής εις δεινотάτας συμφοράς». (Κ.
Παπαρηγόπουλος, *Ιστορία του Έλληνικού Έθνους*, τ. 3β
Άθήναι, σελ. 277).

● Ο Vasiliev μιλά γιά τόν τυφλό φανατισμό της φιλόδοξης
αυτής γυναίκας, πού είχε σάν πολιτική συνέπεια νά καταστρέ-
ψει τ' άνατολικά σύνορα, ένα από τά κύρια όχυρά κατά του
άραβικού έπεκτατισμού. (Α. Vasiliev, *Ιστορία Βυζαντινής Αύ-
τοκρατορίας*, μετ. Δημ. Σαδρόμη, Άθήνα 1954, σελ. 229).

Υστερ' από όλες αυτές τίς περιπέτειες των Παυλικιανών μέ
τήν κεντρική θρησκευτικοπολιτική έξουσία του Βυζαντίου εί-
ναι φυσικό ότι οί Παυλικιανοί έδλεπαν μέ συμπάθεια τούς
Άραβες — άλλωστε δέν ήταν ούτε οί πρώτοι, ούτε οί τελευταί-
οι. Είχαν προηγηθεί σέ συνεργασία οί Δονατιστές χριστιανοί
της Β. Άφρικής και οί Μονοφυσίτες της Αίγύπτου, πού γιά νά
ξεφύγουν τούς κατατρεγμούς της κωνσταντινουπολίτικης κρα-
τικής ορθοδοξίας αυτομόλησαν στο άραβικό στρατόπεδο. Μέ
τή βοήθεια πάλι των Άράβων (κυριοτέρων αντιπάλων των Βυ-
ζαντινών στα μέρη της Άνατολής τά χρόνια εκείνα) οί Παυλι-

κιανοί έκτισαν τήν Τεφρική και τήν άνακήρυξαν πρωτεύουσα
τους.

Σέ μία μάχη (στά 863) μέ τούς Βυζαντινούς σκοτώθηκε ό πίο
σπουδαίος πολεμάρχης ήρωας των Παυλικιανών, ό όνομαστός
Καρθέας, ό Καρόης των άκριτικών έπών. Τόν διαδέχτηκε ό
άνιψιός του Χρυσόχειρ, τό ίδιο συνετός και γενναίος. Αυτός
είναι πού επί Βασιλείου Α' κυρίεψε τήν Έφεσο. Ο Βασίλειος
(867-886) προσπάθησε νά έρθει σέ συνεννόηση μαζί τους, αλλά
χωρίς αποτέλεσμα, γιατί οί όροι πού τούς έβαζε, νά επιστρέ-
ψούν στην ορθοδοξία, ήταν άπαράδεκτοι.

Υστερα από μία συντριπτική ήττα του στην Τεφρική (870),
ό Βασίλειος έκανε και δεύτερη έκστρατεία έναντίον τους και μέ
τεχνάσματα κατάφερε νά έκπορθήσει τό άπάτητο κρατίδιό
τους. Γιά τή μάχη αυτή άναφέρει ό βυζαντινός ιστορικός Γενέ-
σιος:

«Τήν αυγήν δέ, προ της ανατολής του ήλίου μέ ισχυράς
κρυγάς και άλαλαγμούς και βοώντες «σταυρός νικά» (ός
σημειωθεί ότι οί Παυλικιανοί θεωρούσαν τό σημείον του
σταυρου σύμβολο τιμωρίας κι αίσχυνης, γι' αυτό τόν άπερ-
ριπταν, σ' αντίθεση μέ τούς ορθόδοξους, πού τόν είχαν παν-
του κι επάνω στα όπλα γιά νά τά φυλάει...) μ' όρμή λοιπόν
έπετέθηκαν οί βυζαντινοί κατά των άπροετοιμαστων Παυ-
λικιανών. Καί οί επί του όρου παραμείναντες ήλάλαζον,
έσάλπιζον και εκρότουν τά όπλα, των φωνών και θορύδων
μεγεθυνομένων εκ της αντιχήσεως επί των όρέων. Οί Παυ-
λικιανοί, ακούοντες τοιοϋτον θόρυβον, και δεχόμενοι τήν
έπίθεσιν των εξακοσίων ορθόδοξων, αψινδιιάστηκαν και
έπί πλέον δέν έγνώριζον ποίος ήτο ό αριθμός των έπιτιθε-
μένων. Δέν έσκέφθησαν περι αντίστασεως, άλλ' εγκαταλεί-
ψαντες τό στρατόπεδον έτράπησαν εις άτακτον φυγήν, ή
όποία παρετάθη εις απόστασιν 30 μιλίων. Ο μεταξύ χώρος
έστρώθη από άπείρους νεκρούς...

Ο Χρυσόχειρ φεύγων κατεδιώκετο από τόν Πυλάδην ό
όποιος τόν υπέδειξεν εις τούς άλλους οί όποιοι τόν έφόνευ-
σαν.

ΤΑ ΗΘΗ ΤΩΝ ΠΑΥΛΙΚΙΑΝΩΝ

ΤΟ ΠΡΩΤΟ και κύριο χαρακτηριστικό
των ήθων των Παυλικιανών ήταν ή συν-
έπεια ανάμεσα στα λόγια και έργα.
Ήταν πιστοί τηρητές του θείου νόμου
και του βιβλικού προφητικού κηρύγμα-
τος της ισότητος και της δικαιοσύνης.
Η συνείδηση των Παυλικιανών ήταν
άσυνήθιστα εύαίσθητη στη σύγκρουση
του ανθρώπινου νόμου μέ τό θείο.

ΟΤΑΝ οί νόμοι του θεοκρατικού βυ-
ζαντινού κατεστημένου έρχονταν σέ
σύγκρουση μέ τίς Γραφές, τότε οί Παυ-
λικιανοί γνώριζαν ένστικτωδώς τί
έπρεπε νά κάνουν. «Πειθαρχούσαν στο
Θεό παρά στους ανθρώπους» (Πραξ. 5,
29), ζούσαν σέ μία διαρκή προφητική
άντίσταση κατά των δυναμειών της
παραχάραξης του χριστιανικού ήθους
και της άπλης εύαγγελικής βιοτής.

ΤΟ δεύτερο γνώρισμα των παυλικια-
νικών κοινοτήτων ήταν ή άσκητική αϋ-
στηρότητα των ήθων τους, πού ποτέ
δέν κατάντησε λεγκαλιστική ήθικολο-
γία, ούτε εξωκόσμιος και άρνησκόσμος
άσκητισμός. Αντίθετα ό άσκητισμός
των Παυλικιανών ήταν ένδοκόσμιος και
δημιουργικός, μεταφραζόμενος σέ κο-
πιώδεις άγροτοκτηνοτροφικές ένασχο-
λήσεις και σωματικές άσκήσεις.

ΛΟΓΩ των άλλεπάλληλων είσβολών
των βυζαντινών ίμπεριαλιστών οί Παυ-
λικιανοί θρискόντουσαν σέ μία διαρκή
σωματική έγρήγορηση και στρατιωτική
έτοιμότητα. Είχαν τήν αίσθηση ότι άπο-

τελούν «λαό του Θεού έν στρατευμένη
πορεία». Ήταν γενναϊόδωροι στους
άδύνατους και ιπποτικοί στα λαϊκά
στρώματα πού ήταν «σάρκα από τή
σάρκα τους» κι είχαν βαθιά συνείδηση
αυτής της πραγματικότητας. Συμμερι-
ζόντουσαν τή φτώχεια κατά ένα τέτοιο
ιδίομορφο τρόπο, ώστε άνετα μπορού-
σαν ν' άρπάξουν από τό φεουδάρχη και
νά τό δώσουν στο φτωχό, χωρίς ποτέ
νά κρατήσουν κάτι γιά τόν εαυτό τους.

ΓΙ' ΑΥΤΟΥΣ ή πιό άνέντιμη πράξη
ήταν ή κατακράτηση ή ή άρπαγή υλικών
αγαθών από τή φτωχολογία. Σ' εκείνες
τίς σπάνιες περιπτώσεις όπου κάποιος
έτρωγε ή άρπαζε του φτωχού τό δικίο,
ή τιμωρία ήταν σύμφωνα μέ τό νόμο
του Χαμουραμπί «έκκοπη της χειρός
ήτις έκλεψε τούς πένλητας», ποινή όχι
βαριά γιά τή νοοτροπία εκείνης της
έποχής.

Οί φτωχοί και καταπιεσμένοι από τόν
κρατικό συγκεντρωτισμό χωρικοί,
γεωργοί και κτηνοτρόφοι, μ' έμπιστο-
σύνη πρόστρεχαν σ' αυτούς γιά διαίτη-
σία στις διαφορές τους και μέ σιγουριά
έλεγαν στην καθημερινή τους κουβέν-
τα:

«Τήν πράματεια μας, τά χωράφια
μας, τά ζωα μας, τίς σοδείδες μας, τά
σπίτια μας και τίς γυναίκες μας οί
Παυλικιανοί τίς φυλάνε».

Ο άπλός λαός τούς όνομάτιζε «άν-
θρώπους του θεού της δικαιοσύνης»,

«πολεμιστές του λαού», «άγγελους του
καλού».

Οί ίδιοι είχαν παρ' όλους τούς ύμνη-
τικούς θρύλους πούχαν δημιουργηθεί
γύρω από τό όνομά τους ταπεινή, όχι
ταπεινόσχημη ιδέα, γιά τόν εαυτό τους.

ΗΘΕΛΑΝ, τέλος, κι αγωνιζόντουσαν
ν' άνήκουν στην έργατική άγροτιά. Γιά
τήν άγροτική και κτηνοτροφική φύση
του κινήματος γράφει ό Γιάννης Κορ-
δάτος στην «Ακμή και Παρακμή του
Βυζαντίου» (Άθήνα 1974, σελ. 171.):

«Οί Παυλικιανοί δέν πολυσκοτίζον-
ται γιά τή μεταφυσική. Έδιναν κοι-
νωνικό περιεχόμενο στο χριστιανι-
σμό και σύμφωνα μέ τίς παλιές χρι-
στιανικές παραδόσεις καλλιέργου-
σαν συντροφικά και χωράφια και τ'
άμπέλια τους και ζούσαν σάν αδέρ-
φια έχοντας άναπτυγμένο τό αλ-
θημα της άλληλοβοήθειας. Δέν εί-
χαν ιερατείο και είχαν άπλουσιέψει
τή λατρεία τους. Ούτε εικόνες, ούτε
άγιους, ούτε άγια λείψανα, ούτε τε-
λετές, ούτε ψαλμωδίες. Ακόμα εί-
χαν καταργήσει και όλους τούς λα-
τρευτικούς τύπους, πού καθιερώ-
σανε οί Σύνοδοι...

Όπως και οί άλλες αίρέσεις έτσι
και ό Παυλικιανισμός έκρυβε φυλε-
τικές και ταξικές αντιθέσεις. Ήταν
κυρίως άγροτικό κίνημα ένάντια στη
βυζαντινή έξουσία και τούς μεγαλο-
τσιφλικάδες».

Ἡ κεφαλὴ τοῦ Χρυσόχειρος εἰς Κων/πολιν πρὸς τὸν αὐτοκράτορα μετὰ τῆς χαρμοσύνης εἰδήσεως περὶ τῆς ἡττῆς τῶν ἔχθρῶν. Ὁ βασιλεὺς τότε ἐνεθυμήθη τὰς δεήσεις καὶ τὰς προσευχάς καὶ ἀνέτεινεν τοὺς ὀφθαλμούς μετὰ δακρῶν εἰς τὸν οὐρανόν. Διέταξε δὲ κατόπιν νὰ φέρουν τὸζον καὶ δέλη καὶ στήσαν τὴν κεφαλὴν τοῦ Χρυσόχειρος «ὀπισθοφανῶς ἐνέπηξε τρία δέλη καὶ εἰς οὐδὲν ὅλως δήμεαρτεν...

Πεσόντος οὖν τοῦ Χρυσόχειρος συναπεμαράνθη πᾶσα ἡ ἀνθοῦσα τῆς Τεφρικῆς εὐανδρία». («Γενεσίον, Βασιλείαι» C.S.H.B. 1834).

Μ' αὐτὸ τὸ βαρβαρικό τρόπο οἱ μαχητικὲς κοινότητες τῶν Παυλικιανῶν μετὰ τὴν ἰδιότυπη πρωτοχριστιανικὴ δημοκρατικὴ ὀργάνωση ἔχασαν τὴ δύναμή τους ἢ μάλλον τὰ Παυλικιανὰ ἦθη τῆς χριστιανικῆς ἰσότητος (καὶ πρὶν ὅπ' ὅλα τῆς ἀποστολικῆς κοινοκτημοσύνης), μεταφυτεύθηκαν σ' ἄλλες περιοχές κι ἐπέζησαν μέχρι τὰ μέσα τοῦ 19ου αἰῶνα, γιὰ νὰ σθῆσουν ἄδοξα στὴ Φιλιππούπολη τῆς Βουλγαρίας, θύματα τοῦ προσηλυτιστικοῦ ζήλου φραγκολεβαντίνων μισσιοναρίων.

ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΩΝ ΔΙΩΓΜΩΝ

Σὰν θελήσει κανεὶς νὰ καταπιαστῇ σοβαρά μετὰ τοὺς Παυλικιανούς καὶ νὰ μελετήσῃ τὴ θέση τους μέσα στὴ βυζαντινὴ ἐπικράτεια, φτάνει πράγματι σ' ἓνα ἱστορικό ἀδιέξοδο. Δὲν μπορεῖ εὐκόλα νὰ ἐξηγήσῃ τὸ μῖσος τῆς κρατικῆς ἐξουσίας ἢ μάλλον τὴ μνησικακία τῆς βυζαντινῆς ἐκκλησίας γι' αὐτούς. Καὶ βέβαια ἡ ἐκκλησία δὲν φαίνεται νὰ κινεῖ ἀπευθείας τὴν «ἱερὴ ἐξέταση» ἐναντίον τους, ἀλλὰ ὅπως συνέβη σ' ἄλλες περιπτώσεις στὴν πατοκαίσαρική Δύση, ὅπου ὁ ἴδιος ὁ πάπας ἦταν δεσμοφύλακας, στὴν καισαροπαπικὴ ὀρθοδοξία οἱ «αἵρετικοί» κυνηγιῶνται μετὰ ἀντιπροσώπων τοῦ πατριαρχείου καὶ τὸ ρόλο αὐτὸ τὸν παίξουν θλιβεροὶ ὀρθόδοξοι στρατοκράτες. Ἡ ἐξουσία ἐπιβάλλει τὸ δόγμα μετὰ τὴ λόγχη καὶ τὸ ρόπαλο τοῦ χωροφύλακα. Στὴ βυζαντινὴ Ἀνατολὴ δὲν ἔχουμε ὀπλοφόρο ἱερατεῖο, καὶ τοῦτο γιὰ τὸ καισαροπαπικό θεοκρατικὸ σύστημα δὲν τοῦ ἐπιτρέπει νὰ εἶναι ὀπλισμένο, γιὰ τὸ ἀπλούστατα δὲν τὸ ἐμπιστεύεται νὰ ὀπλοφορεῖ καὶ νὰ ἐκτελεῖ χωροφυλακίστικα καθήκοντα. Ἄν καὶ ὑπῆρχαν περιπτώσεις πού οἱ ἴδιοι ἱερωμένοι μετὰ τὰ ἴδια τους τὰ χεῖρα καὶ πόδια ἀκόμη, ὅπως π.χ. στὴ ληστρική Σύνοδο τῆς Ἐφέσου τοῦ 449, ἔκαναν δολοφονίες ἀντιπάλων. Κλασικός καὶ ἀποτρόπαιος θά μείνῃ στὴν ἱστορία ὁ ἀνασκολοπισμός τῆς πριγκίπισσας φιλοσόφου Ὑπατίας (τὸ 415) στὴν Ἀλεξάνδρεια ἀπὸ τὸ «χριστεπώνυμο πλήρωμα» καὶ ὁ σκοτεινὸς ρόλος στὴν τραγικὴ αὐτὴ ἱστορία τοῦ ἁγίου πατέρα Κύριλλου, πατριάρχῃ Ἀλεξανδρείας. (Καὶ πόσα ἄλλα ἀκόμη, ὁ ἀνέμυαλος φανατισμός μας δὲν τὰ παρουσίασε σάν ἱερὰ ἀθλήματα ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος;)

Τόμοι ὁλόκληροι θά μπορούσαν νὰ γραφοῦν γιὰ τὰ ἐγκλήματα τῶν ὀρθόδοξων τοῦ Βυζαντίου σὲ βάρος ἀόπλων καὶ ἀμάχων πληθυσμῶν, ὅπως τὸ διωγμὸ τῶν φτωχῶν Μανιχαίων ἀπὸ τὸ «Μέγα» Θεοδόσιο, καὶ τὴν καταπίεση πού ἀκολούθησε πάνω στοὺς διαφωνοῦντες μετὰ τὴν οἰκουμενικὴν συνόδον γιὰ νὰ δεχτοῦν τὰ δόγματα τους, ἀφοῦ ἦταν πιά κατ' ἄρθρο καὶ κατὰ σύνολο οἱ ὅροι τῶν συνόδων καὶ ὑποχρεωτικοὶ νόμοι τῆς βυζαντινῆς θεοκρατίας. Κάποτε ὅμως δὲν αὐτὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ θυγῶν σὲ φῶς γιὰ νὰ λάμψῃ ἡ ἱστορικὴ ἀλήθεια καὶ νὰ διαλυθοῦν οἱ ἱερεῖς αὐταπάτες.

Γι' αὐτὸ ἀξίζει κανεὶς νὰ παραθέσῃ τὶς θέσεις καταξιωμένων ἱστορικῶν πάνω σὲ αὐτὸ ἐρώτημα γιὰ τὸ μῖσος τῶν Βυζαντινῶν καὶ τῆς κρατικῆς τους ἐκκλησίας ἀπέναντι στίς θρησκευτικὲς μειονότητες, πού τίς εἶχαν ἀνεξίτηλα σταμπάρει σὲ κοῦτελο, σάν αἱρέσεις, ἂν θέλετε, τῶν Δονατιστῶν, Μονοφυσιτῶν, Ἀθιγγάνων καὶ περισσότερο ἂν ὅλους τῶν γενναίων Παυλικιανῶν.

● Ἡ Ἑλένη Γλύκατζη - Ἀρβελέρ (πρύτανις τοῦ Παν/μίου τῆς Σοφρόνης), ἱστορικός τοῦ κράτους καὶ τῆς κοινωνίας τοῦ Βυζαντίου, σ' ἓνα ἀπὸ τὰ πρόσφατα ἔργα της, «Ἡ Πολιτικὴ Ἱδεολογία τῆς Βυζαντινῆς Αυτοκρατορίας», πού καταπιάνεται μετὰ τὰ θέματα αὐτὰ, γράφει σχετικὰ, στὴ σελ. 51:

«Ἡ ἐκκλησία θά ἐπιδιώξῃ νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν πίστη αὐτὴ μετὰ τὸ ἀποστολικὸ της ἔργο, πού ἐμφανίζει, πράγματι, αὐτὴν τὴν ἐποχὴ μὴ χωρὶς προηγούμενο ἀνάπτυξη, ἀλλὰ ἐπίσης καὶ μετὰ τὴν ὑποστήριξη πού θά δώσῃ στίς ἐπιχειρήσεις τοῦ αὐτοκράτορα ἐναντίον τῶν αἵρετικῶν (ἀποδείξῃ ἀποτελοῦν οἱ διώξεις ἐναντίον τῶν Παυλικιανῶν καὶ ἡ ἐξόντωσή τους) καὶ ἐναντίον ἐκείνων, ἐννοεῖται, πού ἀποσχίσθηκαν ἀπὸ τὴν Καθολικὴ Ἐκκλησίαν τῆς Κων/πολῆς, τῶν «σχισματικῶν» δηλαδὴ. Τελικὰ, ἡ ἐκκλησία καὶ ὁ αὐτοκράτορας ἔκριναν ἂν ἡ συμπεριφορὰ μιᾶς ομάδας ἀτόμων ἢ καὶ ὁλοκλήρων λαῶν ἦταν ἢ δὲν ἦταν συμπεριφορὰ αἵρετικὴ ἢ σχισματικὴ. ΕΤΣΙ Η ΠΟΡΤΑ ΗΤΑΝ ΑΝΟΙΧΤΗ ΓΙΑ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΑΥΘΑΙΡΕΣΙΕΣ ἐναντίον ἀπειθάρχων χριστιανῶν ἀπέναντι στὴν Κων/πολιν πού ἦταν ἀντίθετοι στὴν πολιτικὴ της.

Καὶ ὅπως θά δοῦμε δὲν ἔλειψαν τὰ ἐπιχειρήματα γιὰ νὰ δικαιολογήσουν τοὺς πραγματικοὺς ΠΟΛΕΜΟΥΣ, πού δι-εξάγονταν τώρα ἐναντίον χριστιανικῶν λαῶν καὶ πολὺ περισσότερο ἐναντίον λαῶν πού εἶχαν ΕΚΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΘΕΙ ΑΠΟ ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟ...

● Ἀκόμη καὶ ὁ τόσο συντηρητικὸς ἱστορικός τοῦ Βυζαντίου Διον. Ζακυνθινός, πού ἐρμηνεύει μονόπλευρα καὶ ἰδεοκρατικά πάρα πολλές πτυχές τῆς βυζαντινῆς ἱστορίας, ὅπως τὴν εἰκονομαχία κ.ἄ., μᾶς λέει γιὰ τοὺς Παυλικιανούς σὲ ἄρθρο τοῦ Βυζάντιο, συμπλήρωμα, τῆς Ἑγκυκλοπαίδειας Πυρσού:

«Ἀπὸ λατρευτικῆς καὶ ἠθικῆς ἐπόψεως οἱ Παυλικιανοὶ ἀποτελοῦν τὴν ἄκραν ἀριστερὰν τῶν εἰκονοκλαστῶν τείνοντα πρὸς πρότυπα θίου αὐστηροῦ, ἀσκητικοῦ».

Ἦταν δηλαδὴ τίμοι καὶ συνεπεῖς, θά ἐρμηνεύαμε τὰ τόσο ἐπιφυλακτικά (μόνο;) λόγια τοῦ κ. ἀκαδημαϊκοῦ...

● Ὁ καθηγητὴς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Ἰω. Ἀναστασίου στὴ διδακτορικὴ του διατριβὴ «Οἱ Παυλικιανοὶ Ἡ Ἱστορία καὶ ἡ διδασκαλία των», ἔστω καὶ μετὰ τὴ θεολογικὴ ἀκαδημαϊκὴ «διπλωματικότητά» πού χαρακτηρίζει τὴν ὅλη ἐργασία, σύμφωνη ἄλλαυτε μετὰ τὸ γενικὸ κλίμα πού φορτίζει πιστοτικά τίς θεολογικές μας σχολές, παραδέχεται ὅτι ὁ Παυλικιανισμός εἶναι κίνημα πού:

«Δύνатаι νὰ θεωρηθῇ ἀντίθεσις τῶν γεωργῶν πρὸς τὸ Βυζαντινὸν κράτος, τὸ ὁποῖον ἐβλεπον, ὡς ἀρχὴν φορολογικὴν, χωρὶς δεδαιώσ καὶ ν' ἀναλαμβάνουν ἀγαθὰ ὡς ἀντίβαρον εἰς τὰς ἀπομεμακρυσμένας ἐκείνας περιοχάς». (Διατριβὴ ἐπὶ διδακτορία, Ἀθῆναι 1959, σελ. 220).

● Ὁ G. Ostrogorsky σὲ ἔργο του «Ἱστορία τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους» (Oxford 1968, σελ. 161) δέχεται ὅτι οἱ Βογόμιλοι (πού ὡς γνωστὸν ἀπετέλεσαν τὴν ἐπιβίωση καὶ συνέχεια τῶν Παυλικιανῶν στὴ Βουλγαρία) ἦταν ἓνα «κίνημα σαφῶς ἐναντίον τῶν ἡγεμόνων, τῶν εὐγενῶν καὶ τῶν πλουσιῶν».

Ὁ θαυμασμός τοῦ ἀπλοῦ λαοῦ ἦταν τέτοιας ἐντασης κι ἐκτασης, ὥστε οἱ θρύλοι καὶ τ' ἀνδραγαθήματά τους δημιουργοῦσαν τ' ἀκριτικὰ ἔπη.

«Καὶ εἰς τὸ ἔπος τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτα (ὁ ἀρχηγός τους Καρβέας) μνημονεύεται μετὰ τὸ ὄνομα Καρόης καὶ λέγεται ὅτι εἶναι θεῖος τοῦ Διγενῆ». (Ἰω. Ἀναστασίου, «Οἱ Παυλικιανοί», Ἀθῆναι 1959, σελ. 73).

● Τέλος, ὁ τρίτος μετὰ τοὺς Σολωμό καὶ Παλαμᾶ ἐθνικός ποιητής, ὁ Ἀγγελος Σικελιανός, πού πιότερο διαισθητικά παρὰ ἱστορικὰ εἶχε συλλάβει τὴ γέση ἢ μάλλον ταύτιση Παυλικιανῶν καὶ Ἀκριτῶν, γράφει σὲ ἐπιδηλτικὸ ἔπος τοῦ Ὁ θάνατος τοῦ Διγενῆ:

«ΙΛΑΡΙΩΝΑΣ: Κι ὅσο γιὰ τούτους (τοὺς Παυλικιανούς) πού συντρόφους σοι· τοὺς κραῖεις – νὰ κρύβῃται δὲν ὠφελεῖ, σοῦ τὸ ξανάπα – ἀπὸ καρδιάς ἂν μετανοιώσουν ἀμνηστία τοὺς δίνει ὁ βασιλιάς ἀλλ' ἂν· δὲν στέρξουν κι ἂν ἀκόμα μ' ὄρκον ἐδέθῃκες μαζί τους σὲ διατάζει τὸν ὄρκο τοῦτο σὲ κεφάλι νὰ πατήσεις κι ἀπὸ τ' ἀντίχριστο τὸ πνέμα πού σὲ ζώνει νὰ χωριστεῖς, τὸν τίτλο τ' Ἀρχιστράτηγον νὰ πάρεις μετὰ τὰ παλιὰ σου τ' ἄθλα καὶ ξανά ὅπως πρῶτα νὰ ὑψώσεις πάνω ἀπὸ τοὺς ἄπιστους σπαθί...

«ΔΙΓΕΝΗΣ... Μὰ ἐμεῖς ἐδῶ Ἰλαρίων (δηλ. οἱ Παυλικιανοί) ζητᾶμε τὸ Χριστὸ σὲν κόσμῳ νὰ ξαναρθῇ στὴν γῆν ἀπάνω, καθὼς εἶταν τῶν τριῖντα τριῶν χρόνων τὸ κύμα

στην καρδιά του σά φούσκωνι ψηλό, τόν τύραννο νά πνίξει...

Τονέ ζητάμε άκοϋς; τριάντα - τριώ χρονώ σάν είταν πρίν ζωγραφίσετε στο πλάϊ του ένα γίρο κι άπάνωθέ του ένα πουλί, τό πνέμα ποΐναι γιά νά σκορπάει τό Λόγο άπό μιάν άκρη σ' άλλη της γής και πού τόν κλείσατε σφιχτά, ένα κόμπος, στο τετραάγγελο, σέ θήκη άπό βαρύ χρυσάφι, νά σκύβει ό κόσμος τό χρυσάφι νά φιλεί και τό δικό σας χέρι... Έμεις ζητάμε τό σταυρό νά κέψουμε άπ' τή ρίζα, (αναφέρεται στην άρνηση του σταυρού άπό τούς Παυλικιανούς) δέντρο ζωής στη θέση του τσανό ν' άνέβει και νά φουντώσει γύρα του ό παράδεισος τ' Άνθρώπου...

Τί ό κάθε χριστιανός μπορεί Χριστός νά γίνει, κι' ή κάθε χριστιανή μιά Παναγιά. (Άγγελος Σικελιανού, «Ο θάνατος του Διγενή», Άθήνα, 1948, σελ. 35).

ΕΠΙΛΕΓΟΜΕΝΑ

Στό καίριο έρώτημα πού ήδη έχουμε κάνει, γιατί ό βυζαντινός καισαροπαπισμός καταδίωξε χωρίς έλεος τό μεταρρυθμιστικό, σοσιαλιστικό, άγροτικό, πείραμα των Παυλικιανών (πού είχε μάλιστα τέτοια σοβαρή επιτυχία στην έφαρμογή του), άπάντηση θά πάρουμε άπό τρεις άθθεντικές γραφίδες της κοινωνιολογίας και της ιστορίας, άν και θά πρεπε νά μή λείψει τό θάρρος στην ιστορική θεολογία, γιά νά ξεπεράσει τά στερεότυπα και τά σταμαρίσματα των Παυλικιανών ως «προδοτών» του κράτους και της εκκλησίας. Βέβαια την κρατική εκκλησία άπό τά παλιά τά χρόνια μέχρι σήμερα ποτέ δέν την ένοιαξε ή όρθοδοξία και ή καθαρότητα της ζωής των θρησκευτικών μειονοτήτων, όπως στην περίπτωση των Παυλικιανών. Τά πάντα οί εκκλησιαστικοί και άρτηριοσκληρωτικοί θεολόγοι τά κριαρίζουν μέ τή δογματική όρθοδοξία. Νοιάζονται γιά τό γράμμα του νόμου, πού άποκτείνει ενώ έμεις ξέρουμε ότι τό πνεύμα ζωοποιεί.

Νά γιατί, κατά τή γνώμη μας, οί Παυλικιανοί άδικήθηκαν, κατατρεχτήκαν, πόνεσαν πολύ. Ύπηρεξαν οί μάρτυρες της όρθοπραξίας άπό μιά μαινόμενη όρθοδοξία. Ποτέ σέ καμιά έποχή ή βυζαντινή ιερατική κάστα μέχρι σήμερα δέν μπόρεσε ν' άφουγκρασθεί την όρθοδοξία πού έπαλλε μέσα στην όρθοπραξία των θρησκευτικών μειονοτήτων πού άπάνθρωπα καταδιώχτηκαν τόσο μέσα στο Βυζάντιο, όσο κι έξω άπό αυτό (Ρασκόλνικοι, Παλαιόπιστοι στη Ρωσία του 17ου αιώνα, Ντούκομπορς της Σιβηρίας κ.ά.).

● Γιά τή λαθεμένη λοιπόν τοποθέτηση του όρθόδοξου παπαδισμού άπέναντι στους Παυλικιανούς γράφει ό μεγάλος έρευνητής του βυζαντίου H. Gregoire:

«Τό λάθος των διωγμών των Παυλικιανών δέν θρίσκειται μονόπλευρα μέ τό μέρος των αυτοκρατόρων αλλά κυρίως μέ την άμάθεια του όρθόδοξου τοπικού κλήρου...

«Η δογματική άυστηρότητα είναι ή κύρια αίτία ή όποία είχε κοστίσει πολλές άπογοητεύσεις και άποτυχίες στην εκκλησιαστική πολιτική».

«BYZANTIUM» (Άρθρο Gregoire, *The Byzantine Church*, σελ. 86)

● Παρόμοια, άν και σέ άλλη δάση, είναι και ή θέση του ιστορικού D. Obolensky:

«Οί πιστοί των άλλων δογμάτων κατεδιώκοντο όχι μόνο γιά τό τί έδίδασκαν αλλά πολλές φορές γιά την πολιτική τους τοποθέτηση και τις σχέσεις τους μέ τούς Άραβες, πού έποίκιλλαν κατά τις περιστάσεις».

«Η βυζαντινή Κοινοπολιτεία»

Άρθρο: Οί Βαλκάνιοι τό 10ο αιώνα
D. Obolensky

Λονδίνο 1974, σελ. 85

● Τέλος και μιά γενική θέση πού έχει πάγια έφαρμογή και τραγική έπαλήθευση σ' όλες τις κλειστές θεοκρατικές κοινωνίες, άρα και στο φεουδαρχικό Βυζάντιο:

«... κάθε ιεροκρατική και έπίσημη Άρχή μιάς εκκλησίας - δηλαδή μιά κοινωνία οργανωμένη άπό άξιωματούχους σ' ένα ίδρυμα τό όποιο χορηγεί δώρα χάριτος - μάχεται κύρια

ένάντια σέ κάθε χαρισματική θρησκεία και ένάντια στην αυτόνομη ανάπτυξη της. Διότι ή εκκλησία όντας ό φορέας (κάτοχος) της θεοποιημένης χάριτος, επιδιώκει νά οργανώσει την θρησκευτικότητα των μαζών και νά θέσει τις δικές της έπίσημα μονοπωλιακές και μειωτικές ιερές άξίες στην θέση των αυτόνομων και θρησκευτικής τοποθετήσεως προτερημάτων των χαρισματικών της θρησκείας. Άπό την φύση της, δηλαδή σύμφωνα μέ τά ένδιαφέροντα πού προάγουν τά συμφέροντα των άξιωματούχων, ή εκκλησία πρέπει νά ναι «δημοκρατική» μέ την έννοια ότι κάνει τις ιερές άξίες γενικά προσιτές. Αυτό σημαίνει ότι ή εκκλησία ύποστηρίζει μιά όμοιομορφία της χάριτος και μιά ήθική έπάρκεια όλων εκείνων πού είναι κάτω άπό την θεσμοποιημένη άρχή της. Κοινωνιολογικά ή διαδικασία έπιπεδοποίησης άποτελεί τέλεια παραλληλία μέ τούς πολιτικούς άγώνες της γραφειοκρατίας κατά των πολιτικών προνομίων της άριστοκρατικής ιδιοκτησίας. Όπως μέ την ιεραρχία, κάθε πλήρως άναπτυγμένη πολιτική γραφειοκρατία είναι άναγκαιώς και κατά άκριβώς παρόμοιο τρόπο «δημοκρατική» - δηλαδή μέ την έννοια της έπιπεδοποίησης και της πάλης ένάντια σ' ταξικά πρόνόμια πού ανταγωνίζονται την δύναμή της».

Άπό τό *Essays in Sociology*, From Max Weber - Άγγλική μετάφραση άπό τόν H. Gerth και G.W. Mills, Έκδοση Routledge and Kegan Paul Ltd, London 1947).

Βέβαια οι αυτά θεοκρατικά εκδηλώματα του Βυζαντίου έντάσσονται σ' ένα γενικότερο πλαίσιο πού είχε σάν στόχο την «έξ άνωθεν», άπό μιά συγκεντρωτική έξουσία, έπιβολή νόμου και τάξης σέ άάρος πάντοτε των άτομικών έλευθεριών και λαϊκών συμφερόντων. Φαινόμενα βέβαια πού παρατηρούνται λιγότερο ή περισσότερο σ' όλα τά θεοκρατικά συστήματα. Θά έξαιρείτο τό Βυζάντιο και γιατί, άπ' τις αθάίρετες εκδηλώσεις της κρατικής του μηχανής;

Γράφει λοιπόν πάνω στο θέμα ή Γλύκατζη-Άρβελέρ:

«Άς ύπογραμμίσουμε γιά μιά άκόμη φορά ότι όλη ή διανοητική βυζαντινή πορεία τέινει προς την «τάξη» πού όπως τό γράφει ό αυτοκράτορας Κων/νος Ζ' ό Πορφυρογέννητος «είναι αυτό τό μεγάλο και πολύτιμο πράγμα, στολίδι και όμορφιά της αυτοκρατορίας και θεμέλιο της ένότητάς της, πού ή άπουσία της είναι προσβολή γιά τό αυτοκρατορικό μεγαλειό...»

Θεωρούμε ότι ή εύχή πού εκφρασε αυτός ό αυτοκράτορας κλείνοντας την εισαγωγή στην πραγματεία του «Περί Βασιλείου Τάξεως» ήταν εκείνη όλων των Βυζαντινών:

«Είθε ή αυτοκρατορική έξουσία, άσκούμενη μέ τάξη κι άξιοπρέπεια ν' αναπαράγει την κίνηση και την άρμονία πού δίνει ό Δημιουργός σ' όλο τό Σύμπαν».

(Η Πολιτική Ίδεολογία της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, Άθήνα 1977, σελ. 168)

ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

- 1) Ίω. Αναστασίον. Οί Παυλικιανοί. (Διατριβή επί διδακτοριά) Άθήνα 1959.
- 2) Γενεσίον Βασιλεία. C.S.H.B. Bonne 1834.
- 3) Έλ. Γλύκατζη-Άρβελέρ. Η Ίδεολογία της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. Άθήνα 1977.
- 4) Ed. Gibbon. *The History of the Decline and Fall of the Roman Empire*. Ed. by J.B. Bury. vol. VI. London 1898.
- 5) H. Gregoire «Byzantium». *The Byzantine Church*. London 1970.
- 6) Διον. Ζακυνθού. Βυζάντιο. Άρθρο Έγκυκλοπαίδειας Πυρσού. Συμπλήρωμα Βυζάντιο.
- 7) Άννα Κομνηνή. Άλεξιάς. Bonne 1839.
- 8) Μ. Λεφτόνκο. Ιστορ. Βυζ. Αυτοκρατορίας. Άθήνα 1960.
- 9) D. Obolensky. Οί Βαλκάνιοι τό 10ο αιώνα. Λονδίνο 1974.
- 10) G. Ostrogorsky. *Geschichte des Byzantinischen Staates*. München 1952.
- 11) K. Παπαρηγοπούλου. Ίστορία του Έλληνικού Έθνους. Άθήνα 6η Έκδοσις.
- 12) Άγγ. Σικελιανού. Ο θάνατος του Διγενή. Άθήνα 1950.
- 13) Πέτρον Σικελιανού. Ίστορία έλεγχός τε και άνατροπή αίρέσεως των Μανιχαίων των και Παυλικιανών λεγομένων.
- 14) Β. Στεφανίδου. Έκκλησιαστική Ίστορία. Άθήνα 1948.
- 15) A. Vasiliev. Ίστορία της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. Μεταφρ. Δημ. Σαβράκη. Άθήνα 1954.
- 16) Μαν Weber. *Essays in Sociology*. Άγγλική μετάφραση. London 1947.

ΤΕΧΝΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

**η
ευρωπαϊκή
κοινότητα
και
οι ελληνες
μηχανικοι**

**συνεδριο
13-18 φεβρουριου '78
ευγενιδειο ιδρυμα
αθηνα
5η ανακοινωση
δεκεμβριος '77**

• ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Οι διαπραγματεύσεις που διεξάγονται σήμερα για την ένταξη της Ελλάδος στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα απαιτούν την ενημέρωση και την προετοιμασία του ελληνικού λαού για την αντιμετώπιση των πιθανών επιπτώσεων.

Το Τ.Ε.Ε. στα πλαίσια της πολιτικής του να συμβάλλει, όσο του επιτρέπουν οι δυνάμεις του, στη μελέτη των καίριων ζητημάτων του τόπου, διοργανώνει Συνέδριο με θέμα «Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα και οι Έλληνες Μηχανικοί» με στόχους που να αντικατοπτρίζουν την διπλή του αποστολή σαν Τεχνικού Συμβούλου της Πολιτείας — και σήμερα κέντρου πολυδιάστατης επιστημονικής δραστηριότητας — και όργάνου των Ελλήνων Μηχανικών.

**ΔΕΛΤΙΟ
ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ**

**ΤΕΧΝΙΚΟ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΜΗΧΑΝΙΚΟΙ
ΣΥΝΕΔΡΙΟ**
13 — 18 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1978

ΕΠΙΘΕΤΟ ΟΝΟΜΑ
ΟΝΟΜΑ ΠΑΤΡΟΣ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΤΗΛ.

- Σημείωση: 1. Δικαίωμα συμμετοχής 1.000 δρχ. για κάθε σύνεδρο.
2. Το Δελτίο Συμμετοχής θα υποβληθῇ στὸ Τ.Ε.Ε. Γραμματεία Συνεδρίου Ε.Κ., Καραγεώργη Σερβίας 4, ὁδὸς ὁροφός, Ἀθήνα 125, μαζί με τὴν ἀπόδειξη καταβολῆς τοῦ δικαιώματος συμμετοχῆς στὴν Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος, Πλ. Συντάγματος, Ἀρ. Λ)σμοῦ ΤΕΕ 480223 - 34.
3. Ὁ σύνεδρος δικαιούται νὰ πάρει τὸ λόγο κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ Συνεδρίου, νὰ συμμετέχει σὲ ἐπιτροπές, νὰ πάρει τὸ ἐντυπο ὕλικο τοῦ Συνεδρίου καί, τέλος, τὸ εἰδικὸ τεῦχος τῶν Πρακτικῶν.

Υπογραφή

Ἀθήνα 1977

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Επίτιμος Πρόεδρος

Ι. Πεσμαζόγλου

Πρόεδρος της Μικτής Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Ελλάδος — Ε.Κ.

Πρόεδρος

Ε. Κουλουμπής

Πρόεδρος Τ.Ε.Ε.

Μέλη

Π. Μαϊστρος

Πολιτικός Μηχανικός — Σύμβουλος Δ.Ε. του Τ.Ε.Ε.

Ι. Παππάς

Μηχανολόγος — Ηλεκτρολόγος — Καθηγητής Ε.Μ.Π.

Α. Παπαϊωάννου

Μηχανολόγος — Ηλεκτρολόγος — Μέλος Αντιπροσωπείας ΤΕΕ

Ε. Πρωτονοτάριος

Μηχανολόγος — Ηλεκτρολόγος — Καθηγητής Ε.Μ.Π.

Ε. Σαμουηλίδης

Μηχανολόγος — Ηλεκτρολόγος — Επιμελητής Ε.Μ.Π.

Ι. Τομπρογιάννης

Πολιτικός Μηχανικός — Σύμβουλος Δ.Ε. του Τ.Ε.Ε.

Ρ. Φακιολάς

Οικονομολόγος — Έρευνήτης Α' Κ.Ε.Π.Ε.

Δ. Φατούρος

Αρχιτέκτων Μηχανικός — Καθηγητής Α.Π.Θ.

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

Ε. Βαρδάκας

Μηχανικός Παραγωγής — Στέλεχος του Ε.Λ.Ο.Τ.

Σ. Γιακουμάκης

Μηχανολόγος — Ηλεκτρολόγος — Ελεύθερος επαγγελματίας

Ι. Γκεϊβελής

Μηχανολόγος — Ηλεκτρολόγος

Ρ. Κουρμπούζου

Πολιτικός Μηχανικός

Κ. Παπαδημητρίου

Μηχανολόγος — Ηλεκτρολόγος — Μέλος Αντιπροσωπείας ΤΕΕ

• ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

ΔΕΥΤΕΡΑ 13.2.78

ΕΝΑΡΞΗ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

- Πρωί
- Προσφώνηση Προέδρου Τ.Ε.Ε.
 - Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας κ. Κωνσταντίνος Τσάτσος κηρύσσει την έναρξη
1. ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΘΕΩΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΝΤΑΞΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΣΤΗΝ Ε.Κ.
- Ομιλίες αρχηγών ή εκπροσώπων πολιτικών κομμάτων

ΤΡΙΤΗ 14.2.78

2. Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

- Πρωί
- Ομιλία του Προέδρου της Μικτής Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Ελλάδος — Ε.Ο.Κ.
 - Ομιλία μέλους της Επιτροπής Ε.Κ.

3. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ — ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΟΔΟΣ — ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ

- Απόγ.
- 3α. Γενικές επιπτώσεις (1) ● Ατομικές εισηγήσεις

ΤΕΤΑΡΤΗ 15.2.78

- Πρωί
- 3β. Επιπτώσεις σε τομείς της Οικονομίας
- 3γ. Γενικές επιπτώσεις (2) ● Εισηγήσεις Συνδικαλιστικών Παρατάξεων Μηχανικών

- Απόγ.
- 3δ. Ειδικά θέματα

ΠΕΜΠΤΗ 16.2.78

4. ΟΙ ΜΗΧΑΝΙΚΟΙ ΚΑΙ Η ΕΝΤΑΞΗ

- Πρωί
- 4α. Η απασχόληση των Μηχανικών στις 9 χώρες. Ένημέρωση
- 4β. Η Κοινοτική Πολιτική για τα θέματα των Μηχανικών Ένημέρωση.
- Απόγ.
- 4γ. Εκπαίδευση Μηχανικών

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 17.2.78

- Πρωί
- 4δ. Η συμβολή των Μηχανικών στην ανάπτυξη
- Εισηγήσεις Συλλόγων Μηχανικών
 - Εισηγήσεις Επιτροπών Τ.Ε.Ε.

- Απόγ.
- Ατομικές εισηγήσεις
 - Εισηγήσεις Συνδικαλιστικών Παρατάξεων Μηχανικών

ΣΑΒΒΑΤΟ 18.2.78

5. Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ

- Ελεύθερη συζήτηση

6. ΛΗΞΗ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

- Πρωί
- Ομιλία του ύπουρου άνευ χαρτοφυλακίου για τις σχέσεις με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα.
 - Ομιλία εκπροσώπου της Ο.Ε. του συνεδρίου.
 - Χαιρετισμός του Προέδρου του Τ.Ε.Ε.

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

Η ΚΡΙΣΗ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Τή στιγμή που γράφεται τούτο τό σχόλιο (23 τρ.) δρισκόμαστε σέ μία ακόμη φάση έξαρσης τής διέγνεξης μουσικών – Μάνου Χατζιδάκι, πού, όπως αναφέραμε καί άλλοτε, αντιπροσωπεύει μία από τίς βαθύτερες καί σοβαρότερες κρίσεις στήν ιστορία τής μουσικής μας. Μιάς κρίσης πού είναι ολοφάνερο πιά ότι γίνεται άμεσα αισθητή καί σάν μία ποσοτική μείωση τών μουσικών έκδηλώσεων πού παράγουν οί κρατικοί μας θεσμοί.

Καί δέν αναφερόμαστε μόνο στήν τελική ματαίωση, όπως φαίνεται, τών παραστάσεων τού «διπλού θεάματος» Νταλλαπικόλα – Ντονιζέτι («Αίχμαλτος» καί «Μπουλούκι», πού πρωτανεδύστηκαν πέρυσι) από τή Λυρική, έξ αιτίας τής συμμετοχής τού Θ. Άντωνίου, αλλά καί στο γεγονός ότι οί συναυλίες τής Κ.Ο.Α. έχουν σταματήσει, γιά τήν ώρα, έντελώς! Τό πνεύμα, άλλωστε, τών εκατέρωθεν άντεγκλήσεων, δείχνει πολλά. Κι είναι χαρακτηριστικό, σ' ένα βαθμό, τής κατάστασης πού γενικότερα ύπάρχει στό χώρο.

Έτσι όπως έχουν τά πράγματα θά ήταν παρακινδυνευμένη κάθε πρόδλεψη γιά τήν παραπέρα διάρκεια ή εξέλιξη αυτής τής κρίσης. Όπωςδήποτε ένα είναι σίγουρο: ότι τό χάος πού έχει δημιουργηθεί δέν ξεπερνιέται μέ εύχολόγια... Ποιός θά πάρε τήν πρωτοβουλία γιά κάτι ούσιαστικό;

ΙΔΕΟΔΡΟΜΙΟ

Τό λένε «Ιδεοδρόμιο». Καί είναι «αδέσμευτο περιοδικό πολιτικής δράσης καί κυκλοφορίας» πού κυκλοφόρησε (πρώτο τεύχος 17 τρ.) μέ μία σαφή δήλωση («άντί άλλου προλόγου») τής συντακτικής ομάδας – καθοριστική στή σχέση του μέ τά άλλα έντυπα: «θά αποφύγουμε νά δημοσιεύσουμε – λένε – είδήσεις καί ύλη όμοια ή παρόμοια μ' αυτή τού ξεπουλημένου ήμερήσιου καί περιοδικού τύπου».

Στό πρώτο τεύχος δημοσιεύεται άποκαλυπτικό ρεπορτάζ γιά τή ΣΙΑ στήν Ελλάδα (καί έπειτα συνέχεια), μία ενδιαφέρουσα έρευνα γιά τούς Λαμπράκηδες (οί Τ. Μπενάς, Α. Λεντάκης, Β. Κατσούλης, Γ. Γιωτόπουλος άπαντάνε στο έρώτημα: «Τί άπόγιναν οί Λαμπράκηδες;»), συνέντευξη τού Γιάννη Μαρκόπουλου («νά μιλήσουμε γιά τούς δολοφόνους μας»), ρεπορτάζ γιά τόν τρίτο κόσμο, τή γυναίκα στόν άγώνα, κ.ά.

Κύριο χαρακτηριστικό του ή πρωτοτυπία τής εμφάνισης – σελιδοποίηση, έκτύπωση, κ.λπ.

Υπεύθυνος είναι ό Λεωνίδας Χριστάκης («ΠΑΝΤΕΡΜΑ») καί στήν έκδοτική ομάδα μετέχουν καί οί Ντορέτα Άδαμάκη, Μίνα Άντύπα, Δημ. Άρβανίτης, Πέτρος Βάβαλης, Γίτα Ζήσιμου, Λάζαρος Ζήκος, Φιλ. Κοτταρίδης, Κ. Κατώνης, Μανουέλα Μαθιουδάκη, Π. Μπριστογιάννης, Λάζος Παπαδόπουλος,

Άννα Σιμίτη, Εύα Σιμούλη, Κωστής Τριανταφύλλου, Λουκία Τσαρούχη, Μ. Τσιτουρίδης, Μάγδα Χαλικά.

Καλή έπιτυχία!...

ΟΜΙΛΙΕΣ ΣΤΗΝ «ΕΤΑΙΡΙΑ ΣΠΟΥΔΩΝ»

Ή «Έταιρία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού καί Γενικής Παιδείας» οργανώνει νέο κύκλο όμιλών σέ άκαδημαϊκό επίπεδο πού άρχισε στίς 17 τρ. καί θά τελειώσει στίς 21 Άπριλίου. Θέματα:

1. Οί σχέσεις τής Ελλάδας μέ τήν Εύρώπη (άπό τήν Τουρκοκρατία ως τή Μικρασιατική καταστροφή). Όμιλητές: Κ.Θ. Δημαράς, Θ. Βερέμης, Ά. Άγγέλου, Α. Κυριακίδου – Νέστορος, Ι.Κ. Χασιώτης, Μ. Χατζηθάκης, Κ. Φατούρου – Ήουάκη, Σπ. Άσδραχάς, Π. Μουλάς, Δ. Σπάθης, Ά. Δημαράς, Κ. Μοσχάφ, Β. Παναγιωτόπουλος, Μ. Δραγούμης, Χρ. Γιανναράς, Γ. Δερτιλής, Χρ. Άργυρόπουλος, Φ. Ήλιού, Ν. Παπανδρέου.

2. Τό άτομο καί ή κοινωνική του προσαρμογή. Όμιλητές: Μαρία Ήλιού, Ά. Βουνιούκας, Ν. Χαρθάτη – Φεντόν, Κ. Στεφανής.

3. Τό σχολείο πέρα από τά μαθήματα. Όμιλητές: Α. Μωραλής, Κ. Μανιαδάκης, Γ. Όρφανουδάκης, Κ. Γεωργουσόπουλος, Χ. Νεοφώτιστος, Σ. Μαραγκουδάκη, Γ. Κακούρης, Δ. Φατούρος, Μαρία Κυνηγού.

Πληροφορίες-έγγραφες: Σίνα 46, τηλ. 3639872 (5-9 μ.μ.)

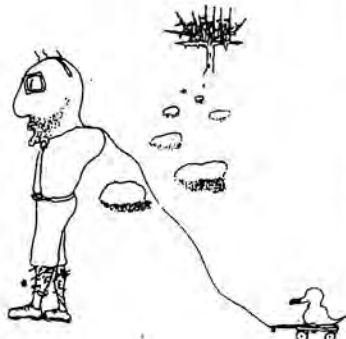
Γκραβούρες από τό Αίγαιο

Μία καινούργια προσφορά τής γκαλερί «Βιβλιοφιλία»: «Έκθεση γκραβούρας γιά τό Αίγαιο» – τό Αίγαιο τού 1782 όπως τό άποθανάτισε ό γάλλος πρεσβευτής επί τουρκοκρατίας Choiseul Gouffier. Ή περιήγηση τών νησιών τού Αιγαίου καί τής μικρασιατικής παραλίας λέγεται ότι στάθηκε ή αίτια τών φιλελληνικών του αισθημάτων, πού τού στοίχισαν τή θέση του, όταν στίς πρώτες σελίδες τού περιηγητικού του βιβλίου παρουσίασε τήν Ελλάδα σά γυναίκα στηριγμένη σέ άρχαίους κίονες, μέ σπασμένες τίς άλυσίδες πού δέσμευαν τά χέρια της, ενώ στά έπεξηγηματικά κείμενα τής κάθε γκραβούρας δέν έκρυβε τόν άκρατο φιλελληνισμό του.

Όνειρα – έφιάλτες

Τά υπερ-ρεαλιστικά όνειρα πού εικονογραφεί στό βιβλίο του ό Κωστής Τριανταφύλλου – μετά, από μία ταραγμένη άπογείωση από τό «Όνειροδρόμιο» του – δέν είναι διόλου ειδυλλιακά. Ή βία, ή άγρια πόλη, ό άξενος βίος είναι τά θέματα ενός έφιάλτη μάλλον παρά ενός όνείρου.

Τά σχέδιά του, χωρίς μιάν άκρατη καί ψυχρή έπιμέλεια, δίνουν τήν άρμόζουσα ύπόσταση στά θέματά του. Έχουν συντηρησει τό πάθος καί τό άγχος.

Άπό κάθε αίγαιοπελαγίτικο νησί, έκτός από τό χάριτη του, δίνει τουλάχιστο δύο θέματα: τό ένα άφορά πάντα μία χαρακτηριστική γενική άποψη τού νησιού – τοπία, λιμένα, παλιά σπίτια – καί τό άλλο τίς ένδυμασίες καί τή ζωή τού νησιού.

Μά κείνο πού φαίνεται νά έχει συγκινήσει τό γάλλο φιλέλληνα περισσότερο είναι ή Άρχαία Έλληνική Άρχιτεκτονική. Πάνω από 100 γκραβούρες μέ άρχαίους ναούς, έρείπια, σχεδιαγράμματα, κίονες όλων τών ρυθμών, ξετυλίγονται μπροστά μας, πού ή έπιλογή τους καί ή άναφορά σ' αυτούς δέν άφήνει καμία άμφισβόλια γιά τό φιλελληνισμό του. Ό Γκουφιέ είναι κείνος πού στίς άρχές τού 19ου αιώνα ίδρυσσε τό Έλληνόφρων Μουσείο. (Ή έκθεση, Μανρομιχάλη 7).

Έλληνικά

«Όδηγός διδασκαλίας τών ελληνικών» γιά τή Γ' τάξη τού Δημοτικού κυκλοφόρησε από τό Θ. Γέρο. (Έκδ. Τολίδη).

Είναι ένα βιβλίο βοηθητικό τόσο γιά τούς δασκάλους όσο καί τούς γονείς, πού προτείνει τρόπους έπεξεργασίας τών κειμένων τού άναγνωστικού τής Γ' Δημοτικού καί μεθόδους κατανόησης τών στόχων τους, καθώς καί τρόπους προσέγγισης τών θεμάτων τά όποια άφορούν.

Μέ έπιμέλεια καί πάλη τού Θ. Γέρου καί τού Γ. Μωραίτη (Έκδ. Τολίδη) κυκλοφόρησε άλλο ένα χρήσιμο βοήθημα γιά τούς μαθητές τού έννιάχρονου σχολείου. «Τό χρηστικό λεξικό» – ένα είδος άντι-λεξικού, έποικοδομητικού αλλά καί εύχρηστου

ΔΩΣΤΕ ΒΙΒΛΙΑ

Ή Κερατέα, πού πλησιάζει τούς 10.000 κατοίκους, έχει 3 δημοτικά σχολεία, γυμνάσιο, λύκειο (μέ δυναμικό 1.500 μαθητών), δέν έχει ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ!

Ό τοπικός Σύνδεσμος Πνευματικής καί Κοινωνικής Δραστηριότητας, κάνει έκκληση γιά βοήθεια: στείλτε βιβλία...

Στείλτε!

Καραγκιόζης ὁ Πρόσφυγας

Ἡ πολυχρόνι ἀπαιχλότητα τοῦ Θανάση Φωτιάδη μέ τό θέατρο σκιάων ἀπέδωσε τό ἔργο της: «Καραγκιόζης ὁ Πρόσφυγας» εἶναι ὁ τίτλος τοῦ βιβλίου του πού κυκλοφόρησαν πρόσφατα οἱ ἐκδόσεις «Gutenberg». Ὁ Ὁρίων Ἀρκομάνης στήθηκε ἕνας πολυτιμὸς συνεργάτης τοῦ Θ. Φωτιάδη· μέ κέρφι καί μεράκι «στόλισε» καί ἐπιμελήθηκε ἐκδοτικά τό βιβλίο. Στόν πολυσελίδο τόμο (530 σελ.), περιλαμβάνονται γύρω στίς 1500 εἰκονογραφήσεις· ἀφοροῦν τό θέατρο τῶν σκιάων ὡς καί ντοκιμεντάρουν τό κλίμα καί τίς ἐποχές τοῦ ὅρου τοῦ Καραγκιόζη.

Τό βιβλίο δέν ἀποτελεῖ μιά καθιερωτό συστηματική μελέτη. Εἶναι ἕνα σύνολο ἀρθρωμένο ἀπό ἀρθρα-κεφάλαια πού ἐπιχειροῦν νά δώσουν ἐξηγήσεις γιά τίς ρίζες τοῦ Καραγκιόζη, νά ἐξηγήσουν τούς χωρικάτες του, νά μᾶς διηγηθοῦν τή συμπεριποίη τοῦ μέ τίς περιπέτειες τοῦ ἑλληνισμοῦ. Περιλαμβάνονται τέλος 30 ἔργα τοῦ ρεπερτορίου τοῦ Καραγκιό-

ζη, ἀφηγήσεις καραγκιοζοπαζῶν, κατάλογος τῶν ἀνθρώπων τοῦ Καραγκιόζη καί βιβλιογραφία.

Ὁ Θ. Φωτιάδης μέ τήν ἐρευνά του φέρνει ἀρκετά νέα στοιχεία γιά τόν Καραγκιόζη. Στοιχεῖα ἀπό τά Βαλκάνια, τήν Τουρκία καί τήν Ελλάδα. Στό μέρος αὐτό τό βιβλίο ἀποτελεῖ μιά νέα συμβολή.

Ἡ ἐκδοση αὐτή, πέρα ἀπό τό ἐνδιαφέρον της γιά τά εἰκονογραφικά στοιχεῖα πού περιέχει, θά γίνει ἀσφαλῶς τό ἀντικείμενο συζητήσεων ἀπό τοίς - ἐντυχῶς ἐνδοθίμους - μελετητές τοῦ ἑλληνικοῦ Θεάτρου Σκιάων.

ΜΙΑ ΤΙΜΩΡΙΑ

Τί συμβαίνει στό Κολινδρό;

Ὁ τοπικός Προσφυτικὸς Μορφωτικὸς Σύλλογος Νέων μέ τηλεγράφημα σό «ΑΝΤΙ» διαμαρτυρεῖται ἐντονα γιά τρομοκρατία καί διακρίσεις σέ βάρος δημοκρατικῶν νέων, μέ τελευταῖο κρούσμα τήν ἀστυνομική παρέμβαση στό λύκειο γιά ἀποβολή τοῦ μαθητῆ Δ.Γ. γιά πολιτική δράση ὑπέρ κόμματος τῆς ἀντιπολίτευσης. «Ἡ μεροληπτική αὐτή ἐνέργεια τῆς ἀστυνομίας - συνεχίζει - προκαλεῖ τή γενική κατάπληξη τῶν κατοίκων, πού γνωρίζουν καλά - ὅπως καί ἡ ἀστυνομία - ὅτι πολλοί μαθητές ἔχουν ἀναπτύξει πολιτική δράση στίς τάξεις τῆς νεολαίας τῆς Νέας Δημοκρατίας». Καί προσθέτει: «Γιατί ἄραγε ἡ ἀποβολή τοῦ μαθητῆ ἦταν δήμεση (ἀνόμιτο ὄριο), ἀφοῦ στηρίζεται σέ ἐγκύκλιο τοῦ ὑπουργείου Παιδείας πού δέν καθορίζει ποινή; Καί ἀφοῦ ἡ ἐγκύκλιος δέν καθορίζει ποινή, γιατί ἄραγε αὐτή ἡ σῆψη ἀπό μέρους τῶν καθηγητῶν; Ἡ ΟΛΜΕ δέν θά πρέπει νά προβληματιστεῖ καί νά πάρει κατάλληλα μέτρα; Γιατί πιστεύουμε ὅτι μιά θαρραλέα ἀπόφαση ἀπό τοὺς καθηγητές τοῦ λύκειου Κολινδρό θά ἀπότρεπε τήν τόσο ἀσχημὴ ἐξέλιξη τῶν πραγμάτων. (...) Ζητάμε τήν παρέμβαση τοῦ ὑπουργείου Παιδείας καί κάθε ἀρμοδίου γιά ἀκύρωση τῆς ἀδικῆς ποινῆς καί τό σταμάτημα τῆς τρομοκρατικῆς καί ἀστυνομικῆς δράσης».

Τό τηλεγράφημα ὑπογράφουν, γιά τό Δ.Σ., ὁ πρόεδρος Ν.Χαλικῆς καί ὁ γραμματεὺς Δ.Λιναρᾶς. Καί... περιμένουν «παρέμβαση τῶν ἀρμοδίων»!

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

● Ὁ Σύνδεσμος Κρητῶν Ἐπιστημόνων ὁργάνωσε μέ ἰδιαίτερη ἐπιτυχία τή δεύτερη ὁμαδική ἐκθεση κρητῶν καλλιτεχνῶν (ζωγραφική-γλυπτική) στήν εἰθισσα τοῦ συνδέσμου (Χαλκοκονδύλη 19, α' ὄροφος) ἀπό 9-29 το.

ΓΡΑΤΗΓΟΡ Π.Α. ΝΙΚ.Ι. ΚΟΥΡΚΟΥΛΑΚΟΣ
ΔΕΝΥΝΟΥΝΤΕ ΕΝΑ ΜΕΤΑΠΟΙΟΥ ΠΛΑΥΤΕΚΕΙΟΥ
ΤΗΝ 13ΗΝ ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1969 ΑΝΕΛΑΒΕΝ ΤΗΝ ΔΙΟΙΚΗΣΙΝ ΤΗΣ Α.Τ.Ε.
ΥΠΟΒΕΒΛΗΘΕΝΤΙ ΥΠΗ ΤΗΣ ΕΝΔΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΤΙΤΗΚΗ ΚΑΡΔΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΜΗΧΑΝΟΓΡΑΦΙΚΗ ΥΠΗΡ. ΑΤΕ
24/6/1970

Ὁ Κουρκουλάκος, ἡ ΑΤΕ καί τά Τάγματα Ἀσφαλείας

ΔΕΝ πρόκειται γιά μαγική εἰκόνα. Εἶναι τό πορτραῖτο ἐνός πασιγνώστου ταγματосуφалίτη, τοῦ (μακαρίτη· πιά) στρατηγού Νικόλαου Κουρκουλάκου, φτιαγμένο μέ γράμματα καί ἀριθμούς ἀπό τή Μηχανογραφική Ὑπηρεσία τῆς ΑΤΕ στίς 24-6-70!

ΟΠΩΣ λέει καί ἡ... ἀφιέρωση, ὁ Κουρκουλάκος «ἀνέλαθεν τήν Διοίκησιν τῆς ΑΤΕ, τοποθετηθεῖς ὑπό τῆς Ἑθνικῆς Ἐπαναστατικῆς Κυβερνήσεως», καί λίγους μήνες μετά ἡ Μηχανογραφική Ὑπηρεσία σκέφτηκε νά ἀποβανατίσει τό διοικητὴ μ' αὐτό τόν τρόπο. Κι ὅταν λέμε «Ἑθνική Ἐπαναστατική Κυβέρνηση», ἐννοοῦμε... ὁ Γ. Παπαδόπουλος; αὐτός ἀνάθεσε στόν Κουρκουλάκο τή διοίκηση τῆς ΑΤΕ, σ' ἀνάμνηση τῆς πικρίας τους (κατοχικῆς) φιλίας στά Τάγματα Ἀσφαλείας Πελοποννήσου, ὅπου ὁ Κουρκουλάκος ἦταν ἀνώτερος («Στρατιωτικὸς Διοικητὴς Πατρῶν») καί ὁ ἄλλος τοιαυτοῦ του.

ΚΑΙ (μέ τήν ἐνδεικρῖα) ἕνα ταγματосуфалίτικο ἀνακοινωθέν τοῦ Κουρκουλάκου: «... ὁμοῦ μετά τοῦ Γερμανικοῦ Στρατοῦ»!... Εἶναι ἡ... ἄλλη ἀντίσταση - ἡ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΜΕΝΗ.

— ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΩΝ 95-93

ΠΑΡΑΙ — ΤΡΙΤΗ 2 ΜΑΙΟΥ 1944

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΠΑΤΡΩΝ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ

Αἱ ἐπιχειρήσεις ἀνακατασκευῆς τῶν ἀνταρτῶν ὑπὸ τοῦ 2ου Συνταγ. Πελοποννήσου ὁρμῶν μετά τοῦ Γερμανικοῦ Στρατοῦ, ἀρξάμεναι τήν 12ην ἡλξάντος, ἐνταγμένῃσιν τῶν 200 ἐν προχθέρ.

Οἱ ἀνταρτοὶ παντοδελχίνες ἀρρονατέθησαν ἡ δελχόθησαν. Ἀπώλεσαν δὲ τῶν πρῶτων τὰ ἐξόδια, τρέξιμα, πυρομαχικά, ὅπλα πολλά, ὅλους ὅπλα, ὅλοπολυβόλα καί ὁ πλείστον τῶν πυρομαχικῶν τῶν.

Μετὰ τὴν κατὰ τὸ ἔρχετα τοῦ 12ου Συνταγ. Περὶ ἡλθον εἰς χεῖρας μας. Τό 2ο Συνταγμα Πελοποννήσου δέν εἶχεν οὐδεμίαν ἀπώλειαν, οὐδέ 1 α' καί 2ο τμηματα. Ἀντιθέτως ἀπώλετες δεκάδες τινες ἰθαλόντων ἀξιώντων.

Ὁ Στρατιωτικὸς Διοικητὴς Πατρῶν καί Διοικητὴς 2ου Συνταγ. Πελοπ.

Ν. ΚΟΥΡΚΟΥΛΑΚΟΣ ΣΥΝΙΡΧΗΣ ΠΕΡΙΣΚΟΥ

Καραγκιόζης καί Χατζημιάτης
Χαρακτικά τοῦ Κλίου Φωτιάδαντηρ

Ο Σαβδόπουλος ή Ἀριστερά καί τό πολιτικό θέατρο

Τοῦ Μιχάλη Θεοδωρίδη

Ἐκεῖνο πού πρῶτα-πρῶτα μᾶς κάνει ἐντύπωση στή δουλειά τοῦ Διονύση Σαβδόπουλου εἶναι τό ξάφνιασμα πού προκαλεῖ. Μᾶς κινεῖ τό ἐνδιαφέρον, παράλληλα τήν ἐπιφυλακτικότητα. Ἀμφιταλαντευόμαστε γιά τή σοδαρότητά του. Ἀλλά ὅλα αὐτά «εἶναι ἀπολύτως μέσα στο πρόγραμμα». Σήμερα ἐρχόμαστε νά παραδεχτοῦμε πώς τά τελευταῖα χρόνια δέν ἀκούστηκε φωνή πιό εἰλικρινῆς καί πιό δικιά μας ἀπ' αὐτή τοῦ Σαβδόπουλου.

Ἡ ἐκρηκτικότητα, ἡ εἰρωνεία, ὁ ἐντονος δραματικός χαρακτήρας, ὁ νεανικός ἀγχώδης παλμός. Αὐτά εἶναι δικιά μας. Κι ἀκόμη ὁ προβληματισμός, ἡ ἀμφισβήτηση, ἡ ἐγκατάλειψη καί ἡ αἰσιοδοξία εἶναι στάσεις καί συναισθήματα τόσο γνωστά μας σ' αὐτά τά χρόνια τῆς «συνειδητοποίησης».

Ὁ Σαβδόπουλος βέβαια δέν εἶναι σάτιρα, ἀπαισιοδοξία, ἀναρχία, πολιτική ἰδεολογία, μηδενισμός καί τέτοια. Ἀλλά τότε τί εἶναι, τέλος πάντων, αὐτός ὁ ἄνθρωπος;

Εἶναι δημιούργημα μιᾶς ἐποχῆς συνταρακτικῆς καί πολύμορφης, πού ἐγινε ὁ κύριος ἐκφραστής της. Πλησίασε τή νεολαία καί στάθηκε ἡ κραυγή της. Ἀκόμη παραπέρα ἐγινε ὁ ἄξονας διαλόγου ὅλων τῶν ρευμάτων πού διεκδικοῦσαν συμμετοχή στήν ἱστορία, κι αὐτή τή σύνθεση τήν ἔκανε τέχνη.

Ὅλη ἡ δουλειά εἶναι ἓνας διάλογος σ' ὅλα τά ἐπίπεδα λειτουργίας της, ἀπό τά στοιχεῖα τῆς μορφῆς ὡς τό βάθος τοῦ περιεχομένου της. Τή διακρίνει ἓνα γερό δέσιμο πού ὅλο καί ἐξελλίσσεται καί μιᾶ ἐνότητα μέσα στίς πολυδαίδαλες ἀρθρώσεις της.

Ἡ εἰλικρινεία του, πού ἀναδύεται ἐντονα ἀπό τό ἔργο του, ὁδηγεῖ ἀναπόφευκτα ἄλλοτε σέ ἐκρήξεις ἢ φωτεινά ξεσπάσματα κι ἄλλοτε σέ γρίφους καί ἀδιέξοδα.

Διατηρώντας μέ συνέπεια τίς ἀδυναμίες τῆς σύγχρονης κοιντοῦρας, μένει «ἐξω» ἀπό τό λαό. Αὐτό δέν τόν ἐμποδίζει νά εἶναι ἀμεσος καί ὁ «λαϊκότερος» σημερινός καλλιτέχνης. Νά μιλάει τήν ἐλληνική γλώσσα μέ ζωντάνια. Νά θίγει τά προβλήματα μέ θάρρος.

Ἀπό πού ὅμως ἀντλεῖ αὐτή τή μυστηριακή καί πολύμορφη δύναμή του καί καταλήγει στήν «ἀνοικτή» δημιουργία του. Σ' αὐτό τό σημεῖο, ἔχω τή γνώμη, ὅτι ἡ δύναμη του θυμίζει τή θεατρική μας παράδοση. Πέρα ἀπό τό νά φτιάχνει στίχο, νά μελοποιεῖ, νά τραγουδάει, θεατρικοποιεῖ τό τραγούδι. Ἡ διάσταση τοῦ θεατρίνου εἶναι αὐτή πού τόν φωτίζει. Βλέπουμε ἐπίσης ἰδιαίτερα τήν ἐπίδραση τοῦ θεάτρου τέχνης. Τό τραγούδι του δέν εἶναι ἐπίπεδο ἀλλά πολυδιάστατο. Ἐχουμε τήν ἐντύπωση πώς τόν ἔχουμε μπροστά μας.

Ἀπό τό σκαλοπάτι αὐτό εἶναι ἀναπόφευκτο νά διεισδύσει στο βουλησιαρχικό στοιχεῖο τῆς ὑπαρξης, ἐκεῖ πού δέν ὑπάρχει ὁδηγός καθοριστικός γιά τή δημιουργία. Ὅλα διαλύονται γιά νά ξαναγεννηθοῦν μέ τήν ἐμπνευση.

Ἡ ἱστορική του πρωτοβουλία ἐρχεται νά συγκρουστεῖ μέ τά κτισμένα στήν ἄμμο «ὀρθολογικά» τεῖχη τῶν «τεχνικῶν τῆς ἐξουσίας». Ξαναφτιάχνει τήν ἱστορία μέσα ἀπό τή λειτουργία της κι ἀρνεῖται τίς γλωσσικές ἀφαιρέσεις καί τίς ἀφηρημένες σκοπιμότητες: «Ὅ, τι καί νά πῶ κάτι περισσεύει / ἄσε τά θαύματα τῆ μάσκα πέταξε».

Ἐδῶ θά μπορούσαμε εὐκολά νά βροῦμε ἀναρχία κι ἄλλες τέτοιες πονηριές. Νομίζω ὅμως ὅτι αὐτά εἶναι πολύ λίγα καί στενά. Θά ἔλεγα ὅτι ἔχουμε νά κάνουμε μέ κάτι πολύ πιό σοδαρό. Τήν ἀμφισβήτηση γιά τό λίγο πού ἔχουμε σέ σχέση μ' αὐτό πού νιώθουμε ὅτι δέν ἔχουμε. Τήν ἀναπόφευκτη δύναμη δηλαδή πού ὁδηγεῖ καί δικαιολογεῖ τήν «περιπέτεια» τῆς δημιουργίας. Εἶναι ἀκόμη ἡ ἀπογοήτευση πού 'χει θιώσει ὁλος ὁ λαός μας, ἀπό τίς «ὀρθολογικές» προχειρότητες πού παίρνουν τή δύναμη τῆς κონσερβαρισμένης ἀναγκαιότητας. Ὅλα αὐτά θά μετουσιωθοῦν ὥστε νά ἐπηρεάσουν τήν τέχνη του καί ἀκόμη νά γίνουν ἡ κύρια δομή της.

Δέν εἶναι λοιπόν οἱ ἐπιφανειακές ἀμφισβητήσεις τοῦ ἀναρχικοῦ οὔτε οἱ ἀπολυτότητες τοῦ ἀπαισιόδοξοι. Εἶναι τραγική στιγμή καί σύγκρουση δυνάμεων πού βγαίνουν ἀπό τήν ἄγνοια καί ἀδυναμίες πού βγαίνουν ἀπό τή γνώση. «Μαῦρο καί τυφλό μαστιγωμένο/σέ ποῖο χαντάκι σκοτεινό μέ κουδάλῃς μ' ἓνα παλμό/ἀγριεμένο/τραγουδι τρύπιο καί σιχαῖα μπαλωμένο/ποῦ θά μέ κρύψεις πές μου πού/ἀκούω φωνές ἀπό παντοῦ καί φοδᾶμαι τό καημένο».

Ἡ κύρια σημασία τοῦ ἔργου του, ἐκτός ἀπό τήν ἀναμφισβήτητα καλλιτεχνική, εἶναι πολιτική. Βέβαια αὐτό ἐξαρτᾶται ἀπό τί θά ὀνομάσουμε πολιτική. Θά μπορούσαμε νά πούμε καί τό ἀποτέλεσμα σέ ψήφους, πού εἶναι ὁπωδήποτε πολιτική. Ἀλλά ἂν θά λέγαμε ὅτι εἶναι ἡ πάλι τοῦ παλιοῦ μέ τό καινούργιο, τότε ναι. Μέσα σ' αὐτή τήν πάλι βράζει κι αὐτήν ἐκφράζει ἡ δουλειά του.

Σέ ποιούς ἀπευθύνεται; Ὁ ἄπαντήσουμε πρῶτα μέ τά δικά του λόγια: «Καί ψυχῇ μου χαρισμένη σ' ὅποιον πιό πολύ σέ θέλει». Ἐμεῖς θά λέγαμε στόν ἄριστερό, τό συνειδητό ἐργαζόμενο, στόν προοδευτικό, στόν προβληματιζόμενο, τό διανοούμενο, τό νέο. Δηλαδή στήν πρωτοπορία.

Προσπαθεῖ νά τοῦς φωτίσει τά ἐπιχειρήματα, νά τοῦς κάνει νά δοῦν τίς σκοτεινές πλευρές. Νά σκεφτοῦν καί μιᾶ ἄλλη λύση, νά συγκρουστοῦν μέ τίς ἀντιφάσεις τους. Ἡ τεχνική τοῦ «ξαφνιάσματος» στήν ποίησή του, λέει ὁ Β. Λαμπρόπουλος, στήν ὥραία ἀνάλυσή του, ἔχει ἐδῶ, «σάν ἀποτέλεσμα, ὄχι τήν Μπρεχτική ἀποστασιοποίηση (πού ὑποβάλλει μιᾶ κριτική ἀντιμετώπιση τοῦ δρώμενου ...) ἀλλά φορμαλιστικό παραξένισμα πού ὑποβάλλει τήν ἀντιμετώπιση μιᾶς ἄλλης πλευρᾶς τοῦ κόσμου» (1).

Μιά ἀνασκόπηση τῆς δουλειᾶς του θά φωτίζε περισσότερο τή λειτουργία της.

Ἀπό τήν ἀρχή, ὁ στόχος του ἦταν κοινωνικός. Τό βλέπουμε στό «Φορηγό». Ἀκούει φαίνεται ἡ προσπάθειά του νά κατανοήσει τή θεατρική σκηνή: «οἱ πλανῶδιοι».

Τότε περίπου φτιάχνει καί τό τραγούδι «Στή συγκέντρωση τῆς ΕΦΕΕ». Σ' αὐτό ἀναγνωρίζουμε ὅλες τίς δυνάμεις πού ἐνεργοποιοῦν τή ζωῇ σέ μιᾶ ἐνότητα πού μόνο ἡ πραγματικότητα καί ἡ τέχνη μποροῦν νά δώσουν: Ὁ ἔρωτας, ἡ νεολαία, ἡ ἀνάγκη γιά τήν ἀλήθεια καί τήν ἐλευθερία, ἡ «κόκκινη ἐλπίδα», ἡ ἀριστερά. «Καί σὺ ἐφεγγες στή μέση ὅλων τοῦ κόσμου/κι ἦσουν φῶς μου/κατακόκκινη νυφάδα/σέ γιορτή».

Περίπου μᾶς δίνει καί τήν ταυτότητά του. Εἶναι ὁ διανοούμενος, ὁ σπουδαστής, ὁ νέος. Παράγοντες πού γίνονται ἀπό τότε καθοριστικοί στήν πολιτική ζωῇ τῆς χώρας. Τό πνευματικό προλεταριάτο πού γεννιέται. «Στόπα καί τό 'δδ». Θά τραγουδήσει ἀργότερα μιλώντας πρὸς τήν «ἀγάπη» του καί τά παιδιά της, τήν Ἀριστερά: «Θά ψάχνεις γιά γιατρό καί δικηγόρο/νά σοῦ δώσουνε γραμμὴ/δίχως τό δικό μου ὄρω εἶσαι στεῖρα καί βουβή».

Μ' αὐτὴ τὴν «ἀγάπη», πού ἐμφανίζεται μέ χίλιες δυό μορφές στὴν τέχνη του, ἀνοίγει ἕναν ἀτελείωτο διάλογο.

Ἄλλοτε χτυπᾷ τὴν πόρτα τοῦ δογματισμοῦ (ἀπ' ὅπου κι ἂν ἔρχεται). Προσπαθεῖ νὰ εἰσαγάγει ἕναν προβληματισμό, ξερόντας ὅτι στὴ μονόφθαλμη προοπτικὴ του θὰ φανεῖ «σάν δικηγόρος τοῦ ἔχθρου μας». Προσπαθεῖ νὰ μεταμφιεστῇ γιὰ νὰ ἐπικοινωνήσῃ μαζί του. Θέλει νὰ μοιάσει στὸ ἀφοριστικὸ του μένος, στὴν ἐξεζητημένη του ἐνδεια. Νὰ μιλήσῃ μέ τὰ λόγια τους, γιὰ νὰ τὸν ἀκούσουν. Σάμπως ἡ ἀλήθεια νὰ εἶναι μόνο θέμα μορφῆς. Ἀλλὰ ξέρεי πῶς ἡ ζωὴ συνηθίζει στὴ φόρμα. Ὁ φορμαλισμὸς ντύνει τὴν ἀλλαγὴ καὶ φθείρει τὸ περιεχόμενό της.

Ἐχομε λοιπόν, μπροστὰ μας, ἕνα στίχο πού ὄχι μόνο φιλοσοφεῖ ἀλλ' ἐπὶ πλέον προβληματίζει.

Μέσα στὰ τραγούδια τοῦ Δ.Σ. βλέπουμε τὸ δράμα μιᾶς γενιᾶς, τῆς δικῆς του, σκορπισμένης κι ἀπογοητευμένης, μέ τὸ δράμα τσαλαπατημένο ἀπὸ τὴ μωρία καὶ τὴ θηριωδία τοῦ φασισμοῦ: «*Δημοσθένους Λέξεις*» καὶ «*Ὀλαρία-Ὀλαρά*». Μπουντρούμια καὶ βασανιστήρια διαφαίνονται στὸν «*Μπάλο*» καὶ τὸ «*Ρεμπέτικο*» κι ἐκεῖνο τὸ αὐταρχικὸ σλόγκαν «*ΤΙ ΤΡΕΧΕΙ... Ἀγωνία γιὰ ἤλεκτροσόκ*».

Μέσα ἀπ' ὅλα αὐτὰ ξεπερνάει τὴ γενιά του καὶ ἐνώνεται μέ ὅλους ἐκείνους «*πού οὔτε ἄντεξαν οὔτε πέθαναν*». Ἡ τσακισμένη ἐπανάσταση τοῦ λαοῦ. «*Χωρὶς βουλή, χωρὶς θεό/σάν βασιλιάς σ' ἀρχαῖο δράμα/ θὰ πῶ τὴ λέξη καὶ τὸ γράμμα*».

Γίνεται ἀντι-ἥρωας ὄχι ἀπὸ ἔλλειψη ἀξιών, ἀλλὰ ἀπὸ μιὰ κριτικὴ στάση, ἕνα στείρο καὶ ρομαντικὸ βολονταρισμό. Αὐτὸ δὲ γίνεται στὰ πλαίσια μιᾶς ἀπόλυτης θέσης, ἀλλὰ στὸ ἐπίπεδο μιᾶς δραματικῆς πάλης: «*τὴν καρδιά μου στοὺς σταθμούς τὴν τυραννῶ*».

Μᾶς δίνει, παραστατικότατα, τὸ κλίμα τῆς τρομοκρατίας τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς δικτατορίας: «*Ἡ θανάσιμη μοναξιά τοῦ Ἀλέξη Ἀσλάνη*». Παραθέτει τίς ἀτολμίες του καὶ τίς ἀμφιταλαντεύσεις του: «*σ' ἀγαπῶ ὅπως καὶ πρώτα/ἂν σταθῶ θὰ γίνω ἀλάτι καὶ δέν θὰ χαρῶ τὸ φῶς*». Ἐκφράζει τίς ἀμφιβολίες του: «*σέ πηγὴ θολή καὶ μολυσμένη/τὴν κρυφὴ μου ἀγάπη ἔχω βαφτισμένη/μαλλιανοὶ τοξότες τῆς Σκυθίας/μέ κοιτάζουν μέσα ἀπὸ εἰκόνες Παναγίας*».

Ἐχει μιὰ ἀμφιθυμικὴ τάση, ἔρωτα καὶ μίσους, γιὰ τὴν «ἀγάπη» του: «*Ἐλσα σέ φοβᾶμαι, Ἐλσα σ' ἀγαπῶ*», πού ἐδῶ παίρνει τὴ διάσταση τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας τοῦ κράτους. Ἄν τὸ συνδυάσουμε μέ τὸ «*εἶναι πού χρειάζεται καὶ ἡ γραφειοκρατία*», φτάνουμε νὰ ἐξηγήσουμε τὴν τρομερὴ του διαπίστωση «*νόμιζα πῶς ἦμουν ἐλεύθερο πουλί/ὅμως ἐλεύθερο εἶσαι μονάχα ἐσύ*».

Ἐκφράζοντας τὴν πείρα ἐνός τραγικοῦ λαοῦ παρακολουθεῖ τὸ δράμα του. Τὸ σκηνικὸ του ξεχειλίζει ἀπὸ τὴν ἀγωνία γιὰ διέξοδο. «*Ἐλευθερία ἢ θάνατος/ὁ δρόμος εἶναι ἀδιάβατος*». Βλέπει ἕνα σισύφειο ἀγῶνα: «*Μάνα μου ὅλα περνοῦνε καὶ ὅλα γίνονται ξανά/κι ὅμως τούτῃ ἡ θητεία δέν σταματáει πονθενά*». Ἀποτέλεσμα, ἕνας φαῦλος κύκλος καὶ ἕνας χορὸς, ὁ «*Μπάλος*». «*Κι ὁ χορὸς μου κάνει κύκλο/καὶ μέ κλείνει ἀπὸ παντοῦ*».

Δέν εἶναι τυχαῖο πῶς παρακολουθώντας, μ' αὐτόν τὸν τρόπο, τὸ αἶσθημα «ἐνοχῆς» στὸ Σ., πλησιάζουμε στὸ λαβυρινθώδη κόσμο τοῦ Κάφκα.

«Στὴν τραγικὴ διαλεκτικὴ τῆς ἐσωτερικῆς ζωῆς τοῦ Κάφκα», γράφει ὁ Ρ. Γκαρωντῦ, «ἡ ἀγάπη βάλλεται ἀπὸ ἕναν ἐπαμφοτερισμό»: Πλησιάζει τὴν ἀλήθεια καὶ ἀπομακρύνεται ἀπὸ αὐτὴν, εἶναι ἡ συνθήκη τῆς συμμετοχῆς καὶ τὸ ἐμπόδιο τῆς συμμετοχῆς, εἶναι ἕνας πειρασμὸς πού ἀποτρέπει ἀπὸ τὸν σκοπὸ καὶ ἕνα μέσο γιὰ νὰ ἐπιτευχθεῖ ὁ σκοπὸς (2): «*σ' ἀγαπῶ ὅπως καὶ πρώτα/εἶσαι σῆμα τοῦ θανάτου/φέρνουνε μηνύματα γιὰ μιάν ἀγάπη πούχα/ὅπου σ' ἀγάπησα πολὺ κι ἀπόμεινα μονάχος/σάβανα καὶ χῶματα στὴ μοῦρη τῆς τὴν ψόφια*».

Θὰ φτάσει στίς ἀπελπισμένες ἐκρήξεις ὅπως τὸ «*σημαία*

ἀπὸ νάυλον ὑψώνουμε/σημαία πλαστική», πού ὥστόσο τίς κάνει μπροστὰ στὴ συγκεκριμένη διαπίστωση γιὰ τὴν ἔλλειψη μιᾶς ἐνιαίας πίστης: «*Τρύπια εἶναι ἡ ἀγάπη μας καὶ δέν μᾶς προστατεύει/ὑπάρχει καμιά ὁργάνωση; Ὅχι*». Καὶ ξέρει ἐπίσης πού ὁδηγεῖ (ἦταν τότε τὸ ἀποκορύφωμα τῆς δικτατορίας) αὐτὴ ἡ ἀπαισιοδοξία. Στὴν ὑποδούλωση, τὴ θεοποίηση: «*Σ' εὐχαριστῶ, ὦ ἑταιρία*».

Ἀλλὰ δέν θὰ μείνει ἐκεῖ, δίνοντας ἔτσι, σ' αὐτές τίς στιγμές, διάσταση φυσιολογικῆ, ζωντανῆ, ἀπαραιτήτῃ. Ζητᾷ ἀπὸ τὴ Θεὰ τῆς Τέχνης «*τὴ λόγῃ πού κεντᾷ/χρυσὴ λαβωματιά/νὰ τιναχτεῖ σά μαῦρο πνεῦμα/ἡ φοβερὴ μας ἡ λαλιά*».

Χωρὶς νὰ ἔχει σχέση μέ Καρυνωτακισμούς, μηδενισμούς ἢ ἀναρχία πού κατὰ καιροὺς τοῦ ἀποδόθηκαν, γκρεμίζει τοὺς θεοὺς καὶ στήνει τὸν ἄνθρωπο.

Θαυμάζει τοὺς ἥρωες: «*πού πᾶς παλληκάρι/ῥωαῖος σά μύθος/κι ὁλόισα στὸ θάνατο κολυμπᾷς/καὶ γονατίζω/καὶ τὸ αἶμα σου φιλῶ*». Καὶ γκρεμίζει τοὺς μεσοίς: «*παίρνω τὴν εὐ θύ νη πῶς εἶμαι ἀρχηγός σ' αὐτὸ τὸ πανηγύρι/ἔσε τὰ θαύματα τὴ μάσκα πέταξε*» (ὑπογρ. δική μου).

Ἀνοίγει ἕναν ἀτελείωτο διάλογο: «*κι ἐσύ μιλᾷς σάν πτώμα/στὸ πα καὶ τὸ ββ/νὰ πούμε λόγια ἄγρια, παράξενα κι ἀτόφια*». Μέ σπαραγμὸ καρδιάς θὰ πεῖ γιὰ τὴ διάσπαση «*ραγίζει ἡ ἀγάπη μας/κομμάτια κι ἀποσπάσματα*».

Θὰ κηρύξει τὴν πραγματικὴ δημιουργία σάν διέξοδο, «*φίλε θεατῆ... ΕΞΟΔΟΣ*». Καὶ τέτοια πού νὰ συμβᾷ ἢ ψυχῇ, ὄχι ἀλλοτριωμένη, οὔτε ἀπὸ συνθήθεια. Εὐαγγελίζεται μιὰ δημιουργία, σὴν ὁποία ὁ ἄνθρωπος θὰ δίνεται μέ σφοδρότητα παιδική, μ' ἔκσταση, «*σάν ἡθοποιός*», ἀνοιχτός σὴν πραγματικότητα, μέ πλούσια διάθεση αὐτοκριτικῆς «*σά τὸν Καραγκιόζη*».

Ἐπίσης θὰ βρεῖ τὸ στοιχεῖο τῆς γαλήνευσης καὶ τῆς ἐνότητας στὸ: «*Ἡ ἀγάπη μας/γυρεύει αἷμα καὶ ριζες/μεροδούλι μεροφαί στιχουργικὴ/μά σάν ριζώνει/οὐράνιο τόξο εἶδες μέσα στῆς κυκλοφορίας τὴν αἰχμὴ*».

Ὅλα αὐτὰ, λοιπόν, ὁλοκληρώνονται μέσα στὸ σκηνικὸ του «*γιὰ σένα θεατῆ*». «*Ὁ ἡθοποιός*», «*ὁ παλιότσος*» αὐθόρμητα λειτουργοῦν στὴ συνειδησίῃ μας σάν τοὺς ἀριστεροὺς. Ἐπηρεασμένος, ἴσως, ἀπὸ τὸν Μπρέχτ καὶ τὸν Μαγιακόφσκι, ἀρνεῖται νὰ δώσει μιὰ καθωσπρεπισμένη φυσιολογία ἀστικῆς προέλευσης: «*ἦρθαν γύρω ἀπὸ τὴν κρήνη ἕνα τσοῦρμιο θεατρίνου*».

Στὴ σκηνοθετικὴ του αὐτὴ «περιπέτεια» ξέρει τὴ γνώμη τῶν ἄλλων γιὰ τὸν ἑαυτὸ του καὶ τοὺς προλαβαίνει. Στὸ «*γιὰ τὰ παιδιὰ πού εἶναι στὸ κόμμα*» λέει «*ξέρω ὅτι ἔχεις ἤδη ἀντιρροήσεις/μά οὔτε πού σοῦ λέω νὰ χωρίσεις/δυσὸ λόγια μόνο λέω σ' ἀγαπῶ/λόγια ἡθοποιού γιὰ τὸν ἀγῶνα/λόγια σά βιολὶ σέ ἀρραβώνα/μέ ὅ,τι ὥς τώρα μάχεται λειψό*».

Διευρύνει, συνεχῶς, τὸ σκηνικὸ του. Θεατρικοποιεῖ τὸ τραγούδι, προσθέτει Καραγκιόζη, γράφει τὸν «*Ἀριστοφάνη*». Κάτι ζητᾷ νὰ βγεῖ μέ ὁρμὴ μέσα ἀπ' αὐτὴ τὴ δωδεκάχρονη ποίηση. Μιά πανόρχεια παράδοσή μας ἀνεκτίμητη γιὰ ὅλο τὸν πολιτισμό, τὸ θέατρο.

Τὸ πολιτικὸ θέατρο ξαναζωντανεῖ σὴν Ἑλλάδα, ζητᾷ γραφὴ. Τὸ διαισθάνεται ὅταν λέει «*Ὁ Ἀριστοφάνης γύρισε ἀπὸ τὰ Θυμαράκια*».

Εἶναι τὸ τελευταῖο τοῦ ἔργου θεατρικό; Θὰ μπορέσει ὁ ἴδιος νὰ συνεχίσει τὴν ἐλπίδα πού γέννησε; Ἡ θὰ συνεχίσουν ἄλλοι;

Οἱ προσδοκίες μας θὰ ἐξαρθηθοῦν ἀπὸ τὸ χρόνο καὶ τὴν ἐπίδραση πού θὰ ἔχει ἡ δουλειὰ τοῦ Διονύση στὸν καλλιτεχνικὸ περίγυρο πού ἐντάσσεται. Δέν ἔχομε παρὰ νὰ περιμένουμε.

Παραπομπές:

• Σημειῶνω λόγια ἀπὸ φράσεις καὶ ποιήματα τοῦ Σ.

(1) Δ. Σαβδόπουλος, «*Τὰ λόγια ἀπὸ τὰ τραγούδια*», τοῦ Βασίλη

Λαμπρόπουλου («*Τράμ 4*», σελ. 315).

(2) Ροζέ Γκαρωντῦ, «*Γιὰ ἕνα ρεαλισμὸ χωρὶς ὄρια*».

•βιβλίο•

**Η Μάγδα Χαλικιά παρουσιάζει
μιά σειρά βιβλία για
την αντι-ψυχιατρική**

Ο όρος «αντιψυχιατρική» αναφέρθηκε για πρώτη φορά από τον Ντ. Κούπερ (στο βιβλίο του «Ψυχιατρική και Αντιψυχιατρική») και γρήγορα κατάληξε να υποδηλώνει την ομάδα των Λαίνγκ, Κούπερ, Έστερσον (στην Αγγλία) και το έργο τους, που αποτελούσε μία επίθεση κατά του καθιερωμένου ρόλου της ψυχιατρικής και των έννοιών: «ψυχοσθένεια», «σχιζοφρένεια», κτλ. Οι Άγγλοι αντιψυχίατροι ξεκίνησαν άρχικά με βάση τη θεωρία των Ευρωπαίων υπαρκτιστών που προσπαθούσε να καταλάβει τις ανθρώπινες έμπειρες από τις ταυρίδες μέσα σε προκαταλημμένα, αυστηρά πρότυπα, και είδαν την ψυχοσθένεια όχι αποκοιμημένη αλλά μέσα σε ένα κοινωνικό πλαίσιο. Έδειξαν πώς η ψυχολογική ταξινόμηση είναι ένας τρόπος για να αποφυγεί κανείς την αντιμετώπιση των ανθρώπινων προβλημάτων και πώς τα παιδιά αρχίζουν να παρουσιάζουν συμπτώματα ψυχοσθένειας για να ξεφύγουν από τους κοινωνικούς ρόλους και να δοούν την πραγματικότητα τους ταυτότητα, μία και δεν μπορούν να ζήσουν κάτω από συνθήκες «δπου μαθαίνουν να είναι αυτοί που τους λένε ότι είναι». Ο ρόλος, δηλαδή, του «ψυχοσθενή» αποκτάει νόημα όταν εξετάζεται όχι μεμονωμένος, αλλά μέσα σε ένα συγκεκριμένο κοινωνικό περιβάλλον.

Αυτή την τελευταία θέση την υποστήριξε και ο Τόμας Σάξ, και μάλιστα πολύ νωρίτερα από τους αντιψυχίατρους. Θεώρησε τα προβλήματα της «ψυχοσθένειας» σαν προβλήματα της ζωής και κατηγορήσε το ψυχιατρικό κατεστημένο (σε μία εποχή που κάτι τέτοιο ήταν αδιανόητο) πώς δεν τα αντιμετώπιζε σαν πραγματικά γεγονότα και καταστάσεις, αλλά τα σκέπαζε κάτω από την ψυχοπαθολογία. Η ψυχιατρική διάγνωση ήταν μία λαθεμένη αντιμετώπιση κοινωνικών προβλημάτων. Η συμπεριφορά του «ψυχοσθενή» ήταν ένας τρόπος επικοινωνίας, ο μόνος δυνατός κάτω από τις συγκεκριμένες συνθήκες.

Παρόμοια θέση παίρνει και ο κοινωνιολόγος Έρβιν Γκόφμαν στις αρχές του 1960, όπου υποστηρίζει πώς τα συναισθηματικά προβλήματα δεν πρέπει να θεωρούνται παρόμοια με τα

ιατρικά (όργανικά). Ο Τόμας Σέφφ, ένας άλλος κοινωνιολόγος, θεωρεί την όλη ιδέα της ψυχοσθένειας σαν μία ιδεολογία του κατεστημένου.

Όλες αυτές οι ιδέες που παρουσιάστηκαν στη δεκαετία του '60 (για να ασκήσουν κριτική κατά του λεγόμενου «ιατρικού μοντέλου» στην ψυχιατρική που εξέταζε την ψυχοσθένεια με μεθόδους άναλογες με αυτές που χρησιμοποιούσε η ιατρική για τις οργανικές ασθένειες. Δηλαδή έψαχνε για την αιτιολογία της «αρθρώσεως» και έψαχνε «θεραπευτική» βασισμένη σε φάρμακα και ηλεκτροσόκ. Αυτή η μέθοδος θεραπείας εξακολουθεί να εφαρμόζεται και σήμερα στις περισσότερες ψυχιατρικές κλινικές) προκάλεσαν τη δημιουργία του ρεύματος της Ριζοσπαστικής Ψυχολογίας. Η Ριζοσπαστική Ψυχολογία ξεκίνησε στην Αμερική σαν αποτέλεσμα του αντιπολεμικού κινήματος, των απελευθερωτικών κινήσεων όπως ΗΠΑ, και των κινήσεων των Γυναικών και των Όμοφυλόφυλων. Τα πανεπιστήμια δέχτηκαν επίθεση και ασκήθηκε έντονη κριτική ενάντια στις κοινωνικές επιστήμες. Στην αρχή η ψυχολογία είχε μείνει από έξω, μία και φαινόταν να είναι κάπως πιο «ελεύθερη». Γρήγορα όμως έγινε κατανοητό το πώς επηρεάζει όλους τους τομείς της κοινωνίας με τη μεταφορά καταπιεστικών ιδεών και με τη χρήση της σαν ιδεολογία για την υπεράσπιση του κατεστημένου. Η Ριζοσπαστική Ψυχολογία δημιουργήθηκε στο μέσο όλων αυτών και κυρίως μέσα σε ένα κίνημα κατά του σεξισμού (την τάση για το διαχωρισμό «άντρικών» και «γυναικείων» ρόλων). Αντίθεσε ιδέες από παντού και κυρίως από τα πρόσωπα που αναφέρονταν παραπάνω. Επίθεση έγινε άγρια κατά της ψυχιατρικής και ψυχολογίας, που υπηρέτουν το κατεστημένο με διάφορα μέσα (ψυχιατρικά κ.λπ.) και υποστήριξε τη δημιουργία αντι-ινστιτούτων (ακολουθώντας το παράδειγμα του Περίπτερου 21 του Κούπερ και του Κίνγκσλεϊ Χάιλ του Λαίνγκ), που θα ιδρύονταν με βάση αναθεωρημένες αρχές της ψυχιατρικής πρακτικής.

Τα βιβλία που υπάρχουν σχετικά με τα παραπάνω θέματα αφθονούν. Μερικά έχουν κυκλοφορήσει στην Ελλάδα (αναφέρονται παρακάτω) και πολλά δεν έχουν κυκλοφορήσει. Αυτά τα τελευταία παρουσιάζονται εδώ για πληροφόρησης λόγους (όπως έγινε και με τα βιβλία για το Γυναικείο Κίνημα και για το Κίνημα των Μαύρων στην Αμερική).

Ριζοσπαστική Ψυχολογία (Radical Psychology)
Επιμέλεια: Phil Brown
Harper and Row, 1973

Κείμενα της ομάδας που ξεκίνησε το κίνημα της Ριζοσπαστικής Ψυχολογίας στην Αμερική. Αναφέρεται στη συμβολή των κοινωνιολόγων (Γκόφμαν κ.τ.λ.) και των αντιψυχιατρών, στις θέσεις των μαρξιστών ψυχολόγων, στους σεξουαλικούς ρόλους (φεμινισμός, όμοφυλοφιλία κ.τ.λ.) και τον καταπιεστικό ρόλο της παραδοσιακής ψυχιατρικής.

Τό να είναι κανείς ψυχοσθενής (Being Mentally II)
Thomas Scheff
Aldus Publishing Co., 1966

Οι ψυχολογικές διαταραχές μπορούν να θεωρηθούν σαν διάφοροι κοινωνικοί ρόλοι, υποστηρίζει ο Σέφφ. Ένας τέτοιος κοινωνικός ρόλος αντιπροσωπεύει τη θέση του τρελού στην κοινωνική δομή. Επιστημαίνεται το λάθος της ψυχιατρικής που συγκεντρώνεται στη συμπτωματολογία (σε μία συγκεκριμένη συμπεριφορά) και αγνοεί το κοινωνικό περιβάλλον όπου παρουσιάζεται το σύμπτωμα.

Νόμος, Έλευθερία και Ψυχιατρική (Law, Liberty and Psychiatry: An Inquiry into the Social Uses of Mental Health Practices)
Thomas S. Szasz
Macmillan Company, 1963

Εξετάζεται η θέση του ψυχοσθενή από την άποψη του ποινικού κώδικα. Κατά το Σάξ, η άσκηση της ψυχιατρο-δικαστικής αποτελεί μία μορφή κοινωνικού ελέγχου, που απειλεί την ελευθερία κοινωνία, επειδή βασίζεται στο μυστικισμό και την εξιστόρηση και όχι στη λογική και την ελευθερία. Ενώ ο συνηθισμένος ασθενής (αυτός δηλ. που έχει μία οργανική ασθένεια) αντιμετωπίζεται σαν ένα ελεύθερο υπεύθυνο άτομο σε μία δημοκρατική κοινωνία, ο ψυχοσθενής δεν αντιμετωπίζεται σαν άτομο αλλά σαν κάτοχος μιας ορισμένης θέσης. Λαμβάνει κριτική ενάντια στη σύγχρονη άποψη που θεωρεί το έγκλημα σαν μία μορφή ψυχοσθένειας ή σαν αποτέλεσμα της ψυχοσθένειας. Η θέση πώς ο εγκληματίας είναι άρρωστος - και χρειάζεται θεραπεία - είναι λαθεμένη. Αντί να αναγνωρίζεται αυτός που έκτρεπεται σαν ένα άτομο διαμορφωτικό από αυτούς που τον διακρίνουν, αλλά αποσπάται από τον σεβασμό τους, πρώτα στιγματίζεται σαν άτομο μη έλεγχο για τις πράξεις του και μετά υποτάσσεται μία ταπεινωτική τιμωρία που ονομάζεται θεραπεία. Το σύγχρονο δίλημμα της ψυχιατρο-δικαστικής είναι το να

θεωρήσει τους παραβάτες του νόμου σαν λογικά άτομα, και να τους τιμωρήσει ή να τους θεωρήσει σαν τρελούς και (έναν τους δικαιολογεί επίσημα για τα εγκλήματά τους εξαιτίας της κατάστασής τους) να τους τιμωρήσει αντιμετωπίζοντάς τους σαν υπάκουους (μία και υποτίθεται πώς ενεργούν παρά τη θέλησή τους). Ο Σάξ προτείνει το δεύτερο, την τιμωρία του παραβάτη για την πράξη του, υποστηρίζοντας πώς με αυτό τον τρόπο αντιμετωπίζεται σαν ανθρώπινο όν.

Μερικά από τα περιεχόμενα: Η Ψυχιατρική σαν επιστήμη/Η Ψυχιατρική και το Ποινικό Δίκαιο/Η Ψυχιατρική και τα Συνταγματικά Δικαιώματα/Η Ψυχιατρική και η Δημόσια Πολιτική (Πολιτική και Ψυχιατρική): Η υπόθεση του Έζρι Πάουντ.

Λαίνγκ και Αντιψυχιατρική (Lainig and Antipsychiatry)
Επιμέλεια: Robert Boyers and Robert Orrill
Salmagundi Specials (Penguin), 1971

Σειρά άρθρων που αναφέρονται στον Λαίνγκ και το έργο του, γραμμένα από συνεργάτες και κοινούς του. Περιεχόμενα: Ρ. Ντ. Λαίνγκ: ο εαυτός, τα συμπτώματα και η κοινωνία/Το μεταξίδι του Ρ. Λαίνγκ/Η Σχιζοφρένεια και ο τρελός ψυχοθεραπευτής/Τα μοντέλα του Λαίνγκ για την τρέλα/Η Σχιζοφρένεια, ο Ρ. Λαίνγκ και η σύγχρονη θεωρία των ψυχοσθενών/Τρέλα και ήθιξη/Αντιψυχιατρική κτλ.

Η κατασκευή της τρέλας: μία συγκριτική μελέτη για την Ίντα Έξταση και το Κίνημα για την Ψυχική Υγεία (The Manufacture of Madness: A comparative study of the Inquisition and the Mental Health Movement)
Thomas S. Szasz
Paladin, 1970

Ο Σάξ επιτίθεται στο ρόλο του ψυχίατρο σαν ειδικευμένου γιατρού που έχει τη δύναμη να χαρακτηρίσει ορισμένες εκδηλώσεις συμπεριφοράς σαν «ψυχοσθένεια» και βοηθά τα δικαστήρια να περιορίσουν άτομα που παρουσιάζουν αυτές τις εκδηλώσεις στη συμπεριφορά τους. Αναφέρει ότι τα παραδείγματα ακούσιων ενοχοποιήσεων σε ψυχιατρικά πρόγραμμα που χρησιμοποιούνται σαν όπλο κατά του «ασθενή» από την οίκονομιά του, τα σχολεία, την αστυνομία. Η ανάλυση του κινήματος για τις μάστιγες είναι πολύ χαρακτηριστική. Οι γυναίκες που ένεργούν σαν ανεξάρτητα άτομα που αρνιόνταν να υποταχθούν στους παραδοσιακούς ρόλους που τους είχε δώσει η κοινωνία τους, ήταν έκτροπα άτομα. Η

ἐκκλησία, τό κυρίαρχο ἴδρυμα τοῦ Μεσαίωνα, μποροῦσε νά τοῦς δώσει ἕνα χαρακτηρισμό καί νά τίς καταδιώξει σάν μάγισσες. Ἡ ἴδια συμπεριφορά θεωρεῖται πῶς εἶναι «ψυχοσθένεια» στίς μέρες μας καί αὐτή ἡ ἰδεολογική θέση καταδιώκει περισσότερο τίς γυναῖκες παρά τοῦς ἄνδρες. Οἱ «μάγισσες» πού βοηθοῦσαν στίς ἐκτρώσεις δοκίμαζαν ἰδιαίτερα τήν καταπίεση τῆς ἐκκλησίας, μιά κι ἐβγαζαν στήν ἐπιφάνεια θέματα σεξουαλικότητας. Στίς μέρες μας οἱ γυναῖκες τιμωροῦνται γιά σεξουαλική συμπεριφορά πού θεωρεῖται ἐπιτρεπτή γιά τοῦς ἄνδρες, καί ἡ τιμωρία τοῦς ἀπονέμεται ἀπ' τοῦς ψυχιάτρους (ἄνδρες). Ὅταν συγκεντρώνονται οἱ γυναῖκες γιά ν' ἀπελευθερωθοῦν, οἱ ψυχιάτροι τίς κατηγοροῦν πῶς ἔχουν ψυχολογικά καί ὄχι κοινωνικά προβλήματα. Κάτι ἀντίστοιχο συμβαίνει μέ τήν ὁμοφυλοφυλία, πού θεωρεῖται σάν διαστροφή καί ὄχι σάν ἕνα ἄλλο εἶδος σχέσης.

Μαίρη Μάρνς: Δύο Ἀφηγήσεις ἑνός Ταξιδιοῦ Μέσα ἀπ' τήν Τρέλα Mary Barnes: Two Accoynts of a Journey Through Madness. Mary Barnes naid Joseph Berke Pelican, 1971

Ἀναφέρεται στήν ἐμπειρία τῆς «ἀναγέννησης» μέσα ἀπό μιά ψύχωση. Τό βιβλίο τό ἔγραψε ὁ ἄνθρωπος πού δοκίμασε αὐτή τήν ἐμπειρία, ἡ Μαίρη, καί ὁ ψυχίατρος πού παρακολοῦθησε κάθε στάδιο τοῦ ταξιδιοῦ της. Ἡ Μαίρη διηγείται τήν ἱστορία τῆς ζωῆς της ἀπ' ὅταν ἦταν παιδί σέ μιά ἡσυχία καί τελείως καταστροφική οἰκογένεια μέχρι πού μεγάλωσε. Ἐγινε νοσοκόμα, δασκάλα καί μετά κατάφυγε ἀπελπιμένη στήν κοινότητα τοῦ Κίνγκσλεϋ Χάλλ. Παρουσιάζει τίς ἐμπειρίες της σ' ἕνα ταξίδι πού τ' ἀποφάσισε μόνη της, καί τίς ἐρμηνεύει πού ἔδωσε γιά διάφορα γεγονότα, τίς σχέσεις της μέ τά μέλη τῆς κοινότητας καί τόν τρόπο θερα-

πείας πού ἐπικρατοῦσε (ἡ δέν ἐπικρατοῦσε, μιά καί τά μέλη δέν ἀκολουθοῦσαν δδηγίες, ἀλλά ἔκαναν αὐτά πού αἰσθάνονταν πῶς ἔπρεπε νά κάνουν κάτω ἀπ' τήν ἐπίβλεψη ἑνός ψυχιάτρου). Ὁ Μπέρκ συμπληρώνει τίς ἐρμηνείες τῆς Μαίρης ἀπ' τή δικιά του θέση τοῦ παρατηρητή.

Ὁ Ριζοσπάτης Θεραπευτής (Radical Therapist) The Radical Therapist Collective Pelican, 1974

Μιά σειρά ἀπό ἄρθρα γιά τή Ριζοσπαστική Θεραπεία καί τήν ψυχοσθένεια. Γράφουν πολλοί. Ἀνάμεσά τους οἱ Φίλ Μπράουν, Κλώντ Στάνερ, Ἀπελευθερωτικό Μέτωπο τῶν Ψυχοσθενῶν τῆς Νέας Ὑόρκης, Ἀν Κέντ, Μόρτον Σάτζμαν, Τζόζεφ Μπέρκ, κ.ἄ.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- «Πάνω στήν Τρέλλα, τήν Ἐποχή μας καί τήν Ψυχιατρική Καταπίεση» τοῦ Τόμας Σάξ (Ἐκδόσεις: Ἐλεύθερη Βιβλιοθήκη PANDERMA)
- «Ὁ Θάνατος τῆς Οἰκογένειας» τοῦ Ντ. Κοῦπερ
- «Ἡ Πολιτική τῆς Οἰκογένειας» τοῦ Ρ. Λαίνγκ
- «Ὁ Διχασμένος Ἐαυτός» τοῦ Ρ. Λαίνγκ
- «Ὁ Ἐαυτός καί οἱ Ἄλλοι» τοῦ Ρ. Λαίνγκ
- «Ἡ Γραμματική τῆς Ζωῆς» τοῦ Ντ. Κοῦπερ
- «Τά Γεγονότα τῆς Ζωῆς» τοῦ Ρ. Λαίνγκ
- «Μ' ἀγαπᾷς;» τοῦ Ρ. Λαίνγκ (ΟΛΑ ἐκδ. ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗΣ)
- «Ψυχιατρική- καί Ἀντιψυχιατρική» τοῦ Ντ. Κοῦπερ (ΡΑΠΠΑΣ)
- «Ἡ Ψυχική Ἰσορροπία, ἡ Τρέλλα καί ἡ Οἰκογένεια» τῶν Λαίνγκ καί Ἑστερσον (ΡΑΠΠΑΣ)
- «Δύο δοκίμια γιά τήν Ψυχιατρική Καταπίεση» τῶν Τ. Σάξ καί Ρ. Λαίνγκ («Πολιτεία»)
- «Κόμποι» τοῦ Ρ. Λαίνγκ («ΑΚΜΩΝ»)

• βιβλίο •

Κ. ΚΑΣΤΟΡΙΑΔΗ – Κ. ΛΕΦΟΡ Σοσιαλισμός ἢ Βαρβαρότητα Πρόλογος Α. Στίνα «ΔΙΕΘΝΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ»

Ἡ γαλλική ομάδα «Σοσιαλισμός ἢ Βαρβαρότητα» δημιουργήθηκε τό 1948 πάνω στή βάση μιάς ρήξης μέ τό λενινισμό καί «εἶχε γιά ἀρχή της τήν ἴδια τήν ἀρχή, τή γραμμένη μέ τό χέρι τοῦ Μάρξ, τῆς πρώτης Διεθνούς Ἐνωσης τῶν Ἑργατῶν: «Ἡ ἀπελευθέρωση τῆς ἐργατικῆς τάξης εἶναι ἔργο τῆς ἴδιας τῆς ἐργατικῆς τάξης». Τό βιβλίο περιέχει τήν πρώτη δημόσια διακήρυξη τῆς ομάδας καί τίς μελέτες δύο μελῶν της, τοῦ Κλώντ Λεφόρ καί τοῦ Κορνήλιου Καστοριάδη, γιά τήν οὐγγρική ἐξέγερση τῶν ἐργατικών συμβουλιῶν τό 1956 καί τό γαλλικό Μάη τοῦ 1968.

ΤΑΣΟΣ ΚΟΡΦΗΣ Λαϊκά Δίστιχα

«Πρόσπερος» – Ἀθήνα 1977

Ἀπό τίς περιοδικές ἐκδόσεις «Πρόσπερος» κυκλοφόρησε στή σειρά «Λαϊκή Τέχνη» ἡ χειρόγραφη συλλογή τοῦ Τάσου Κόρφη: «Λαϊκά Δίστιχα». Εἶναι μιά πλούσια συλλογή ὀκτασυστάδων καί δεκαπεντασυστάδων διστίχων, πού συγκεντρώθηκαν ἀπό διάφορες προφορικές καί γραπτές πηγές καί διαρρέεται θεματικά σέ δίστιχα τῆς φυλακῆς, τῆς στρατιωτικῆς ζωῆς, τῶν μαχαιριῶν, ἐρωτικά, εὐτράπελα, τῆς πολιτικῆς σάτιρας κλπ.

Τό βιβλίο, σέ καλαίσθητη ἔκδοση, εἰκονογραφεῖται μέ σχέδια τοῦ Γ. Πετῆν ἐπάνω σέ λαϊκά θέματα καί καλλιγραφήματα.

ΒΙΤΟΛΑΝΤ ΓΚΟΜΠΡΟΒΙΤΣ

Ἡ Πορνογραφία

Μετ. Δημήτρη Δημητριάδη

Ἐκδόσεις τῆς Βιβλιοθήκης, Θεσσαλονίκη

Ὁ σύγχρονος πολωνός συγγραφέας εἶναι γνωστός στήν Ἑλλάδα ἀπό τήν παράσταση τῆς «Ὁπερέτας» ἀπό τό Θέατρο Τέχνης.

Ἡ Πορνογραφία, γραμμένη τό 1955, εἶναι ἀντιπροσωπευτικό τῆς δουλειᾶς καί τοῦ προσωπικοῦ του ὕφους. Μοναχικός στή λογοτεχνική του πορεία, ὁ συγγραφέας δύσκολα κατατάσσεται σέ κάποιο ρεύμα ἢ σχολή τοῦ ἐυρωπαϊκοῦ χώρου. Ἐξῆσε αὐτοεξόριστος πολλά χρόνια στήν Ἀργεντινή ξεκομμένος καί ἀπομονωμένος ἀπό τήν πατρίδα του τήν Πολωνία καί τήν ὑπόλοιπη Εὐρώπη. Ὁ ἥρωας τῆς «Πορνογραφίας» εἶναι ἕνας σύγχρονος «ἐξερευνητής» τῆς νέας ὁμοφυίας καί τῶν ἀναζητήσεων τῆς σύγχρονης ζωῆς.

ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ ΠΛΑΣΣΑΡΑ

Ἡ Μάγισσα

Διηγήματα

Κέδρος 1977

Εἶναι τό πρῶτο βιβλίο πού ἐκδίδει μέ διηγήματα ἡ γνωστή ἀπό τά μυθιστορήματα «Πέτρινο καλοκαίρι» (1965), «Μικρός ἰδιωτικός φόνος» (1972) καί «Παρένθεση» (1976) συγγραφέας Κατερίνα Πλασσαρά. Καί μπορεί νά πει κανεῖς ὅτι ὅλα τά διηγήματα πού περιέχονται σ' αὐτό τῆς τό βιβλίο, ἑτερογενῆ τόσο θεματικά ὅσο καί μορφικά καί ὀφολογικά, χαρακτηρίζονται ἀπό τήν ἴδια συνέπεια ἀπέναντι στό γλωσσικό ὄργανο πού χρησιμοποιεῖται καί ἀπό τήν ἴδια ἀνθρώπινη εὐαισθησία πού ἐκφράζεται ἀνάμεσα καί κάτω ἀπό τίς ἐπιμέρους θεματικές ἀναφορές τῶν διηγημάτων.

Γ.Δ. ΚΑΤΖΟΥΡΑΚΗ

Τά λιγοστά λόγια

Κέδρος 1977

Στό βιβλίο αὐτό περιλαμβάνονται 6 δοκίμια – γραμμένα μέσα σέ μιά 35ετία – καί ἀπεικονίζουν μιά πνευματική πορεία πάνω σέ μερικά ἀπό τά κρισιμότερα θέματα πού ἀπασχολοῦν τόν ἄνθρωπο καί τό νεοέλληνα εἰδικότερα. Τά δύο δοκίμια πού ἀναφέρονται στό Δ. Πικιώνη, γράφτηκαν ὅταν ἀκόμη ἦταν νοπὸς ὁ θάνατός του (1968-69) καί δοθεῖν γιά νά συνειδητοποιήσει ὁ ἀναγνώστης τό πόσο ἀνεπανήληπτη – γιά τή χώρα μας καί γιά τόν αἰῶνα μας – μορφή ἦταν αὐτός ὁ μεγάλος τεχνίτης.

ΒΑΣΙΛΗ ΤΣΙΠΑ

Ἀνταύγειες σέ σπασμένο γυαλί

(Ποιήματα)

Κέδρος 1977

Δείγμα γραφῆς: Ἡ παρὰστα-ση/ἦταν/ἄτονη, ψεύτικη/χωρίς ὑποκρισία./μελαγχολική./Κλείσαν τήν αὐλαί/καί κίθισε ὁ θάσος στή σκηνή/σέ πάγκους/νά παρακολουθῇ/τήν κωμωδία./ Κι ἡ παρὰσταση/πῆγε θανιμάσια/δπως πάντα.(Ἡ παρὰσταση).

ΡΟΜΠΕΡΤ ΓΚΡΕΗΒΣ

Ἐγὼ ὁ Κλαύδιος

Μετάφραση: Ἀλέξανδρος Κοτζιάς

Ἐκδόσεις Ἡριδινός

Πρόκειται γιά τό πολύχροτο ἔργο τοῦ Ρ.Γ., πού ἡ διεθνῆς κριτική χαρακτήρισε σάν τό ὠραιότερο ἱστορικό μυθιστόρημα τῆς ἐποχῆς μας. Ἡ κοσμοκρατεία Ρώμη, παραδομένη μέσα στό μεγαλεῖο της, στήν παραφροσύνη

Μπουάτ ΛΗΔΡΑ

Κέκροπος 12, Πλάκα. Τηλ.

3236338

ΠΑΝΟΣ ΤΖΑΒΕΛΛΑΣ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ

Νατάσα Παπαδοπούλου

Νίκος Λόλης – Χρήστος Ζούκας

Τόνια Μάνεση

Πρόγραμμα ποιότητας

καί την ήθική αποχαλίνωση. Ξαναζωντανεύει στη συναρπαστική αυτή αφήγηση, όπου το δραματικό και το κωμικό, ή θρηωδία και ή ανθρώπινη εναλλάσσονται για να υποβάλουν στον αναγνώστη ακατάλυτες συζεύξεις με το σημερινό μας κόσμο.

ΓΙΑΝΝΗ ΓΑΛΑΝΟΥ

Τό τέλος της κοινωνιολογίας του σέξ
'Εκδόσεις Μπουκουμάνη 77

Μέ το σέξ σάν εκδήλωση των ένστικτων, σάν γεγονός της διολογικής ζωής του ανθρώπου, σάν επίδραση πάνω στον ψυχολογικό του κόσμο και σάν φαινόμενο που επηρεάζεται από τη δεδομένη κοινωνία, ασχολείται ο Γ. Γαλανός σ' αυτό το διβλίο του, διαγράφοντας με γνώση και πείρα τα προβλήματα που δημιουργούν στον ψυχισμό και στην προσωπικότητά μας διάφορες παιδικές και εφηβικές έμπειρίες, που στιγμιاتیζονται από λογής φραγμούς και περιορισμούς, γύρω απ' τη σεξουαλική ζωή.

ΜΙΣΕΛ ΜΠΟΡΒΙΤΣ

Γραφτά των μελλοθανάτων
από τη ναζιστική κατοχή
'Εκδόσεις Μπουκουμάνη 77

Τό διβλίο αυτό, λιτό και χωρίς μελοδραματισμούς, αποτελεί κάτι παραπάνω από μία προσφορά σέ δους χάθηκαν στους διάφορους τόπους μαρτυρίου της ναζιστικής κατοχής. Ο Μ.Μ., μία από τις φυσιολογικές της πολωνικές αντίστασης, παρουσιάζει απόφια τά περιστατικά της καθημερινής ζωής των μελλοθανάτων στά γκέτο και στά στρατόπεδα συγκέντρωσης, καθώς και τις αγωνιώδεις τους προσπάθειες νά διασώσουν τά γραφτά τους, ήμερολόγια, χρονικά, ήρθρα, ποιήματα, ύστατη απόδειξη της ύπαρξής τους.

Ε.Χ. ΚΑΡΡ

«Ιστορία της Σοβιετικής Ένωσης, 1917-23», Τόμος Ιος
'Εκδόσεις «Υποδομή», Αθήνα 1977

Πρόκειται για έργο ζωής του άγγλου ιστορικού Έντουαρντ Χ. Κάρρ, που αφορά την περίοδο 1917-23.

Μετά από μία εισαγωγική αναδρομή στην ιστορία της ρωσικής σοσιαλδημοκρατίας πριν τό 1917 και την περιγραφή της κατάληψης της εξουσίας από τους μπολσεβίκους (Μέρος Ι) εξετάζεται ή συνταγματική και πολιτική δομή του νέου καθεστώτος (Μέρος ΙΙ) και αναλύεται σέ βάθος τόσο ή διαδικασία άποσύνθεσης της παλιάς Ρωσικής Αυτοκρατορίας και δημιουργίας ενός πλήθους εθνικών δημοκρατιών, όσο και ή δια-

δικασία επανένωσης των δημοκρατιών αυτών και σχηματισμού της Ένωσης Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών (Μέρος ΙΙΙ).

Στό έργο του Κάρρ ή απόλυτα έπιστημονική και αντικειμενική χρήση πηγών και κειμένων συνδυάζεται με τη γλαφυρότητα της διήγησης και με τη διατύπωση όξυδερκών κρίσεων. Ο συγγραφέας εκθέτει τά γεγονότα αφήνοντάς τα νά μιλήσουν μόνα τους πριν καταλήξει στά πολύ προσεκτικά και τεκμηριωμένα πάντοτε συμπεράσματά του. Ο αναγνώστης έχει συνεχώς την αίσθηση ότι δέν βρίσκεται μπροστά σ' ένα διβλίο όπου κυριαρχούν προκατασκευασμένα σχήματα και «διδάγματα», αλλά ότι παρακολουθεί μία πραγματική διαδικασία επαγωγικής εξαγωγής κρίσεων και συμπερασμάτων μέσα από την έπιστημονικά άσπογη μελέτη τόσο των γεγονότων, όσο και των πράξεων και προθέσεων των πρωταγωνιστών της σοβιετικής ιστορίας.

Ε.Ε. ΧΑΤΖΗΓΙΑΝΝΗ

Κοσμάλγια
Κέδρος 1977

Και στό διβλίο του αυτό ο ποιητής Ε.Ε.Χ., όπως και στό προηγούμενό του, «Πάροδος», κινείται σ' ένα χώρο υπαρκτικής γνώσης και άπορίας συνάμα, έντοπίζοντας τη φθορά και τό παράλογο της άδικίας σάν οριακές καταστάσεις και σάν γενεσιουργές αίτιες του ανθρώπινου πόνου. «Όσο για τόν τίτλο «Κοσμάλγια», ύποδηλώνει τό αίσθημα που νιώθει ο επαναστάτης, ο ιεραπόστολος, ο ποιητής κι ο άπλος άνθρωπος που πονάει για τη δυστυχία των άλλων.

ΜΩΡΙΣ ΜΠΡΙΝΤΟΝ

Οί Μπολσεβίκοι και ο έργατικός έλεγχος (τό κίνημα των έργασιακών επιτροπών 1917-21)
«ΔΙΕΘΝΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ»,
Αθήνα 1977

Τό κίνημα των ρωσικών έργασιακών επιτροπών, τό κίνημα της έργατικής αυτονομίας και αυτοοργάνωσης στά πρώτα και αποφασιστικά χρόνια της μπολσεβίκικης εξουσίας έχει μείνει όλότελα άγνωστο. Ο Μώρις Μπρίντον (συγγραφέας του «Παράλογου στην Πολιτική») ανασύρει πλήθος άγνωστων γεγονότων και ντοκουμέντων για νά παρακολουθήσει τό κίνημα αυτό, τη σύγκρουσή του με τό κόμμα, τό ρόλο των συνδικάτων, τις ένδοκομματικές διαμάχες γύρω από τό θέμα της διεύθυνσης της οικονομίας —μέχρι τη στιγμή που όριστικοποιείται ή καταστολή με τη συντριβή των ναυτών και έργατών της Κρονοστάνης.

ΛΙΝΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Θέματα της λογοτεχνίας μας
(Σειρές πρώτη και δεύτερη)
'Εκδ. Κωνσταντινίδη, Θεσσαλονίκη 1977

Στά δύο αυτά μικρά τομίδια ο καθ. Λίνος Πολίτης συγκέντρωσε τά κείμενα διαλέξεων, όμιλών και δημοσιευμάτων του που ως θέμα τους έχουν την ιστορία της νεοελληνικής ποίησης, τό δημοτικό τραγούδι, τό γλωσσικό ζήτημα και τις επιδράσεις του στό σύστημα της εκπαίδευσης, την ποιητική παρουσία της γενιάς του '30 και ειδικότερα τό Σεφέρη και τόν Έλύτη, τέλος δέ έντυπώσεις από ταξίδια και διάφορα γεγονότα.

Γ. Ξ. ΣΤΟΓΙΑΝΝΙΔΗ

Έσωτερική Έπένδυση
'Εκδ. Σκαπτή Ύλη, Θεσσαλονίκη 1977

Στην πρόσφατη αυτή συλλογή ο Γ. Ξ. Στογιαννίδης επαναφέρει τά ήδη γνώριμα από τό παρελθόν στοιχεία της ποιητικής του: όνειρικός χρόνος, ήπιος έρωτισμός, αίσθηση του θανάτου εκ παραλήλου με τη ζωική αίσθηση, λόγος που υποβάλλει με χαμηλόφωνους, ωστόσο, τονισμούς. Στίς διαστάσεις του όνειρου τά είδωλα των πραγμάτων και των ανθρώπων μορφών άποκτούν την καθαρότητα του περιγράμματος των. Η ποιητική μνήμη, μέσα από τόν ύπνο και την εγρήγορση, διασπά τά λογοκρατούμενα χρονικά όρια και αναζητεί τις πηγές όπου συμβάλλονται ή φαντασία και ή πραγματικότητα. Τά σημαντικά διώματα, οι έμπειρίες του συγγραφέα, είναι τό ύλικό της άπολογίας του άπέναντι στην κυριαρχία του θανάτου, είναι ή ζύμη της ποιητικής γλώσσας στην προσπάθεια νά καταθέσει τό υπαρκτικό του χρέος.

ΕΜΙΛ ΜΑΡΕΝΣΕΝ

Φράξια Κόκκινος στρατός
«ΔΙΕΘΝΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ»
Αθήνα 1976

«Όλα συντελούν για μία τρομακτική επανεμφάνιση της βίας του κεφαλαίου... Τό κεφάλαιο δημιουργεί και γενικεύει ταυτόχρονα τόν αντεπαναστατικό του τρομορισμό και τόν επαναστατικό αντι-τρομορισμό». Τά λόγια αυτά, γραμμένα από τόν Μαρενσέν στίς αρχές του 1972, φαίνονται προφητικά σέ σχέση με τη σημερινή διεθνή όξυνση της κρατικής τρομοκρατίας, που σέ πολλές περιπτώσεις ή τεχνική της και ή ιδεολογία της έχουν εισαχθεί κατευθείαν από τό δυτικογεωμανικό κράτος, τόν επίδοξο ροπαλοφόρο της Ευρώπης. Η άνάλυση του Μαρενσέν δέν μένει στό επίπεδο της ιδεολογικής άποδοχής ή άπόρριψης: ή άνικανότητα του

κεφαλαίου νά ξεπεράσει την κρίση του με μία αναδιοργάνωση σέ άνώτερο επίπεδο, οδηγεί στην αναπόφευκτη αύξηση της βίας του: και πέρα από όποιαδήποτε έποχιαστική ή δολονταριαστική τοποθέτηση, πρέπει νά δούμε ότι «είναι τό ίδιο τό κράτος που προσδιορίζει τό 'ποσοστό' βίας που παραχωρείται στους επαναστάτες... Οι άνθρωποι δέν έχουν περιθώρια εκλογής». Τό διβλίο περιέχει επίσης πληροφοριακό ύλικό και κείμενα της φράξιας «Κόκκινος Στρατός».

Internationale Situationniste

Τό σημείο της έκρηξης ιδεολογίας στην Κίνα

«Διεθνής Βιβλιοθήκη»

Αθήνα 1977

Η κριτική των Ι.Σ. αναλύει γεγονότα που συνήθως φαίνονται σάν ανατολίτικες παραδοξολογίες και έπιχειρεί νά αποδείξει ότι πίσω από τό πέπλο ενός άνεξήγητου παραλογισμού ύπάρχει ή λογική μιās ταξικής πραγματικότητας. Σύμφωνα με την άνάλυση αυτή, τόσο ή έξάρθρωση της γραφειοκρατικής εξουσίας στή διάρκεια της «Πολιτιστικής Έπανάστασης» όσο και ή σοβιετική διένεξη: «σημαίνουν την αναπόφευκτη κατάρρευση της 'επαναστατικής εικόνας', που τό γραφειοκρατικό ψέμα άντέτασσε στό σύνολο της καπιταλιστικής κοινωνίας, σάν την ψευτο-άρνησή της και μαζί σάν τό πραγματικό της στήριγμα... Παρά τις διάφορες προσπάθειες επανασύνδεσης, αυτό που ποτέ δέν ήταν σοσιαλιστικό, έπαψε νά είναι και μέτωπο».

ΡΟΜΠΕΡΤ ΜΟΥΖΙΑ

Ο νεαρός Τέρλες
Μετ. Αλέξανδρου Ίσαρη
'Εκδόσεις της Βιβλιοθήκης, Θεσσαλονίκη

Ο Ρόμπερτ Μούζιλ, από τούς πιο σημαντικούς μά ταυτόχρονα και τούς πιο άγνοημένους πεζογράφους της γεωμανικής λογοτεχνίας του αιώνα μας, παρουσιάζεται για πρώτη φορά στή χώρα μας με τη μετάφραση ενός μυθιστορήματός του που γράφτηκε τό 1906. Πρόκειται για μία συναρπαστική μελέτη της εφηβικής ψυχολογίας, που παράλληλα άπεικονίζει με διορατικότητα την επερχόμενη ναζιστική δικτατορία και τό διασμό του άτόμου από τό σύστημα

Είναι ένα μυθιστόρημα με πολλά αυτοβιογραφικά στοιχεία, που ανασυνθέτει πολυεδρικά τις καταστάσεις και τά πρόσωπα.

«Ο νεαρός Τέρλες» περιέχει ήδη τά σπέρματα του μεταγενέστερου μυθιστορηματικού έργου του Μούζιλ «Ο άνθρωπος χωρίς ιδιότητες».

•ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ•

«Ο ΗΛΙΟΣ ΤΩΝ ΥΑΙΝΩΝ»

«Ένα τυνησιακό φιλμ
πολύ... έλληνικό!

Του Λευτέρη Όρφανου

ΣΤΗΝ άρχή ό χώρος: ή φουρτουνιασμένη θάλασσα, πιά μπρός ή κατάσπρη άμμουδιά, πρώτο πλάνο νά τή σώσει άπ' τήν αίμορραγία τής γέννας. Όπως κι ό Τάχαρ, ό άντρας τής, πού - όπως κάθε μέρα - ψαρεύει μέ τούς συντοπίτες του στήν άνοιχτή θάλασσα. Ή γυναίκα πεθαίνει. Νεκροπομπός, ό σιδεράς Λαμινέ. Οί άντρες γύρω στόν τάφο: οί μόνοι πού συλλυπούνται τό χήρο. Οί γυναίκες τού χωριού, ώραιότατη όπτασία μέ τά μαύρα ρούχα τους ν' άνεμίζουνε στόν άνεμο, παρακολουθούνε παράμερα άμίλητες. Έτσι οίγουρα τό θέλουνε τά έθιμά τους. Όπως θά δάλουνε στή συνέχεια τής ταφής οί άντρες νά τό ρίχνουνε στ' άσπερία. Ξεκαρδίζονται μέχρι τήν άλλη μέρα τής δουλειάς. Κι ή ζωή συνεχίζεται σάν πάντα.

ΜΑ νά τους! Μιά μέρα δυό γερμανοί έμπειρογνώμονες καταφθάνουν. Περιδιαβαίνουνε τό χωριό. Οί ντόπιοι δέν καταλαβαίνουνε τό γιατί. Χαιρετούνε μονάχα, ζητάνε τοιγάρα. Ή άπάντηση θετική. Τή λένε άργότερα οί άστυφύλακες στόν Ίμ-

πραήμ, πού τόν παίρνουν άπ' τή σύναξη τών άντρών, πού συζητούσε τά συμβάντα. Μέ γερμανικά κεφάλαια θά χτιστεί τουριστικό συγκρότημα στό χωριό.

ΤΟ θεμέλιο λίθο δάζει ό νομάρχης. Ό λόγος του μιλάει γιά τή χαρά τής τυνησιακής κυδέρνησης πού ή Όμοσπονδιακή Δημοκρατία τής Γερμανίας δείχνει έμπρακτα τή θέλησή τής γιά οικονομική βοήθεια, μέ τήν επένδυση αυτή. Μιλάει στήν καθαρεύουσα. Οί χωρικοί δέν καταλαβαίνουνε τίποτα. Χειροκροτάνε όμως. Όπως κι ό γερμανός πρεσβευτής, οί έμπειρογνώμονες, ό Ίμπραήμ...

Η ΖΩΗ τού χωριού αλλάζει μέρα μέ τή μέρα. Οί χωρικοί άπό ψαράδες γίνονται οίκοδόμοι. Τά σπίτια (όσα γλιτώσανε άπ' τή φαγάνα) μαγαζιά. Λίγοι μόνο ψαράδες μέ τόν Τάχαρ μπροστά έξεγείρονται γιά τήν εξέλιξη τού τόπου τους.

ΤΟ χτίσιμο τελειώνει καί μαζί του τό «θαύμα» νά 'χεις χρήματα. Στά έγκαίνια μεγάλα πρόσωπα. Ό ύπουργός τουρισμού εύχαριστεί στό λόγο του τή γερμανική κυδέρνηση, εύχεται ευόδωση τής επένδυσης. Στήν καθαρεύουσα δέβαια. Κι οί πρώην ψαράδες, πρώην εργάτες, άνέργοι, χειροκροτούνε πιά άπ' τό συρματό-

πλεγμα, πού άπό δώ καί μπρός θά τούς χωρίζει άπό τούς άλλοδαπούς. Μερικοί περνούνε τό συρματόπλεγμα τού ξενοδοχείου, ύπηρετες. Οί περισσότεροι ξαναγυρνάνε στά παλιά. Ψαρεύουνε. Τώρα πιά όμως γιά τό «γραφείον άλιείας», πού νέμεται ό Ίμπραήμ καί προμηθεύει τό ξενοδοχείο. Κάποτε τό ποτήρι ξεχειλίζει. Ό Τάχαρ, άθώς, κλείνεται στό μπουντρούμι γιά παραδειγματισμό.

ΜΕ τή σειρά τους οί γυναίκες ξαναγκάζονται στή μισθωτή εργασία. Πετούνε τίς φορεσιές τους καί πηγαίνουν εργάτριες στό ύφαντήριο τού ξενοδοχείου. (Κάποιοι θά τό 'λεγαν χειραφέτηση αυτό τό δίκαιο, έξωτερικό σπάσιμο άπ' τήν παράδοση). Οί άλλοδαποί φωτογραφίζουν τούς παράξενους ντόπιους, τίς παράξενες συνθήκες τους. Τήν προσευχή τών πιστών, τή στρουμπουλή σύζυγό τους νά έλεεί ένα ζητιάνο - γιατί δέβαια δημιουργήθηκε κι αυτό. Ή ζωή τραβάει κανονικά. Ός κι ό Λαμινέ πείθεται νά παρατήσει τό σιδεράδικό του καί, μισιακά μέ τόν Ίμπραήμ, κάνουνε μπουτίκ. Ό Τάχαρ μπορεί πιά νά βγει άπ' τή φυλακή...

ΠΙΚΡΟ τό τέλος τού βραβευμένου στό Μανχάιμ έργου τού Ριντά Μπεχί, «Ο ήλιος τών υαίνων» (Ridha Behi : Soleil des hyenes, συμπαραγωγή Όλλανδίας - Τυνησίας, 1977): ό ήλιος πού άνάτελλε στήν άρχή, πέφτει στήν τελευταία σκηνή τού έργου, ολόγιμος, έχοντας ένα σκοτωμένο κόκκινο χρώμα.

Ο ΡΙΝΤΑ ΜΠΕΧΙ, γεννημένος τό '47 στήν Τυνησία, σπούδασε στό Παρίσι κοινωνιολογία.

«Μέ τό έργο μου θέλησα ν' άπευθυνθώ, δήλωσε ό Μπεχί, όχι μόνο στους συμπατριώτες μου, αλλά συνάμα στους τουρίστες. Κι όχι μόνο στήν Άφρική, μά καί στήν Ίταλία, στήν Ίσπανία, στήν Ελλάδα...»

ΠΡΑΓΜΑΤΙ τό φιλμ είναι, θά 'λεγα, πολύ έλληνικό. Ό τρόπος τού γυρίσματος, ή μουσική άποδύει μιάν έλληνική μυρουδιά. Μά τί θά πεί έλληνική; Όταν ιδίως ζει κανένας μετανάστης στή δυτικοευρωπαϊκή πραγματικότητα, συνειδητοποιεί ότι δέβαια άνήκουμε στήν Εύρώπη, κύρια όμως στή Μεσόγειο. Μεγάλη πολιτισμική κληρονομιά, παρόμοιο επίπεδο οικονομικής εξέλιξης, άπαράλλαχτες στρατηγικές ανάπτυξης, δημιουργούνε καταστάσεις καί προβλήματα, πού 'ναι πολύ πιά όμοια παρά μέ τά τής αναπτυγμένης Εύρώπης.

ΚΑΙ άνεξάρτητα άπ' τίς όποιες καλλιτεχνικές ελλείψεις του, τό φιλμ καταφέρνει πολύ παραστατικά νά κάνει ένα πρόβλημα κατανοητό στόν καθένα. Άκόμα μιά σκέψη - παρακινδυνευμένη ίσως: είδαμε τούς «Κυνηγούς» τού Άγγελόπουλου, αυτό τό θαυμαστό έργο γιά τούς λίγους. Είδαμε τόν «Ηλιο τών υαίνων», αυτό τό καλό έργο γιά τούς πολλούς. Κι αναρωτηθήκαμε, άν θέλουμε ή θά πρεπε νά θέλουμε προοδευτικοί σκηνοθέτες νά μιλούνε σέ ψηλό επίπεδο στους προοδευτικούς, μυημένους διανοούμενους ή μήπως απλούστερα στόν πολύ κόσμο. Είναι τελικά ή τέχνη επανάληψη, νέος τρόπος άνάλυσης ενός συνειδητού προβλήματος ή ένα άλλο μέσο νά δημιουργηθεί συνείδηση στόν κόσμο γιά ένα πρόβλημα;

ΔΙΕΘΝΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΔΕΣΗ: «ΜΑΥΡΟ ΡΟΔΟ» ΔΕΛΦΩΝ 2 (ΚΑΙ ΔΙΔΟΤΟΥ) ΤΗΛ. 3608635

•θέατρο•

«Τά παθήματα» στό Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος

Της Ντόνης Δημολίτσα

Μαντρώτοιχοι και άραια δέντρα στις άκρες, ένας στύλος της ΔΕΗ στη μέση, κοινά χαρακτηριστικά ενός όπουιδήποτε υπαίθρου χώρου τοποθετούνται σ' ένα φαρδύ διάδρομο ανάμεσα στις κερκίδες των θεατών. Μέσα από αυτά τα στοιχεία και τα αντοκίνητα με τους άναμμένους προβολείς που πηγαиноέρονται, ό ύπαιθρος χώρος γίνεται θαυμαστό - σέ σχέση με τίς περιορισμένες κλασικές δυνατότητες σκηνης του Κρατικού Θεάτρου - θεατρικός άπό τό Γιώργο Ρεμούνδο στό ανέδασμα του έργου «Παθήματα» του Γιώργου Μανιώτη.

ΕΝΑ ελληνικό χωριό πού δέν άπέχει πολύ άπό τή μεγάλη πόλη θά ζήσει δύο μέρες πάνω στη σκηνή, άπό τό χάραμα της μιάς μέχρι τό σούρουπο της άλλης. Θά ζήσει με τούς ανθρώπους τούς δικούς του: τόν παπά, τούς εργάτες, τό δραγάτη, τούς χωροφύλακες, τά παιδιά του σχολείου, τίς νοικοκυρές, τούς έρωτευμένους. Άλλά θά ζήσει και με τούς «άγριους» της πόλης πού εισβάλλουν σ' αυτό γιά νά διασκεδάσουν παίζοντας τό παιγνίδι του θησαυρού, γιά νά γυρίσουν κάποια κινηματογραφική ταινία, γιά νά κάμουν άγαθοεργίες με ύπερμοντέρνα βιομηχανικά προϊόντα, γιά νά άπολαύσουν ένα πίκ-νίκ στην έξοχή.

Ή συμπάθεια πρós τούς μέν και ή ειρωνεία πρós τούς δέ είναι σαφής, τό γέλιο των θεατών της πόλης βγαίνει αυθόρμητα πολλές στιγμές με τή διακωμώδηση των ίδιων τους των έαυτών, καθώς μάλιστα όλα είναι δοσμένα κατά ένα άπόλυτα ρεαλιστικό τρόπο.

Άλλά και τό έργο, φτιαγμένο σέ πολλά σημεία άπό προσωπικές έμπειρίες του συγγραφέα, είναι όπωσδήποτε ρεαλιστικό, αν ιδωθή μεμονωμένα κατά έπεισόδια. Είναι ή συγκεκριμένη εικόνα μιάς ελληνικής πραγματικότητας με βάση τήν άστυφιλία και τή μερική τουλάχιστον άποκτήνωση των άστυφίλων.

Έκείνο όμως πού δίνει μιάν άλλη έκταση στό έργο είναι τό βασικό του πρόσωπο, ή μισότρελη γρια - Λένη, πού είναι τό συνδυετικό στοιχείο των σκηνών και ή πιο θεατρική μορφή του. Ή γρια - Λένη, ξαναζει μέσα άπό τά διάφορα σημερινά έπεισόδια τή δική της, σηματοδωμένη με τή μετανάσταση του άντρα της και τό διαδοχικό χαμό των πέντε παιδιών της, ζωή. Τό διαχρονικό έξάλλου στοιχείο πού εισάγει ή γρια - Λένη φορτίζει τήν ελληνικότητα του έργου.

Ή τόσο θεατρικά εκμεταλλεύσιμη όμως τρέλα κινδύνευε έδώ

νά μπλέξει τά πράγματα: άπό τή μιά μεριά τά αίτια της είναι πολύ «έλληνικά», εύκολα παρεξηγησιμα πολιτικά (με τήν έννοια της έμπορεύσιμης φτηνης πολιτικοποίησης), και σύγχρονα πολύ τραγικά αλλά και καθημερινά: κινδύνευε έτσι ή τρέλα νά χάσει τή θεατρική ύπερρεαλιστική της δύναμη και νά άπορροφηθεί ολοκληρωτικά μέσα στη δράση, άπό τήν άλλη μεριά, κάθε ύπερβολή στη θεατρική της χρησιμοποίηση θά μπορούσε νά χαλάσει όλη τήν ισορροπία του έργου.

Άλλά τίποτα άπ' όλα αυτά. Ό Γιώργος Ρεμούνδος όχι μόνο δέν χάλασε αυτήν τήν ισορροπία αλλά και τήν έδωσε με τή σκηνοθεσία του, όπου άπό μόνη της κινδύνευε στό έργο.

Σ' ένα πρώτο έπίπεδο, χρησιμοποίησε στη σκηνοθεσία του έναν άπόλυτα ρεαλιστικό τρόπο, τόσο στό παίξιμο των ήθοποιών όσο και στά αντικείμενα πού χρησιμοποιούν. Πέρα άπό τήν έντυπωσιακή είσοδο των αυτοκινήτων, οι εργάτες κυλάνε τήν τεράστια ρόδα με τό σύρμα και σκαρφαλώνουν στό στύλο της ΔΕΗ γιά νά φτιάξουν τό φως, οι «έκδρομείς» έτοιμάζουν και τρώνε πραγματικά φαγητά, τά ραδιόφωνα λειτουργούν κατά ένα τρόπο άπόλυτα πειστικό, ενώ οι ήχοι άπό τίς καμπάνες και τά πουλιά μαζί και οι φώτισμοί είναι άπόλυτα «φυσικοί».

Βασική συνεργάτιδά του σ' αυτό, όπου τά κουστούμια των ήθοποιών παίζουν ένα πρωταρχικό ρόλο, ή Λαλούλα Χρυσικοπούλου, πού έντυσε τούς χαρακτήρες κατά τέτοιο τρόπο ώστε νά προμαντεύεις τίς εκδηλώσεις τους άπό τήν εμφάνιση: μιά τέχνη της λεπτομέρειας σέ όλη της τήν έκφανση. Οι τριάντα ήθοποιοί αλλάζουν γιά νά καλύψουν τούς ένενήντα ρόλους του έργου, και δέν τούς άναγνωρίζεις. Και βέβαια δέν πρόκειται γιά μεταμφίηση, άφου όλα τά πρόσωπα του έργου είναι σημερινά, πρόσωπα πού

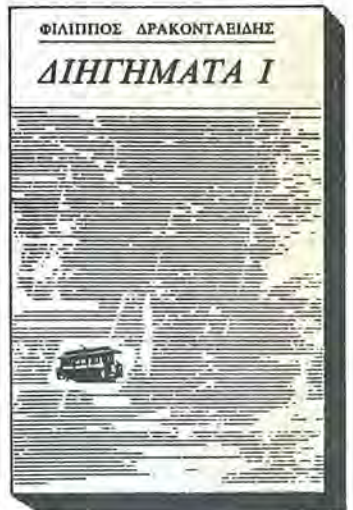
μπορείς νά συναντήσεις κάθε μέρα στό δρόμο.

Σ' ένα άλλο έπίπεδο ό Γιώργος Ρεμούνδος τοποθέτησε και κίνησε τή γρια - Λένη μέσα άπό τήν ώριμότητα δουλειάς της Έλεάνας Άπέργη: δρέθηκε έτσι ή σωστή θέση της τρέλας της γρια - Λένης χωρίς μεταφυσικές ύπερβολές και χωρίς άχρηστο τονισμό των τραγικών αίτιών της. Ή γρια - Λένη είναι κι αυτή πραγματική, δεμένη λογικά με τά έπεισόδια πού παρακολουθεί, συνδέει και ένδεχόμενα κατευθύνει πολλές φορές, αλλά όχι χειροπιαστή σαν κι αυτό, ξένη πρós τό ρεαλισμό της ύψης τους, καθαρά θεατρική.

Οι έντυπώσεις αυτές προέρχονται άπό τίς τελευταίες δοκιμές πρίν τήν πρεμιέρα (30/12) πού παρακολούθησα στη Θεσσαλονίκη. Τό κύριο μέλημα του Γιώργου Ρεμούνδου, σ' αυτές, ήταν νά έντείνει τό ρυθμό στην κίνηση των ήθοποιών, πού πράγματι ήταν κάπως χαλαρός.

Διάφορες έπαφές γίνονται ώστε νά έρθει αυτή ή παράσταση και στό έδώ Έθνικό Θέατρο. Γιά νά γίνει όμως αυτό πρέπει νά ξεπεραστεί ή άρνητική θέση της Διεύθυνσης του Έθνικού Θεάτρου νά άνεβάξει μοντέρνα έργα και νά προβάλλει νέους ανθρώπους στην Κεντρική του Σκηνή. Στην προκειμένη περίπτωση όμως, όπου ή Νέα Σκηνή σαφώς δέν έπαρκει τεχνικά, ίσως νά επιβάλεται κάποια εξαίρεση γιά τά «Παθήματα» του Μανιώτη όπως άνεβάστηκαν στη Θεσσαλονίκη.

★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★
ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

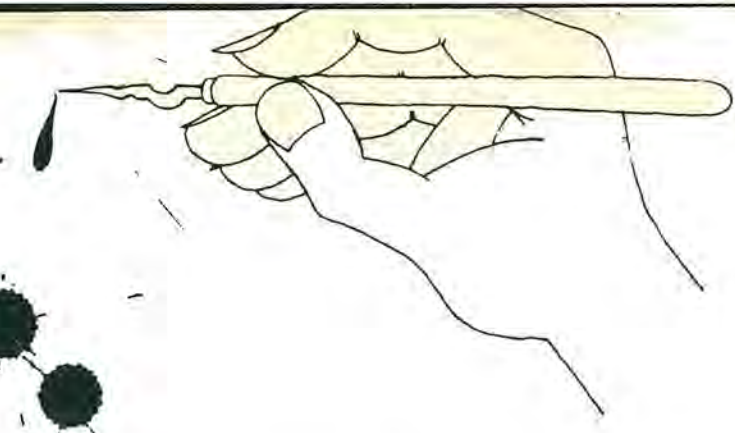
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΓΝΑΤΙΑ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΔΕΣΗ
ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ:
ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗΣ, Ζ. ΠΗΓΗΣ 3
★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★ ★

Κάλλιο πέντε και στό χέρι
παρά δέκα και καρτέρι

... Τώρα πιά δέν ύπάρχει καρτέρι: με
τό «ΑΝΤΙ» στό χέρι και 10% και 20%
έκπτωση σέ δίσκους και κασέτες!

Χάρητος 38' στό Κολωνάκι
Μόνιμη έκθεση δίσκων

Μιά «είδική προσφορά» ενός ειδικού
μαγαζιού

Η ΣΟΥΖΑΝΑ ΜΠΑΟΥΣΙΝ-ΓΚΕΡ, που απελάθηκε με τις γνωστές «διαδικασίες» (κι ύστερα από μία γκαγκστερική απαγωγή) από την Ελλάδα (δλ. «ANTI» τ. 89/31-12-77), μάς ξστείλε από τη Γερμανία τό παρακάτω γράμμα, με ήμερομηνία 8 τρ.:

Φίλοι του ANTI,

Αλήθεια, ποιός ενδιαφέρεται για την απέλαση μίας γερμανίδας φοιτήτριας... Καί όμως θάθελα πέρα από την προσωπική μου τύχη (πού τη μοιράζομαι μάλιστα με τόσους καί τόσους Έλληνες καί άλλους ξένους πού διώχνονται αυτή την περίοδο από τη Γερμανία) νά προσθέσω λίγα πράγματα ακόμη, γιά τό υπόδαθρο καί την πολιτική διάσταση αυτής της καινούργιας μου «περιπέτειας», μιάς καί στό πρώτο μου γράμμα περιορίστηκα στό νά περιγράψω απλώς τό τί είχε συμβεί. Ίσως καί νά μπορέσω νά συμβάλω στή συνειδητοποίηση του «ευρωπαϊκού κλίματος», πού γράφετε.

Πρώτα μερικές παρατηρήσεις ακόμα γιά τά προηγούμενα, πού ξεκαθαρίζουνε, όπως ελπίζω, τό χαρακτήρα της απέλασής μου, ή όποια είχε φαίνεται σχεδιαστεί καί προετοιμαστεί από καιρό: Τόν Οκτώβρη, αφού δέν μου είχε δοθεί παράταση παραμονής, χωρίς καμιά δικαιολογία, έφυγα μέσα στήν προθεσμία αεροπορικώς από την Ελλάδα. Λίγες μέρες έπειτα, μέ ξάφνισε μία ειδήση στά «ΝΕΑ», σύμφωνα μέ την όποια μέ είχαν απέλασει σάν «σύνδεσμο των τρομοκρατών» καί μέ είχαν συνοδέψει μέχρι τά γιουγκοσλάβικα σύνορα! Ένώ «ΤΑ ΝΕΑ» περιορίστηκαν νά μέ ονομάσουν «ώραία Σουζάνα» («Sex and Crime» είναι πάντα τό σύνθημα του κίτρινου τύπου...), παρόμοια «είδηση» όγνηε καί σέ γερμανική έφημερίδα, μέ τό επίθετό μου, μόνο πού εκεί ελχε «πάρει μέρος σέ αναρχικές δηλώσεις»...

Όταν ξαναμπήκα στήν Ελλάδα τό Νοέμβρη, ό άστυνομικός στόν έλεγχο διαβατηρίου μέ χαιρέτησε μέ τόν τρόπο πού γράφατε: «Αχ, βλέπω μάς ξαναήλθε ή ώραία Σουζάνα!» Πολύ παρόξενο - εκ των ύστερων: αφήνουν νά μπει στήν Ελλάδα άνεμόλητα ένας «σύνδεσμος των τρομοκρα-

τών» - καί μετά ένα μήνα, ξιφνικά, γίνεται τόσο «έπικίνδυνη γιά την έθνική ασφάλεια», ώστε «έπιταχτικοί λόγοι» νά επιβάλουν μέ τόν τρόπο πού περιγράψα, δηλαδή αντίθετα σέ κάθε νόμιμη διαδικασία; Ή μήπως δέν υπήρχε καμιά δικαιολογία γιά την απέλασή μου πού θά στεκότανε νομικά, καί γι' αυτό προχώρησαν στήν γκαγκστερική απαγωγή;

«Έπιταχτικοί λόγοι» θά υπήρχαν - αυτοί όμως δέν έχουν δέβαια καμιά σχέση μέ τόν «κίνδυνο» πού άποτελώ εγώ: υπό καιρό, ή γερμανική κυβέρνηση επιχειρεί νά «εξάγει» μία ύστερία

λυση, δέν σημαίνει τή δημιουργία δυό κατηγοριών πολιτών;

Η δικιά μου χώρα, στό δρόμο γιά μία τέτοια εξέλιξη παίζει καί πάλι πρωτοποριακό ρόλο (ό Στράους ειπε τό '68 γιά την Άρριστερά: «Αυτοί είναι ζώα στά όποια δέν είναι δυνατή ή εφαρμογή των νόμων πού γίναν γιά άνθρωπους», καί δυστυχώς αυτό από τότε όλο καί πιο πολύ γίνεται γενικά «νομική πράξη»), αλλά όπως βλέπουμε ή «ευρωπαϊκοποίηση» προχωρεί. Ή «εξαγωγή» πού λέγαμε...

Αν δέν παλέψουμε ενάντια στίς τάσεις πού εμφανίζονται (όπως στή δικιά μου περίπτωση),

ΜΙΑ ΑΠΕΛΑΣΗ ΚΑΙ ΤΑ ΕΠΑΚΟΛΟΥΘΑ ΤΗΣ

γιά την τρομοκρατία καί στό εξωτερικό, π.χ. στήν Ελλάδα, γιά νά δημιουργήσει εύνοικό κλίμα γιά δικές της έπεμβάσεις. Οί «πληροφορίες» στόν ελληνικό τύπο γιά τή «δράση ξένων τρομοκρατών σέ ελληνικό έδαφος» αυξάνονται μέ τρόπο πού προκαλέσει την αντίδραση ακόμη καί εκπροσώπων της άστυνομίας - δές «Έλευθεροτυπία» της 3/11/77. Ούτε ό Κάρολος, ούτε ή Γκαμπριέλ δέν ήρέθηκαν ποτέ...

Μήπως μέ δόση τέτοιες «πληροφορίες»... ήρέθηκα εγώ, γιά νά άποδειχτεί, επί τέλους, καί μέ θύμα μία ξένη (άνεπιθύμητη έτοι καί άλλως γιά τό αντιδικτατορικό της παρελθόν), ή ύπαρξη ξένων τρομοκρατών - μέ τό σκεπτικό: αφού της φερθήκαμε έτοι, θά θεωρηθεί καί επικίνδυνη έπειτα;

Σχετικά μ' αυτή την παράνομη διαδικασία, ό κ. Μπέης, σέ άρθρο του στήν «Έλευθεροτυπία» (3/1/78) κάλυψε έξαντλητικά τή νομική πλευρά. Τά περιθώρια αυθαίρεσias της διοίκησης είναι τόσα ώστε νά εξαφανίζεται κάθε δυνατότητα του άτόμου νά άμυνθεί μέ νομικά μέσα. Μά, αυτό δέν θυμίζει τή «λογική του φασισμού»; Αυτό, σέ τελευταία άνα-

θά χουμε σέ λίγο μία Εύρώπη όπου θά κυριαρχεί ή «Μεγάλη Ίδέα» της ελεύθερης κυκλοφορίας κεφαλαίου καί άστυνομιών, μία Εύρώπη όπου οί άνθρωποι («τά ζώα») θά φορτώνονται «ελεύθερα» όχι μόνο σέ αεροπλάνα...

Εύχαριστώ
Σουζάνα Μπάουσινγκερ

Υ.Γ. Σέ άπάντηση του κ. Μπάλκου στήν ερώτηση του δουλευτή Στάθη Παναγούλη σχετικά μέ την απέλασή μου, ό κ. ύπουργός λέει πως ξαναμπήκα στήν Ελλάδα ενώ υπήρχε άπαγορευτική διαταγή εισόδου μου. Περιέργη στ' αλήθεια εφαρμογή αυτής της διαταγής από τά άστυνομικά όργανα του αεροδρομίου, πού μέ «καλωσόρισαν» κιόλας γιά τήν άφιξή μου. Καί άλλο ένα περίεργο: πως ενώ μ' άφησαν ένα όλόκληρο μήνα στήν Ελλάδα, έγιναν «έπιταχτικοί» οί «λόγοι δημοσίως συμφέροντος» μόλις υπέβαλα αίτηση γιά γάμο μέ τόν Ωρίωνα Άρκομάνη; Μήπως ό κ. ύπουργός θεωρεί «άνατρεπτικό» αυτό τόν «εύλογημένο άπ' τήν Έκκλησία» θεσμό;

ΦΟΙΤΗΤΙΚΑ

● Μέ άφορμή τις φοιτητικές εκλογές ό φοιτητής Βλάσης Α. Παύλου, μέλος του Γραφείου Δημοσίων Σχέσεων του ΠΑΣΟΚ, αναφέρεται στή γενικότερη κατάσταση στο φοιτητικό χώρο. (Τό κείμενο γράφτηκε πριν τις εκλογές).

Στά τρία τελευταία χρόνια τό φοιτητικό κίνημα ανέπτυξε μία πολύμορφη δράση. Στηριγμένο στίς έμπειρίες του αντιφασιστικού - αντιμπεριαλιστικού άγώνα στή διάρκεια της δικτατορίας καί συνδεδεμένο μέ τις αγωνιστικές κινητοποιήσεις του εργαζόμενου λαού στήν τελευταία τριετία, έπαιξε σημαντικό ρόλο στήν ανάπτυξη του λαϊκού κινήματος. Μέ κεντρικό του στόχο «Η παιδεία στήν ύπηρεσία του λαού» προώθησε τόν εκδημοκρατισμό, μέ άποκορύφωμα τή διεξαγωγή του 8ου Πανσπουδαστικού Συνέδριου της ΕΦΕΕ.

Είναι γνωστό ότι τό περιεχόμενο των σπουδών πού ύπηρετεί τις άνάγκες της καπιταλιστικής οικονομίας καί τις άνάγκες γιά αύξηση της παραγωγής καί του κέρδους των μονοπωλιακών επιχειρήσεων είναι αντίθετο μέ μία παιδεία στήν ύπηρεσία του λαού μας. Σημειώθηκαν δέβαια μετά τή μεταπολίτευση όρισμένες αλλαγές αναγκαίες μέ τά σημερινά δεδομένα, αλλαγές όμως μέ σκοπό τόν έκσυγχρονισμό της ύλης καί των μεθόδων, πού δέν είναι παρά ή επιδίωξη του κατεστημένου νά συνεχίσει τήν παλιά του πολιτική στο χώρο της παιδείας «έκσυγχρονίζοντας» τά μονοπώλια. Ή ελληνική νεολαία πού σπουδάζει, βλέπει καθημερινά τήν ελληνική τεχνολογία καί έπιστήμη νά εκφυλίζονται - ή υποβάθμιση των σπουδών συνοδεύει τόν παραστικό της χαρακτήρα. Ή παιδεία μας καί ή οικονομία χαρακτηρίζονται από τήν ύποτέλεια καί ή εκπαιδευτική πολιτική της κυβέρνησης υποβάλλει έντονα καί ενισχύει τήν εξάρτηση όλο καί πιο πολύ. Παρά τις δυσκολίες πού ύπάρχουν τό φοιτητικό κίνημα άντιμετώπισε άποφασιστικά τις αντιδικτατορικές επιθέσεις

της Ν. Δημοκρατίας στο χώρο της παιδείας και υπεράσπισε τα κατακτημένα με ήρωικούς αγώνες δικαιώματά του.

Οι κυβερνήσεις της Ν.Δ. μετά την «άλλαγή» του '74 προσπάθησαν να αποπροσανατολίσουν και να αποδυναμώσουν το Φ.Κ. και να περιορίσουν τις αγωνιστικές του κινητοποιήσεις. Σταδιακά άρχισαν να προωθούν την εφάρμογή του περίφημου πιά «Νόμου-Πλαίσιου», με σκοπό να κατοχυρώσουν την επέμβασή τους στο χώρο της παιδείας. 'Η έπιστροφή χουντικών καθηγητών στις έδρες τους αποτελεί πιά συνηθισμένο φαινόμενο και δείχνει ξεκάθαρα ποιός μορφής κάθαρση επιχειρήθηκε στην ανώτατη εκπαίδευση.

Στά ΑΕΙ συνεχίζεται η αντιδημοκρατική πολιτική της έκλογής μέσα από

- 1) το περιεχόμενο σπουδών
- 2) τις μεθόδους διδασκαλίας
- 3) το σύστημα εξετάσεων.

Ο τρόπος αυτός λειτουργίας οδηγεί ουσιαστικά στην υποβάθμιση του πτυχίου και την υπο-πασχόληση.

α) Στο περιεχόμενο των σπουδών, οι φοιτητές πρέπει να διεκδικήσουν αποφασιστικά τη διδασκαλία προοδευτικών ιδεών και να άκουγουν κριτική σε προγράμματα που συνδέονται με τα μονοπωλιακά συμφέροντα.

β) Στις μεθόδους διδασκαλίας, να σταματήσει η τακτική του μονόλογου και της αυθεντίας και να αποκτήσουν κάτι αναγκαίο, δηλαδή συλλογικό χαρακτήρα.

γ) Στο σύστημα των εξετάσεων, πρέπει να υπάρχει φοιτητικός έλεγχος, που να άρχίζει από την ύλη, τα θέματα, την επιτήρηση, την κρίση στη βαθμολογία. 'Η επιχειρούμενη κατάργηση της Γ' περιόδου και των μεταφερομένων μαθημάτων στο σύστημα που υπάρχει σήμερα αποτελεί ουσιαστικά υποβάθμιση των σπουδών.

● Μετά, αναφέρεται στα λάθη που έγιναν στο διάστημα αυτό, όπως «ή έλλειψη συντονισμού στη δράση των φοιτητών, με αποτέλεσμα πολλές φορές να μη φέρνουν ουσιαστικά αποτελέσματα», και «ή αδυναμία, πολλές φορές, των Σ.Σ. των Σχολών να κινητοποιήσουν το φοιτητικό κό-σμο», και καταλήγει σε μία - κατά την κρίση του - εκτίμηση της δράσης των φοιτητικών παρατάξεων στην τριετία 1974-77:

Στο διάστημα αυτό οι φοιτητικές παρατάξεις του προοδευτικού χώρου που κινήθηκαν για την προώθηση των συμφερόντων του φοιτητικού κόσμου είναι κύρια ή ΠΑΣΠ, ο ΔΑ και η ΠΣΚ.

● Οι θέσεις, ή στάση και ο αγώνας της ΠΑΣΠ για τη συγκρότηση της ΕΦΕΕ ήταν στα πλαίσια της πάγιας τακτικής που ή παράταξη αυτή έχει υιοθετήσει ο' δλη τη διάρκεια της δράσης της στο φοιτητικό χώρο. Μιάς τακτικής δηλαδή που βασίζεται στην κρυστάλλινη καθαρότητα των θέσεων, των στόχων και των μέσων του αγώνα. 'Η σπουδαζουσα νεολαία ΠΑΣΟΚ και ή ΠΑΣΠ έχουν κερδίσει την έμπιστοσύνη του φοιτητικού κόσμου με τη συνεπή στάση τους ο' δλη τα ζητήματα μέχρι σήμερα, παρ' όλο που αντιμετώπιζαν ένδοξη προβλήματα που έπαιζαν ανασχετικό ρόλο. 'Η Ν. ΠΑΣΟΚ από την άρχη άγωνίστηκε για τη δημοκρατική συγκρότηση της ΕΦΕΕ, που θά βασίζεταν πάνω στη σωστή πολιτική αντιπαράθεση των προγραμμάτων (και συνέβαλε όσο μπορούσε ο' αυτό) πιστεύοντας στην κοινή δράση του φοιτητικού κόσμου για ένα πανεπιστήμιο δημοκρατικό, για μία παιδεία στην ύπηρεσία του λαού.

● Ο Δ.Α., που καθοδηγείται από το Ρ. Φεραίο, παρ' όλο που τοποθετήθηκε θετικά σε πολλά ζητήματα, προσπάθησε να χαρ-κτηρίσει τις δικές του αδυναμίες σάν αδυναμίες του Φ.Κ. 'Η θέση του για κρίση του Φ.Κ. όφειλεται στην αδυναμία του να κατανοήσει την ανάγκη μόνιμης σύνδεσης του έπιμέρους προγράμματος του Φ.Κ. μ' ένα πρόγραμμα κοινωνικής άλλαγής στη χώρα μας. Οι δυσκολίες που πρόβαλε στη συγκρότηση της ΕΦΕΕ και ή άσταθής στάση του στην αντιμετώπιση του «Νόμου-Πλαίσιου» στάθηκαν άρνητικά σημεία στη δράση του στο φοιτητικό χώρο. 'Η συνεργασία του μ' άλλες «παρατάξεις» στις τελευταίες έκλογές διαφημίστηκε σάν πρότυπο για ένότητα, για να διωλυθεί την επομένη των έκλογών. Οι «παρατάξεις» όμως που συνεργάστηκαν δεν είχαν ουσιαστική παρουσία στο φοιτητικό χώρο και χρησίμευσαν μόνο στο να γίνει «ένότητα».

● 'Η ΠΣΚ, που καθοδηγείται από την ΚΝΕ, κινήθηκε με συνέπεια στην άρχη «ό,τι μās άφελει παραταξιακά είναι σωστό», μ' αποτέλεσμα πολλές φορές να σταθεί ένάντια στις αγωνιστικές κινητοποιήσεις των φοιτητών για καθαρά ψηφροθρηκούς λόγους, και προώθησε στόχους έξω από τις πραγματικές δυνατότητες του Φ.Κ., με αποτέλεσμα συχνά τον αποπροσανατολισμό των συνελεύσεων των Σχολών. Τελικά δεν συνέβαλε, παρ' όλο που διακηρύ-ξις της, στη μαζικοποίηση του Φ.Κ.

● 'Η ΔΑΠ (ΟΝΝΕΔ), έκφραση της Δεξιάς στον πανεπιστημιακό χώρο, παρουσιάστηκε

μόνο σε έκλογικές περιόδους για να διαφημίσει τις κυβερνητικές θέσεις.

● 'Η Δ.Π. (ΕΣΔΗΝ) είναι δύσκολο να κριθεί, γιατί ή παρουσία της ήταν ιδιαίτερα ισχνή. Πολλές φορές συμπορεύθηκε με τις άλλες δημοκρατικές παρατάξεις, αλλά αυτό εξαρτήθηκε από τη συμπεριφορά των εκπροσώπων της, που δεν ήταν ενιαία.

● Οι άριστερίστικες - τέλος - παρατάξεις (ΑΑΣΠΕ, ΠΠΣΠ) κινήθηκαν στα πλαίσια των μεγαλόστομων διακηρύξεων, της μεταφοράς όλων των διεθνών ζητημάτων μέσα στις συνελεύσεις, δεν πρότειναν όμως θετικές δι-εξόδους στα προβλήματα των φοιτητών.

'Αγαπητό «ΑΝΤΙ»

Δέν μπορεί κανείς να μην υπερέθεματίσει στο άρθρο που γράφτηκε πάνω στο διορισμό του νέου γενικού διευθυντή 'Ανώτατης Έκπαίδευσης, και τούτο, τόσο από τη σκοπιά της πλήρους ενημέρωσης των πλατιών λαϊκών μαζών πάνω στα εκπαιδευτικά προβλήματα, όσο και απ' αυτή της αλληλοσύνδεσης των προβλημάτων αυτών.

'Επειδή πιστεύω ότι αυτή ή ολοκληρωμένη ενημέρωση του αναγνωστικού κοινού για τα προβλήματα των έπαρχιακών πανεπιστημίων, άποτελεί ουσιαστικό παράγοντα για το άνοιγμα μιάς συζήτησης ανάμεσα στις φοιτητικές και πολιτικές δυνάμεις (που άρρούνται τη θυσία των μέχρι τα τώρα κατακτήσεων του φοιτητικού κινήματος στο θωμό της καπιταλιστικής άποδοτικο-ποίησης) με θέμα το σημερινό ιδιαίτερα δξυμένο εκπαιδευτικό πρόβλημα, καθώς και τις έναλλακτικές προοπτικές πάλης για το Φ.Κ., νομίζω ότι θάταν σκόπιμο να δημοσιευτεί ένα άρθρο για την κατάσταση που όδήγησε το Πανεπιστήμιο Γιαννίνων στα τελευταία λίγο-πολύ γνωστά γεγονότα (άποχη ΦΜΣ - καταγγελίες - στάση καθηγητών ΦΜΣ).

Συνοροφικά
Σ.Τ.
φοιτητής
Γιάννινα

'Αγαπητό «ΑΝΤΙ»

Τό θέμα για τό όποιο σου γράφω άφορα τη διαμάχη των κ.κ. Μ.Νικολινάκου και Σ.Παπασηλιόπουλου.

Οι άπόψεις και των δύο έχουν δημοσιευθεί ο' έκτενέστατα άρθρα του περιοδικού σας (μας) και έτοι δεν θά μās άπασχολήσουν. Σ' εκείνο που θά ήθελα ν' άναφερθώ είναι ή άπάντηση του κ. Παπασηλιόπουλου στο συν-άδελφο φοιτητή Α.Χ. από την Πάρμα.

Πραγματικά, κατέπληξε ο κύριος καθηγητής. 'Ηταν μία άπάντηση που πραγματικά άποδείκνυε ότι ή καθηγητική νοστοροπία είναι βαθιά ριζωμένη στον τόπο μας. Τί επιχειρήματα (...έτοι που να μην ντρέπεται να ύπογράφει μ' όλόκληρο τ' όνομά του...), τί ύφος (...ως άσχοληθεί καλύτερα με τα μαθήματά του, για να μη σπαταλά έτοι μέρος του έθνικού εισοδήματος που του στέλνει ο πατέρας του...).

Κυριολεκτικά κατακραυάωσε τον «ήλίθιο φοιτητικό» που τόλμησε ν' αντιπαράθετεί ο' αυτόν - ένα άδοξολόγο κύριο καθηγητή (τί σου είναι τέλος πάντων αυτοί οι νέοι, καθόλου σεβασμό δεν έχουν).

Είλικρινά, λυτώμαι για τον κ. Παπασηλιόπουλο. Για μία ακόμη φορά άπέδειξε ότι τό καθηγητικό-έπιστημονικό ταμπού είναι βαθιά ριζωμένο και χρειάζεται μεγάλος αγώνας για την έξάλειψή του. Δέν άρκει να λέγεται κανείς προοδευτικός, πρέπει και να είναι. Τέλος πάντων, ίσως ή στάση του κ. Παπασηλιόπουλου δώσει ο' άρκετούς συναδέλφους την εύκαιρία ν' αντιληφθούν πως αντιμετώπιζον όρισμένοι «προοδευτικοί» καθηγητές την ιδέα της συνδιοίκησης.

Με την έλπίδα ότι τό γράμμα μου αυτό θά δημοσιευθεί.

Σας χαίρειω
Ζ.Μ.
φοιτητής
Πειραιάς

Η ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

'Αγαπητό «Αντί»

Διαβάζουμε στο τεύχος 88, σελίδα 39, σχετικά με την πανελλήνια έκθεση διβλίου στο Ζάππειο: «'Η Έκθεση περιλαμβάνει διβλία όλων (ή ύπογράμμιση δική μου) των έκδοτικών οίκων...».

Δυστυχώς δεν υπάρχουν διβλία όλων των έκδοτικών οίκων. 'Ετσι, λοιπόν, λείπουν σοβαροί έκδοτικοί οίκοι: «'Ηριδανός», «Κάλδος», «Πλειάδα» κ.λπ. δεν έκθετούν διβλία τους.

Ίσως θεωρούν τό έπάγγελμά τους ΛΕΙΤΟΥΡΓΗΜΑ περισσό-τερο, παρ' έμπορική παραγωγή. Γι' αυτό και τους χειροκροτούμε.

Αυτά για την «άντικειμενικό-τητα».

Εύχαριστώ
Άρης Περιθωριακός

ΕΝΑ ΒΙΒΛΙΟ ΜΙΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Κε Διευθυντά,

Κυκλοφόρησε πρόσφατα από τις έκδόσεις «Γραμμή» ένα διβλίο του Ivan Illich με τον τίτλο «Νά λυτερώσουμε τό μέλλον», με έισαγωγή του Έρικ Φρόμ και

πρόλογο και μετάφραση της Λιλς Ζωγράφου. Έχοντας διαβάσει αρκετό Illich στο πρωτότυπο, παιδεύτηκα, όταν πρωτοείδα το βιβλίο στα ελληνικά, να καταλάβω ποιό ήταν. Έν τέλει το αγόρασα πιστεύοντας ότι είναι καινούργια δουλειά του Illich που δεν είχα την τύχη να διαβάσω πριν στα αγγλικά. Έπρόκειτο όμως για το βιβλίο «Celebration of Awareness», καταγεγραμμένο κι όχι μεταφρασμένο στα ελληνικά. Ρωτώ:

α) Μήπως γι' αυτό δεν υπάρχει πουθενά στην ελληνική εκ-

δοση ο αγγλικός τίτλος και το Copyright;

β) Γιατί όταν μεταφράζουμε ένα βιβλίο να παραποιούμε τον τίτλο του;

γ) Δεν θα 'πρεπε οι άνθρωποι που κόπτονται τόσο πολύ για τα θέματα «παιδεία» και «βιβλίο», όπως ή Α.Ζ., να 'χουν λίγο περισσότερη συνέπεια στη μετάφραση και στην πιστή απόδοση ενός κειμένου;

Φιλικά
Βιγγέλης Γεωργίου
γιατρός

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΜΙΑ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

● "Ένα ακόμη γράμμα για τη συνέντευξη του κ. Ν. Δήμου στο «Σπήγκελ»:

Κύριε Διευθυντά,
Στο τεύχος του περιοδικού σας της 17 Δεκέμβρη 1977 δημοσιεύετε αποσπάσματα μιάς συνέντευξης του κ. Νίκου Δήμου προς το γερμανικό περιοδικό «Σπήγκελ» πάνω στο θέμα του αντιγερμανικού πνεύματος που επικρατεί στην Ελλάδα. Έχει ο συγγραφέας εκφράζει ένα πλήθος από έξοργιστικά απαράδεκτες απόψεις. Βέβαια κανείς σοβαρός άνθρωπος δεν μπορεί να ισχυριστεί πως ο λαός μας είναι ο περιω-

σιος λαός, αλλά ούτε και να συμφωνήσει με την αντιδημιουργική μυθολογία της δεξιάς την οποία εκφράζει ο κ. Δήμου, πως είναι φορτωμένος με όλα τα ελαττώματα του κόσμου και ότι έχει ελαττώματα περισσότερα από ένα οποιοδήποτε άλλο λαό, π.χ. τον αγγλικό, τον γαλλικό, ή τον γερμανικό.

Τό κακό για το λαό μας είναι πως είναι μικρός λαός, ολιγάριθμος, και γι' αυτό το λόγο βρέθηκε πολλές φορές στο πρόσφατο παρελθόν νικημένος. Και τό τίμημα της ήττας του ήταν να ποδοπατηθεί από τους νικητές του και να τον δυσφημίσουν και από πάνω με τον πιο ξεστσίπωτο τρόπο. Π.χ. είναι ενδιαφέρον να δει-

κανείς πως χαρακτηρίζανε επί βενετοκρατίας τους Έλληνες οι Ιταλοί ιστορικοί. Πάντοτε ο αφέντης κακολογεί το δούλο του, ποτέ δεν τον επαινεί. Και ο λαός μας υπήρξε πολλές φορές δούλος. Γι' αυτό του φορτώσανε στην πλάτη όλα τα ελαττώματα του κόσμου, υπαρκτά και ανύπαρκτα. Και βρίσκονται και Έλληνες πρόθυμοι να επαναλάβουν τις συκοφαντίες των νικητών του. Ένας απ' αυτούς είναι αναμφίβολα και ο κ. Δήμου.

Δυστυχώς στο τεύχος της 31 Δεκέμβρη 1977 είδα με μεγάλη μου κατάπληξη να διαφημίζονται τα βιβλία του «συγγραφέα 14 συνολικά βιβλίων» κ. Δήμου, που στο προηγούμενο τεύχος σας πολύ σωστά τον κατακρίνετε, γράφοντας πως δίνει ανόητες συνεντεύξεις και πως παίζει τό παιγνίδι του ΝΑΤΟ και της ΣΙΑ, της οποίας μάλιστα διαφημίζει και τό περιοδικό - τό «Διάλογο». Μάλιστα ένα από αυτά, «Η δυστυχία του να είσαι Έλληνας» (και ή ευτυχία του να είσαι... Γερμανός), βλέπω στη διαφήμιση που δημοσιεύετε να τό εκθειάζει και ο συντάκτης του «Ελεύθερου Κόσμου».

Νομίζω πως έχουμε τό δικαίωμα να απαιτήσουμε κάποια μεγαλύτερη συνέπεια. Μέ κάτι τέτοιες κραυγαλέες ασυνέπειες και καρπαζιές κατά της νοημοσύνης των αναγνωστών όρισμένων προοδευτικών έντύπων, απογοητεύεται ο κόσμος και νομίζει πως τον εμπαίζουνε και τον πουλάνε, και κατήντισε ή δεξιά να έχει μόνημα τό 30% του ελληνικού λαού.

Σας παρακαλώ να δημοσιεύσετε ολόκληρη την επιστολή μου.

Ανδρέας Τρακάκης
Συμβολαιογράφος
Χανιά

ΣΣ: Στο ίδιο τεύχος (89/31-12-77), εξηγήσαμε την ιστορία αυτής της διαφήμισης - και γενικότερα τό πως βλέπουμε τό θέμα της καταχώρισης όρισμένων διαφημίσεων.

Ο κ. ΔΗΜΟΥ

Ο κ. Ν. Δήμου μάς έστειλε τό ακόλουθο σημείωμα που αναφέρεται στην επιστολή του κ. Μειμαρίδη στο τεύχος 90, σελ. 51

Αγαπητό «ΑΝΤΙ».

Δέν πρόκειται βέβαια να απαντήσω στον κ. Μειμαρίδη. Μπορεί λοιπόν σά ξεσκονόπανα και σφουγγαρόπανα να προσθέσει και πιατόπανα και ποτηρόπανα. Τέτοια άλλωστε πουλάει.

Φιλικά,
Νίκος Δήμου

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΚΟΥ ΔΙΕΘΝΙΣΜΟΥ

● Μέ αφορμή «τά ανεξιχνίαστα ακόμα γεγονότα Βιετνάμ-Καμπότζης» ο αναγνώστης μας Κ. Αντωνίου γράφει για διάφορα «ζητήματα του παγκόσμιου κινήματος σε σχέση με τό ελληνικό»

α) Τό Μάη του 1977, σε μία συζήτηση στη Βουλή, τό Κ.Κ.Ε. πήρε την εξής θέση: Τό καθεστώς της Αργεντινής δέν είναι φασιστικό, είναι ρευστό (πρωτότυπος όρος). Η δικαιολόγηση αυτής της θέσης γίνεται ως εξής: «Εμείς δέν καθόμαστε να αναλύουμε την κατάσταση κάθε, μιάς χώρας, επειδή για μάς ισχύει ή αρχή: ότι πεί τό Κ.Κ. εκείνης της χώρας». Άρα, λοιπόν, ή θέση για τό καθεστώς του Βιντέλα (μέ τούς τόσους χιλιάδες νεκρούς, μέ τούς εκατοντάδες δολοφονημένους Μοντενέρος) στηρίζεται στην ανάλυση που έκανε τό Κ.Κ. Αργεντινής. Εύλογα λοιπόν δημιουργούνται τά εξής ερωτήματα:

1ον) Τό Κ.Κ.Κίνας λέει ότι ή Κίνα είναι σοσιαλιστική. Συμφωνεί μέ αυτό τό Κ.Κ.Ε., κι αν ναι, έστω ναι, μήπως έχει ψάξει να βρει τίς ρίζες και τίς αιτίες για την έξωτερική πολιτική της, μία και έξωτερική μέ έξωτερική πολιτική είναι διαλεκτικά δεμένες μεταξύ τους;

2ον) Οί Ιταλοί κομμουνιστές π.χ. που θά στηριχθούν για να αναλύσουν την κατάσταση στην Ελλάδα, στίς αναλύσεις του Κ.Κ.Ε. ή ο' αυτές του Κ.Κ.Ε. (έστω.), άφου είναι πασίγνωστο ότι αναγνωρίζουν και τά δύο και ταυτόχρονα διαφέρουν τόσο πολύ οί αναλύσεις και των δύο;

3ον) Ποιά είναι ή θέση τους για την εισβολή στην Τσεχοσλοβακία; Δέν θά έπρεπε να την καταδικάσουν σαν μία αυθαίρετη παρέμβαση στα έξωτερικά άλλα χωράς; Εκτός βέβαια κι αν έχουν την έντύπωση ότι έτσι είπε τό κόμμα, όποτε όλα τελειώνουν (...).

δ) Καλοκαίρι του 1976. Στην Πολωνία ή κυβέρνηση ανακοινώνει σημαντικές αυξήσεις στίς τιμές των βασικών καταναλωτικών προϊόντων, που παρέμειναν παγωμένες επί 5 χρόνια. Η αντίδραση των εργατών ήταν άμεση: τόν Ιούνη στο Ούρσου, στο Ράντομ κι άλλες πολωνικές πόλεις ξεσπούν εργατικές απεργίες. Η κυβέρνηση αναγκάζεται να αποσύρει τίς αποφάσεις της, αποδεχόμενη τά αιτήματα των απεργών εργατών. Ότόσο πολλοί απεργοί απολύθηκαν και παραπέμφθηκαν σε δίκες, μερικοί μάλιστα τώρα βρίσκονται στη φυλακή.

Προτού προχωρήσουμε, σκό-

τό νέο βιβλίο από τον συγγραφέα
του πολυδιαβασμένου
"τότε που ζούσαμε,"

Α. ΠΑΝΣΕΛΗΝΟΣ

ΝΕΡΑ
ΚΑΙ
ΧΩΜΑΤΑ
ΚΑΙ
ΑΛΛΑ
ΠΟΛΛΑ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
ΓΙΩΡΓΟΥ ΒΑΚΙΡΤΖΗ

ΚΕΔΡΟΣ 1977

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Πανεπιστημίου 44 - Τηλ. 3615.783

πιμο είναι να πούμε ότι ο «ΡΙζο-σπάστης» των ημερών εκείνων μίλαγε «γιά κακοποιία στοιχεία, πράκτορες της αντίδρασης, ταρα-χοποιούς που χτυπούν τό σοσι-αλιστικό καθεστώς». Μέχρις εδώ καλά. Έχουμε όμως τό δικαίωμα να ρωτήσουμε:

1. Πώς συμβαίνει σέ ένα σοσι-αλιστικό καθεστώς, όπου οι έρ-γάτες βρίσκονται στην εξουσία, να μην έχουν λόγο γιά αύξηση των μισθών των διάφορων προϊόν-των;

2. Έστω ότι αυτό τό λόγο τόν έχει τό κόμμα κι αυτό αποφασί-ζει, τί συμβαίνει όμως, οι εργάτες δέν έλέγχουν τό κόμμα;

3. Έστω πάλι ότι τό έλέγχουν, έστω ότι τίς ταραχές τίς προκα-λεσαν αυτοί γιά τούς όποιους μι-λάει ο «ΡΙζοσπάστης», πώς γίνε-ται όμως αυτό τό ανήκουστο γε-γονός, νά υποχωρεί τό κόμμα στά αλήτηματα αυτών των «κακοποιών στοιχείων», πρακτόρων κ.λπ., κ.λπ.; Ή υποχώρηση μήπως δεί-χνει φόβο μπροστά σέ ένα ανερχό-μενο κίνημα, εργατικό κίνημα;

Όλα αυτά, φίλοι του ΚΚΕ και της ΚΝΕ, πρέπει νά σās βάλουν σέ σκέψη (...) Τό παγκόσμιο κί-νημα είναι δεμένο μέ τό ελληνικό, και αντίστροφα, γι' αυτό τό νά αποκρύπτουμε τίς σοβαρές πτυ-χές του είναι σάν νά κρύβουμε από τό λαό τήν αλήθεια, πού τόσο τή χρειάζεται στις κρίσιμες ώρες της έπιδρομής πού κάνει.

Κώστας Άντωνίου
Ιδιωτικός υπάλληλος
φοιτητής Νομικής

ΚΚΕ έσ. ΚΑΙ ΣΥΜΜΑΧΙΑ

Άγαπητό «ΑΝΤΙ»

Στό τεύχος 89 ο κ. Θ. Ρωμανός, κάνοντας μία ανάλυση γιά τήν κρίση πού έχει ξεσπάσει μέσα στό λεγόμενο «ΚΚ έσ», παίρνει σά δεδομένο ότι τό λεγόμενο «έσω-τερικό» πήρε στίς εκλογές τό πο-σοστό 2.7% των ψήφων.

Όλοι όμως ξέρουμε ότι τό «Κόμμα του έσωτερικού» κατέ-βηκε στίς εκλογές μέσα από τή «Συμμαχία», πού τήν αποτελούν άλλα 4 κόμματα και κινήσεις. Καί ακόμη ξέρουμε ότι τό 2.7% δέν ανήκει ολόκληρωτικά στό λε-γόμενο «έσ.», αλλά και στά άλλα 4 κόμματα. Στην Αθήνα, στόν Πειραιά και σέ άλλες πόλεις οι υποψήφιοι των 4 άλλων κομμά-των της «Συμμαχίας» πήραν δε-κάδες χιλιάδες ψήφους. Άλλά και στην επαρχία πήραν ένα με-γάλο ποσοστό από τούς ψήφους της «Συμμαχίας». Π.χ. στην πα-τρίδα μου τήν Κεφαλλονιά ο του «έσ.» υποψήφιος πήρε 272 ψή-φους και ο άλλος υποψήφιος της «Συμμαχίας», πού δέν ανήκε στό λεγόμενο «άναντεντικό κόμμα», πήρε 108 ψήφους.

Νομίζω ότι καλό θά ήταν ο κ. Θ.Ρ. προτού άρχισι νά κάνει τήν

ανάλυσή του γιά τήν κρίση πού μασιτίζει τούς «έσωτερικούς» νά κάνει μία διευκρίνιση, μιá και ή ανάλυσή του δέν ξετάζει όλα τά κόμματα της «Συμμαχίας». Άλλά μόνο τό ένα από τά 5, και νά δι-ευκρινίσει ότι τό 2.7% ανήκει σ' ολόκληρη τή «Συμμαχία», ενώ τό λεγόμενο «έσ.» δέν ξεπερνά τό 1.5% των ψήφων.

Καί ακόμη πιά σωστή θά 'ταν ή ανάλυση, εάν ανάγνρε ότι από τή μέρα των εκλογών έως σήμερα πολλά μέλη και στελέχη του λε-γόμενου «έσ.» και του «Ρ.Φ.» προσχωρούν στο Κ.Κ.Ε. και όρισμένοι από αυτούς, μέ έπιστο-λές στο «ΡΙζοσπάστη», καλούν τούς αγωνιστές πού ακολουθούν ακόμα τούς διασπαστές της άρι-στεράς, νά ενταχθούν ξανά στο κόμμα τους, στο ένα και μονα-δικό ΚΚΕ.

Καί όλα αυτά τά γράφω γιατί σάν άναγνώστης του «ΑΝΤΙ» νο-μίζω ότι οι αναλύσεις του, γιά όποιοδήποτε ζήτημα, θά 'ναι σω-στές όταν βασίζονται σέ πραγμα-τικά δεδομένα.

Φιλικάτατα
Δ.Ν.Γ.
Λιγούρι

ΕΝΟΤΗΤΑ!

Άγαπητό «Αντί»

Έπειτα από τίς τελευταίες πο-λιτικές εξέλιξεις στό χώρο της έλ-ληνικής άριστεράς επανέρχεται καυτό τό θέμα της ένότητας των δύο Κ.Κ. του τόπου μας. Ήταν πράγματι λυπηρό αυτό πού έγινε στην προεκλογική περίοδο, όταν οι κομμουνιστές εμφανίσθηκαν από διαφορετικά μπαλκόνια, κά-νοντας πόλεμο περισσότερο με-ταξύ τους παρά μέ τή δεξιά.

Ο τόπος δέ σηκώνει πιά δύο Κ.Κ. Είναι ανάγκη νά καταλά-θουν οι ήγέτες των δύο Κ.Κ. ότι έφτασε ή ώρα νά κλείσει ένα άσχημο κομμάτι της ιστορίας του ελληνικού κομμουνιστικού κινή-ματος, τό κομμάτι από τή διά-σπαση και πέρα. Είναι ιστορική ανάγκη. Τό ζητά ή εργατική τά-ξη. Ζητά ένα ενιαίο και μοναδικό φορέα του κομμουνισμού στόν τόπο μας. Δέν είναι δύσκολο νά καταλάβει κανείς ότι δέν ωφελει σέ τίποτα ή ύπαρξη δύο Κ.Κ. στόν τόπο μας... Φυσικά τό ότι δέν ενώνονται τά δύο Κ.Κ. σή-μερα οφείλεται σέ κάποιο βαθμό και στίς δυσκολίες πού θά συναν-τήσει μιá τέτοια προσπάθεια. Άλλά αυτές οι δυσκολίες θά μπορέσουν νά ξεπεραστούν, άρ-κει τά κόμματα νά μē δούν τά πράγματα μέ γνώμονα τό στενό κομματικό συμφέρον, αλλά μέ γνώμονα τό συμφέρον του λαού και της εργατικής τάξης.

Όσο γιά τίς ιδεολογικές δια-φορές, αυτές είναι ουσιαστικά πολύ μικρές γιά νά έμποδίσουν τήν ένωση των δύο Κ.Κ., ιδίως τώρα πού τό ΚΚΕΞ. (ας μου έπι-

τρέψει νά του άμφισβητήσω τόν τίτλο ΚΚΕ) διακήρυξε άνοιχτά ότι είναι υπέρ του ελληνικού πε-ράσματος στο σοσιαλισμό. Βέ-βαια όταν λέμε ένότητα έννοούμε ισότιμη ένιτητα και όχι προσ-χώρηση από τό ΚΚΕΞ. στο ΚΚΕΞ. Καί θά 'ναι αναγκαίο, αν κάποτε μπορέσει νά γίνει κάτι τέ-τοιο, και τά δύο κόμματα θά άποδεσμεύσουν τά μέλη τους, γιά νά μην υπάρχουν οργανωμένες φράξιες μέσα στο νέο κόμμα.

Άς τά καταλάβουν αυτά οι ήγες των δύο Κ.Κ. κι άς προ-χωρήσουν όλοι μαζί γιά νά οικο-δομήσουν ένα νέο, ενιαίο Κ.Κ.Ε., μέ δημοκρατική όργάνωση και ιδεολογική και οργανωτική αυτο-τέλεια από τά ξένα σοσιαλιστικά κέντρα, ένα Κ.Κ.Ε. πού θά κα-τορθώσει νά συσπειρώσει γύρω του όλη τήν εργατική τάξη του τόπου μας και νά τήν κάνει ισχυρό αντίπαλο του σημερινού κεφαλαιοκρατικού συστήματος. Μέ αγωνιστικούς χαιρετισμούς

Β.Μ.

Η ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ

● Ένας παλιός άντάρτης, ο Χρήστος Άλεξανδρής, διαμαρτύ-ρεται - από τό Σικάγο πού ζει σήμερα - γιά τή συνέντευξη του τ. πρωθυπουργού Π. Κανελλό-πουλου - και ειδικά γιά τήν άγνοια της Μακρόνησον.

«Πώς είναι δυνατό - διερωτά-ται - νά άγνοεί ως τό 1949 τή Μακρόνησο, όταν μέχρι τά πέ-ρατα της γής γνώριζαν πώς εκεί βασανίζονταν ο άνθός της Δημο-κρατικής Ελλάδας;»

Μνημονεύει μετά τά γνωστά γεγονότα πού καταλήξαν στο κυνηγητό της αντίστασης - «οι άπόντες του άγώνα καθήσανε στο σθέρο του λαού, κι ακόμη πανη-γυρίζουνε μέ γιορτές τήν εξόν-τωσή μας, τήν εξόντωση της αντί-στασης του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ».

«Τό κυνηγητό - προσθέτει - συνεχίζεται και μέ τήν άρνηση της έπιστροφής των πολιτικών προσφύγων στην πατρίδα, ακόμη και σήμερα, από τά ίδια σχεδόν πρόσωπα, μέ τούς ίδιους νόμους...».

Τελειώνοντας (δυστυχώς τό γράμμα του δέν είναι δυνατό νά δημοσιευθεί) τονίζει ότι ο λαός πού τόσες φορές θυσιάστηκε και προσδόθηκε, θά συνεχίσει τόν άγώνα «γιά μιá Ελλάδα λεύτερη κι ανεξάρτητη, μακριά από ξέ-νους συνασπισμούς».

Γιά τέλεια
και σύντομη
έκμάθηση
ΙΤΑΛΙΚΩΝ
Τηλ. 3236855

ΑΝΤΙ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
Αθήνα 601.
Τηλ: 732.713 - 732.819

● Έκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ Γ. ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
● Υπεύθυνος Τυπογραφείου:
ΤΡΥΦΩΝ ΛΥΓΟΥΡΑΣ
Βασ. Άλεξάνδρου 26
Άγ. Ανάργυροι.

● Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΦΩΤΟΚΥΤΤΑΡΟ» ΕΠΕ
Βασ. Άλεξάνδρου 2, Χίλτον.
Τηλ. 748.314 - 713.604
● Έκτύπωση:
Έργοστ. Γραφικών Τεχνών
Γ. ΑΝΕΜΟΔΟΥΡΑΣ
Ίασιου 5, Περιστερί.

● Κάθε ένυπόγραφο άρθρο
έκφράζει τήν προσωπική
άποψη του συγγραφέα του.

● ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ ΕΣΩΤΕΡΙ-
ΚΟΥ:
Έξαμ. 260 δρχ. - Έτήσια 520
Έτήσια Όργανισμών,
Τραπεζών, κ.λπ: 1.200 δρχ.
Γιά φοιτητές έκπτωση 15%.
● ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ ΕΞΩΤΕΡΙ-
ΚΟΥ:

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
Έξάμηνη: άπλή δολ. 10
άεροπ. δολ. 13
έτήσια: άπλή δολ. 20
άεροπ. δολ. 25
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία:
Έξάμηνη: άπλή δολ. 10
άεροπ. δολ. 17
έτήσια: άπλή δολ. 20
άεροπ. δολ. 34
Αυστραλία - Όκεανία:
Έξάμηνη: άπλή δολ. 10
άεροπ. δολ. 24
έτήσια: άπλή δολ. 20
άεροπ. δολ. 47
● Έμβάσματα, έπιταγές:
ΧΡΗΣΤΟ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗ
Δημοχάρους 60, ΑΘΗΝΑ 601.
● ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ δρχ. 20
● ΠΑΛΗΑ ΤΕΥΧΗ: ΤΙΜΗ 30 ΔΡ.

Κεντρική διάθεση:
● γιά τά βιβλιοπωλεία
της Αθήνας:
Στά γραφεία του «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60, τηλ. 732-713
● γιά τά βιβλιοπωλεία
Β. Ελλάδας:
Βιβλιοπωλείο «Έένος Τύπος»
Ν. Κοτζιάς και Σία Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720,
Θεσ/νίκη

ΟΙ ΜΗ

8H

14°22

ΤΟ ΒΗΜΑ ΤΟ ΒΗΜΑ
 ολόκληρη η Ελλάδα
 ολόκληρος ο κόσμος
 ΤΟ ΒΗΜΑ ΤΟ ΒΗΜΑ
 Α ΤΟ ΒΗΜΑ ΤΟ ΒΗΜΑ
 ΤΟ ΒΗΜΑ ΤΟ ΒΗΜΑ
 ΒΗΜΑ ΤΟ ΒΗΜΑ
 ΤΟ ΒΗΜΑ ΤΟ ΒΗΜΑ
 Α ΤΟ ΒΗΜΑ ΤΟ ΒΗΜΑ
 ΤΟ ΒΗΜΑ ΤΟ ΒΗΜΑ
 ο κάθε πρωί
 στα χέρια σας.

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

PYLARINOS
 ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΤΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ
 ΚΑΙ ΜΟΝΑΔΙΚΟΣ
 ΣΤΑ ΧΑΡΤΟΝΟΜΙΣΜΑΤΑ

**ΟΙ Η.Π.Α. ΕΝΑΝΤΙΑ
 ΣΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ
 ΣΤΟΝ ΤΡΙΤΟ ΚΟΣΜΟ***

Του NOAM CHOMSKY
 και EDGARD S. HERMAN

ΕΓΚΩΜΙΟ ΣΤΟ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟ

Του SAMIR AMIN

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΘΔΥΣΣΕΑΣ

Ζαλόγγου 9, τηλ. 36.19.724

Ἐδγένη Πασουκάνις
ΜΑΡΕΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟ

Γκεόργκη Βελίτσκοφ
ΑΠΛΑ ΘΑΥΜΑΤΑ

Λούτσιο Κολέτι
ΓΙΑ ΤΟ ΝΕΑΡΟ ΜΑΡΞ

Ἀγκνές Χέλερ
ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ

Σελεστέν Φρενέ
ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΓΗΣΗΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

E!
ANAPONAKO!!

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΡΑΙΣΗΣ

Κυκλοφόρησε

ΣΩΤΗΡΗΣ Γ. ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

**ΜΕΛΕΤΕΣ
ΓΙΑ ΤΟ ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟ**

Μάρξ - Λένιν - Στάλιν
Τὰ Χειρόγραφα .. του Μάρξ
Ροζέ Γκαρωντύ
Μπέρτραντ Ράσσελ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

E. X. KAPP

**ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΗΣ
ΣΟΒΙΕΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ**

1917
1923

● Τό βιβλίο πού χαρακτηρίστηκε «ἀριστοῦργημα ἱστορικῆς γραφῆς».

● Τό ἔργο πού ὅλοι οἱ μεγάλοι μαρξιστές θεωρητικοί τῆς ἐποχῆς μας χρησιμοποιοῦν σάν βασική πηγὴ γιὰ τίς μελέτες τους.

● Τό αναντικατάστατο
βοήθημα για όποιον θέλει
νά γνωρίσει τή σοβιετική
ιστορία καί πραγματικότη-
τα.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΥΠΟΔΟΜΗ